

Årsrapport 2011

Fylkesmannen i Hedmark

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 4
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 14
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 21
Kongehuset	Side 21
Miljøverndepartementet	Side 21
Landbruks- og matdepartementet	Side 30
Kunnskapsdepartementet	Side 55
Statens Helsetilsyn	Side 75
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 78
Justis- og politidepartementet	Side 82
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 86
Arbeidsdepartementet	Side 89
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 93
Samferdselsdepartementet	Side 109
Utenriksdepartementet	Side 109
Kulturdepartementet	Side 110
Fomyings-, administrasjons- og kirke departementet	Side 110
Andre	Side 113
Endringer i årsrapporten	Side 115

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket generelt

Hedmark har 22 kommuner. Antall innbyggere pr. kommune varierer fra 1390 personer til 33 191 personer pr. 31.12, og arealet varierer fra 351 km² til 3178 km². Store avstander og få tjenestemottakere gir utfordringer i forhold til å gi et likeverdig tjenestetilbud over hele fylket.

Videre medfører dette at kostnadene ved å tilby en del tjenester blir store. Kommunene har fått økning i ansvar og oppgaver. Velferdstjenestene utvikles og tilbys nær brukerne. Kommunesektoren er en spennende arbeidsplass med mange velkvalifiserte arbeidstakere. Samtidig ser vi at mange kommuner i Hedmark sliter med å skaffe nok kvalifisert arbeidskraft særlig innen helse og omsorg, skole og planlegging. For noen kommuner er kompetanse og kapasitet urovekkende innen barnevern, landbruk og juridiske spørsmål. Vi ser en utvikling og framvekst av interkommunale løsninger som bidrar til å styrke kompetansen innen tjenestene/forvaltningen.

En av de store utfordringene fylket står overfor er den økonomiske situasjonen i kommunene. Det opereres med knapp driftsbalanse, og det er få reserver i budsjettene til å møte uforutsette utgifter. Den økonomiske handlefriheten er begrenset. Det er pr. i dag fire ROBEK-kommuner i Hedmark, hvorav to er i en svært presset økonomisk situasjon. De fleste kommuner i fylket har lave korrigerede frie inntekter. Gjennomsnittlig utgjør disse inntektene i fylket 96 % av landsgjennomsnittet (2010). Mange kommuner med dårlig økonomi krever mye oppfølging fra fylkesmannen. De senere år er det gjennomført en rekke omstillingstiltak i kommunene gjennom tildeling av skjønnsmidler.

Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Hedmark er landets eldrefylke nr. 1, og pleie- og omsorgstjenester står for 40% av kommunenes driftsutgifter. I noen av kommunene med nedgang i folketallet utgjør andelen opp mot 50%. Dette er en betydelig utfordring med den anstrengte økonomien mange kommuner har. Utdanningsnivået i Hedmark er gjennomgående lavt, og det avspeiler seg også i helse- og omsorgstjenesten hvor andelen ansatte med høyere utdanning er lavere enn ellers i landet. Dette er og vil være et stort problem i tida framover, særlig sett i lys av kravene til omstilling og nye oppgaver i forbindelse med samhandlingsreformen. Også på andre områder i sosial- og helsetjenesten er det kompetanseutfordringer. Det siste året har det særlig vært tydelig i det kommunale barnevernet. Dette er en liten og sårbar tjeneste i mange kommuner, hvor det er åpenbare rekrutteringsproblemer og vansker med å overholde kravene både til saksbehandlingens tidsfrister og innhold.

Utfordringene med struktur og organisering i spesialisthelsetjenesten i fylket er åpenbare, og Sykehuset Innlandet har igangsatt et strategiarbeid for å peke ut kursen for utviklingen framover. Det er sykehus med akuttmottak på 4 steder i Hedmark, og både når det gjelder kompetanse, utstyr og ressursbruk vil ikke dette være en organisering som kan møte pasientenes og framtidens behov. Fylkesmannen har gitt en tydelig anbefaling om samling av de spesialiserte tjenestene.

Fylkesmannen har mange oppdrag som dreier seg om implementering av nasjonal politikk. I 2011 har det vært særlige oppgaver knyttet til innføring av samhandlingsreformen, både på samhandlingen mellom kommuner og foretak og satsingen på folkehelsearbeidet.

Forventningene til fylkesmannen er store fra sentrale myndigheter på sosial- og helseområdet. Økning av saksmengden når det gjelder førerkortforskriftenes helsekrav har vært en særlig utfordring i 2011.

Utdanning

Skoleåret 2011/2012 er det 22 670 elever i grunnskolen – en nedgang fra året før på 300 elever. 9 % av elevmassen får spesialundervisning, mens gjennomsnittet i Norge er 8,6 %. I Hedmark er tallet for spesialundervisning uendret fra foregående år. Det er stor oppmerksomhet knyttet til resultatene i grunnskolen. Nasjonale prøver er gjennomført for 5., 8. og 9. trinn i fagene engelsk, lesing og regning. Prøveresultatene for 5. trinn viser resultater som på landsgjennomsnittet i norsk, men under landsgjennomsnittet i regning. På 8. trinn scorer Hedmark under landsgjennomsnittet i engelsk og regning og som på landsgjennomsnittet i lesing. På 9. trinn er vi under landsgjennomsnittet både i lesing og regning. Resultatene fra skriftlig eksamen i grunnskolen for 2011 viser at Hedmark er under snittet i engelsk, norsk og matematikk. Eksamensresultatene i videregående opplæring, studieforberedende fag, viser at fylket ligger på landsgjennomsnittet i norsk, matematikk og engelsk. På yrkesfag er resultatene i matematikk og engelsk under landsgjennomsnittet, mens norskresultater ligger som på landsgjennomsnittet. Frafallet i videregående opplæring i Hedmark er stort – 29 % av elevene fullfører ikke

opplæringen. Bare 52 % gjennomfører på normert tid og 13 % fullfører på mer enn normert tid. Det er stor forskjell på kjønn hva gjelder gjennomføring – kun 42 % av guttene gjennomfører på normert tid, mens tilsvarende tall for jenter er 63 %. Tilsynsarbeidet på utdanningsområdet er omfattende og utgjør hovedtyngden av ressursinnsatsen. Det er gjennomført 13 tilsyn i 2011. Det er gitt pålegg om avvik i nesten alle kommunene hvor det er gjennomført tilsyn. Tilsynsrapportene er publisert fortløpende på Fylkesmannens hjemmeside. Vi har hatt en reduksjon i antall klager, fra 200 i 2010 til 186 klager i 2011. Klager på standpunkt karakterer har økt fra 112 i 2010 til 117 klager i 2011.

Barnehager

Det er full barnehagedekning og flere kommuner kan tilby barn under ett år uten rett til barnehageplass et barnehagetilbud. Fylkesmannen har stimulert kommunene til å inngå samarbeidsavtaler for å få gjennomført tilsynsoppgavene på en best mulig måte og samtidig sikre ivaretagelsen av habiliteten. Det er gjennomført 6 tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet. Tilsynene er gjennomført ved bruk av systemrevisjon som tilsynsmetode. Temaene for tilsynene har vært kommunen som godkjennings- og tilsynsmyndighet og håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning. Det ble avdekket avvik i tre av tilsynene, og det ble gitt pålegg om retting i to av disse.

Samfunnsikkerhet og beredskap

Samfunnsikkerhets- og beredskapsarbeidet har en tydelig sektorovergripende plass i embetet. Arbeidet med å redusere samfunnets risiko og sårbarhet samt å øke krisehåndteringsevnen i fylket har prioritet. Det forebyggende beredskapsarbeidet prioriteres og samtlige kommuner har utarbeidet risiko- og sårbarhetsanalyser. Det er en klar framgang hos kommuner og konsulentfirmaer i forhold til å følge opp kravene til samfunnsikkerhet og beredskap i plan- og bygningsloven og lov om kommunal beredskapsplikt.

For å videreutvikle risiko- og sårbarhetsanalysen for Hedmark er det vedtatt oppstart for Regional plan for samfunnsikkerhet og beredskap. Planprogrammet var ute på høring med frist 13. januar 2012. Det forventes at planen blir vedtatt i Fylkestinget før sommeren 2013.

Gjennom et målrettet og systematisk arbeid er evnen til krisehåndtering lokalt og regionalt generelt god. Rådgivning og kompetanseutvikling gjennom kurs, øvelser, tilsyn og andre møteplasser har resultert i en kvalitetsheving av beredskapsplanene og en tydelig framgang i krisehåndteringsevnen. Det nye krisehåndteringsverktøyet, DSB-CIM, er implementert i kommunene og opplæring er gjennomført. Fylkesmannen benytter også krisehåndteringsverktøyet DSB-CIM ved hendelser (loggføring, rapportering og informasjonsdeling).

Landbruk

På landbruksområdet har oppfølging og landbrukspolitisk dialog med kommunene, hatt høy prioritet også i 2011. Dette er ivarettatt gjennom en rekke kurs, seminarer og samlinger, men også gjennom direkte veiledning, kontroll og oppfølging av avvik. Utviklingen i kommunenes kompetanse og kapasitet, og derved også forutsetningene for å løse oppgavene på en tilfredsstillende måte, er bekymringsfull. Videreutvikling av fylkesmannens kompetansesenterfunksjonen vil derfor ha høy prioritet også fremover og er en god investering i egen ressursbruk (forebyggende).

Omfanget av omdisponering av dyrka mark har vist en betydelig nedgang i Hedmark siste år. Selv om lokale ønsker om næringsutvikling, bosetting og utvikling medfører et vedvarende press mot dyrka mark, er imidlertid større samferdselsprosjekt (E6, RV 25, RV 3, dobbeltspor jernbane m.v.) fortsatt den største utfordringen for jordvernet på mellomlang sikt. Fylkesmannen har derfor i 2011 etablert en fast dialog med Statens Vegvesen omkring denne utfordringen.

De store geografiske forskjellene i Hedmark er utfordrende i forhold til å prioritere tiltak rettet mot miljø og kulturlandskap. Arbeidet med en fremtidsrettet beitebruk og god utnyttelse av beiteressursene har vært prioritert også i 2011.

Rovdyrområdet er ressurskrevende. Det legges vekt på at embetet skal fremstå og opptre på en mest mulig enhetlig måte. Signalene om en ytterligere økning av rovdyrbestanden i Sverige, spesielt for ulv, vil utgjøre en betydelig utfordring for bufe i utmark i Hedmark dersom det blir gjennomført.

Skogbruket er på de fleste områder oppe på et normalt høyt aktivitetsnivå. Avvirkningen var den høyeste på flere år, og en del skogkulturtiltak ligger over gjennomsnittet for de siste årene. Investeringsnivået i skogen er forholdsvis høyt og stabilt. Omfanget av vindfelt skog etter stormen Dagmar i romjula er estimert til nærmere 300 000 m³. Det utgjør ca 13 % av en gjennomsnittlig årsavvirkning i Hedmark. Det er fortsatt stor aktivitet og interesse for tilskuddsordningen for skogsflis, og som er positivt også ut fra målsettingene knyttet til bioenergi.

Miljøvernområdet

Utarbeidelse av verneforslag for nasjonalparker og andre større verneområder er gjennomført i Hedmark. Det samme gjelder tematiske verneplaner. Det har vært arbeidet aktivt med utvidet skogvern og med forvaltningsplaner for verneområdene. Naturtypedata fra 20 kommuner og viltdata fra 15 kommuner er nå lagt inn i Naturbase. Biologisk mangfold er prioritert ved kartlegging av områder, oppfølging av truede arter og naturtyper. Prioriteringene er fulgt opp med økte ressurser.

Hedmark er eneste fylke i landet med bestander av alle de fire store rovviltartene. Forvaltningsområdet er konfliktfylt, og det er store forventninger og krav til fylkesmannen om kort saksbehandlingstid og tilgjengelighet. Samtidig er saksmengden svært stor, og fylkesmannen må avsette betydelige ressurser på dette forvaltningsområdet. Arbeidet med forebyggende og konfliktdempende tiltak har høy prioritet. Fra 2010 har Fylkesmannen fått midler til en ekstra stilling som blant annet skal jobbe med tettere oppfølging av tilskudd gitt til forebyggende tiltak. Fylkesmannen har som et resultat av dette også i 2011 gjennomført kontroll med at forebyggende tiltak er iverksatt og gjennomført i tråd med vilkår i tilsagnsbrev.

Fylkesmannen har fulgt opp prosesser omkring forvaltning av villrein. Fylkesmannen i Hedmark har sammen med Oppland avgitt to uttalelser til utkast til regional plan for Rondane-Sølnkletten. Videre følger vi ulike planprosesser og arbeidsgrupper, samt bidrar med oppdatering av kunnskapsgrunnlaget om villreinens arealbruk.

Mer enn to tredjedeler av vannet i fylket har god miljøtilstand. Vassdrag som ikke har god tilstand er enten regulert, preget av andre inngrep eller påvirket av forurensning. Langtransportert forurensning, fremmede arter og forurensning fra boligkloakk og jordbruk er viktige årsaker der miljøtilstanden ikke er tilfredsstillende. Fylkesmannen har i 2011 fulgt opp arbeidet med vannforskriften og hatt stor fokus på å gjennomføre fullkarakterisering av vannforekomster, og det er i den forbindelse gjennomført møter med alle kommuner i Hedmark. Fylkesmannen har også bistått fylkeskommunen i arbeidet med oppfølging av vannforskriften.

Fylkesmannen har sammen med svenske myndigheter fått tildelt interregmidler vedrørende tilbakeføring av Vänernlaksen til norsk side av Femund/Trysilvassdraget. Prosjektet startet opp 1. januar 2011.

Det er vedtatt en egen fylkesdelplan for klima. 21 av fylkets 22 kommuner har utarbeidet klimaplaner. Fylkesmannen har i 2011 hatt stor tilsynsaktivitet på forurensningsområdet. Tilsynet har både vært ledd i nasjonale aksjoner og egeninitiert tilsyn. På forurensningsområdet merker Fylkesmannen et økende antall henvendelser om støy og luktplager.

Tilstanden i embetet

Organisasjon Fylkesmannen i Hedmark har i 2011 vært organisert i 6 avdelinger pluss stabsfunksjon. Avdelingene er: Beredskaps- og administrasjonsavdelingen, Kommunalavdelingen, Miljøvernavdelingen, Landbruksavdelingen, Oppvekst- og utdanningsavdelingen og Sosial- og helseavdelingen. Sosial- og helseavdelingen er eneste avdeling med seksjonsinndeling - en sosialseksjon og en helseseksjon.

Stillinger Antall årsverk ved embetet har utviklet seg slik:

Avdeling:	Pr. 31.12.08	Pr. 31.12.09	Pr. 31.12.10	Pr. 31.12.11
Ledelse / stab	8,0	8,0	7,0	9,0
Beredskap og administrasjon	20,0	20,0	20,0	19,3
Kommunal	7,3	7,3	7,3	7,5
Landbruk	26,3	25,8	25,9	24,7
Miljøvern	16,6	16,8	17,8	19,8
Oppvekst- og utdanning	10,8	10,8	10,8	11,8
Sosial- og helse	24,6	24,4	24,8	25,7
Sum	113,7	113,1	113,6	117,8

Antall ansatte pr. 31.12.11 utgjør 117,8 årsverk, hvorav 7 er midlertidige. I årsverkene inngår alle faste ansatte, lengre engasjementer og lærlinger uavhengig av finansiering.

Embetet har stabil bemanning med kompetanse som er godt tilpasset oppgavene. Det er god søkning til ledige stillinger.

Fylkesmannen i Hedmark har hatt stort fokus på de høyest prioriterte oppgavene, samt god økonomistyring og

effektiv saksbehandling. Oppgaveløsning på tvers av avdelingsgrenser, der dette er hensiktsmessig, har vært en viktig strategi. Embetet har jevnt over god måloppnåelse i forhold til resultatkravene i tildelingsbrevet og embetsoppdragene. For nærmere beskrivelse vises til rapportering på de ulike resultatområder.

Økonomi Regnskapsresultatet for 2011 viser et merforbruk på kr 107 000, som gir et akkumulert mindreforbruk på kr 2 117 000. Embetet utnytter aktivt fagsystemene på økonomiområdet og har god oversikt og styring med den økonomiske situasjon gjennom året.

1.2 Ressursbruk og andre økonomiske forhold

Departement	Kap1510	Fagdep
Miljøverndepartementet	kr 9 259 246,36	kr 2 746 761,27
Landbruks- og matdepartementet	kr 13 751 185,18	kr 0,00
Kunnskapsdepartementet	kr 5 343 792,76	kr 1 093 077,06
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 2 023 202,59	kr 309 307,19
Justis- og politidepartementet	kr 3 279 871,11	kr 206 559,89
Kommunal- og regionaldepartementet	kr 2 208 121,13	kr 0,00
Arbeidsdepartementet	kr 1 021 588,58	kr 1 446 500,40
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 9 987 316,08	kr 2 133 496,21
Andre	kr 30 340 154,21	kr 0,00
Sum:	kr 77 214 478,00	kr 7 935 702,02

1.3 Risikostyring

Embetet er i gang med å implementere et helhetlig system for risikostyring. Vi har utarbeidet en overordnet risikovurdering og en risikovurdering for økonomiområdet. Risikostyring og intern kontroll gir rimelig sikkerhet for oppnåelse av mål og resultatkrav, overholdelse av lover og regler og pålitelig økonomiforvaltning. Risikostyringen skal sikre proaktiv styring, ressursprioritering og være et beslutningsverktøy for ledelsen.

I 2012 vil det gjennomføres risikovurderinger knyttet til utarbeidelse av virksomhetsplan for alle avdelinger.

1.4 Helhetlig og strategisk ledelse

Oppfølging lederutviklingsprogrammet

Det har vært gjennomført oppfølging i den enkelte avdeling etter medarbeiderundersøkelsen i 2010 gjennom embetsseminar, allmannamøter og avdelingsmøter. Gjennomgangen er avsluttet. Når det gjelder oppfølging av brukerundersøkelsen så har Fylkesmannen etablert en tettere dialog med kommunene gjennom bilaterale møter og tilstedeværelse ved regionrådsmøter. Videre er det internt etablert flere tverrfaglige grupper for å kunne ivareta helhetsspektivet i saksbehandlingen på en bedre måte.

Inkluderende arbeidsliv

I 2011 sluttførte vi arbeidet med ny plan for IA-arbeidet i embetet. AMU er hovedansvarlig for planen.

Hovedmålsetninger for embetets IA-arbeid

1. SYKEFRAVÆR

Mål: Det er en målsetting å beholde det lave sykefraværet og arbeide for at det reduseres ytterligere. Sykefraværet skal samlet sett ikke være over 5 % på årsbasis.

Status: Sykefraværet hos Fylkesmannen var for 2011 5,4 %. Langtidsfraværet utgjorde 3,4 % og det er dette sykefraværet som følges spesielt gjennom AMU og SU.

2. PERSONER MED REDUSERT FUNKSJONSEVNE

Mål: Fylkesmannen skal så langt det er mulig legge til rette for at medarbeidere som får redusert sin funksjonsevne forstst skal kunne være i arbeid. Vi skal være åpne for personer i regi av NAV som har behov for

å prøve seg i jobb.

Status: Fylkesmannen har pr. mai 2011 (avtaletidspunktet) tilrettelagt for: 3 personer med tilknytning til NAV, 7 personer som har redusert arbeidstid/delvis uførepensjon, og 4 - 5 personer er langtidssykmeldt og har eller kan få behov for tilrettelegging.

3. SENIORPOLITIKK – MEDARBEIDERE I ALDERSGRUPPEN 55 – 67 ÅR

Mål: Fylkesmannen skal legge til rette for at medarbeidere kan være i arbeid til ordinær pensjoneringsalder. Det er en målsetting å øke den reelle pensjonsalderen med 6 mnd.

Status: Pensjonsalderen hos Fylkesmannen er 64 år. Tallet er et gjennomsnitt for perioden 2007 – 2011, der alle som har gått av med 100 % pensjon er tatt med.

IA er tema på alle AMU-møtene, og det er avholdt fellesmøter mellom ledelsen, samarbeidutvalget med de tillitsvalgte og AMU.

Lærlinger i staten

Fylkesmannen i Hedmark er medlem i og hovedansvarlig for lærlingeordningen Løvene. Det er et samarbeid mellom 3 av etatene i Statens Hus på Hamar: Fylkesmannen, Forsvarsbygg og Utdanningdirektoratet. Ved årslutt hadde vi 3 lærlinger, 2 menn, hvorav en fra Afghanistan, og en kvinne. Alle er lærlinger i kontorlaget. En av lærlingene tok fagbrev i 2011. Fra høsten 2012 ønsker også Hesle SørØst å delta i ordningen. Det kan gi mulighet for å øke antall lærlinger.

IKT arkitektur og IKT sikkerhet

Fylkesmannen i Hedmark har driftsansvaret for FRI, og drifter nå ca. 120 ulike nett hos embetene og tjenesteleverandørene. FRI har vært i full drift hele 2011.

Det har ikke vært større endringer i infrastrukturen på Hamar siste år, med unntak av at pågående prosjekter har medført drift og vedlikehold av et større antall serverinstallasjoner. Dette er installasjoner tilknyttet prosjektene "Elektroniske møter", "Felles geodatabase" og "Elektroniske publikumstjenester". Det er hovedsaklig prosjekt "Elektroniske møter" som har forårsaket serverinstallasjoner av mer ressurskrevende karakter.

Det er tegnet serviceavtaler for UPS og kjølesystemer, slik at vi har bedret sikkerhet og tilgjengelighet på servicepersonell. Nødstrøm er montert på et serverrom. Tre fylker er migrert inn i felles AD.

Felles lisenspool (kart)

Felles lisensserver med diverse felles GIS programvare har vært oppe å gå siden 2007. Serveren ble i 2011 byttet og støtter nå både ArcGIS 9 og 10 med lokal og ekstern bruk. På fagutvalgets [sider](#) finnes ytterligere informasjon om lisenser og felles programvare.

Fylkesmannen i Hedmark drifter nødvendig programvare og maskinvare gjennom FRI og ivaretar kontakten med Geodata.

Nettadressen til FRI er: <http://www.fri-nett.no>

Embetet har oppdatert instruks for informasjonssikkerhet.

Elektronisk forvaltning

Offentlig elektronisk postjournal - OEP: Det har vært en økning på 70,8% av innsynshenvendelser etter at OEP ble tatt i bruk i oktober 2010.

Sak-i-kart: Det har ikke skjedd noe på dette området i 2011. Venter på tilbakemelding for igangsetting.

ePhorte publikumsmodul: Det har ikke skjedd noe på dette området i 2011. Venter på tilbakemelding for igangsetting.

Elektronisk dokumentutveksling - EDU: Har startet et prosjekt med fire kommuner i Hedmark. Pga uforutsette hendelser kom vi ikke igang slik vi hadde planlagt. I løpet av 1. kvartal 2012 vil vi starte opp med elektronisk dokumentutveksling.

Arkivplan: Høsten 2011 hadde Riksarkivet et dokumentbasert tilsyn. Vi har fått pålegg om å utvikle/ferdigstille arkivplanen med frist 1. sept 2012.

Innkjøp

Embetet har i 2011 videreutviklet sin innkjøpsløsning. Vi har hatt fokus på økt bruk av Ehandel i våre innkjøp. Det er avholdt 6 møter i eget innkjøpsforum med hensikt å skolere innkjøperne og videreutvikle ehandel. Vi har videre hatt månedlige kontaktmøter med DFØ mhp hjelp og skoling innenfor innkjøp/ehandelsløsningen. Innkjøpsverktøyet Merzell er brukt i flere av våres anbudsrunder. Innkjøpskoordinator deltar på aktuelle kurs og samlinger for å holde seg à jour med regelverket og utvikle innkjøpsordningen. Ifølge Difi-statistikken utgjorde E-handelen ved embetet 12,0 % for hele 2011 og 33,7 % for 4. kvartal, som gir henholdsvis 9. og 4. plass på statistikken over offentlige virksomheter i landet som har innført e-handel.

Kommunikasjonspolitik

Redaksjonsrådet er kontaktleddet mellom informasjonsleverandørene og nettredaktør, og skal være en ressurs for avdelingsdirektørene og andre som produserer stoff for publisering. Den enkelte avdeling peker ut medarbeidere til redaksjonsrådet som møtes jevnlig. Det gis løpende bruker støtte til avdelingsredaktørene ved utlegging av saker. Videre gis kontinuerlig oppfølging av arbeidet med bedre språk. Språktips på HEDDA (intranettet). For å videreutvikle elektroniske tjenester foretas en systematisk gjennomgang av fylkesmannens hjemmeside med fokus på kvalitetskriteriene for beste offentlige nettsted fra Norge.no. Videreutvikling av FMs Internett som fagkanal mot kommunene. Markedsføring med fokus på abonnementstjeneste og nyhetsfeed (RSS).

Samisk språk

Vi har generell informasjon om embetet og fagområder på vår nettside (fellesteksten for embetene).

Kongehuset

Vi har et nært og godt samarbeid med slottet i forbindelse med forberedelser og gjennomføring av besøk i fylket og ved tildeling av medaljer og ordener. I 2011 hadde vi besøk av Kongeparet på Idrettsgallaen. Kongen besøkte flomofre i Stor-Elvdal i juni. I tillegg var Kronprinsparet på fylkestur i Folldal og Stor-Elvdal i august og i Åmot i oktober.

Brukerundersøkelser

Embetet har ikke funnet behov for å gjennomføre brukerundersøkelser i 2011, da det ble gjennomført i 2010 i FAD sin regi.

Universell utforming

Fylkesmannen er leiertaker i et bygg fra 1999. Forhold knyttet til Universell utforming synes i stor grad å være ivaretatt. Allikevel har Fylkesmannen tatt initiativ til en kartlegging etter den nye forskriften. Dette vil bli gjennomført i 2012.

Internasjonalt samarbeid

Fylkesmannen i Hedmark er representert i det Regionale Prioriterende Partnerskapet (RPP) i Interreg Sverige - Norge programmet, delområde Indre Skandinavia. I 2011 er embetet med i to Interregprosjekter. Det ene prosjektet har navnet TRUST og omhandler samarbeid for vekst og regional utvikling mellom fylkene Hedmark og Dalarna. Prosjektet avsluttes sommeren 2012. Resultatet av prosjekt vil være at fra samme tidspunkt vil Grensekommiteen Hedmark- Dalarna bli etablert. Det andre prosjektet omhandler tilbakeføring av Vänernlaksen til norsk side av Femund/Trysilvassdraget. Prosjektet startet opp 1. januar 2011 og vil gå over 3 år.

1.5 Andre forhold

Samarbeidskompetanse og medbestemmelse

Fylkesmannen i Hedmark leder Innlandsnettverket i prosjekt Samarbeid og medbestemme (HTA 5.6.1) Nettverket har jevnlig møter og arrangerte IA-konferanse i november 2011. I tillegg ble det lyst ut midler til bruk på intern opplæring i tråd med HTA 5.6.1 i statlige etater. Fylkesmannen var representert på IA-konferansen og hadde med deltakere fra administrasjonen/tillitsvalgte og verneombud. I tillegg deltok lærlingene.

Personalpolitikk

I 2011 har det fortsatt vært behov for omstillinger i embetet som følge av ubalanse mellom oppgaver og ressurser. Det er lagt stor vekt på å utvikle riktig kompetanse i forhold til fylkesmannens fremtidige oppgaver gjennom kompetanseutvikling og rekruttering av nye medarbeidere. Det har vært ført en aktiv lønnspolitikk for å sikre nødvendig kompetanse. Medarbeiderundersøkelsen i 2010 er fulgt opp i ledergruppa, gjennom eget program i den enkelte avdeling og gjennom allmøter.

Fylkesmannen legger vekt på å ha oppdaterte og tilgjengelige dokumenter slik at det er lett å finne fram til de

ordninger som gjelder. I 2011 ble forvaltningsrutinene gjennomgått, og det skal settes ned en parts sammensatt gruppe som skal se på lønns politikken frem mot neste lokale forhandlinger.

Embetets aktivitets- og redegjøringsplikt etter likestillingsloven

Det vises til likestillingslovens § 1a tredje ledd som fastsetter at virksomheter som er pålagt å utarbeide årsberetning, skal redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder likestilling i virksomheten. Redegjøringsplikten er todelt: det skal rapporteres både når det gjelder den faktiske tilstanden og for iverksatte og planlagte tiltak.

Følgende oversikter viser status hos Fylkesmannen i Hedmark pr. 31.12.2011:

Kjønnsfordeling

For hele virksomheten og avdelingsvis:

Avdeling	Kvinner (antall og %-vis pr. avd.)	Kvinner årsverk	Menn (antall og %-vis pr. avd.)	Menn årsverk	Totalt personer og årsverk	
Embetsledelsen	2 (100 %)	2,0		0	2	2,0
Beredskaps- og adm.avd.	10 (50 %)	10,0	10 (50 %)	9,25	20	19,25
IKT / stab	0	0	7 (100 %)	7,0	7	7,0
Kommunalavd.	4 (50 %)	3,5	4 (50 %)	4	8	7,5
Landbruksavd.	14 (53,8 %)	13,1	12 (46,2 %)	11,6	26	24,7
Miljøvern avd.	7 (35,0 %)	7,0	13 (65,0 %)	12,8	20	19,8
Oppvekst- og utdann.avd.	9 (75 %)	8,8	3 (25 %)	3,0	12	11,8
Sosial- og helseavd.	19 (70,4 %)	19,85	8 (29,6 %)	7,9	27	25,75
Totalt for hele embetet	65	62,25	57	55,55	122	117,8

Nedenfor følger tabell utarbeidet i tråd med mal fra FAD:

		Kjønnsbalanse		Totalt (N)	Lønn	
		M %	K %		M (kr/%)	K (kr/%)
Toltalt	2011	46	54	122	100	92
	2010	48	52	117	100	91
Lærlinger	2011	67	33	3	100	100
	2010	67	33	3	100	100
Kontorstillinger	2011	18	82	17	100	95,7
	2010	20	80	21	100	96,2
Saksbehandler I	2011	52	48	29	100	97,7
	2010	56	44	29	100	98,3
Saksbehandler II	2011	45	55	54	100	98,7
	2010	42	58	46	100	96,7
Seksjonssjef/ass.dir/u.dir/ ass.fylkeslege/arkivleder	2011	73	27	11	100	89
	2010	73	27	11	100	86,7
Embetsledelse/direktør/fylkeslege	2011	63	37	8	100	103,7
	2010	57	43	7	100	100

Totalt		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt	2011	7	17	6	7	29	71	2	5,8
	2010	9	14	15	9	15	85	3,4	6
	Ledere med personalansvar	Medarbeidere				Lønn			
	Total	Total							

	2011	M%	K%	(N)	M%	K%	(N)	M%	K%
Fylkesmannen i Hedmark	77,7	22,2	9	44,2	55,8	113	100	92	

Nytilsetninger og internt avansement

Nytilsetninger eksternt 2010		Internt avansement 2010		Nytilsetninger eksternt 2011		Internt avansement 2011	
K	M	K	M	K	M	K	M
6	6	0	1	5	3	0	0

Vi lyste ut 11 stillinger i 2011. 8 ansettelser ble sluttbehandlet i fjor. Det ble ansatt 3 menn og 5 kvinner. Av disse 8 er 2 i alderen 26 - 35 år og 6 i alderen 40 - 55 år. Alle er norske statsborgere. Det har ikke søkt eller blitt ansatt personer med nedsatt funksjonsevne.

Det søkte 144 personer på stillingene. 92 kvinner og 52 menn. 3 oppga et annet nordisk land som nasjonalitet, 5 oppga land i Europa forøvrig og 2 oppga land i Asia. 1 ukjent.

I tillegg ble 5 personer engasjert for kortere perioder og i vikariater. 1 lærling inkludert.

Vi tar også imot praksiselever fra videregående, 1 - 2 elever pr år.

Stillinger lyses ut med at "Fylkesmannen i Hedmark er IA-virksomhet og har et personalpolitisk mål om å oppnå en balansert alders- og kjønnsammensetning, og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Arbeidsplassen vil om nødvendig bli tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne"

Overtid

Bruken av overtid skal være restriktiv, både av økonomiske og personalpolitiske årsaker. Ser vi på fordelingen av overtid er det spesielt IKT, som har bare menn ansatt, som har mye overtid. I tillegg kommer Miljøvernavdelingen som bl.a. har beredskap i forhold til rovdyr, samt at det blir noe overtid bl.a. ved tilsyn. Vi anser ikke at det er nødvendig med tiltak.

	2010	2010	2010	2011	2011	2011
Totalt K	Kr 25 660	20,2 %	4 personer	Kr 63 345	26,2 %	10 pers
Totalt M	Kr 101 088	79,8 %	14 personer	Kr 178 405	73,8 %	12 pers
Totalt	Kr 126 748	100 %	Lønnsbudsjett 52 mill. kr.	Kr 241 750	100 %	Lønnsbudsjett 57 mill. kr.

Kompetanseutvikling

Vi har lite materiale som gir et godt grunnlag for statistikk for bruk av tid og ressurser til kompetansehevede tiltak. Det er også uklart hva som skal komme inn under dette begrepet. Tallene nedenfor er tatt ut fra fraværstatistikken, og omfatter de som har søkt og fått innvilget etter- og videreutdanning. Vi har også satt opp en fordeling av midler fordelt på alle ansatte etter kjønn og alder. Ikke alle midler blir fordelt pr person. Et eksempel på det er embetssamlinger, de er derfor ikke tatt med her.

	Kvinner 2010	Menn 2010	% under 50 år 2010	% under 50 år 2010	Kvinner 2011	Menn 2011	% under 50 år 2011	% over 50 år 2011	Personalpolitikk for
Utdanningsperm	5	8	7	6	6	4	70 %	30%	
Kompetansemidler %-vis fordelt	53 %	47 %	43 %	57 %	49 %	51 %	45 %	55 %	

fylkesmannen i Hedmark

For å fremme likestilling mellom kjønnene vil fylkesmannen:

- legge forholdene til rette og påse at gjeldende regler om likestilling følges generelt og i tilsettingssaker / omplasseringssaker spesielt.
- aktivt arbeide for å få flere kvinner opp i lederstillinger og i øvre del av saksbehandler/spesialistgruppene.

Likestillingen ved embetet er for øvrig ivaretatt gjennom [tilpasningsavtalen](#) til Hovedavtalen.

Det ble gjennomført en medarbeiderundersøkelse i 2009, der ett av spørsmålene omhandlet forskjellsbehandling:

Ulikheter måler om de ansatte opplever at det er forskjellsbehandling av menn og kvinner, eller av yngre og eldre arbeidstakere. På en skala fra 1 – 5 der er 1 er meget sjelden eller aldri og 5 nokså så sjelden, hadde embetet en score på 1,97. 7,1 % mener at det er mye forskjellsbehandling (kjønn, alder). Det vil si 7 av de 100 som svarte. Det blir gjennomført ny undersøkelse i 2012.

Tilpasningsavtalens § 21 Likestilling

Virksomheten skal tilstrebe og likestille kvinner og menn i alle forhold hvor dette er mulig

Dette er en overordnet målsetting for likestillingsarbeidet. Det er en helt klar bevissthet rundt dette, ikke minst ved ansettelse og ved lønnsforhandlinger.

Virksomheten skal tilstrebe lik fordeling av kvinner og menn i styrer, råd, utvalg og delegasjoner mv. for å gi kvinner så vel som menn variert og kvalifiserende praksis fra forskjellige områder

I de faste råd og utvalg er det i dag en overrepresentasjon av kvinner. Det skyldes at det i 2011 som øvrige år har vært flere kvinnelige enn mannlige tillitsvalgte. Vi har ikke statistikk som sier noe om sammensetningen gjennom flere år.

Det skal årlig utarbeides en rapport som redegjør for status i virksomhetens likestillingsarbeid. Rapporten skal bl.a. inneholde opplysninger om fordeling av kvinner og menn ved tilsetninger, avansementer og lønnsopprykk

Anses oppfylt med årsrapporteringen. Som grunnlagsmateriale for de lokale forhandlingene utarbeides det rapporter som viser lønnsutviklingen ved embetet, herunder også kjønnsmessige forskjeller.

SU har et ansvar for å følge med og vurdere om likestillingstiltak ved virksomheten blir fulgt opp

SU har ikke hatt likestilling på dagsorden som eget tema, men det tas opp bl.a. ved lokale forhandlinger.

Kriterier for personvurderinger skal virke kjønnsnøytrale

Dette er en del av vurderingene i lokal lønnspolitikk og lokale forhandlinger.

Likestillingsaktiviteter og planlagte tiltak, IA-avtalen

Fylkesmannen har i samråd med de tillitsvalgte ført en aktiv seniorpolitikk for at medarbeidere skal stå lenger i arbeid. Det er bl a inngått avtale om at ansatte over 62 år får ta ut 6 seniordager i året, i tillegg til de 8 som er forhandlet frem sentralt. Alternativt får de dette utbetalt. Det er ingen likestillingsmessige ulikheter da det behandles rutinemessig. Pensjonsalderen hos Fylkesmannen er 64 år. Tallet er gjennomsnitt for perioden 2007 – 2011, der alle som har gått av med 100 % pensjon er tatt med. Følgende mål er vedtatt i IA-avtalen:

”Fylkesmannen skal legge til rette for at medarbeidere kan være i arbeid til ordinær pensjoneringsalder. Det er en målsetting å øke den reelle pensjonsalderen med 6 mnd”

I forbindelse med nytilsetninger har det vært svært få søkere med innvandrebakgrunn og yrkes-/funksjonshemming. Det skal begrunnes særskilt i tilsetningsprosessen dersom kvalifiserte søkere med innvandringsbakgrunn eller funksjonshemming ikke innkalles til intervju. Det annonseres med at fylkesmannsembetet ønsker at arbeidsstyrken skal gjenspeile samfunnet for øvrig.

Likestilling vurderes ved tilsetting. Offentlig administrasjon er en stor kvinnearbeidsplass, og det er tilfelle også hos oss. Det er flere kvinner enn menn i embetet. Tema er imidlertid ikke meldt inn som et særskilt fokusområde fra ansatte eller de ansattes organisasjoner.

Når det gjelder IA-avtalens målområde 2, redusert funksjonsevne, er det enighet om at Fylkesmannen så langt det er mulig skal legge til rette for at medarbeidere som får redusert sin funksjonsevne forstøtt skal kunne være i arbeid. Etaten skal være åpen for personer i regi av NAV som har behov for å prøve seg i jobb. Fylkesmannen har tilrettelagt for 3 personer med tilknytning til NAV, 7 personer som har redusert arbeidstid/delvis uførepensjon, og 4 - 5 personer som er langtidssykmeldt og har eller kan få behov for tilrettelegging. Blant tiltakene heter det at Fylkesmannen skal være positiv til å gi tilbud til personer på ulike tiltak i regi av NAV, og sammen med NAV legge til rette for hospitering for aktuelle arbeidstakere med funksjonshemming.

Etnisitet, religion, og seksuell orientering er ikke tatt opp som tema.

Likestillingskonferansen 2011

Direktør for Kommunalavdelingen og personalrådgiver deltok på konferansen Likestillingsperspektivet i fylkesmannsembetet. Likestillingscenteret på Hamar arrangerte konferansen.

Likestillingsarbeidet hos fylkesmennene er todelt, og har både et internt og eksternt fokus. Ansvaret for likestilling internt i embetet er lagt til Administrasjonsavdelingen.

Som offentlig myndighet

Statens hus er tilrettelagt for funksjonshemmede i henhold til de krav som var da bygget sto ferdig i 1999.

Hjemmesiden er tilrettelagt med lesing av tekst, og med oversettelser av enkelte hovedpunkter til engelsk og samisk.

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

Generelt

Fylkesmannen har en løpende kontakt og dialog med kommunene i fylket gjennom hele året. En slik kontinuerlig kontakt er avgjørende for å ha tilstrekkelig innsikt i de utfordringene kommunene står overfor. I 2011 besøkte fylkesmannen enkelte kommuner for gjensidig orientering og i forbindelse med spesielle saker. I tillegg er det gjennomført mange enkeltmøter med kommunene i ulike faglige sammenhenger der Fylkesmannen formidler statlige styringssignaler. Fylkesmannen deltok på regionrådsmøter for å avklare forventninger til samhandling og dialog mellom kommunene i Hedmark. Det er 4 regionråd i Hedmark.

Fylkesmannen gjennomførte også i 2011 det årlige møte med ordførere og rådmenn. Et slikt fellesmøte er en god arena for å få frem en klargjøring og forståelse for nasjonal politikk, og samtidig kunne skape en viss felles forståelse for de utfordringer kommunene i fylket står overfor.

Omstillingsarbeid

I perioden 2003 til 2010 støttet fylkesmannen en rekke omstillingsprosjekter. For 2011 reduserte fylkesmannen denne innsatsen til 2,3 mill. kr. Disse midlene er reservert et samarbeidsprosjekt med flere kommuner vedrørende barn og unges oppvekst.

2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Tilsynet med helse- og omsorgstjenestene, sosialtjenesten og øvrige velferdstjenester i Hedmark gir et godt innblikk i disse tjenestenes utfordringer. Hedmark er landets eldrefylke nr. 1, og det setter store krav til omfanget av helse- og omsorgstjenester i kommunene. Mange kommuner sliter med å gi et godt nok omsorgstilbud til innbyggerne, og disse tjenestene står for opp til 50% av kommunenes utgifter. Samtidig har kommunene store kompetanseutfordringer. Hedmark har generelt et lavt utdanningsnivå, og det avspeiler seg også i den kompetansen kommunene har i omsorgstjenestene: Andelen ufaglærte er omtrent på landsgjennomsnittet, mens det er forholdsvis flere med utdanning på videregående skoles nivå (hjelpepleiere, helsefagarbeider mv) og færre med høyskoleutdanning. Også på andre områder har kommunene i Hedmark utfordringer på kompetansesiden, dette gjelder særlig de små kommunene.

Tilsynet med tjenestene til eldre i 2011 har vist at de fleste kommunene hvor det er ført tilsyn har problemer med å gi et systematisk og kvalitativt godt tilbud til hjemmeboende eldre både når det gjelder kartlegging og tiltak overfor demente, og når det gjelder ernæring. Det er også betydelige problemer ved dokumentasjon og saksbehandling i eldresomsorgen, noe som medfører at eldres rettigheter ikke blir ivaretatt på riktig måte. Saksbehandling ved tildeling av tjenester er fulgt opp i flere kommuner og ved opplæring og informasjon.

Tilsynet med helsehjelp etter pasientrettighetslovens kap. 4A er gjennomført i flere sykehjem. Lovbestemmelsene virker fortsatt forholdsvis ukjent, og saksbehandling og håndtering av bestemmelsene foregår i liten grad i samsvar med de forventningene som kan stilles. Sykehjemmene følges opp og tilsynet videreføres i 2012.

Helsetilsynet i Hedmark har bidratt til å koordinere tilsynet med spesialisthelsetjenesten i region Sør-Øst. Det er gjennomført landsomfattende tilsyn med slagbehandling med felles team for Østfold, Oppland og Hedmark. Sammen med Aust-Agder og Oslo/Akershus er det samarbeidet om tilsynet også i de andre fylkene. Tilsynet med eldre med hoftebrudd er gjennomført i Hedmark uten samarbeid med de andre fylkene, da slikt tilsyn ble gjennomført i de andre fylkene i regionen i 2010. Det er et tett samarbeid med Oppland om tilsynet med Sykehuset Innlandet HF.

Omfanget av klagesaker på sosialtjenesten er omtrent som tidligere år. Ved tilsyn med sosiale tjenester i Nav i 5 kommuner har vi påvist at tildelingen ikke har nødvendig individuell vurdering, men behandles mer sjablongmessig. Vi har arrangert et seminar for alle kommunene for å lære av tilsynserfaringene og presisere hva lovkravene innebærer.

Det er gjennomført en omfattende oppfølging av Nav-kontorene når det gjelder å støtte innføringen av kvalifiseringsprogrammet. Det er også et nært samarbeid med Nav Hedmark og KS om de øvrige aspekter av

Nav-reformen. Vi har erfart at partnerskapet mellom Nav og kommunene er utfordrende, og i enkelte tilfeller er det tegn på at det har vært vanskeligheter i dette samarbeidet. Dette følges opp fra fylkesmannens side.

Omsorgsplan 2015 er fulgt opp i tråd med føringene fra sentrale myndigheter. Det er etablert tett samarbeid med Alderspsykiatrisk forskningssenter i Sykehuset Innlandet når det gjelder oppfølgingen av demensplanen, og med utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjenester når det gjelder utviklingsoppgaver og kompetansebygging. Det er påbegynt en besøksrunde til kommunen i fylket med dialogmøter om utfordringene i helse- og omsorgstjenestene (inkl. psykisk helse), hvor planlegging i kommunene står på dagsorden. Halvparten av kommunene ble besøkt i 2011, og de resterende vil bli besøkt før påske i 2012. Midlene til kompetanseutvikling er fordelt til kommunene etter søknad. Vi ser at det er store forskjeller på hvor langt kommunene har kommet med utvikling av kompetanseplaner.

I noen kommuner er det store utfordringer når det gjelder kapasiteten i helse- og omsorgstjenestene. Dette viser seg særlig ved mangel på sykehjemsplasser, men også i andre deler av omsorgskjeden er det begrensninger. Det er få eller ingen planer om utbygging av tjenestene i Hedmark, noe fylkesmannen ser som bekymringsfullt siden det flere steder er åpenbare mangler. Innen de økonomiske rammer kommunene har, ser de seg ikke i stand til å utvide tilbudet. Det er særlig på driftssiden at det er begrensninger for mange av kommunene.

I Hedmark er det et nært samarbeid mellom fylkesmannen og fylkeskommunen i folkehelsearbeidet. Dette samarbeidet er forankret i enhetsrådet som er et overordnet samarbeidsorgan mellom de to partene. I 2011 har fylkesmannen særlig formidlet utfordringene i det lokale folkehelsearbeidet, og vi har forberedt endringene som følger av den nye folkehelseloven. I tida framover vil vi særlig vektlegge folkehelseaspektet i kommunenes planstrategier og kommuneplanens samfunnsdel. Internt i fylkesmannsembetet er det et godt samarbeid om håndteringen av kommunale planforslag.

Opptrappingsplanen for rusfeltet følges tett opp mot kommunene, og kompetanseutviklingen foregår i et nært samarbeid med KoRus Øst. Det er fordelt midler til en rekke utviklingsprosjekter i kommunene, og disse følges opp ved deltagelse i de fleste styringsgrupper for prosjektene. Det er etablert en rekke arenaer for samarbeid og nettverk mellom kommunene. Brukermedvirkning er et sentralt område i opptrappingsplanen, og vi har etablert et prosjekt for brukermedvirkning for rus og psykisk helse.

Fylkesmannen har hatt en betydelig økning av førerkortsaker. Økningen har vært på 57% fra 2009 til 2011 når vi teller antall behandlede saker. Ved årsskiftet har vi en behandlingstid på 4 måneder på disse sakene, og ca. 500 restanser. Dette har hatt stor betydning for innsatsen på andre områder. Vi har for eksempel i liten grad fulgt opp Nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering, slik det har vært forventning om.

2.3 Oppvekst, barnehager, utdanning og likestilling

Oppvekst

Hedmark har store utfordringer som gir seg utslag i svake faglige resultater og stort frafall i videregående opplæring. Fylkesmannen mener at tverrfaglig og tverretattlig arbeid mot felles målsetting er et viktig satsingsområde.

Barnevern

Fylkesmannen har gjennomført individrettet tilsyn i fylkets barnevernsinstitusjoner og fulgt opp de forhold som er påpekt ved disse tilsynene. I enkelte tilfeller har det vært nødvendig med mer systemrettet oppfølging av institusjonene med ekstra besøk, møter med institusjonseier mv. Av kapasitetsmessige hensyn er det ikke foretatt systemrevisjoner i institusjonene. Det har vært en betydelig økning av hendelsesbaserte saker i det kommunale barnevernet, og disse sakene har medført flere oppfølgingsaktiviteter fra fylkesmannens side. Dette er sett i sammenheng med rapporteringen fra kommunene, og flere kommuner som ikke oppfyller kravene til tidsfrister har vært fulgt opp spesielt. Rapporteringen til departementet vedr. stillingssituasjonen i barnevernet har også medført særskilt fokus på kapasiteten i barnevernet. Kompetansesituasjonen i barnevernet i flere kommuner er også bekymringsfull.

Barnehage

På barnehagesiden brukes ca. 74 % av ressursene på forvaltningsoppgavene som tilskudd, klager og tilsyn samt informasjon og veiledningsoppgaver på resultatområdene 33 og 34.

Det er gjennomført flere større kompetanseprogrammer for ansatte i barnehagesektoren. Alle oppgaver er utført i henhold til oppdraget.

Utdanning

På utdanningsområdet brukes majoriteten av tiden på forvaltningsoppgaver. I tillegg til tilsynene har embetet gjennomført konferanser for skoleeierne med sikte på å øke kunnskapen og etterlevelsen av regelverket i sektoren.

Tilsyn har vært hovedoppgaven i 2011 og embetet har brukt mer enn 40 % av tidsressursene på utdanningsområdet til tilsyn. Dette inkluderer oppfølging av om avvik fra tidligere års tilsyn er lukket.

Tiltakene for økt kvalitet i grunnopplæringen er utført i henhold til oppdraget. Fylkesmannen har tatt aktivt del i det regionale arbeidet med lærersatsingen GNIST.

2.4 Arealdisponering og byggesaker

Fylkesmannen har formidlet nasjonal politikk og samordnet statlige interesser ved behandling av kommuneplaner, reguleringsplaner og dispensasjonssøknader. Oppgavene gjennomføres i et samarbeid mellom embetes avdelinger, blant annet gjennom interne samordningsmøter. Særlig er uttalelse og deltakelse i prosesser som gjelder utarbeiding av kommuneplaner (samfunnsdel og arealdel, samt klimahandlingsplaner og andre større arealplaner) komplekse og tidkrevende. Relativt nytt lovverk er utfordrende både for oss og kommunene. Det har videre vært reguleringsplanprosesser for ny E6 og Dovrebane, Vestmarka, fylkesdelplan for Rondane og Sølnekletten, arealkonflikter i forbindelse med lokalisering av nye byggeområder i Elverum og Ottestad – for å nevne noe. Fylkesmannen og fylkeskommunen gir felles uttalelser til kommuneplaner.

Uttalelser til planer og dispensasjonssaker

Fylkesmannen mottok 245 planer og 215 søknader om dispensasjon til uttalelse. Dette er en liten nedgang fra året før da vi mottok 280 planer og 240 søknader om dispensasjon. Vi fremmet innsigelse mot 22 planer, dvs. ca. 9%, og frarådte dispensasjon i 30 disp.saker (ca. 14%). 2 innsigelsessaker gikk til mekling hos Fylkesmannen, en av disse ble sendt til endelig avgjørelse i Miljøverndepartementet.

Av de dispensasjonssakene vi frarådte påklaget vi en sammen med Statens vegvesen. Klagen ble tatt til følge. Planinnsigelsene dreide seg mest om manglende risiko- og sårbarhetsanalyse, støy, villrein, biologisk mangfold og vilkår for barn og unge. Våre innvendinger i dispensasjonssakene gjaldt hovedsakelig jordvern, strandsonen og villrein.

Klagesaker etter plan- og bygningsloven

Fylkesmannen behandlet 100 klager på vedtak etter plan- og bygningsloven i 2011, omtrent det samme som året før. 36 av klagenes gjaldt byggesaker, 38 klaget på reguleringsplanvedtak og 26 klager dreide seg om dispensasjon fra plan. 15 klager ble gitt helt eller delvis medhold. Det innkom totalt 97 saker i løpet av året og 14 saker var ubehandlet ved årsskiftet. Saksbehandlingstiden varierer noe fra sak til sak, men vi klarte med få unntak å opprettholde målsettingen om at alle klager skal være behandlet innen 3 måneder fra vi har mottatt saken og fått innhentet alle opplysninger (klar for behandling). I gjennomsnitt ble klagenes avgjort innen 84 dager.

Vi har arrangert den årlige plan- og bygningslovkonferansen sammen med fylkeskommunen med godt oppmøte fra saksbehandlere i kommunene. Det hadde vært ønskelig at deltakelsen fra politikerne hadde vært bedre. Vi har deltatt ved opplæring av enkelte planutvalg etter kommunevalget og enkelte kommuner har fått betydelig bistand ved rullering av kommuneplanens arealdel.

Kjøpesentersaker

I mangel av en plan for handel og service for hele fylket må alle søknader om etablering eller utvidelse av kjøpesentre over 3000 kvm avgjøres av Fylkesmannen. Disse sakene er ofte konfliktfylte og tidkrevende. Nye søknader i Hamarregionen trenger ikke Fylkesmannen ta stilling til hvis de er i samsvar med SMAT-fylkesdelplanen stadfestet av Miljøverndepartementet 3.06.2010.

Andre saker

Fylkesmannen har fulgt opp arbeidet med universell utforming overfor kommunene. Det har fortsatt vært fokus på å fremme folkehelse og sikre gode oppvekst- og levekår blant annet ved å følge opp de rikspolitiske retningslinjene for barn- og unge. Fylkesmannen vil bemerke at byfornyelse og fortetting ofte gir kommuene utfordringer med å utvikle tilstrekkelige arealer egnet for barn- og unges aktiviteter.

Fylkesmannen har også i 2011 hatt fokus på forvaltningen av strandsoner og vassdrag i innlandet. Fylkesmannen søker ved sin behandling av planer og dispensasjonssøknader å ivareta allmennhetens interesser langs sjøer og vassdrag.

Villreinen er et statlig forvaltningsansvar, og betydningen av å ivareta dens leveområder er forsterket gjennom

[St.meld. nr. 21 \(2004-2005\)](#) om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand og påfølgende tildelingsbrev. Hedmark har sammen med Oppland en fylkesdelplan for villrein i Rondane. Fylkesmannen deltar aktivt i oppfølgingen av denne gjennom et planråd som vurderer konkrete planer fra kommunene. Fylkesmannen har også i 2011 lagt innsats i arbeidet med oppdatering av kunnskapen om villreins arealbruk.

Fylkesmannen har prioritert det forebyggende samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet ved å være pådriver og veileder for oppdatering av risiko- og sårbarhetsanalyser og ivaretagelse av samfunnssikkerhets- og beredskapshensyn i kommuneplanleggingen, hvor tilpasning til klimautfordringer har stått sentralt.

2.5 Landbruksforvaltning, næringsutvikling, naturressursforvaltning og miljøvern

Hedmark er største jordbruksfylke med 10 % av jordarealet, og største skogfylke med 20 % av skogressursene (30 % av samlet avvirkning). Forutsetningene for jordbruksdrift varierer imidlertid betydelig mellom de ulike regionene i fylket. Landbruket står sterkest i Nord-Østerdal og på Hedmarken, men er viktig i alle deler av fylket.

Totalarealet i drift har endret seg lite siste år, og utgjorde i 2011 ca. 1 050 000 daa. Strukturrasjonaliseringen har imidlertid vært sterkere i Hedmark enn for sammenlignbare fylker i de senere år, både på husdyr- og åkerbrukssiden. Nedgangen i antall bruk som søker produksjonstilskudd var 2,3 % siste år. Antall melkekyr og voksne sau har vært relativt stabilt, mens antall ammekyr og andre storfe har vist en begynnende nedgang siste år. Stabilitet i avlspurker, vekst i slaktegris. Kornarealet har avtatt jevnt siste 10 år, men med en relativt større reduksjon siste året. Potet- og grønnsakarealet er stabilt. Jevn nedgang i jordbærarealet.

En trendundersøkelse fra 2010 viser at det er relativt sett større optimisme i landbruket i Hedmark både m.h.t. investeringslyst og framtidstro enn i fylker det er naturlig å sammenligne seg med. En undersøkelse blant melkeprodusenter på Hedmarken våren 2011 ga imidlertid svært foruroligende signaler i forhold til opprettholdelse av melkeproduksjonen. Dette er tatt tak i i form av et prosjekt i regi av lokale landbrukskontor og som er delfinansiert av BU-midler.

Vekstsesongen 2011 var krevende med mye nedbør, og også flom enkelte steder. Ca 3000 daa langs Glomma ble stående under vann etter nedbøren i pinsehøgen. Nedbøren fortsatte hele sommeren og det så lenge ut til å skulle bli utfordrende å få avlinga i Hedmark i hus, men langt det meste ble høstet til slutt.

Hedmarksskogbruket er på de fleste områder på et normalt høyt aktivitetsnivå. Avvirkningen var den høyeste på flere år, også en del skogkulturtiltak ligger over gjennomsnittet for de siste årene. Priser og avsetning har vært rimelig god. Skogfondregnskapet viser fortsatt en viss økning av innstående midler, men også et forholdsvis høyt og stabilt investeringsnivå. Omfanget av vindfelt skog etter stormen Dagmar i romjula er estimert til nærmere 300 000 m³. Det utgjør ca 13 % av en gjennomsnittlig årsavvirkning i Hedmark. Fylkesmannen har i 2011 arrangert og bidratt på et betydelig antall kurs og samlinger, både for kommunal forvaltning og for næringslivet.

På næringsutviklingsområdet samarbeides det tett med fylkeskommunen, Innovasjon Norge, faglag og næring. En revisjon av "Skog- og trestrategien for Hedmark og Oppland" er igangsatt, og en revisjon av strategien for landbruksbasert næringsutvikling er på trappene i kjølvannet av landbruksmeldinga. Som grunnlag for næringsstrategiene er det også igangsatt en analyse av landbrukets økonomiske betydning lokalt og regionalt i Hedmark som vil foreligge våren 2012. Analysen vil være viktig også i arbeidet med å synliggjøre landbrukets betydning i fylket både lokalt og regionalt.

Fylkesmannen er bredt engasjert i det regionale partnerskapet i regi av fylkeskommunen. Partnerskapet omfatter alle utviklingsaktører på regionalt nivå. Gjennom partnerskapet har Fylkesmannen i 2011 deltatt aktivt med å utarbeide felles strategier og handlingsplaner for utvikling av reiselivet, og også i prosessen med utarbeidelsen av ny regional plan for opplevelsesnæringene i Hedmark vedtatt av fylkestinget høsten 2011.

Fylkesmannens arbeid med småskala matproduksjon og matspesialiteter ble i 2011 i hovedsak kanalisert gjennom prosjektet "Mat i Hedmark", et samarbeidsprosjekt mellom Fylkesmannen, fylkeskommunen og Innovasjon Norge. Prosjektet har det siste året hatt økt fokus på matkultur. Det har vært lagt større vekt på å jobbe med eksisterende bedrifter og videreutvikling av de aktive produsentene, framfor å få fram nye produsenter. Prosjektet "Mat i Hedmark" ble avsluttet ved utgangen av 2011.

Området økologisk landbruk arbeider Fylkesmannen bredt for å øke aktiviteten både på produksjons- og forbrukssiden. Mye av arbeidet på økologisk landbruk er kanalisert gjennom oppfølging av tiltak i "Handlingsplan

for utvikling av økologisk landbruk i Innlandet 2010-2015". I tillegg har aktiviteten økt spesielt på forbrukssiden, jf. signaler fra jordbruksoppkjøret 2011. Forprosjekt for økt offentlig forbruk "Økologi inn i offentlige storkjøkken" har krevd en del ressurser, og vil fortsette ut 2012. Økologisk er også et prioritert område når det gjelder tildeling av fylkesvise BU-midler. Den økologiske produksjonen utgjorde i 2011 4,7 % av total landbruksproduksjon i fylket, som innebærer et uendret nivå fra 2010. Areal under omlegging (karens) er halvert fra 2009 til 2011. Utviklingen er bekymringsfull.

Nettverket "Inn på Tunet Hedmark" ble etablert i 2009, og har nå 33 medlemmer. Fylkesmannen sitter som observatør i styret. For å gjøre nettverket og arbeidet i nettverket mer funksjonelt har fylkesmannen og Innovasjon Norge gått sammen om å finansiere en 40 % prosjektstilling i nettverket over en treårsperiode. I forhold til Inn på tunet løftet var det 2 søknader hvor 4 kommuner i Hedmark søkte om og fikk innvilget midler. Hamar, Løten og Stange ble innvilget midler for et toårig prosjekt, mens Ringsaker fikk innvilget et ettårig prosjekt. Fylkesmannen i Hedmark arrangerte i 2011, i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland, Landskonferanse "Inn på tunet - en del av et offentlig kvalitetstilbud". Konferansen fikk bred oppslutning med til sammen 270 deltakere. Tilbakemeldingene var meget gode.

Fylkesmannen har i samarbeid med fylkeskommunen og regionale myndigheter i Dalarna län videreført et prosjekt for å styrke samhandlingen mellom landene i forhold til utviklingsarbeid. Det forventes at prosjektet vil gi verdifull erfaring og økt kompetanse. Prosjektet er finansiert over Interreg.

Fylkesmannen er ansvarlig for prosjektet "Grønn Varme i Landbruket", hvor Innovasjon Norge og fylkeskommunen er samarbeidspartnere. Grønn Varme har gardbrukere som primær målgruppe. Prosjektet har bidratt til ytterligere satsing på bioenergiproduksjon og -bruk i landbruket. Et annet resultat av arbeidet innen området er at det nå arrangeres årlige landskonferanser i regionen om optimal drift av bioenergianlegg. Grønn Varme ble opprinnelig avsluttet i 2010, men er besluttet videreført i ytterligere 2 år t.o.m. 2012.

Fylkesmannen og fylkeskommunen har sammen med aktuelle miljøer i Nord-Østerdalen gjennomført et forprosjekt "Storsteigen – et kompetansesenter for fjellandbruket". Forprosjektet har kartlagt eksisterende undervisnings- og kompetansemiljøer og sett på behov og muligheter for å etablere et eget kompetansesenter innen fjellandbruket. Styringsgruppa for prosjektet har konkludert med at det vil være ønskelig med en koordinering av kompetansemiljøene innen ulike tema som har betydning for utviklingen av fjellandbruket, og at det kan tilbys gode og robuste undervisningstilbud på området. Fylkesmannen vil i 2012 engasjere seg videre med tanke på å framskaffe et konkret grunnlag for etablering av et kompetansesenter for fjellandbruket.

Det er en målsetting å stanse tapet av biologisk mangfold. Fylkesmannen arbeider på flere felter for å stanse tapet av biologisk mangfold.

Fylkesmannen har arrangert et to-dagers kurs om naturmangfoldloven, i tillegg til flere innlegg på fagsamlinger og lignende. Kurset rettet seg både mot kommunene, fylkeskommunen og embetets ansatte. Opplæringen ble planlagt og koordinert av et tverrfaglig team (jurist, miljø og landbruk). Det var til sammen ca. 100 deltakere på de eksterne kursene. Alle kommunene unntatt en var representert med minst 1 deltaker. Det er i tillegg laget ei egen temanettside om naturmangfold med eksempler på bruk av lovverket på vår hjemmeside.

På naturvernområdet har vi i 2011 forhandlet om frivillig vern av skog for 7 områder og det har vært gjennomført naturfaglige registreringer i 7 andre områder. Det er i løpet av året mottatt 8 nye tilbud om frivillig vern av skog. Fylkesmannen har i 2011 ikke hatt på høring noen verneforslag.

Utarbeidelse av verneforslag i henhold til landsplanen for nasjonalparker er fullført i Hedmark. Forslag om opprettelse av Fulufjellet nasjonalpark ligger til sluttbehandling i Miljøverndepartementet. Sølen landskapsvernområde ble opprettet og forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat godkjent av DN i 2011. Et utkast til forvaltningsplan for Femundsmarka nasjonalpark ble sendt på høring. Forvaltningsplan for Gutulia nasjonalpark er under arbeid, men det gjennomføres samtidig prioriterte restaureringstiltak på bygninger på Gutulivollen og skjøtsel av setervollen. Vi har bistått Fylkesmannen i Sør-Trøndelag med etableringen av Nasjonalparkstyret for Forollhogna og hadde i 1. halvår hovedansvaret for styrets sekretariat.

Forvaltningsplaner for Gjesåsjøen naturreservat og Våletjern naturreservat er vedtatt. Utkast til forvaltningsplaner for Gardsjøen naturreservat og Seimsjøen naturreservat er utarbeidet, og planarbeidet for Jutulhogget naturreservat og Furuberget naturreservat er startet opp. Arbeidet med et utkast til forvaltningsplan for Sølen landskapsvernområde er nær slutført.

Arbeidet med truede arter og naturtyper er videreført i 2011. Handlingsplanen for Hortulan følges opp og vi har hatt ansvaret for utarbeidelse av faggrunnlag for huldrestry, heroringvinge, og høgmyrer. Det er videre igangsatt arbeid med faggrunnlag for bred blålibelle. Samtidig er faggrunnlag og handlingsplaner, der andre fylkesmenn er

ansvarlig, men som berører Hedmark blitt fulgt opp. Når det gjelder fremmede arter er det foretatt registreringer av forekomsten av en del enkeltarter og det er utarbeidet en strategi for bekjempelse av de uønskede artene.

Fylkesmannen utarbeidet sammen med svenske myndigheter en søknad om interregmidler vedrørende tilbakeføring av Vänernlaksen til norsk side av Femund/Trysilvassdraget. Søknaden ble innvilget i desember 2010, og prosjektet startet opp 1. januar 2011. Prosjektet har i hovedsak gått etter planen med unntak av planene om å gjøre vandringsstudier på opptransportert gytelaks. Det ble ikke gitt tillatelse fra Mattilsynet til innførsel av laks. Denne problematikken er fortsatt til utredning. Det knytter seg stor lokal forventning til prosjektet.

Fylkesmannen har fokus på rovviltforvaltningen. En har fulgt opp arbeidet som sekretariat for rovviltneemnda i region 5 og som egen myndighetsutøver i forbindelse med tilskuddsforvaltning, skadefelling, ettersøk, gjennomføring av kvote- og lisensfelling og erstatningsoppgjør. Arbeidet på dette forvaltningsområdet er svært ressurskrevende og skjer gjennom et utstrakt samarbeid mellom miljøvern- og landbruksavdelingen. Det blir på vanlig måte utarbeidet en egen rapport om arbeidet med forebyggende- og konfliktdempende tiltak for 2011.

Gjennomføring av vannforskriften har vært en prioritert oppgave for Fylkesmannen i 2011. Arbeidet med fullkarakterisering av alle vannforekomster er nesten fullført. Omfanget av vannovervåking i 2011 er økt noe i forhold til tidligere år.

Oppfølgingen av Regjeringens mål om å styrke tilsynet med prioriterte helse- og miljøfarlige kjemikalier og farlig avfall skjer forløpende. Fylkesmannen har i 2011 tatt del i de nasjonale aksjonene og innenfor vårt myndighetsområde følger vi opp industrivirksomheter, avløpsanlegg og avfallsanlegg gjennom egeninitiert tilsyn. Miljøgiftsaken i Mjøsa er gitt prioritet og for øvrig er avtalte oppdrag på forurensnings- og avfallssektoren fulgt opp. Miljøstatus og databasen "Forurensning" er oppdatert.

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Hovedsatsningsområdet har vært den kommunerettede virksomheten med prioritet på forebyggende beredskapsarbeidet gjennom oppdatering av risiko- og sårbarhetsanalyser samt ivaretagelse av samfunnssikkerhets- og beredskapshensyn i kommuneplanleggingen. Kompetanseheving og kvalitetssikring i kommunene er ivare tatt gjennom krisehåndteringsøvelser og beredskapstilsyn. Øvelsen har hatt vannforsyning som hovedtema med fokus på kriseledelse, kriseinformasjon, helsemessig og sosial beredskap, smittevern og vannverksberedskap. Det ble gjennomført øvelser i 5 kommuner i 2011, dermed er øvelsesserien med fokus på vannforsyning gjennomført i alle fylkets 22 kommuner.

Prioritert kommunerettet satsning har gitt økt bevissthet om beredskapsansvaret og framgang i krisehåndteringsevnen.

Ved jevnlig kontakt med kommunene og regionale fagetater blant annet i arbeidet med fylkes-ROS og det påbegynte arbeidet med Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap holder Fylkesmannen seg oppdatert på særskilte risikoområder, aktuelle risikovirksomheter, samfunnskritiske funksjoner og andre beredskapsmessige utfordringer i fylket.

Fylkesmannen har lagt følgende prioriteringer til grunn for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap:

- Ved jevnlig kontakt med kommunene og regionale fagetater i arbeidet med oppdatering av fylkes-ROS holder Fylkesmannen seg oppdatert på særskilte risikoområder, aktuelle risikovirksomheter, samfunnskritiske funksjoner og andre beredskapsmessige utfordringer i fylket
- Implementering av DSB-CIM og opplæring av egne medarbeidere og kommunene
- Informasjonsberedskap og evnen til å kunne koordinere/samordne informasjonshåndteringen i krisesituasjoner
- Pådriver og veileder overfor kommunene i arbeidet med forebyggende samfunnssikkerhet og beredskap ved fast deltakelse i fylkets planforum og ved beredskapsmessig oppfølging av alle kommunale plansaker
- Fylkesmannen har fulgt opp kravene i Helse- og sosialberedskapsloven og Smittevernloven. Planverket har blitt oppdatert og videreutviklet gjennom vår serie med kommuneøvelser der vannforsyning har vært et hovedtema, jf. Sosial- og helseavdelingens rapport på Resultatområde 77.1 Helsemessig og sosial beredskap

2.7 Vergemål

Fylkesmennene skal bli lokal vergemålsmyndighet fra 1.07.2013. Fylkesmannen har et omfattende arbeid knyttet til forberedelsene, vedrørende bl.a. jus, økonomi, IKT, arkiv og opplæring. Fylkesmannen i Hedmark har deltatt i det sentrale prosjektet som ledes av Justisdepartementet. I tillegg har embetet deltatt i ulike møter og seminarer, både for å bidra med kompetanse inn i prosjektet, og for å forberede seg best mulig på reformen. Videre har fylkesmennene i Hedmark og Oppland hatt informasjonsseminar for overformyndere med god oppslutning. Fylkesmannen i Hedmark har utlyst en stilling som seniorrådgiver (prosjektleder) og tar sikte på å ha vedkommende på plass før sommeren 2012. En medarbeider er tilsatt i 50% fra november 2011. Embete har dermed kunnet starte med informasjon, kommunikasjon og kartlegging av omfang av antall verger, hjelpeverger, økonomi, ulike problemstillinger osv.

Det er sendt ut brev til kommunene etter mal fra sentral prosjektledelse for å klargjøre roller og forventninger til forberedelse av reformen. Registreringsarbeidet skjer ved besøk i hver enkelt kommune/overformynderi.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

I 2011 hadde vi besøk av Kongeparet ifm Idrettsgallaen. Kongen besøkte flomofre i Stor-Elvdal i juni. I tillegg var Kronprinsparet på fylkestur i Folldal og Stor-Elvdal i august og i Åmot i oktober.

00.2 Tildeling av ordener og medaljer

- 1 - Ridder av 1. klasse av St. Olavs orden
- 9 - Kongens fortjenstmedalje i sølv
- 3 - Avslag

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 Naturens mangfold og friluftsliv

Det har i 2011 vært stor aktivitet på området. Utarbeidelse av verneforslag i henhold til landsplanen for nasjonalparker er fullført i Hedmark. Fylkesmannen har videre i henhold til embetsoppdraget prioritert utvidet skogvern, utarbeidelse av forvaltningsplaner og arbeidet med truede arter og naturtyper. Det har også i 2011 vært benyttet betydelige ressurser på forvaltningen av de store rovdyrene. Det er igangsatt kontroll med at forebyggende tiltak blir gjennomført i samsvar med tilsagnsbrev.

I samarbeid med svenske myndigheter har vi etter initiativ fra de to lands miljøvernministere igangsatt et interregprosjekt om tilbakeføring av Vänernlaksen til Norge.

01.1 Bærekraftig bruk og beskyttelse av leveområder

Fylkesvise verneplaner

Fylkesmannen har ikke hatt oppgaver på dette feltet i 2011.

Utvidet skogvern

I 2011 har det vært forhandlet om frivillig vern av skog for 7 områder og det har vært gjennomført naturfaglige registreringer i 7 andre områder. Det er i løpet av året mottatt 8 nye tilbud om frivillig vern av skog. Fylkesmannen har i 2011 ikke hatt noen verneforslag på høring.

Nasjonalparker og større verneområder

Utarbeidelse av verneforslag i henhold til landsplanen for nasjonalparker er fullført i Hedmark. Forslag om opprettelse av Fulufjellet nasjonalpark ligger til sluttbehandling i Miljøverndepartementet. Sølen landskapsvernområde ble opprettet og forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat godkjent av DN i 2011. Et utkast til forvaltningsplan for Femundsmarka nasjonalpark ble sendt på høring. En forvaltningsplan for Gutulia nasjonalpark er under arbeid, men det gjennomføres samtidig prioriterte restaureringstiltak på bygninger på Gutulivollen og skjøtsel av setervollen.

Forvaltning og naturoppsyn i verna områder

Forvaltningsplaner for Gjesåsjøen naturreservat og Våletjern naturreservat ble vedtatt. Utkast til forvaltningsplaner for Gardsjøen naturreservat og Seimsjøen naturreservat er utarbeidet, og planarbeidet for Jutulhogget naturreservat og Furuberget naturreservat er startet opp. Arbeidet med et utkast til forvaltningsplan

for Sølen landskapsvernområde er nær sluttført. Arbeidet med et utkast til forvaltningsplan for Tufsingdeltaet naturreservat er ikke avsluttet.

Det er behandlet 100 søknader om dispensasjon fra verneforskriften for nasjonalparker og landskapsvernområder, hvorav 81 for Sølen landskapsvernområde. Det er behandlet 96 søknader om dispensasjon fra verneforskriften for ulike naturreservater, hvorav 21 for Grøvelsjøen naturreservat og 36 for Hemmeldalen naturreservat. Tre klagesaker er behandlet og sendt til Direktoratet for naturforvaltning for avgjørelse og ett vedtak i nasjonalparkstyret for Forollhogna er påklaget. Det er gitt ett pålegg om gjenoppretting av naturinngrep i et naturreservat.

Fylkesmannen har bistått Fylkesmannen i Sør-Trøndelag med etableringen av Nasjonalparkstyret for Forollhogna og hadde i 1. halvår hovedansvaret for styrets sekretariat.

Kontakten og samarbeidet med länsstyrelsene i Jämtland og Dalarna og med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag om forvaltningen av verneområdene i Femundsmarka-Rogen-Långfjället er videreført. Interregprosjektet "Naturinformasjon – naturturisme i grenselandet Rogen – Femundsmarka – Långfjället" med sikte på utarbeiding og produksjon av plakater, brosjyre og webside for det norsk-svenske verneområdekomplekset er avsluttet.

Det er holdt bestillingsdialogmøte med Statens naturoppsyn, som har ivaretatt administrasjonen av oppsynet i verneområdene.

Regjeringsadvokaten er bistått i forhandlinger om frivillig vern i 7 saker samt i erstatningsoppgjøret for Hemmeldalen naturreservat. Forberedende arbeid i forbindelse med erstatningsoppgjøret for 5 nasjonalparker og 7 landskapsvernområder er gjennomført for regjeringsadvokaten.

Opplæring naturmangfoldloven (01SO13)

Opplæring i naturmangfoldloven er gjennomført både internt i embetet og eksternt. Opplæringen ble planlagt og gjennomført av et tverrfaglig team (jurist, miljø og landbruk). Dette fungerte godt. Det var til sammen vel 100 deltakere på de eksterne kursene. Alle kommunene unntatt en var representert med minst 1 deltaker. Det er behov for videre opplæring, og det er laget egen plan for dette for 2012 som er oversendt DN.

Kartlegging og overvåking av biologisk mangfold

Naturtypemateriale fra Grue er kvalitetssikret i løpet av året. Naturtypemateriale fra to kulturlandskapsregistreringer i fylket og fra forsvarrets naturtypekartlegging innenfor sine områder ble også kvalitetssikret og er innlagt i Naturbase.

Materialet fra Grue utgjør 2. generasjons naturtypekartlegging. Slike data er mottatt for kvalitetssikring også fra Våler, Elverum, Åmot og Ringsaker kommuner, dette skal kvalitetssikres i 2012. Tilsvarende kartlegging er påbegynt i Os og Tolga.

01RA9 Fylkesmannen har i 2011 hatt 2 saker til uttalelse der inngrep vil berøre INON-areal. Inngrepene berører til sammen 0,50 km² INON-areal sone 2 (1-3 km). DN har fått tilsendt kopi av disse sakene.

Helhetlig vannforvaltning

Arbeid med tiltak for oppfølging av forvaltningsplanen for vannregion Glomma/Indre Oslofjord som ble godkjent ved kongelig resolusjon 11. juni 2010, er igangsatt i 2011. Ellers har det vært stort fokus på å få fullført fullkarakterisering av alle vannforekomster i Hedmark. Alle kommuner er nå besøkt for å få inn viktig lokal kunnskap i databasen Vann-Nett. Oppdatering av data om vannforekomstene i Hedmark er gjort fortløpende i Vann-Nett. Det er tatt kontakt med DN for å få bistand i arbeidet med overføring av overvåkingsdata til databasen Vannmiljø. NIVA har på oppdrag fra Fylkesmannen overført nyere overvåkingsdata fra 6 kommuner i Hedmark til Vannmiljø. Det er ikke sendt inn egen liste til KLIF over bedrifter med konsesjon fra KLIF som bidrar til at vannforekomstenes miljømål for 2021 ikke nås. Fylkesmannen vurderer de virksomheter i Hedmark som har konsesjon fra KLIF til ikke å bidra til at miljømålene for 2021 i nærliggende vassdrag ikke nås. Eget program for vassdragsovervåking er gjennomført iht. plan. Programmet er noe utvidet i forhold til tidligere år. I tillegg til programmene for Mjøsa og Glomma er ytterligere 10 elver og 6 større sjøer undersøkt for å kartlegge økologisk status. Programmet vil bli utvidet i 2012 hvis bidraget fra Klif blir på noenlunde samme nivå og kommunene bidrar. Kommunene er invitert til å delta i et spleiselag slik det er praktisert i Mjøsovervåkningen gjennom mange år. Responsen fra kommunene er god. 12 av 18 kommuner støtter prosjektet. Det jobbes med å få med resten.

Ivaretagelse av viktig arealer for biologisk mangfold

Det er gitt uttalelser til 56 søknader om nydyrking, 35 søknader om bygging av landbruksveger og søknader fra 2 kommuner om sprøyting av skog. Det er gitt uttalelser til 68 meldinger om tiltak etter energiloven, 2 vassdragstiltak og 4 meldinger/konsesjonssøknader om mini-/småkraftverk.

01SO24 - aktivt bruke og synliggjøre nml i all saksbehandling som berører natur - Naturbase og Artskart brukes rutinemessig i forbindelse med behandling av plan- og disp.saker og ved planer om andre naturinngrep. Vi krever at biologisk mangfold skal være et av tema ved utredninger/ i planprogram, og minner kommuner og private firma om å bruke informasjonen som finnes i Naturbase, Artsdatabanken – Artskart og kartløsningen på Miljøstatus. Egen temanettside om naturmangfoldloven er opprettet og har eksempler på bruk av nml i saker etter annet lovverk.

Motorferdsel

Vi har hatt fokus på å begrense motorferdsel i utmark, spesielt på barmark gjennom veiledning og samarbeid med kommuner og SNO. Vi har behandlet noen klagesaker, og antallet henvendelser fra kommunene er økende. Vi har videre hatt fokus på bruk av naturmangfoldloven i kommunens behandling av saker etter lov om motorferdsel i utmark.

Kulturlandskap

Landbruks- og kulturminnemyndighetene er bistått, særlig i arbeidet med fylkets ”utvalgte kulturlandskap i jordbruket”.

01.2 Bærekraftig bruk og beskyttelse av arter, bestander og genressurser

Generell viltforvaltning

Fylkesmannen har løpende kontakt med fylkeskommunen om overførte viltoppgaver, og har i 2011 hatt spesiell fokus på formidling av viktige lokale emner fra tidligere diskusjoner omkring forskiftene som var på høring høsten 2011. Klageavgjørelser formidles også.

Viltets leveområder vurderes i alle inngrepssaker, men i 2011 er det kun villreinen som har vært aktuell for vurdering i plansaker. Arealbrukskonflikter ifht andre arter med nasjonal interesse inntreffer oftest i dispensasjonssaker eller saker etter landbrukets regelverk og blir vurdert fortløpende.

Søknader om vilttiltak er behandlet og tilskudd utbetalt.

01SO39 - Det ser ut til at alle kommuner i Hedmark registrerer fallvilt i Hjorteviltregisteret.

Forvaltning av villrein

Fylkesmannen i Hedmark har ansvaret for oppfølging av Villreinnemnda for Forollhogna, og fungerer også som sekretariat for nemnda. Gjennom deltakelse på alle møter blir veiledning og økonomiforvaltning fulgt opp. Villreinnemnda rapporterer alle data på valdnivå i Hjorteviltregisteret.

Fylkesmannen i Hedmark har i 2011 bidratt til oppstart av kartarbeidet i Dovrefjellområdet (Snøhetta-Knutshø), og følger opp videre kunnskapsinnhenting i Rondane gjennom styringsgruppa for FOU prosjektet. Midler til vilttiltak prioriteres for datainnsamling i Rondane og Knutshø.

Fylkesmannen i Hedmark har i tett samarbeid med Fylkesmannen i Oppland lagt ned betydelig innsats i arbeidet med to høringer på forslag til Regional plan Rondane-Sølnkletten. Saken ligger i Miljøverndepartementet til avgjørelse. Vi deltar i arbeidsgruppe og møter i styringsgruppa for Regional plan Forollhogna. Vi blei også involvert i forberedelser til oppstart av Regional plan Dovrefjellområdet mot slutten av 2011 (01SO38).

Forvaltning av innlandsfisk

Kalkingsvirksomheten og pålegg til regulantene er gjennomført på vanlig måte. Vi har også i 2011 bistått fylkeskommunen i forvaltningen av arter som etter forvaltningsreformen er overført. Tilsvarende har vi bistått i saker etter biotopforskriften. I samarbeid med fylkeskommunen har vi påbegynt arbeidet med å revidere de kommunale fiskeforskriftene fra 1992. Målsettingen er at de nye skal ta for seg deler av eller hele vassdrag. Forskriften for Storsjøen med ifallende bekker og elver er den første.

Fylkesmannen har sammen med svenske myndigheter utarbeidet en søknad om interregmidler vedrørende tilbakeføring av Vänerlaksen til norsk side av Femund/Trysilvassdraget. Søknaden ble innvilget og prosjektet startet opp i januar 2011. Prosjektet har i hovedsak gått etter planen i 2011 med unntak av planene om å gjøre vandringsstudier på opptransportert gytelaks. Det ble ikke gitt tillatelse fra Mattilsynet til innførsel av laks. Denne problematikken er til fortsatt utredning. Det knytter seg stor lokal forventning til prosjektet.

Fylkesmannen har ellers i 2011 hatt et omfattende engasjement i forhold til å bedre miljøforholdene for vandrende fiskearter forbi elvekraftverk. En revisjon av utsettingspålegget for Glomma og Søndre Rena er også under arbeid. Det er også startet opp et prosjekt for å evaluere effekten av nyintrodusert ørekyte som følge av

kraftutbygging.

Rovviltforvaltning

Rovviltnemnda har avvirket 8 egne møter og 6 fellesmøter med region 4 i 2011.

Antall søknader om erstatning gikk noe ned i forhold til 2010, men antall dyr krevd erstattet økte litt. Det er behandlet 356 søknader om erstatning med et samlet erstatningskrav for sau på 9349, hvorav 6858 ble erstattet. Dette utgjør en erstatningsutbetaling på kr 16 469 511. Det er innkommet 21 klager på vedtakene. I 2011 ble flest dyr erstattet som tatt av jerv(2456). Dette var en markert økning etter flere år med reduksjon i jerveskader. Bjørn var nest største skadegjører med 1596 skader. Ulveskadene var i 2011 igjen ganske omfattende (1181). Ulveskadene er uforutsigbare og oppstår i hovedsak når ungulv på vandring slår seg til i områder med mye beitedyr. Skader forårsaket av gaupe er mye redusert sammenlignet med noen år tilbake og i 2011 ble 394 dyr erstattet. Erstattede kongeørnskader var 136 lam.

Det er utbetalt kr 14 877 765 i tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak over statsbudsjettet kap. 1427 post 73.3. Fylkesmannen har gitt omkring 265 tilskudd til ulike typer forebyggende tiltak. 36 brukere har fått tilskudd til hjemmebeite. 35 brukere/beitelag har mottatt tilskudd for å gjennomføre tidlig sanking noe som omfatter i størrelsesorden 23 000 sau og lam. Det er utarbeidet en egen rapport for forebyggende tiltak i Hedmark for 2011.

Det ble også i 2011 gjennomført kontroll med at forebyggende tiltak er iverksatt og gjennomført i tråd med vilkår i tilsagnsbrev. Kontrollen rettet seg mot tilskudd til rovviltsikre gjerder. Fire enkeltbrukere som har gjerdet inn innmark i kombinasjon med noe utmark ble kontrollert. Hos en av dem ble det funnet klare brudd på vilkårene for tilskudd. I tillegg er det gjennomført kontroll av de store gjerdeprosjektene i Grue og Trysil og det er gjennomført en inspeksjon med elektrofaglig kompetanse begge steder. Det er også gjennomført en kontroll/befaring av rovviltsikre gjerder rundt bigårder på bakgrunn av omfattende skader på bikuber som følge av bjørneangrep. Kontrollen viste at det ikke var skader på de bigårdene som hadde rovviltsikkert gjerde.

Fylkesmannen har behandlet 76 søknader om skadefelling i 2011. I 57 tilfeller ble fellingstillatelse gitt (31 i 2010), men bare 8 ganger resulterte dette i felling (5 i 2010). Fylkesmannen har som en følge av rovviltforliket i Stortinget i juni senket terskelen for iverksettelse av skadefellingstillatelse i de prioriterte beiteområdene og en tydeligere differensiering mellom de ulike sonene i forvaltningsplanen som rovviltnemnda har fastsatt. Dette har medført at det er gitt flere fellingstillatelse i 2011, men dette har ikke resultert i tilsvarende økning i antall fellinger.

Fylkesmannen har behandlet 20 søknader om midler til konfliktdempende tiltak og FoU. Det er gitt tilsagn om kr 1 410 000 og tiltakene omfatter bl.a. kunnskapsformidling særlig rettet mot skoleklasser, rovdyrseminar, rovviltregistrering og prosjekter i regi av kommuner og organisasjoner.

Fylkesmannen gjennomførte i 2011 innsamling av DNA fra bjørn i regi av elgjegere. Det ble sendt ut materiell for innsamling av DNA til 800 jaktlag i de kommunene i fylket med binner og størst forekomst av brunbjørn. I tillegg ble det sendt ut ei kommunepakke til de resterende kommuner hvor interesserte jegere kunne henvende seg og få materiell.

Fylkesmannen arrangerte i mars en beitekonferanse med fokus på andre faktorer ved utmarksbeite enn kun rovvilt. Konferansen fikk god deltagelse og gode tilbakemeldinger fra deltagerne, og vil bli gjentatt i 2012. Landbruksavdelingen og miljøvernavdelingen samarbeider om arrangementet.

Pågangen fra brukere, kommuner og media i rovviltspørsmål er stor og mye ressurser brukes derfor på å veilede og besvare henvendelser. Fylkesmannen legger vekt på en helhetlig og omforent opptreden i rovviltspørsmål. Dette er viktig for å dempe konfliktnivået og bedre troverdigheten til Fylkesmannen på området. Vi mener selv at vi har kommet langt i forhold til å opptre som en enhet på dette området.

Fylkesmannen i Hedmark har siden 1999 hatt en beredskapsordning som innebærer at saueiere kan komme i kontakt med rovviltansvarlige hos Fylkesmannen på kveldstid og i helger, fra midten av mai og så lenge det foregår lisensfelling. Dette betyr at det i praksis at det er behov for beredskap så godt som hele året. Også i 2011 har det vært brukt mye ressurser utenom ordinær kontortid på oppfølging av akutte situasjoner. Det er loggført 854 henvendelser på telefon i 2011. En stor andel av disse er kommet på vakttelefonen utenfor ordinær arbeidstid.

Fylkesmannen benytter aktivt internettssidene til å informere om aktuelle saker innenfor rovviltforvaltningen. Internett benyttes til å informere blant annet om søknadsfrister, regler for tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak, erstatningsoppgjøret samt om endringer i ulike ordninger. Fra 2010 har interesserte via

hjemmesidene kunnet registrere seg som sms-mottakere for oppdateringer om kvoter og fellinger under kvotejakt og lisensfelling. For kvotejakt gaupe og lisensfelling av jerv har det vært satt som vilkår for deltagelse at jeger har registrert seg som mottaker av sms. Det er laget en egen nettside for [Rovviltnemnda i Hedmark](#) på Fylkesmannens nettsted. Innkallelser, saksframlegg og protokoller samt dokumenter som gjelder forvaltningsplanen ligger på denne nettsiden.

Kompetansen innenfor rovviltforvaltning hos Fylkesmannen i Hedmark blir i betydelig grad brukt av andre offentlige etater (andre fylkesmenn, Mattilsynet, DN, MD, LMD mv.).

Trua arter

Det er gitt tilskudd til skjøtsel av lokaliteter for den prioriterte arten dragehode og gjennomført supplerende kartlegging av lokaliteter for denne arten.

Det er utarbeidet et utkast til faggrunnlag for heroringvinge og gitt tilskudd til Eidskog kommune for utarbeiding av skjøtelsesplan for lokaliteter for arten. For huldrestry er det også utarbeidet utkast til faggrunnlag og inngått avtale med konsulent om å lage et kriteriesett for klassifisering av huldrestrylokaliteter og å utarbeide et opplegg for kartlegging av disse lokalitetene. Det er iverksatt arbeid med et utkast til faggrunnlag for bred blålibelle.

Overvåking av hekkestatus for den truede arten hortulan på kjente hekkelokaliteter i Hedmark er videreført og det er inngått avtale om hortulanvennlig skjøtsel av én av de viktigste lokalitetene. Det er foretatt en kartlegging av potensielle konfliktområder mellom hubro og kraftinstallasjoner og gjennomført en kartlegging av lokaliteter for vierspurv i fylket. Det er gitt bistand til Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Fylkesmannen i Rogaland i oppfølgingen av ”handlingsplanene” for henholdsvis storsalamander og åkerrikse. Videre er det foretatt registrering av elvemusling.

Det er utarbeidet et utkast til faggrunnlag for høgmyrer i innlandet og satt i gang et pilotprosjekt for kartlegging av forekomsten av denne naturtypen ut fra flyfotostudier. For spesielle sandområder er det laget et utkast til faggrunnlag og satt i gang et prosjekt for å prioritere de viktigste forekomstene av slike områder.

01.3 Fremmede arter og GMOer

Et utkast til handlingplan mot enkelte fremmede arter i Hedmark er utarbeidet og sendt på høring. Det er gitt tilskudd til tiltak mot kjempespringfrø og parkslirekne. Det er etablert en regional arbeidsgruppe for å koordinere innsatsen mot fremmede arter og de mest berørte kommunene har utpekt kontaktpersoner for dette arbeidet.

01.4 Friluftsliv

Det er brukt noe tid på overføring av oppgaver til fylkeskommunen, og på saker som omhandler statlig sikra friluftsområder. Søknader om bygging i sonen langs vann og vassdrag er gjengangere i dispensasjonssaker. I samarbeid med fylkeskommunen er temasida om friluftsliv på Miljøstatus i Hedmark revidert.

Resultatområde 03 Vannforurensning, miljøgifter og avfall

Eget program for vassdragsovervåking er gjennomført iht. plan. Programmet er noe utvidet i forhold til tidligere år. I tillegg til programmene for Mjøsa og Glomma er ytterligere 10 elver og 6 større sjøer undersøkt for å kartlegge økologisk status.

Fylkesmannen har rutinemessig fulgt opp anlegg med overskridelser av rensekravene, med krav om redegjørelser for årsak og vurdering av tiltak. Et par-tre anlegg er gjengangere når det gjelder overskridelser, der optimalisering, justering og enkle tiltak ikke lenger er tilstrekkelig.

Samtlige tilsyn fra kontrollaksjonen 2010 er avsluttet og alle avvik er lukket. Fylkesmannen har også i 2011 deltatt i arbeidet med miljøhandlingsplanen for Mjøsa. Overvåkingen viser at det omfattende arbeidet med å stanse tilførsler av miljøgifter til Mjøsa gir gode resultater.

På avfallsområdet er relevante oppdrag gjennomført. Arbeidet har vært krevende. Også i 2011 har Fylkesmannen mottatt mange klager på komposteringsanlegget til Hera vekst. Etter at Fylkesmannens vedtak om å trekke tilbake tillatelsen for drift av komposteringsanlegget ble stadfestet av Klif 14.09. 2011, har det roet seg. Dette skyldes nok både selve vedtaket og at inntaket av matavfall er betydelig redusert etter at 2 viktige hovedleverandører trakk

seg ut.

03.1 Overgjødning og nedslamming

Vannforvaltning

Området er omtalt under bærekraftig bruk og beskyttelse av leveområder, kap 01.1.

Avløp

Fylkesmannen har rutinemessig fulgt opp anlegg med overskridelser av renskravene, med krav om redegjørelser for årsak og vurdering av tiltak. Et par-tre anlegg er gjengangere når det gjelder overskridelser, der optimalisering, justering og enkle tiltak ikke lenger er tilstrekkelig.

Samtlige tilsyn fra kontrollaksjonen 2010 er avsluttet. Alle avvik er lukket, men for samtlige kommuner/selskaper er det påkrevet med en grunnleggende risikoanalyse med fokus på konsekvenser av forventede, framtidige klimaeffekter. Her trengs det nytt veiledningsmateriale.

Fylkesmannen har deltatt i Klifs avløpsgruppe.

03.2 Oljeforurensning

Vi har deltatt på årsmøte i interkommunalt utvalg for akutt forurensning (IUA) region 5. Meldinger om akutt forurensning blir registrert og vi kontrollerer at meldingen er sendt Kystverket. Myndighet er utøvd i delegerte saker.

MOB-kartet ble ferdigstilt mot slutten av 2009 og har dermed vært til disposisjon for IUAene og kommuner i 2011.

03.3 Miljøgifter

Fylkesmannen har også i 2011 deltatt i arbeidet med miljøhandlingsplanen for Mjøsa. Overvåkning viser at det omfattende arbeidet med å stanse tilførsler av miljøgifter til Mjøsa gir gode resultater. Overvåkingen som ble gjennomført i 2010 viser at nivåene av de organiske miljøgiftene i fisk er betydelig lavere enn i 2009. Også kvikksølvnivåene, som etter 2006 har økt, gikk noe ned fra 2009 – 2010. Det er viktig å fortsette miljøovervåkingen for å se utviklingen. Den danner et viktig grunnlag for å kunne sette inn de riktige tiltakene.

Det er gitt en tillatelse til mudring og dumping i Mjøsa i forbindelse med legging av ny pumpeledning til kloakkrenseanlegget til Hias i Stange.

Lokalitetene i Grunnforurensning er oppdatert og kvalitetssikret ved hjelp av prosjektpengene som ble avsatt til prosjektet (03SO9).

Oppfølging av kommunenes arbeid med å kvalitetssikre lokaliteter og registrerer bygge- og gravesaker i grunnforurensning er påbegynt (03SO10).

03.4 Avfall og gjenvinning

Relevante oppdrag for Hedmark er gjennomført.

Avfallsforbrenningsanlegget i Hamar er i full drift. Tillatelse til drift av anlegget ble gitt i 2008.

I Hedmark er 3 deponier i drift og følger nye krav til deponering. Det ene deponiet (Heggvin i Hamar) tar i mot avfall som overholder krav for ordinært deponi. Kommunalt avfall går til forbrenning. To deponier har tillatelse til å ta i mot inert avfall. Deponiene har ikke krav til sigevannsovervåkning. Korperud er et nedlagt deponi som Norsk Gjenvinning har driftet. Her foreligger det egne krav til avslutning og etterdrift. Det er imidlertid problemer med gass og luktutslipp og tiltak vil bli iverksatt i 2012.

Sigevannsdata fra deponiene Heggvin, Korperud og Gålås (kommunalt nedlagt deponi) er lagt inn i forurensning eller oversendt Klif for innlegging i databasen (03SO14).

Enkelt saker innen avfall og gjenvinning har vært konflikthfulle og har ført til en del arbeid for Fylkesmannen.

I Hedmark har vi mange biobrenselanlegg og det forekommer en del henvendelser fra anleggseiere til Fylkesmannen om drift av anlegget og om gjenbruk av aske. Enkelt saker om gjenbruk av aske fra biobrenselanlegg har tatt noe tid. På grunn av stor pågang har vi valgt å delta på relevante seminar for å øke vår kunnskap om temaet. I tillegg har vi deltatt i et relevant prosjekt. I 2011 ble det også brukt noe tid på henvendelser om brenning av kadaver i gårdsovner.

Også i 2011 har Fylkesmannen mottatt mange klager på komposteringsanlegget til Hera vekst. Etter at Fylkesmannens vedtak om å trekke tilbake tillatelsen for drift av komposteringsanlegget ble stadfestet av Klif 14.09.2011, har det roet seg. Dette skyldes nok både selve vedtaket og at inntaket av matavfall er betydelig redusert etter at 2 viktige hovedleverandører trakk seg ut. Fylkesmannens arbeid med saken er nå betydelig redusert.

Resultatområde 04 Luftforurensninger og klima

Status vedrørende klima- og energiplaner har ikke nevneverdig endret seg i 2011. Fylkesmannen i Hedmark har egen klimaside på Miljøstatus som blir oppdatert jevnlig. For øvrig har vi fulgt opp klimaperpektivet gjennom vår behandling av planer etter plan og bygningsloven.

Støysaker følges opp gjennom behandling av planer etter plan- og bygningsloven, klager, tilsyn og konsesjonsbehandling. Oppfølging av kommunenes arbeid med luftkvalitet er som foregående år blitt nedprioritert.

04.1 Klimaendringer

Arbeidet på klimaområdet er gitt lavere prioritet i 2011 enn de 2 foregående årene. 19 av 22 kommuner i Hedmark har vedtatt klima- og energiplan og status har ikke endret seg nevneverdig i 2011. Det er opprettet et eget kapittel om klima på Miljøstatus Hedmark. Her oppdateres jevnlig status for klima- og energiplanlegging i kommunene. For øvrig følger vi opp statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og RPR for samordnet areal- og transportplanlegging ved behandling av planer fremmet etter plan- og bygningsloven.

04.3 Luftforurensning

Oppfølging av kommunenes arbeid med luftkvalitet er som foregående år blitt nedprioritert.

04.4 Støy

Støysaker følges opp gjennom behandling av planer etter plan- og bygningsloven, klager, tilsyn og konsesjonsbehandling. Oppfølging av kommunenes arbeid med luftkvalitet er som foregående år blitt nedprioritert.

Resultatområde 06 Planlegging for en bærekraftig utvikling

Resultatområdet involverer de fleste avdelinger i embetet og det foregår en tett samhandling på tvers av avdelinger. I 2011 har det vært nedlagt et betydelig arbeid med kommuneplaner, reguleringsplanprosesser for ny E6 og Dovrebane og regionplan for Rondane og Sølknkletten og Forollhogna. Embetet har i 2011 hatt 262 plansaker og 240 dispensasjoner til behandling.

Fylkesmannen legger vekt på klimaperspektivet ved behandling av saker etter plan- og bygningsloven. Det har fortsatt vært fokus på å fremme folkehelse og sikre gode oppvekst- og levekår blant annet ved å følge opp de rikspolitiske retningslinjene for barn- og unge. Fylkesmannen vil bemerke at byfornyelse og fortetting ofte gir kommunene utfordringer med å utvikle tilstrekkelige arealer egnet for barn- og unges aktiviteter.

I utbygningssaker i fjellområdene følger Fylkesmannen opp hensynet til villreinens leveområder, mens allmennhetens muligheter for friluftsliv blir prioritert langs vann og vassdrag. Ved innspill til planer legges det videre vekt på universell utforming.

06.1 Arealpolitikk og samfunnsutvikling

Vi har behandlet 262 plansaker i 2011, det er noen flere enn året før. Miljøvernavdelingen overtok ansvaret for behandling av dispensasjonssaker i 2011, og her ser det ut til at vi stadig får flere saker til uttalelse, og totalt 240 i 2011.

Oppgavene gjennomføres i et samarbeid mellom embetes avdelinger, blant annet gjennom interne samordningsmøter. Særlig er uttalelse og deltakelse i prosesser som gjelder utarbeiding av kommuneplaner (samfunnsdel og arealdel og andre større arealplaner) komplekse og tidkrevende. Relativt nytt lovverk (både pbl og nml) er utfordrende både for oss og kommunene.

Det har videre vært reguleringsplanprosesser for ny E6 og Dovrebane, Rv 3/25, Ottestad og Hamar sin bynære strandsone, regional plan for villreinfjella Rondane, Sølnekletten og Forollhogna, og arealkonflikter i forbindelse med lokalisering av nye byggeområder i Elverum - for å nevne noe.

06 RA 1: Planeksempler – bruk av nye virkemidler

Eksempel 1: Kongsvinger kommunen er en foregangskommune i vårt fylke når det gjelder universell utforming og har en offensiv holdning ved planlegging av nye boligområder. I planen Gullbekkbakken legges det opp til strengere krav gjennom reguleringsbestemmelser enn det som oppstilles som minimum i TEK10.

Eksempel 2: Fylkesmannen opplever at det er varierende i hvor stor grad utbygger/kommuner informerer om sine vurderinger knyttet til kravene i forskrift om konsekvensutredning i sine oppstartsvarsel. I saker fra Tynset/Alvdal kommuner har man fått gode rutiner på plass som gjør at vi får god innsikt i saken og kan på bakgrunn av kommunens vurdering ta stilling til hvorvidt man mener det er behov for tilleggsutredninger. Et eksempel er reguleringsplan for Strømmen fjelltak i Alvdal kommune. Kommunene Tynset og Alvdal samarbeider om planarbeidet/har felles plankontor.

Eksempel 3: Kommuneplanens arealdel Hamar. Kommunen gjorde en grundig og oversiktig vurdering av alle innkomne innspill til nye byggeområder i forhold til kommunens langsiktige arealstrategi (vedtatt i samfunnsdelen), miljø og samfunnsinteresser som del av konsekvensutredningen.

Vi ber om at det tas kontakt hvis disse sakene ønskes oversendt.

06 RA 2: oppfølging SPR klima

Ingen innsigelser i 2011. Fylkesmannen mener at retningslinja er for generell og ikke inneholder krav som gir grunnlag for innsigelse til kommunale planer. Transportplaner og planer for lokalisering av trafikkskapende aktiviteter er relevante plantyper, men krav og føringer i RPR for areal- og transport er mer relevant i forhold til å vurdere innsigelse til denne type planer.

06.2 Fylkesmannen som styringsmessig bindeledd og rettssikkerhetsgarantist

06RA3 Antall behandlede klagesaker - se kap. 2.4

06RA4 Antall planer til behandling årlig - 262

Vi gjennomgår den rettslige holdbarheten av bestemmelsene til kommuneplaner, kommunedelplaner og områdeplaner. Det oppdages stadig feil her som kan ha stor betydning for rettsstillingen til enkeltmennesker. Ca 60 % av klagen på vedtak etter plan- og bygningsloven sorterte under Miljøverndepartementets ansvarsområde i form av klager over reguleringsplan eller klage rundt dispensasjoner fra plan.

06RA5 Antall innsigelser (temafordelt) – Innsigelse i 15 saker (ca. 6 % av sakene), samt til regional plan for Rondane og Sølnekletten. (Tema: manglende ROS, barn og unge, villrein, friluftsliv, jordvern og mangelfulle bestemmelser blant annet om avløpsforhold og støy, samt 7 kommuneplaner/større planer med innsigelser til flere tema (mangelfulle/uklare bestemmelser er en gjenganger). I løpet av året er innsigelsene til 11 av disse sakene, samt 12 saker fra tidligere år avklart. Det ble fremmet færre innsigelser enn tidligere år. Tydelige tilbakemeldinger på hva som kreves i vårt svar på oppstartsmelding og tidligere års innsigelser ser ut til å bidra til planforslag der de ulike hensynene er vurdert og tilstrekkelig ivaretatt.

06RA6 Antall klagesaker på dispensasjon (temafordelt og resultat). To saker er påklagd (tema hhv. villrein og jordvern/plan). Totalt ble 240 dispensasjonssaker behandlet, hvorav to kommuner sto for nær halvparten av sakene. Av disse frarådet vi at det ble gitt dispensasjon i 17 saker (7%). Faglig tema var: 8 saker strandsone, 3 saker villrein, 3 saker landbruk/jordvern, 3 forurensingsmessige forhold (bl.a. støy).

06RA7 Antall meklinger og resultat - Mekling om reguleringsplan (områderegulering) for Hamar kollektivknutepunkt og for Godsområdet, Jerbaneverkstedet og Espern bru 23.09.2011. Kommuneplanens arealdel ble ikke meklet direkte da de omtvistede arealer i sin helhet dekkes av de underliggende områdereguleringene. – saken oversendt MD 30.11.2011.

06RA8 Antall avgjørelser til MD - som nevnt under 06RA7 (reguleringsplan (områderegulering) for Hamar kollektivknutepunkt og for Godsområdet, Jerbaneverkstedet og Espern bru, samt kommuneplanens arealdel Hamar kommune – oversendt til MD 30.11.2011

06RA9 Ressursforbruk fordelt på fagsektorer: Miljøvern avdelingen 90 ukeverk, Kommunalavdelingen 80 ukeverk. I tillegg brukes det ressurser på landbruks- og beredskapsområdet på resultatområdene 26 og 53.

06.3 Samordning av statlige interesser

Fylkesmannen arbeider aktivt og løpende med å bedre samhandling, kommunikasjon og rutiner slik at staten opptrer mer helhetlig utad overfor brukerne. Fylkesmannen deltar i ulike sammenhenger på kontaktmøter med andre statsetater for å samordne statlige interesser. Videre gjennomføres det møter i forhold til enkeltsaker der dette er hensiktsmessig og nødvendig. Fylkesmannen deltar også i månedlige planforumsmøter

06.4 Kart og geodata

Naturtypemateriale fra Grue er kvalitetssikret i løpet av året. Naturtypemateriale fra to kulturlandskapsregistreringer i fylket og fra forsvarrets naturtypekartlegging innenfor sine områder ble også kvalitetssikret og er innlagt i Naturbase.

Materialet fra Grue utgjør 2. generasjons naturtypekartlegging. Slike data er mottatt for kvalitetssikring også fra Våler, Elverum, Åmot og Ringsaker kommuner, dette skal kvalitetssikres i 2012. Tilsvarende kartlegging er påbegynt i Os og Tolga.

Resultatområde 07 Tverrgående virkemidler og oppgaver

Oppdragene er i hovedsak gjennomført i henhold til embetsopdraget. Fylkesmannen har de siste årene prioritert tilsynet etter forurensningsloven. Dette har ført til økt aktivitet på området. Fylkesmannen har 3 stillinger som i hovedsak arbeider med tilsyn og oppfølging av disse. En av disse finansieres ved gebyrinntekter. Aktiviteten har på grunn av vakanser vært noe redusert i 2011. Det er på tilsynsområdet utført omlag 2 årsverk. Dette inkluderer behandling av egenrapporter fra virksomheter med tillatelse etter forurensningsloven. Tilsynet skjer både gjennom nasjonale og regionale aksjoner og ved egeninitiert tilsyn i henhold til egen plan.

Kunnskapsoppbygging har vært viktig i 2011. Det er gjennomført egne kurs i naturmangfoldloven og om ny plan- og bygningslov. I tillegg har vi sammen med Fylkesmannen i Oppland arrangert et seminar om ivaretaging av barn og unges interesser i planleggingen.

Databaser og miljøstatus er på vanlig måte holdt oppdatert.

07.1 Sektorovergripende arbeid

Kunnskapsoppbygging og miljøinformasjon

Det er gjennomført intern og ekstern kursing i naturmangfoldloven. Det var til sammen vel 100 deltakere på de eksterne kursene (jf. 01SO13). Det er behov for videre opplæring og oppdatering av temanettsida om naturmangfold.

Tilsvarende er det gjennomført kurs i plan – og bygningslov (jf. 06SO4), og vi har sammen med Oppland arrangert en kurs for kommunene med tema ivaretaging av barn og unges interesser i planleggingen.

Miljøstatus er grundig oppdatert i samarbeid med Hedmark fylkeskommune. Alle temasider unntatt kulturminner er oppdatert i henhold til ny mal, og det er lagt økt vekt på lokal vinkling (07SO2P). Smilefjes og ny funksjonalitet (kart, bildeserier mm) er tatt i bruk (07SO3P). 3 personer deltok på regionalt nettverksmøte i

Østfold (07S04P). Ingen kommuner fra Hedmark deltok.

Fylkesmannen er i hovedsak à jour med løpende oppgaver og registreringer i databasen Forurensning.

07.3 Virkemidler og prosesser

Fastsettelse av tillatelser for landbasert industri

Fylkesmannen har fastsatt 1 ny tillatelse og behandlet 1 endringssøknad for landbasert industri. Det er behandlet 36 egenrapporter.

59 virksomheter omfattes av forurensningsforskriften kap. 24-30. Det er sendt melding/varsel om opphør/tilbaketrekking av tillatelse for bedrifter der dette er aktuelt. Tillatelse vil bli opprettholdt for 2 anlegg innen forbrenning og for 1-2 anlegg innen kjemisk/elektrolytisk overflatebehandling. Fastsettelse av kontrollklasse vil være fullført tidlig 2012.

Tilsyn

Ressurstilgang på tilsyn har vært noe redusert, 1 av 3 stillinger som utfører tilsyn har stått vakant store deler av året. Dette har stort sett gått på bekostning av forskriftsbasert tilsyn. Denne effekten er forsterket av at de sentrale aksjonene genererte få tilsyn lokalt.

Frekvensbasert tilsyn er i hovedsak utført etter planen.

Det er gjennomført til sammen 27 tilsyn – 3 revisjoner, 9 frekvensbaserte inspeksjoner og 16 forskriftsbaserte inspeksjoner.

Fylkesmannen har deltatt i 2 landsdekkende kontrollaksjoner:

- Oppsamlingsplasser bilvrak: 3 kontroller (5 kontroller utført i 2010)
- Næringsmiddelindustri: 8 kontroller (bedrifter som ikke omfattes av frekvensbasert tilsyn)

Det er brukt ca. 2,0 årsverk til tilsyn, inkl. egenrapporter og arbeid med tillatelser.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
01 Naturens mangfold og friluftsliv	kr 3 343 700,97	kr 1 911 378,90
03 Vannforurensning, miljøgifter og avfall	kr 510 578,49	kr 431 644,36
04 Luftforurensninger og klima	kr 346 004,85	kr 0,00
05 Int. miljøsamarbeid i nord- og polarområdene	kr 0,00	kr 0,00
06 Planlegging for en bærekraftig utvikling	kr 2 252 786,30	kr 0,00
07 Andre virkemidler	kr 2 806 175,75	kr 403 738,01
Andre oppgaver under MD	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 9 259 246,00	kr 2 746 761,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Landbruksbasert næringsutvikling

21.1 Jordbruk

Utviklinga på jordbruksområdet

Jordbruksarealet i drift ved søknad om produksjonstilskudd utgjorde ca 1 051 000 daa i 2011. Dette innebærer

en reduksjon på ca 17 000 daa i løpet av de siste 10 årene. Det antas at nedgangen i hovedsak skyldes revidering av gardskartene. Antall foretak som søker produksjonstilskudd var 3586. Sammenlignet med 2010 er det en nedgang på 86 søkere (- 2,3%). Siste 10 års periode er antall foretak som søker produksjonstilskudd redusert med ca 40 %. Gjennomsnittlig jordbruksareal pr. foretak er 293 daa, en økning på 81 daa fra 2001.

Husdyrhold

I perioden 2000 til 2010 var antall storfe uendret, som imidlertid skyldes at nedgangen i antall melkekyr (ca 3000) er oppveid av en tilsvarende vekst i antall ammekyr. Fra 2010 til 2011 er antall melkekyr stabilt på 14 400, mens antallet ammekyr og andre storfe begge er redusert med ca 5%. Gjennomsnittlig melkekubesetning var i 2011 på 22,8 melkekyr mot 15,8 i 2000. Det er 65 samdrifter i mjølkeproduksjonen i 2011, en nedgang på 17 fra toppåret 2008. Antall voksne sauer over ett år pr. 1. januar har de siste 3 årene stabilisert seg på ca. 39 000. I løpet av de 10 siste årene har imidlertid antallet besetninger med sau minket med 35%, og gjennomsnittbesetningen i 2011 har 57 voksne sauer over ett år.

Innen svineholdet har antall avlspurker vært noenlunde konstant på 6 500-7 000 stk. siste 10 års periode, mens antall slaktegriser har økt med ca 12 % til ialt 186 500 i 2011. Det var i snitt 20 avlspurker og 770 slaktegris pr. foretak i 2010. Innen fjørfeholdet er det 117 foretak med kyllinger, med en samlet produksjon på 10 900 000 kyllinger tilsvarende 93 000 kyllinger pr. foretak. Produksjon av hjortekjøtt er fordelt på 7 foretak, med ialt 760 dyr.

Ifølge søknad om produksjonstilskudd er det sluppet ca. 19 900 storfe, 115 500 sau/lam, 2450 geiter og 800 hester på utmarksbeite i 2011. Endring fra 2000 er + 2 250 (+12%) storfe, -3 000 (-2,5%) sau/lam, + 150 geiter og +200 hester.

Planteproduksjon

Kornarealet har i løpet av de siste 10 årene minket med 40 000 daa (-6,8%), og med en relativt større nedgang det siste året, -1,2% tilsvarende -6000 daa. Potetproduksjonen er noenlunde stabil arealmessig med ca. 50 000 daa, men hvor antall foretak med potet er halvert siste 10 år. Potetareal pr. foretak var i 2011 på 117 daa. Grønnsakarealet har vært stabilt på ca. 5000 daa, men med en økning til 5400 daa i 2011. Antallet foretak med grønnsaker er nær halvert siste 10 års periode. Innen frukt og bær har arealet vært uendret fra 2010 til 2011, men med store endringer både i antall foretak og areal siste 10 år. Arealet er redusert med 700 daa (-20 %), og antall foretak med 56 %. Nedgangen i areal har vært størst i jordbærproduksjonen med en reduksjon på ca. 900 daa, mens produksjonen av andre bær (bringebær og solbær) og plommer har hatt en positiv utvikling.

Vekstsesongen

Året 2011 var preget av usedvanlig mye nedbør. For månedene juni, juli og august under ett, regnet det to av tre dager på målestasjonen Kise på Nes og det kom nesten dobbelt så mye nedbør som normalt i denne perioden. Det kom spesielt mye nedbør 10.-13. juni (pinsehelga), og som medførte at ca. 3000 daa langs Glomma ble stående under vann. Pga. all nedbøren i vekstsesongen, hadde de fleste foretak store utfordringer med å få gjort ting til rett tid i alle vekster. Blant annet ble det problematisk å få ugras- og soppsprøytet kornet til rett tid. I potetene var det problemer med å få hyppet og tørråtesprøytet. Mye eng ble stående for lenge før høsting, slik at kvalitet på avlinga ble redusert.

Fra 15. august kom det spesielt mye nedbør, og det ble problematisk å komme fram med tungt høstestyr. Det så lenge ut til at det skulle bli krevende å få avlinga i Hedmark i hus, men hvor langt det meste ble høstet til slutt. Mange foretak har likevel tapt mye økonomisk på at kornet måttet høstes med høy vannprosent, og at det meste av hveten ble klassifisert som førkorn. Likeledes er grovførkvaliteten mye dårlig, som er en utfordring for mange husdyrbrukere.

Fylkesmannen var raskt ute etter regnet i pinsen for å kartlegge situasjonen på oversvømt areal, og anbefale tiltak for å redusere skaden mest mulig. Fylkesmannen hadde informasjon om avlingssituasjonen både i lokale og riksdekkende media. Ved vekstkontrollen av settepoteter registrerte Fylkesmannen allerede 15. juli sterke tørråteangrep på potetris i Solør, og anmodet alle potetdyrkere om raskt å sette inn tiltak. I ettertid så en at denne anmodningen hadde stor effekt, og at tørråten fikk mindre betydning for potetavlinga enn den kunne ha fått om tiltak ikke var satt inn raskt.

Fylkesmannen i Hedmark samarbeider med Mattilsynet om vekstkontrollen av settepoteter. Dette gir oss god kontakt med produsentmiljøene, og er med på å oppretholde en god kompetanse i forvaltningen. Fylkesmannen har ikke gjort spesielle tiltak i 2011 i forhold til Forskrift om floghavre. De aller fleste foretak gjør en god jobb i bekjempelse av floghavre, men noen få i hver kommune bør følges tettere opp av Mattilsynet. Fylkesmannen har ikke hatt spesielle saker etter Forskrift om plantevernmidler utover autorisasjonsordningen for handtering og bruk av plantevernmidler.

Pga. mye nedbør hadde flere foretak problemer med å få spredd husdyrgjødsel på enga innen fristen 1. september. Fylkesmannen konstaterte at kommunene hadde noe ulik holdning til å innvilge dispensasjon for spredning på eng etter fristen, og sendte derfor brev til kommunene om at de forutsettes å foreta en grundig vurdering i hver enkelt tilfelle og at spredning etter 1. september kun er en nødløsning ut fra faren for avrenning til vassdrag. Fylkesmannen har behandlet kun én klage på kommunalt avslag på søknad om dispensasjon etter forskriften. Kommunens vedtak ble opprettholdt.

Fylkesmannen ser positivt på arbeidet som er satt i gang med revidering av Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav. Fylkesmannen mener det er spesielt viktig at det for lagring og bruk blir én forvaltningslinje fra kommune videre til Fylkesmannen og Statens landbruksforvaltning, slik at Fylkesmannen kan gripe inn som overordnet myndighet i de tilfeller en mener kommunen ikke følger opp med nødvendige pålegg om tiltak.

Rovviltkompensasjon

Fylkesmannen er representert i den regionale rovviltnemnda. Det ble avholdt 17 møter i 2011. Vi bistår med ressurser i ordinær saksbehandling innenfor rovviltområdet (forebyggende tiltak, erstatningsoppgjør). Fylkesmannen deltar også så langt det lar seg gjøre på befaringer knyttet til ulike forebyggende tiltak og i møter med brukere, kommuner og faglag.

I 2011 arrangerte landbruks- og miljøvernavdelingen en felles beitekonferanse med ialt 90 deltakere fra hele fylket, og med fokus på utfordringer og muligheter for beitenæringa i Hedmark. Dette ble godt mottatt hos brukerne og blir videreført i 2012.

Fylkesmannen har vært engasjert i det nasjonale ekspertutvalget som har vurdert erstatningsordningen ved tap av sau til rovvilt, og i gruppa nedsatt av LMD/MD som har vurdert omstilling med bakgrunn i store rovvilttap. Landbruks- og miljøvernavdelingen har også bidratt i arbeidet med en utredning om arealbehov og kostnader ved bruk av innmarksbeite til sau. Arbeidet er gjennomført av TFoU, og er finansiert av FKT-midler.

Hedmark opplever årlig store tap til rovvilt. Over tid er det etablert mer varige løsninger for områdene innenfor gul sone i forvaltningsplanen (områder hvor rovvilt har prioritet og bestandsmålene skal nås). Samtidig opplever man store tap i viktige beiteområde som følge av streifdyr av bjørn og ulv. Tatt i betraktning hvor vanskelig det er med skadefelling, og den økningen i rovviltbestandene man legger opp til i Sverige, står vi ovenfor store utfordringer i prioriterte beiteområder Hedmark. I år har i tillegg enkelte områder i Nord-Østerdalen opplevd store jerveskader. Vi ser at det er svært viktig at uttak av jerv gjennom lisensfelling og eventuelt hiuttak, prioriteres i de viktigste beiteområdene. Samlet erstatningskrav var i 2011 på 9349 søyer og lam, hvorav 6858 ble erstattet som tatt av rovvilt. Dette er en liten økning fra 2010. Av 361 søkere er 62 % gitt full erstatning. Det er utbetalt nesten 16,5 millioner kroner. Det vises til område 01.2 for mer informasjon.

Fylkesmannen prioriterer en omforent opptreden i rovviltsspørsmål. Landbruks- og miljøvernavdelingen samarbeider derfor tett på dette området.

Beiteprosjektet i Hedmark

Hedmark fikk i 2009 tildelt midler gjennom Nasjonalt beiteprosjekt for å gjennomføre prosesser i Vingelen i Tolga kommune (ca. 100 beiteberettigede). Formålet med beiteprosjektet i Vingelen er å gjennomføre en prosess sammen med beitebrukerne som kan føre til en mer framtidsrettet beitebruk i området. Det legges vekt på å finne en organisering av beitebruken der vi utnytter den gode beitekvaliteten, pleier kulturlandskapet og skaper beitelag med godt samarbeid og gode ordninger knyttet til tilsyn og sanking. I 2011 har vi jobbet videre med områdeplanlegging for de enkelte hamnelag, og vil slutføre prosessen med en områdeplan for alle de 11 hamnelagene februar 2012. To områder er gjerdet inn og kommet i drift i 2011. Begge områdene er organisert på tvers av flere hamnelag. For å se nærmere på de juridiske problemstillingene knyttet til beiting og oppsetting av gjerde i utmark, har vi inngått en avtale med Universitetet i Oslo, juridisk fakultet. De har ansatt en vitenskapelig assistent som skriver hovedoppgave om temaet.

Den største utfordringen i Hedmark er likevel store tap til rovvilt. Antall brukere er redusert kraftig mens antall sau er tilnærmet konstant. Disse endringene medfører at det blir mer krevende og arbeidsomt å opprettholde et godt tilsyn innenfor hvert beitelag. Fylkesmannen ser at nye teknologiske hjelpemidler er til stor nytte for beitenæringa, og at bruk av elektronisk overvåkning vil bli viktig i framtida. Vi jobber derfor fortsatt med utprøving av radiobjeller. Finansieringen til disse har i år kommet fra forebyggende og konfliktdempende tiltak. Gjennom beiteprosjektet har vi imidlertid støttet opp under utviklingen av en ny e-sporingsteknologi kalt "find my sheep". Denne typen e-bjelle baserer seg på satellittkommunikasjon og har derfor en høyere dekningsgrad enn konkurrerende produkter, og gjør at sporing av sau på utmarksbeite er mulig i områder der det er manglende eller ikke eksisterende GMS-dekning.

For mer informasjon om beiteprosjektet i Hedmark viser vi til årsrapport sendt SLF 29.11.2011.

Tapsstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2010	2009
FMHE	39510	67376	85	5,86	11,3	8,95	9,02
Sum	39510	67376	85	0	0	0	

21.2 Skogbruk

Skogbruket i Hedmark

Hedmarksskogbruket er på de fleste områder på et normalt høyt aktivitetsnivå. Avvirkning og en del skogkulturtiltak ligger over gjennomsnittet de siste årene. Driftsapparatet blir effektivt utnyttet, og til tross for driftsforhold påvirket av en våt sommer og høst. Priser og avsetning har vært rimelig god. Skogfondregnskapet viser fortsatt en viss økning av innestående midler, men også et forholdsvis høyt, stabilt investeringsnivå. Det var en relativt våt og kald sommer, noe som bl.a. reduserte noe av satsingen på markberedning. Det er ikke registrert et økt omfang av barkbilleskader på skog. En omfattende snutebilleundersøkelse viser en avgang i plantefelt på 10 % i snitt. Omfanget av vindfelt skog etter stormen Dagmar i romjula er estimert til nærmere 300 000 m³. Det utgjør ca 13 % av en gjennomsnittlig årsavvirkning i Hedmark.

Skog og trestrategi

”Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2008-2011” (vedtatt av fylkestingene 24.6.2008) er styrende for prioriteringer og tiltak. Strategiplanen eies og gjennomføres av Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Oppland, Hedmark fylkeskommune og Oppland fylkeskommune. Det er utarbeidet en egen prosjektplan for 2009-2011 med prioriterte strategier og tiltak. En rekke tiltak og prosjekter ble initiert etter prosjektutlysning gjennom strategisamarbeidet. Det ble i 2011 iverksatt et arbeid med å lage en ny strategi for 2012-2015.

Kompetanse og FoU

Fylkesmannen har i løpet av 2011 arrangert og bidratt på et betydelig antall kurs og samlinger, både for den kommunale forvaltningen og for skogbruksnæringa i Hedmark, bl.a. tredagers skogsamling for kommunene som besøk til Trøndelagsfylkene, og felles Vårsamling for skogbruket i Oppland og Hedmark. God deltagelse og positive tilbakemeldinger tyder på at vi er aktuelle, samt at det bekrefter at fylkesmannen fortsatt må være aktiv i rollen som et etterspurt kompetansesenter. Som fylkeskontaktledd i Aktivt Skogbruk ser vi at det er en utfordring å sette kompetansetiltak i system, og vi ser behov for å videreføre og utvikle kompetansesatsingen for skogbruket i Hedmark. Et viktig grep her er vårt engasjement i et SKI-ledet, nasjonalt kompetanseprosjekt rettet mot skogentreprenører. Fylkesmannen er også involvert i, og har initiert, mange FoU-prosjekter i samarbeid med aktuelle lokale, regionale og nasjonale fagmiljøer. Vi bidrar også faglig direkte inn i utdanningsinstitusjoner som Høgskolen i Hedmark, Evenstad.

Avvirkning

Avvirkningen er fortsatt på et høyt nivå, og var i 2011 den høyeste på flere år. (ca 14 % høyere enn gjennomsnittet for siste 10-årsperiode). Det er fortsatt høy tynningsandel. Skogbruket i Hedmark har en god og stabil maskinkapasitet, og har ca 110-115 avvirkningslag. Dette i kombinasjon med gode avsetningsmuligheter og priser gjør at avvirkningsvolumet i Hedmark holder et høyt nivå. Mye av sommersesongen var preget av dårlige driftsforhold på grunn av mye nedbør, mens det var jevnt over gode driftsforhold i vintersesongen. Som tidligere vil utfordringen innen avvirkning være å sikre en god skog-/miljøfaglig utførelse av hogstene. Fylkesmannen følger opp dette gjennom veiledning, dialog og kontroll i forhold til bærekraftforskrifter. Stormen i romjula (Dagmar) medførte anslagsvis 300 000 kubikkmeter i vindfellinger. Dette vil bety en betydelig oppryddingsjobb i starten av 2012.

Skogkultur

Planteaktiviteten økte i 2011, med ca 10 % økt plantesalg, men er fortsatt lavere enn skogfaglig målsetting – blant annet definert gjennom den nye felles standarden for plantetall av gran i Innlandet. Ungskogpleieaktiviteten har ligget nær opp mot målsettingen i senere år, men viser en betydelig nedgang i ungskogpleid areal for 2011, totalt ca 65 000 daa, ned ca 10 000. Hedmarksskogbruket har prioritert felles løft av markberedning, dette har gitt resultater i form av en rundt 25 % økning i 2011. Dette til tross for betydelig utfordringer med den våte sommeren.

Fylkesmannen har systematisert kontrollarbeidet innen skogkultur, dette gjelder både ”Brek-

kontrollen” (foryngelseskontroll) og forvaltningskontroll av kommuner. Det er i 2011 satt ekstra fokus på kommunenes kontrollrutiner for NMSK og skogfond.

Ut fra et prosjektinitiativ fra Fylkesmannen ble et samlet skogbruk i Hedmark og Oppland i 2011 enige om en felles standard for utplantingstall i de to fylkene. Fylkesmannen har også initiert og implementert flere FoU-prosjekter knyttet til fagområdet.

Skogsveier

Det ble ferdigstilt mindre veg, både nyanlegg og ombygginger, i 2011 enn året før. Omfanget av både kommunale vedtak om bygging og søkning om tilskudd økte i 2011. Spesielt ombygging av eksisterende skogsbilveier bør økes, med særlig vekt på hovedvegene. Det registreres økt slitasje på vegene med bakgrunn i endret kjøremønster på grunn av krav om jamn innkjøring og ferskt virke samt endret nedbørsintensitet. Fylkesmannen har hatt ekstra fokus på bruer og andre dreneringssystemer i 2011 og deltar i flere prosjekter knyttet til fagområdet.

Skogskader

Fylkesmannen har etablert en beredskapsgruppe for fagområdet. Vi ser det som viktig å ha regional kapasitet til å følge opp dette arbeidet. Årets planlagte barkbilleregistreringer ble likevel ikke gjennomført pga kapasitetsproblemer, samt vanskelig flyvær. Den kalde og våte sommeren er trolig årsak til et mindre rapportert omfang av granskog angrepet og drept av barkebiller. Billeovervåkingen vil bli fulgt opp på ettervinteren 2012, også sett i lys av skadene etter stormen Dagmar i romjula. Det er gjennomført et forsøk med videreutvikling av barkbilleovervåkingen, med registrering av antall billedrepte trær per km bestandskant (etter svensk modell).

Snutebilskader ser ut til å være et økende problem ved foryngelse. Fylkesmannen tok initiativ til en undersøkelse av snutebilskader på Østlandet, som har vært fulgt opp med etterregistreringer i 2011. Problemstillingen er tatt opp på flere hold, og fylkesmannen har initiert og implementert flere FoU-prosjekter knyttet til fagområdet.

Skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

På skogbruksplanområdet holdt aktiviteten seg stor gjennom hele 2011. I 8 kommuner ble det levert en eller flere skogbruksplaner. Til sammen 365 skogeiendommer fikk ny plan over et produktivt areal på 967 176 dekar. Total kostnad utgjorde kr 8 772 762. Utbetalt tilskudd var kr 3 630 804, hvorav kr 83 815 til kurs og kr 49 000 til forprosjektering. Alle gjennomførte prosjekter er kjørt som fellestakster, dvs. registreringer kun på bestilte arealer.

Etter hvert foregår takstene dels i områder der det tidligere er gjennomført miljøregistreringer enten som tidligere nøkkelbiotopregistreringer eller etter MiS-metodikken. I disse tilfellene blir de eksisterende miljøregistreringene videreført etter en forutgående kvalitetssikring. Det har i en del tilfeller vært utfordringer med å få gamle miljøregistreringer over på ny plattform. Arbeidet med disse elementene har derfor vært større enn opprinnelig forutsatt. Et forsterkende element er ulike typer etterregistreringer på ubestilte arealer etter den forrige takstrunden. I områder med flere tømmerkjøpere er det ekstra utfordrende å få oversikt på hva som er registrert.

Det ble gjennom året ikke igangsatt nye takstprosjekt. Årsaken skyldes at værforholdene ikke tillot å etablere nødvendig infrastruktur. De prosjektene som skulle vært startet, venter derfor til 2012 med formell igangsetting.

Alle skogeiendommer i alle fylkets kommuner har nå fått tilbud om miljøregistreringer, eller er i prosess der slike registreringer er tilbudt. På bakgrunn av denne situasjonen er det igangsatt en prosess med innspill til ny hovedplan for skogbruksplaner. Den nye hovedplanen er pt ikke endelig, men signalene fra kommuner og organisasjoner tilsier en redusert aktivitet innenfor dette området en periode framover. Det betyr ikke stopp i arbeidet, men antall prosjekter som startes blir færre og arealene mindre. I områder med de eldste planene er det klare signaler fra skogeierne om nye takster.

Miljøtiltak i skog

Å ta miljøhensyn er i dag en integrert del av det å drive skogbruk. Hedmarksskogbruket ivaretar jevnt over miljøhensyn på en god måte.

Til sammen 32 skogeiere søkte og fikk innvilget miljøtilskudd i 2011. Samlet utbetaling var kr 946 663. Totalt ligger 145 tiltaksenheter til grunn, med et samlet areal på 2 638 daa. Samtlige tiltaksenheter var i 2011 knyttet til miljøregistreringer i skog. Den totale verdien av tiltaksenheterne er beregnet til kr 6 947 570. Erfaringene er at søknad om miljøtilskudd etter ordningen 'Nærings- og miljøtilskudd i skogbruket' varierer mye fra år til år. Kommuner der det er levert nye skogbruksplaner med miljøregistreringer, blir tilgodesett i miljødelen av nærings og miljøtilskuddet. Resultatene fra MiS-utvelgelsesprosessen legges til grunn ved fordeling av midler, og tildelingsbrevet til kommunene signaliserer denne styrkingen av tildelingen for respektive år.

Rutinemessig ble 7 skogeiere med til sammen 21 tiltaksenheter som fikk tilskudd til miljøtiltak i skog i 2007, tatt

ut til kontroll i 2011. Det ble ikke avdekket avvik i forbindelse med kontrollen. Selv om ikke Fylkesmannen har avdekket avvik i sin kontroll, så er vi kjent med at kommunene og andre har oppdaget enkelte avvik. Disse blir fulgt opp i samarbeid med kommunene etter gjeldende regelverk. I grove tilfeller kan det være aktuelt å anmelde forholdet. En utfordring ved anmeldelse i slike saker, er at den lokale påtalemyndigheten henlegger sakene. Fylkesmannen har vært i dialog med Økokrim, som ønsker kopi av alle slike saker.

Det er flere steder i landet avdekket hogst i nøkkelbiotoper (miljøregistreringer i skog). Sertifiseringsorganene (tømmeromsetningsleddet) gjennomfører i denne sammenheng egne undersøkelser for å finne ut hvordan situasjonen er i Hedmark. Fylkesmannen har her bedt om å bli løpende orientert.

Fylkesmannen arbeider også med følgende utfordringer: Skjøtsel av kantsoner langs vassdrag, kulturminner ifm økt markberedning, uttak av stubber til energiformål, spredning av aske i skog, svartelistearter i skog, billeangrep i biologisk viktige områder, avrenning ifm terrengkjøring.

Fylkesmannen har i 2011 forberedt et pilotprosjekt for å ta i bruk alle mulighetene som ligger i ordningen med tilskudd til miljøtiltak i skog. Prosjektet er planlagt iverksatt i 2012.

Tilskudd til produksjon av skogsflisråstoff

Skogsflisordningen har utløst mye aktivitet, og er i en positiv utvikling. Ordningen har vært avgjørende for det høye uttaket av virke. Utfordringen for næringa er at ordningen er forutsigbar og langsiktig nok til nødvendig metodeutvikling og effektivitet i kjeden. Fylkesmannen har jobbet aktivt med informasjon og veiledning, samt bidratt med utvikling av ordningen.

Barn, ungdom og rekruttering

Fylkesmannen har initiert og finansiert forprosjektet "Velg skog" som ble avsluttet våren 2011. Et meget vellykket prosjekt som markedsfører skogbruksutdanninger med konkret mål om flere søkere til videregående skole, bachelor og masterprogrammer, i samhandling med bl.a. utdanningssteder, skognæringa, SKI og fylkeskommunen. Fylkesmannen har også bidratt til å få på plass et koordinerende, nasjonalt, samt regionale Velg skog-prosjekt utenfor Hedmark. Fylkesmannen har videre vært pådriver i å få på plass et nytt Velg Skog prosjekt i Hedmark f.o.m. januar 2012. Det nye prosjektet er forankret i det nasjonale prosjektet, og er et samarbeidsprosjekt mellom fylkesmennene og fylkeskommunene i Hedmark, Oppland og Akershus.

Gjennom ØK-prosjektet støtter Fylkesmannen opp prosjekter med sommerjobb for ungdom i Eidskog/Kongsvinger og tilsvarende i Rendalen. Annen innsats ovenfor barn og unge styres primært gjennom støtte til og samarbeid med Skogselskapet i Hedmark og 4H Hedmark.

21.3 Bygde- og næringsutvikling

Samarbeidet med regionale aktører innen næringsutvikling

Strategien for landbruksrelatert næringsutvikling "Ta Hedmark i bruk!" er utarbeidet av Fylkesmannen (FM) i samarbeid med Hedmark Bondelag, Hedmark Bonde- og Småbrukerlag og Innovasjon Norge (IN), mens kommunene, fylkeskommunen og næringsorganisasjonene har gitt innspill i planprosessen. Rullering av strategiplanen har vært utsatt i påvente av ny landbruksmelding. Planen er førende for FM's og IN's fordeling av BU-midler og prioritering av innsatsområder og ressursbruk for øvrig. Planen følges opp i det regionale partnerskapet. Prosessen med utarbeiding av ny strategiplan er igangsatt og vil bli gjennomført i løpet av 2012.

I tillegg til næringsstrategien er det i samarbeid med Oppland utarbeidet en egen "Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland". Planen er blitt til gjennom et samarbeid mellom Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Hedmark, Oppland fylkeskommune og Hedmark fylkeskommune. Planarbeidet har skjedd i nært samarbeid med relevante representanter for næringa. Planen følges opp av det regionale partnerskapet og er også godt forankret i skog- og trenæringa i forhold til gjennomføring. Revisjon av planen ble påbegynt i 2011, og vil bli fullført i 2012.

FM v/landbruksavdelingen deltar som observatør i IN Hedmark's styremøter. Det er gjennomført 2 dialogmøter mellom IN, FK og FM. I tillegg er det løpende kontakt og møter mellom landbruksavdelingen og IN i forbindelse med saksbehandlingen. FM har deltatt aktivt i arbeidet med "Samarbeidsprogrammet" (tidligere RUP), samtidig som det foregår et løpende samarbeid mellom FM og FK gjennom "enhetsrådet". Samarbeidet og samordningen, i forhold til arbeidet med næringsutvikling, mellom fylkeskommunen, Innovasjon Norge og FMLA har fungert godt gjennom året.

Fylkesmannen og Fylkeskommunen utarbeider felles oppdragsbrev til Innovasjon Norge.

Forvaltningen av BU-midlene

BU-midler forvaltet av IN

Strategiplanen "Ta Hedmark i bruk" legger føringer for bruken av midlene både i forhold til:

- fordeling mellom tilleggsnæringer og tradisjonelt landbruk
- fordeling mellom regionene
- fordeling på produksjoner i de ulike regionene

Fordelingen mellom regionene har høyere prioritet enn fordelingen mellom produksjoner innen de ulike regionene.

a) Tilleggsnæringer

Strategiplanen har som føring at 1/3 av BU-midlene skal brukes til tilleggsnæringer. For 2011 er dette målet nådd.

b) Fordeling i forhold til regioner.

I 2010 var det ekstra midler til fordeling innen tradisjonelt landbruk. Dette ble tydelig kommunisert i 2009, slik at også søknadstilfanget ble stort. For 2011 var vi tilbake på normalnivå og dette medførte også en forventet nedgang i antall søknader, uten at en dermed kan konkludere med at det er redusert investeringslyst.

Tilskuddsfordelingen har så langt det har vært mulig blitt tilpasset føringene i strategiplanen. Som tidligere år har søknadstilfanget fra Hedemarken og Nord-Østerdalen vært stort, mens det fra Sør-Østerdal og Glåmdalen er bekymringsfullt få søknader. Dette bærer også fordelingen av støtten preg av.

Alle søknader fra Glåmdalen og Sør-Østerdal, som fylte kravene til å kunne få støtte, ble innvilget, mens ubenyttede midler fra disse 2 regionene har blitt overført til prosjekter på Hedemarken og i Nord-Østerdalen

I 2011 er utbyggingsprosjekter innenfor mjølkeproduksjon gitt høy prioritet. Dette fordi mange bønder sliter med gamle driftsbygninger og at usikkerheten rundt framtidig inntjening har ført til en viss beslutningsvegring blant bøndene. For å opprettholde mjølkeproduksjonen har det derfor vært nødvendig å ha økt fokus på utviklinga av denne delen av næringa.

Investeringsviljen innenfor grovforbaserte produksjoner er fortsatt stor i Nord-Østerdal. Dette skyldes bl.a. at det har blitt en positiv "drive" i regionen gjennom mobiliseringstiltak og småfeprogrammet for Fjellregionen.

På Hedemarken er fordelingen jevnere mellom produksjonene og tilsiget av prosjekter har vært som forventet.

Fra Sør-Østerdalen og Glåmdalen er det som sagt bekymringsfullt få prosjekter. I Sør-Østerdalen er det etablert et utviklingsprosjekt for landbruket, uten at dette foreløpig har resultert i merkbar økning i utbyggingsøknader. Også i Glåmdalsregionen har det vært gjennomført et storfeprosjekt, men det er svært få prosjekter fra denne regionen og det synes å være få bønder som er villige til å investere.

BU-midler forvaltet av FM

Pågangen av søknader for utviklings- og tilretteleggingsmidler har avtatt betydelig siden sommeren 2010. Det er utarbeidet egen rapport til LMD om dette.

Det er registrert 16 søknader og et samlet søknadsbeløp på 2,5 mill. kroner. Av søknadene om midler til utrednings- og tilretteleggingstiltak er 13 søknader innvilget og 3 søknader avslått. Videre er det en del prosjekter som har vært under drøfting/vurdering i løpet av året, men som ikke har kommet så langt at fylkesmannen har mottatt endelig søknad.

Ingen av avslagene på søknader om støtte til utrednings- og tilretteleggingsprosjekter er påklaget.

Kvaliteten på søknadene/prosjektene som har blitt innvilget støtte, har jevnt over vært god. De 3 søknadene som har blitt avslått, har alle vært utenfor formålet med/retningslinjene for bruken av BU-midlene i Hedmark.

Alle prosjekter som har blitt tildelt midler har vært innenfor de prioriterte innsatsområdene i handlingsplanen. Det har vært en jevn fordeling av søknader på de ulike innsatsområdene. Det ble i 2011 ikke mottatt søknader på prosjekter som rettet seg direkte mot kvinner eller ungdom, ut over 4 prosjekter som er rubrisert under rekruttering og kompetanse.

Totalbudsjett, for de utrednings- og tilretteleggingsprosjektene som er innvilget BU-støtte, er på nesten 19 mill. kroner. Dette underbygger den betydningen BU-midlene har med tanke på å utløse aktivitet relatert til næringsutvikling i og i tilknytning til landbruksnæringa. Mange av prosjektene det er bevilget midler til, er samarbeidsprosjekter mellom ulike lokale og regionale aktører. Dette bidrar til at den kompetanseoppbygging

som skjer gjennom de ulike prosjekter utgjør en varig styrking av lokal og regional kompetanse.

For alle prosjekter blir sluttregnskap og sluttrapporter gjennomgått og godkjent før sluttutbetaling.

Inn på tunet og Grønn tjenesteyting

Fylkesmannen bidro i 2009 til at Høgskolen i Hedmark startet opp et 3-årig forskningsprosjekt: *Mental Health Promotion by Recovery-Oriented Green Care Services*. Forskningsprosjektets mål er dokumentasjon av velgjørende helseeffekter av forskjellige grønne omsorgstjenester, og å fokusere på de praktiske implikasjonene av denne kunnskapen. Videre vil forskerne se på de sosioøkonomiske effektene som avledes av disse helseeffektene og på konsekvensene for landbruket. Fylkesmannen følger opp prosjektet og deltar i referansegruppa.

I den nasjonale handlingsplanen for Inn på tunet er det fokusert på nettverksetablering for Inn på tunet tilbydere i fylkene. Nettverket "Inn på Tunet Hedmark" ble etablert i 2009. Nettverket har ved årsskiftet 33 medlemmer og fylkesmannen sitter som observatør i styret. For å gjøre nettverket og arbeidet i nettverket mer funksjonelt har fylkesmannen og Innovasjon Norge gått sammen om å finansiere en 40% prosjektstilling i nettet over en treårsperiode. Prosjektet startet opp i november 2010.

Inn på tunet løftet: Det var i alt 2 søknader hvor 4 kommuner i Hedmark søkte om og fikk innvilget midler. Hamar, Løten og Stange ble innvilget midler for et toårig prosjekt, mens Ringsaker fikk innvilget et ettårig prosjekt. For øvrig ble det innvilget et 3-årig samarbeidsprosjekt mellom kommunene Tolga og Os i 2010.

Fylkesmannen i Hedmark arrangerte i 2011, i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland, Landskonferanse "Inn på tunet - en del av et offentlig kvalitetstilbud". Konferansen fikk bred oppslutning med til sammen 270 deltakere. Tilbakemeldingene var meget gode.

Fylkesmannen har, i samarbeid med Landbrukets HMS-tjeneste, arrangert kvalitetssikringskurs for Inn på Tunet tilbydere.

I embetet er det i hovedsak landbruksavdelingen som arbeider med utvikling av "Inn på Tunet".

Innovasjon Norge har innvilget midler til 4 prosjekter innen Inn på tunet. Tre av prosjektene gjelder videreutvikling/utvidelse, mens ett prosjekt er i startfasen.

Småskala matproduksjon og matspesialiteter

Fylkesmannens arbeid med småskala matproduksjon og matspesialiteter ble i 2011 i hovedsak kanalisert gjennom prosjektet "Mat i Hedmark". Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Fylkesmannen, Fylkeskommunen og Innovasjon Norge. Prosjektet har det siste året hatt økt fokus på matkultur i tillegg til fokuset på enkeltbedrifter og etablerere. Prosjektleder jobber mye innenfor tilrettelegging av prosjekter og formidling av matfaglig kompetanse og har en sentral rolle i forhold til Kompetansenettverk Øst. Fylkesmannen og IN har jobbet tett sammen om matsatsinga i fylket. Prosjektet "Mat i Hedmark" ble avsluttet ved utgangen av 2011.

Prosjektleder for Mat i Hedmark deltar aktivt i MatViken, som er et diskusjons- og samhandlingsorgan for matkontaktene i 8 fylker i Østlandsområdet. Gjennom informasjonsutveksling og samhandling utvikles rollen som matkontaktene har og utbyttet av arbeidet som gjøres i hele regionen forsterkes.

Prosjektleder for "Mat i Hedmark" har deltatt aktivt i arbeidet med den økologiske satsingen i fylket.

IN har i 2011 innvilget økonomisk støtte til 5 prosjekter innenfor Lokalmatprogrammet og 3 prosjekter med fysiske investeringer innen matområdet gjennom BU-midlene. Det har i året vært prioritert å jobbe med eksisterende bedrifter og videreutvikling av de aktive produsentene, framfor å få fram nye produsenter.

Det har vært liten kontakt med Mattilsynet omkring mattrygghet, siden dette arbeidet stort sett går parallelt og selvstendig mot enkeltbedriftene.

Landbruksbasert reiseliv

I forhold til arbeidet med landbruksbasert reiseliv er fylkesmannen deltager i partnerskap for reiseliv i Hedmark i regi av fylkeskommunen. Gjennom partnerskapet deltar vi i arbeidet med å utarbeide felles strategi og årlige handlingsplaner for reiselivet. Målet med handlingsplanene er at partene i fellesskap totalt sett skal gi et bedre tilbud til reiselivsaktørene i Hedmark, og derigjennom realisere målet om økt verdiskaping innen denne næringa. Fylkesmannen har i 2011 deltatt aktivt i prosessen med utarbeidelsen av ny regional plan for opplevelsesnæringene i Hedmark. Planen ble vedtatt av fylkestinget høsten 2011.

Partnerskapsavtalen med Hamarregionen Reiseliv er videreført i 2011. Gjennom dette samarbeidet oppnår vi stort

fokus på kulturlandskapets og landbruksbaserte opplevelsestilbuds betydning som grunnlag for reiselivet i regionen.

Innovasjon Norge har i 2011 hatt størst fokus på kompetanse, markedsorientering og nettverk i tillegg til bedrifter som har potensial og ønske om vekst. Hedmark har fokus på å se reiseliv, mat og kultur i sammenheng. Gjennom prosjektet ”Mat i Hedmark” er det et tett samarbeid mellom Innovasjon Norge, Fylkeskommunen og Fylkesmannen på dette området. Mye av dette arbeidet er kanalisert gjennom nettverk som Mjøsgårdene, Eventyrlige Stange, Vertskapsprosjektet i Hamar regionen og Nasjonal Turistveg Rondane og bedrifter innen disse nettverkene.

Innovasjon Norge har gitt tilskudd til 50 ulike reiselivsprosjekter, mens fylkesmannen har innvilget støtte til ett tilretteleggingsprosjekt som er direkte reiselivsbasert.

Andre innsatsområder

I tillegg til satsingsområdene som er nevnt over, jobber fylkesmannen kontinuerlig også med utvikling av seterbruket, særlig i Nord-Østerdalen, og opplevelser i tilknytning til dette, utvikling av innlandsfiske som grunnlag for sportsfiske/reiseliv og med opplevelsestilbud knyttet til utmark og verneområder.

I forhold til opplevelsestilbud knyttet til jakt og fiske ble det i Nord-Østerdal satt i gang ett prosjekt - ”Fishspot” - fra 2010, som går på samordning, foredling og utvikling av tilbudet om fritidsfiske i regionen. Prosjektet har allerede ført til en positiv utvikling for regionen og erfaringene fra dette prosjektet har lagt grunnlaget for at det på slutten av 2011 ble besluttet oppstart av et tilsvarende prosjekt – ”Jaktspot” – som skal jobbe med organisering, markedsføring og utvikling av jaktmulighetene i regionen.

Avslutning

Innen bygde- og næringsutvikling prøver Fylkesmannen å bidra på de ulike innsatsområdene etter beste evne gjennom dedikerte medarbeidere på ulike satsingsområder. Når det gjelder det mer generelle næringsutviklingsarbeidet er kapasiteten til analyser og proaktiv jobbing begrenset. Fylkesmannen har prioritert ressurser i Nord-Østerdalsregionen til å følge opp pågående prosjekter, samt å jobbe aktivt i forhold til utvikling av landbruket og det landbruksrelaterte næringslivet i regionen.

Resultatområde 22 Klima- og miljøtiltak i landbruket

22.3 Miljøprogram og miljøplan

Fylkesmannen i Hedmark har i 2011 prioritert følgende innsatsområder i forhold til klima og miljøtiltak i landbruket:

- Klimatiltak
- Miljøplan
- Forurensning
 - Riktig bruk av husdyrgjødsel
 - Redusere erosjon og avrenning
 - Hindre utslipp til luft
 - Redusere bruken av plantevernmidler
 - Oppfølging av vannforskriften
- Kulturlandskap
 - Ivareta tradisjonell seterdrift
 - Begrense gjengroing og ivareta biologisk mangfold
 - Ivareta landbrukets kulturminner
 - Stimulere til organisert beitebruk

Dette er i stor grad innsatsområder som er prioritert både gjennom Regionalt miljøprogram for jordbruket i Hedmark (RMP) og Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL). I tillegg dekker innsatsområdene arbeidet med utvalgte kulturlandskap, beiteprosjekt i Hedmark, oppfølging av vannforskriften, klimatiltak og miljøplan. Regionalt miljøprogram gir viktige signaler for kommunenes arbeid med tiltaksstrategier. På bakgrunn av dette er systemet for rullering lagt opp slik at RMP er på plass før kommunene rullerer sine tiltaksstrategier. Fylkesmannen har inntrykk av at kommunene i stor grad følger opp de overordna signalene gitt gjennom RMP.

Fylkesmannen bevilger årlig midler til prosjekter/storskalaforsøk som støtter opp under innsatsområdene og gir faglig grunnlag for bruken av RMP-midler. I tilknytning til storskalaforsøkene legges det stor vekt på at det arrangeres markdager/fagdager m.v. slik at resultater og effekter av forsøkene blir formidlet ut til brukerne på en god og effektiv måte.

Klimatiltak

Fylkesmannen har støttet opp om kommunenes arbeid med klima- og energiplaner, og avgitt kommentarer til de enkelte klimaplanene. 19 av 22 kommuner i Hedmark har vedtatt egen klima- og energiplan. For de 3 resterende pågår planarbeidet. Planene omhandler i varierende grad klimatiltak i jord- og skogbruket. Fylkesmannen mener det er viktig at kommunene inntar en aktiv rolle for å få utredet og gjennomført klimatiltak i landbruket som helhet.

Planene omhandler i hovedsak tiltak for å redusere klimagassutslipp. Kun 2 kommuner har tilpasning til klimaendringer som eget tema. Fylkesmannen mener at tilpasning til klimaendringer må få en mer sentral rolle i planene. Værsituasjonen i 2011 med store nedbørmengder og problemer med innhøsting har vist at det er et betydelig behov for utbedring av hydrotekniske anlegg og avskjæringsgrøfter som erosjonsforebyggende og flomdempende tiltak. Dette er vesentlige klimatilpasningstiltak som Fylkesmannen vil sette økt fokus på i tiden framover.

Fylkesmannen administrerer prosjektet ”Grønn Varme i Landbruket ” som har som mål å bidra til at det brukes mer bioenergi innen landbruket i Hedmark. For mer informasjon om prosjektet viser vi til rapportering under resultatområde 22.5 Tre og miljø.

Miljøplan

I Hedmark er det 47 foretak som i 2011 har krysset av på søknaden om produksjonstilskudd (PT) at de ikke har miljøplan. Disse foretakene er da heller ikke berettiget *Tilskudd til generelle miljøtiltak for jordbruket i Hedmark* eller *Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel*. I tillegg fikk 12 foretak ikke godkjent sin miljøplan ved ulike stikkprøvekontroller. Fylkesmannen har merket seg at det blir benyttet noe ulike reaksjonsformer i kommunene. Gjennom forvaltningskontroller har Fylkesmannen erfart at det er få miljøplaner som tilfredsstillende kravene i forskriften fullt ut. Utover dette ser Fylkesmannen at mange brukere har behov for oppfriskningskurs for å heve kvaliteten på miljøplanen som dokumentasjons- og planleggingsverktøy.

Forurensning

Fylkesmannen i Hedmark hadde 43,3 mill til rådighet innenfor RMP for søknadsomgangen 2011. Hoveddelen av den fylkesvise rammen er benyttet til forurensningstiltak (28,7 mill), og en noe mindre del til kulturlandskapstiltak (14,6 mill). Kommunene tildelte totalt 12,7 mill innenfor SMIL-ordningen samme år. For SMIL er hoveddelen av midlene benyttet til kulturlandskapstiltak (11,3 mill) og en mindre del til forurensningstiltak (1,4 mill). Etter Fylkesmannens vurdering er det både riktig og naturlig at bruk av midlene fordeler seg på denne måten. Hedmark har lite bakkeplanering noe som trolig har bidratt til liten fokus på vedlikehold av hydrotekniske tiltak innenfor SMIL-ordningen. For å hindre erosjon og avrenning har det vært større fokus på arealbaserte ordninger som redusert jordarbeiding. Vi ser imidlertid at det er et stort etterslep på vedlikehold av hydrotekniske anlegg, og at investeringsbehovet er stort. Dette ble svært synlig under den vanskelige innhøstingssituasjonen med mye nedbør høsten 2011.

Hindre erosjon og avrenning

Arealet med åker i stubb har i RMP-perioden hatt en nedgang fra ca 260 000 dekar i 2004 til ca 250 000 dekar i 2011, og 46 % av det totale kornarealet i Hedmark lå i stubb vinteren 2011/2012. Arealet med lett høstharving har også hatt en nedgang i samme periode og er nå på ca 23 500 dekar som er 4,3 % av det totale kornarealet. Fylkesmannen tror at noe av nedgangen skyldes problemer med mykotoksiner i korn og økte problemer med ugras som følge av mye nedbør om høsten og økt jordpakking. I forhold til lett høstharving er det nok også en del som har problemer med å oppfylle kravet om 40 % halmdekke etter harving. Arealet med fangvekst går stadig nedover, og er nå på totalt 6 450 dekar. Til sammenligning var det oppe i 58 000 dekar da tilskuddssatsen var vesentlig høyere enn nå. Ved starten av RMP-perioden i 2004 var arealet på 33 000 dekar. Fylkesmannen mener dette er en riktig utvikling da en i svært mange tilfeller har dårlig etablering av fangvekster og kan stille spørsmål ved den miljømessige effekten. Omfanget av grasser langs vassdrag og i vannveier har vært stabilt på rundt 70 km siste 4-års periode. Fylkesmannen mener at omfanget av ordningen burde vært noe høyere, og har i samme periode økt tilskuddssatsen uten at dette har gitt vesentlig utslag på omfanget.

Riktig bruk av husdyrgjødsel

Fylkesmannen mener at det fortsatt er mye å hente ved å vektlegge sikker lagring og riktig bruk av husdyrgjødsel. Mange gjødsellager for bløtgjødsel begynner å bli gamle og trenger vedlikehold. I tillegg har mange etablert store besetninger med utedrift der det både er problematisk å samle opp gjødsla og mangel på spredeareal/avtaler om

leie av spredeareal. For å få en sikrere bruk av husdyrgjødsel er det viktig å ha god kjennskap til gjødselens næringsinnhold. Hvor mye husdyrgjødsel det er lov til å spre pr. dekar bør framstilles på en mer lettfattelig måte enn dagens 17 kg Total-N pr. dekar. Det må avsettes mer midler til å fremskaffe oppdaterte verdier over mengde og næringsinnhold i gjødsel fra ulike dyreslag, og benytte dette i en mer brukervennlig framstilling over tillatte spredmengder. Hedmark har siden 2004 hatt en ordning med tilskudd til spredning av husdyrgjødsel om våren og i vekstsesongen gjennom Regionalt miljøprogram. I tillegg har 4 kommuner vært med i nasjonalt pilotprosjekt for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Fylkesmannen mener at tilskuddsordningene har bidratt til en mer bevisst holdning til sprede- og nedmoldingstidspunkter. I tillegg har ordningene bidratt til en bedre utnyttelse av husdyrgjødsel. En større andel av gjødsel spres nå om våren og i vekstsesongen, det spres mindre mengder pr. dekar og gjødsel moldes ned raskere enn før.

For de to husdyrgjødselordningene til sammen er husdyrgjødsel spredd på miljøvennlige måter på 170 500 dekar jordbruksareal i 2011. I henhold til Landbrukstellingen 2010 (kilde SSB - statistikkbank) spres det husdyrgjødsel på totalt 274 100 dekar i Hedmark. Dersom en går ut fra samme tall for 2011 vil det si at gjødsel er spredd på miljøvennlige måter på 62 % av arealet det spres husdyrgjødsel. Fylkesmannen mener at det er potensial for å øke denne andelen ytterligere.

Fylkesmannen i Hedmark mener at ordningen med miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel bør legges til Regionalt miljøprogram slik at hvert fylke kan tilpasse ordningen til lokale miljøutfordringer i forhold til avrenning. Det er imidlertid viktig at det stilles strenge miljøkrav. Blant annet bør det stilles krav om at all husdyrgjødsel og annen organisk gjødsel må være spredd på en miljøvennlig måte på arealet det innvilges tilskudd for. Det bør legges enda større vekt på at husdyrgjødsel blir spredd tidlig i vekstsesongen, og det bør ikke være tillatt å spre større mengder fosfor enn vekstens behov det enkelte år. I tillegg bør tilskuddssatsene i større grad gjenspeile miljøeffekten og ikke maskinkostnadene.

Hindre utslipp til luft

Gjennom Regionalt miljøprogram for jordbruket i Hedmark er det krav om at foretak som innvilges tilskudd til tiltak mot forurensning ikke kan brenne halm om høsten på noe av det arealet foretaket disponerer. Foretaket kan heller ikke brenne halm på lørdag og søndag om våren, og det må tas nødvendige sikkerhetstiltak mot veier og annet areal. Etter at disse restriksjonene ble innført er det så å si slutt på halmbrenning om høsten i Hedmark. Brenningen skjer om våren da halmen er tørrere og gir mindre røykutvikling og ubehag for asmatikere og andre. Gjennom ordningen for mer miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel, moldes husdyrgjødsel ned raskere enn før noe som gir mindre tap av ammoniakk til luft.

Redusere bruken av plantevernmidler

Fylkesmannen samarbeider med Bygdenes Studieforbund (BSF) og lokal landbruksrådgivning om autorisasjonskurs i handtering og bruk av plantevernmidler. Fylkesmannen er godt fornøyd med arbeidsdelingen der BSF/lokal landbruksrådgivning arrangerer kursene og Fylkesmannen avholder eksamen. Fra 2010 ble det laget et eget kurstilbud til de som bare jobber med grøntanlegg og blomster. Fylkesmannen har i 2011 avholdt til sammen 85 eksamener/avsluttende oppgaver i kurset handtering og bruk av plantevernmidler. I praksis har kursoppleggene for grunnkurs og fornying blitt nokså like. Det bør vurderes å kunne ha lik avsluttende oppgave, da det er ressurskrevende å lage egne eksamener for de relativt få som tar grunnkurset.

Autorisasjonsordningen har ført til en mer bevisst handtering og bruk av plantevernmidler, spesielt med tanke på helse og miljø. Fylkesmannen har inntrykk av at forhandlerne er nøye med å utlevere plantevernmidler kun til personer som er autorisert. Likevel tror Fylkesmannen at en del utfører det praktiske sprøytearbeidet uten å være autorisert. Det er fortsatt behov for at Mattilsynet foretar stikkprøvekontroller av personer mens de sprøyter for å undersøke at den som utfører arbeidet har gyldig autorisasjonsbevis. Gjennom RMP har Fylkesmannen i Hedmark innført en ordning med tilskudd til ugrasharving. Dette er en svært liten ordning som har ligget stabilt på ca 7000 dekar siden innføringen i 2004. Ordningen omfatter ikke økologisk drevet areal.

Oppfølging av vannforskriften

Det meste av Hedmark fylke ligger i Vannområde Glomma og Vannområde Mjøsa. Landbruksavdelingen hos Fylkesmannen har deltatt på møter i 20 av 22 kommuner, og informert om miljøutfordringer på landbrukssida. For Nord- og Sør-Østerdal vurderer Fylkesmannen at den største utfordringen for landbruket er riktig lagring og bruk av husdyrgjødsel. For Glåmdalen (Solør-/Odal) er det i tillegg en utfordring å få redusert arealavrenningen. Dette bør gjøres ved at en større andel av åpenåkerarealet ligger i stubb om vinteren.

I første planfase er Femund-/Trysilvassdraget og Røgden (deler av Vannregion Glomma/Indre Oslofjord) valgt ut, og forvaltningsplan med tiltaksprogram ble vedtatt i 2009. I disse vassdragene er det i første rekke langtransportert forurensning og regulering av vassdrag som dominerer belastningsbildet. Lokal forurensning fra landbruk anses som et lite problem i dag. Begge vassdragene er lite påvirket av næringssalter og har

gjennomgående god status med hensyn til eutrofiering. I begge delområdene er det likevel skissert tiltak mot erosjon og avrenning fra dyrka mark i handlingsprogrammet for 2011, blant annet gjennom etablering av fangdammer og bedret gjødselutnyttelse. Arbeidet i forhold til Vannregion Mjøsa har startet opp, og administreres/samordnes av Vassdragsforbundet for Mjøsa med tilløpselver. For Hedmark sin del gjenstår også den største delen av Vannregion Glomma (selve Glomma gjennom Østerdalen og Glåmdalen). Planarbeidet har ikke startet opp, men Norsk Institutt for Vannforskning (NIVA) har undersøkt Glomma ved flere målestasjoner i 2010, og analyser av bunndyr og begroingsprøver viser at tilstanden er god til meget god ved stasjonene i Hedmark.

Kulturlandskap

For RMP er 14,2 mill av en totalramme på 43,3 mill benyttet til kulturlandskapstiltak i 2011. For SMIL er tallet 11,3 mill til kulturlandskapsformål av totalt 12,8 mill. At SMIL i hovedsak går til kulturlandskapstiltak henger blant annet sammen med at det har tradisjonelt vært stor interesse for å ivareta freda- og verneverdige bygg i Hedmark. Hedmark er også det fylket med flest SEFRAK-registrerte bygninger, og en vesentlig del av disse er tilknyttet landbruket. I forbindelse med innføringen av en egen skjøtselordning for kulturminner og biologisk verdifulle kulturlandskap gjennom RMP ser vi en tendens til større interesse for SMIL-midler også innenfor disse områdene.

Begrense gjengroing og ivareta biologisk mangfold

Etter freda og verneverdige bygninger er rydding av gammel kulturmark det miljøtiltaket det benyttes mest SMIL - midler til i Hedmark. Gjennom RMP er det innført en ordning med tilskudd til nasjonalt og regionalt verdifulle innmarksbeiter. Omsøkt areal var i 2011 på ca 9 000 dekar. Dette er en økning på 1 000 dekar fra foregående år. Tilskudd til artsrike slåttemark har lite omfang pr. nå. I 2011 er det gjennom ordningen registrert 106 dekar artsrik slåttemark som holdes i tradisjonell hevd, men fylkesmannen har ikke fått kvalitetssikret disse tallene enda. Hedmark skal i 2012 utarbeide handlingsplan for slåttemark, og vi forventer at en i forbindelse med dette arbeidet vil få en bedre oversikt over de arealene som finnes, og kunne motivere enda flere til å ivareta de få slåttemarkene som fremdeles er i hevd. Et annet viktig arbeid som gjøres i Hedmark i forhold til biologisk mangfold er nyetablering og restaurering av dammer i kulturlandskapet. Siste 20 år er det etablert ca 150 dammer på Hedmarken. Et stort prosjekt med artsregistrering er igangsatt av Norsk Ornitologisk Forening, Våtmarksgruppa med støtte fra Fylkesmannen. Det er etablert en egen database over registreringene. Foreløpige resultater viser at arter tilknyttet slike våtmarksmiljøer øker i omfang og utbredelse.

Ivareta landbrukets kulturminner

Kommunene i Hedmark har innvilget totalt 126 SMIL-søknader til ivaretagelse av freda og verneverdige bygninger i 2011, med et totalbeløp på 7,5 mill kr. I tillegg er det innvilget 27 søknader om tiltak i forbindelse med andre kulturminner og kulturmiljøer, med et totalt tilskuddsbeløp på kr 1 mill. Små kommuner har i svært liten grad egen kompetanse i forhold til verneverdige bygninger og kulturminner. Fylkesmannen har på bakgrunn av dette inngått en egen samarbeidsavtale med kulturminneforvaltningen i Hedmark der de påtar seg et veiledningsansvar og en aktiv rolle i forbindelse innvilgning av SMIL-søknader til verneverdige bygninger og andre kulturminner. Dette er en ordning som har fungert godt. Gjennom RMP ble det i 2009 innført en ordning med tilskudd til beite og slått for å synliggjøre arkeologiske kulturminner (gravhauger, gravrøyser, rydningsrøyser, steinringer m.v.). Det er for 2011 innvilget tilskudd til 88 kulturminner som ligger på eller i nær tilknytning til jordbruksarealer.

Ivareta tradisjonell seterdrift

Hedmark er det fylket i landet med flest setre i aktiv drift etter Oppland. Den tradisjonelle seterdrifta har høy prioritet, men det er likevel en nedgang i antall setre i drift fra år til år. Antall enkeltsetre med melkeproduksjon gikk i 2011 ned til 192 stk, mens antall fellessetre ligger stabilt på 19 stk. Gjennomsnittlig nedgang siste 7 år er på ca 10 setre pr. år, mens nedgangen i 2011 var på 5 stk. Tilskuddet til seterdrift med melkeproduksjon har i samme periode økt fra kr 13 000,- (nasjonal ordning i 2003) til kr 36 000,- i 2011. Fylkesmannen mener at økonomien i mjølkeproduksjonen generelt må styrkes for å unngå vesentlig nedgang i seterdrifta. Det totale jordbruksarealet i seterområdene er i samme periode stabilt med ca 18 700 dekar.

Det har i tillegg til satsing på tradisjonelle driftsmetoder gjennom setertilskuddet vært en aktiv prioritering og satsing på seterområdene som verdifulle kulturmiljøer. En vesentlig andel av SMIL-midlene som benyttes til freda- og verneverdig bygningsmasse i Nord-Østerdal går til seterbebyggelse. Seterområdene i Tolga og Os kommuner er i stor grad vernet som landskapsvernområder og er innfallsporter til Forollhogna nasjonalpark. Lenger vest i Folldal kommune ligger Einunndalen som er innfallsporten til Knutshø landskapsvernområde og Dovrefjell nasjonalpark. Seterområdene i Dalsbygda i Os (Vangrøftdalen/Kyrrudalen) er ett av de Utvalgte kulturlandskapene i jordbruket og en del midler blir kanalisert til seterbebyggelse og ivaretagelse av biologisk verdifulle beiter i disse områdene gjennom tilskuddsordningen for utvalgte kulturlandskap. Vi viser i denne forbindelse til egen årsrapport for Utvalgte kulturlandskap i jordbruket sendt SLF 12.01.2012.

Stimulere til organisert beitebruk

Fylkesmannen i Hedmark er opptatt av å legge grunnlaget for en fremtidsrettet beitebruk i Hedmark. Beitebruken er viktig for å ta vare på kulturlandskapet og representerer en stor økonomisk verdi for husdyrbruket. Rasjonell beiteorganisering er en viktig faktor for å ta vare på og utvikle beitebruken i alle deler av fylket. Ordningene med "Organisert beitebruk" og "Tilskudd til beitelag" bidrar til å legge til rette for en mer rasjonell utnytting av utmarksbeite gjennom organisert tilsyn, sanking og andre målrettede fellestiltak eller investeringer i beiteområdet. Samtidig gir ordningene oss god oversikt og statistikk. For ordningen med "Tilskudd til beitelag" (RMP) har antall småfå gått noe ned fra ca 120 000 i 2004 til ca 108 000 i 2011. Antall storfe har økt fra ca 4 500 storfe i 2004 til ca 7 500 storfe i 2011. Den største utfordringen i Hedmark er likevel store tap til rovvilt. Antall foretak med sau er redusert kraftig mens antall sau er tilnærmet konstant. Disse endringene medfører at det blir mer krevende og arbeidsomt å opprettholde et godt tilsyn innenfor hvert beitelag. Fylkesmannen ser at nye teknologiske hjelpemidler er til stor nytte for beitenæringa, og at bruk av elektronisk overvåkning vil bli viktig i framtida.

Hedmark fikk i 2009 tildelt midler gjennom Nasjonalt beiteprosjekt for å gjennomføre prosesser i Vingelen kommune (ca. 100 beiteberettigede). Formålet med beiteprosjektet i Vingelen er å gjennomføre en prosess sammen med beitebrukerne for en mer fremtidsrettet beitebruk i området. Det legges vekt på å finne en organisering av beitebruken der vi utnytter den gode beitekvaliteten, pleier kulturlandskapet og skaper beitelag med godt samarbeid og gode ordninger knyttet til tilsyn og sanking. For mer informasjon om beiteprosjektet i Hedmark viser vi til årsrapport sendt SLF 29.11.2011, og rapportering under resultatområde 21-1.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2011 etter søknadsomgang 2010 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Avrenning til vassdrag	Kulturmiljøer og kulturminner	Tilgjengelighet - friluftsliv	Biologisk mangfold	Plantevernmiddel	Avfall	Andre miljøtiltak
FMHE	4704430	28064330	7167500	0	1288170	401400	0	0
Sum	4704430	28064330	7167500	0	1288170	401400		

22.4 Økologisk landbruk

Status

Den økologiske produksjonen i 2011 utgjør 4,7 % av total landbruksproduksjon i fylket, og som innebærer et uendret nivå fra 2010. Areal under omlegging (karens) er halvert fra 2009 til 2011. Det grovforbaserte husdyrholdet med melkekyr og øvrig storfe har økt, mens produksjon av økologisk korn, poteter og grønnsaker er redusert det siste året. Potetarealet er over halvert fra 2009 til 2011. Slaktegrisproduksjonen hadde en kraftig økning fra 2008 til 2010, men opplevde en nedgang i 2011.

Fylkesmannen er generelt bekymret over nedgangen i arealer som er under omlegging til økologisk, og for nedgangen innen økologisk korn-, potet- og grøntproduksjon.

Utfordringer

Det er mange årsaker til at det er en utfordring å få økt omfanget av økologisk produksjon i tråd med den nasjonale målsetningen. En del vil også måtte løses på nasjonalt nivå. En erfaring på regionalt nivå, er imidlertid behovet for forbedring og forenkling av systemet for forvaltning av tilskudd til økologisk landbruk. Fylkesmannen har også fått tilbakemelding fra brukerne om at Debioregelverket oppfattes som stivbent og vanskelig, og som er én barriere for økt produksjon. Fylkesmannen ønsker ellers å peke på følgende forbedringspunkter:

- Det bør bli mulig å kontrollere flere av opplysningene maskinelt
- Debio må bruke foretaksnavn og organisasjonsnummer i sine lister
- Det må vurderes enklere regler for parallellproduksjon
- I produksjonstilskuddet for økologisk grøntproduksjon bør det ikke være tak på antall dekar. Målet er å øke produksjonen, og da bør det stimuleres til dette

Vi opplever også at innen storhusholdninger så utgjør et krevende regelverk et hinder for å tilby økologisk mat.

Gjennomførte tiltak

Fylkesmannen jobber bredt for å øke aktiviteten både på produksjons- og forbrukssiden. Rådet for økologisk landbruk i Innlandet og flere av faggruppene har gitt signaler til Fylkesmannen om at det bør stimuleres til økt aktivitet spesielt på forbrukssiden, jfr. også signaler fra jordbruksoppkjøret 2011. Økologisk er også et prioritert område når det gjelder tildeling av fylkesvise BU-midler. Se egen rapport fra Innovasjon Norge.

For å stimulere til økt forbruk jobber Fylkesmannen i Hedmark bl.a. med et forprosjekt for økt offentlig forbruk (Økologi inn i offentlige storkjøkken). Erfaringen så langt er at kompetanse, informasjon og inspirasjon er av stor betydning for dem skal jobbe med dette. Videre at det er viktig med god forankring i de deltakende organisasjoner. Egen rapport for prosjektet er oversendt SLF 29.11.2011. Fylkesmannen fikk i desember 2011 innvilget en forlengelse av forprosjektet ut 2012. Høsten 2012 vil fylkesmannen, avhengig av erfaringene fra forprosjektet, ta stilling til søknad om etablering av et hovedprosjekt.

Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Oppland arrangerte i 2011 en fagdag for å utveksle informasjon om de ulike prosjektene som det er bevilget handlingsplanmidler til. Målet var å spre kunnskap om resultatene fra prosjekter som har fått midler over handlingsplanen, og diskutere hvordan de ulike aktørene kan målrette prosjektsøknadene på en best mulig måte. Informasjon om fagdagen finnes på våre nettsider.

Midler til oppfølging av tiltak i Handlingsplan for økologisk landbruk

Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Oppland har hatt felles handlingsplan for økologisk landbruk siden 2001. Gjeldende handlingsplan er "Handlingsplan for utvikling av økologisk landbruk i Innlandet 2010-2015". Arbeidet med oppfølging av Handlingsplanen er organisert med et råd bestående av en representant fra hver av Fylkesmennene og en fra hvert av faglagene i begge fylkene samt en fra Oikos Innlandet. Videre er det 3 faggrupper som kommer med faglige innspill innen hhv. korn, grøntproduksjon og melk og kjøtt.

Fylkesmannen i Hedmark fikk tildelt kr 425 000 i handlingsplanmidler for 2011. Nye hovedprinsipper for bruken av handlingsplanmidlene ble vedtatt av rådet i mars. Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Oppland samarbeider godt om tildeling av midler til fellesprosjekter for begge fylkene. Det er lagt vekt på å få satt i gang tiltak for alle satsingsområdene i Handlingsplanen.

Fylkesmannen i Hedmark hadde i 2011 søknader om 23 tiltak med en samlet kostnadsramme på kr 848 000. Fylkesmannen måtte følgelig foreta en streng prioritering mellom søknader, og også beskjære flere av søknadene i forhold til omsøkt beløp. Det ble innvilget midler til ialt 17 tiltak. Fylkesmannen har i tildelingen lagt større vekt på tiltak rettet mot forbruk og omsetning, jf. brev av 27.06.11 fra Statens landbruksforvaltning vedr. oppfølging av jordbruksavtalen. Eksempelvis kan det nevnes at det er gitt midler til 4H og Håndballforbundet for å fokusere på økologisk mat til barn og unge. Storskalaforsøk og fagmøter er i stor grad gjennomført av lokal landbruksrådgiving og Bioforsk Apelsvoll. Fylkesmannen stiller ved tildeling av midler krav om at det skal synliggjøres at tiltaket er støttet av Handlingsplanmidler. Fylkesmannen er godt fornøyd med det arbeidet de ulike aktørene som er tildelt Handlingsplanmidler har gjort, men konstaterer også at det generelt er for svak oppslutning/oppmøte på fagmøter rettet mot produsenter. For mer detaljert informasjon om de enkelte tiltakene som er støttet med Handlingsplanmidler i 2011, vises til egen rapport til Statens landbruksforvaltning.

22.5 Tre og miljø

Bruk av bioenergi i landbruket

Fylkesmannen er ansvarlig for prosjektet "Grønn Varme i Landbruket" (Grønn Varme), hvor Innovasjon Norge og Fylkeskommunen er samarbeidspartnere. Grønn Varme har gardbrukere som primær målgruppe. Prosjektet har bidratt til ytterligere satsing på bioenergiproduksjon og -bruk i landbruket, som et ledd i et langsiktig, systematisk arbeid med kompetanseheving, informasjon, planlegging og utbygging av anlegg og infrastruktur. Hedmark er et stort bioenergifylke, nå med store profesjonelle aktører som drivere. Et resultat av vårt arbeid innen området generelt sett er at det nå arrangeres årlige landskonferanser i regionen om optimal drift av bioenergianlegg. Grønn Varme ble opprinnelig avsluttet i 2010, men er besluttet videreført i ytterligere 2 år t.o.m. 2012 og med de samme samarbeidspartnere. Grønn Varme vil fortsatt være et informasjons- og veiledningsprosjekt med utvikling og bruk av bioenergi i landbruket som hovedsatsing.

Hovedutfordringene med økt satsing på bioenergi har først og fremst vært prisnivået på strøm og propan (gjelder bioenergi i landbruket). Bildet synes nå å endre seg med økende propanpriser det siste året. En annen utfordring er den generelle økonomiske situasjonen i landbruket.

Produksjon av skogsflisråstoff

Tilskuddet til produksjon av skogsflisråstoff er fortsatt avgjørende for uttaket av dette virket i Hedmark. Ordningen har bidratt til at det er foretatt betydelige investeringer i utstyr og anlegg, og til økt kompetanse på skogsflis som råstoff. Tilskuddet ble i 2011 redusert med 25 % i forhold til 2010. Aktiviteten har likevel økt betydelig både i forhold til produsert mengde skogsflis og antall søknader om tilskudd. I 2011 er det utbetalt og gitt tilsagn om til sammen 8,8 mill kr i tilskudd fordelt på 270 søknader.

I sum er det produsert et flisvolum på 182 000 lm³, fordelt på 152 000 lm³ flis fra heltre og 30 000 lm³ fra

GROT. Dette er en økning på 45 % i forhold til 2010 og tilsvarer en energimengde på 145 GWh. Hoveddelen av virksomheten er heltredrifter i kulturlandskap (52 %), i lauvskog (7 %) og rydding langs skogsbilveger (20%). Flis fra hogstavfall (GROT) utgjør 20 %.

Trebasert innovasjonsprogram

Fylkesmannens arbeid i forhold til Trebasert Innovasjonsprogram har i 2011 i hovedsak skjedd som et samarbeid med pågående prosjekter i Hedmark og med basis i *Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2008-2011*.

Bransjeprogrammet Trefylket, som ble avsluttet i november 2009, bidro til flere initiativ/prosjekter som lever videre.

Av pågående prosjekter i Hedmark kan bl.a. nevnes:

- *Tredriver` i Trefylket* er et 3-årig prosjekt hvor hovedmålet er å bidra til økt foredling av tre i Hedmark og bruk av tre i byggeri gjennom utvikling og realisering av industrialiserte og konkurransedyktige løsninger, konsepter og verdikjeder.
- *Landbruksbygg i tre* (2010 -2011) skal bidra til økt bruk av tre i landbrukets driftsbygninger. Prosjektet skal arbeide for å utvikle konkurransedyktige prefabrikkerte landbruksbygg av tre.
- *Trehus Innlandet* er et nettverk av trehusprodusenter og leverandører til treindustrien. Målet er samarbeid, samhandling og teknologiutvikling mellom trehusprodusenter.

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Klagesaksbehandling mm.

I 2011 behandlet Fylkesmannen 17 saker med følgende fordeling:

Konsesjonssaker inkl. endring av vilkår	7
Omdisponerings-/delingssaker	10
Odelsfrigjøring	0

Når det gjelder omdisponering og delingssaker ble det endret vedtak i 1 sak. Av konsesjonssakene ble vedtaket endret i 2 saker.

Førsteinstansbehandling

Fylkesmannen har behandlet i alt 28 saker i førsteinstans. For omdisponerings-, fradelings- og konsesjonssaker gjelder dette saker hvor kommunen ikke kan avgjøre sakene selv. Når det gjelder omdisponerings- og fradelingssaker er ingen av sakene avslått. Av konsesjonssakene ble 4 saker avslått. Fylkesmannen vurderte overprøving i henhold til § 35 i forvaltningsloven i 4 saker, fordelt på 3 delingssaker og 1 omdisponeringssak. Fylkesmannen omgjorde kommunens vedtak i alle 4.

Jordfondet

Staten v/Fylkesmannen har 1 eiendom stående i jordfondet pr. 31.12.2011. Det er oppgjort kontoer i Jordfondet for 2 eiendommer i 2011. Tallene på Jordfondskontoen har de siste 3-4 årene vært påvirket av innbetalinger på én eiendom, Strandteigen i Rendalen, hvor Fylkesmannen har formidlet salg for annen eier. Dette utgjør om lag 5,2 mill. kr. Strandteigen er nå solgt, og kontoen i Jordfondet er gjort opp i 2011. En annen eiendom ble solgt i 2009, og hvor det ble bedt om at kontoen skulle gjøres opp. Ved en misforståelse er det ikke skjedd, og kontoen for denne ble ikke oppgjort før i 2011. For den siste eiendommen gjenstår annonsering og salg (eiendommen Holtet i Våler) før oppgjør av eiendommens konto i Jordfondet. Leieinntektene for denne eiendommen utgjorde kr 39.600 i 2011.

Det er i 2011 sørget for sletting av 3 heftelser knyttet til jordfondseiendommer som er avsluttet.

Juridiske virkemidler

Fylkesmannen har en sentral funksjon som klage- og kontrollorgan. Gjennom dialogen med kommunene skal fylkesmannen følge med på utviklingen av praksis på landbrukslovområdet. Det er fortsatt et betydelig behov for veiledning overfor kommunene som dekkes ved bruk av kurs, e-post, telefonsamtaler og besøk i enkeltkommuner. Veiledning på telefon og e-post øker i omfang. Dette gjelder henvendelser både fra kommunene

og fra privatpersoner.

Det må påregnes at behovet for veiledning overfor kommunene vil være betydelig også i 2012. Det tas sikte på å holde kurs for kommunene innen landbrukslovområdet i løpet av 2012. Videre må det påregnes noe arbeide knyttet til Jordfondet i 2012, både når det gjelder den siste eiendommen som skal avsluttes og tidligere oppgjorte eiendommer som det kommer forespørsler på.

Fra 1. juli 2009 har vi fått en rapporteringshjemmel i jordlovens § 3. I løpet av 2011 har Fylkesmannen pålagt 2 kommuner å rapportere alle avgjørelser knyttet til jordlovens § 9 og 12 og konsesjonsloven. I løpet av første halvdel av 2012 vil det bli sett i gang undersøkelse overfor 2 andre kommuner med hjemmel i nevnte bestemmelse. Det må fortsatt påregnes et ikke ubetydelig ressursbehov inntil det er etablert gode nok rutiner i forhold til denne ordningen. I forbindelse med omgjøring av kommunale vedtak i klagesaker eller i saker der Fylkesmannen overprøver kommunale vedtak, blir det ofte en god anledning til å gi kommunene dialogbasert veiledning.

Resultatområde 24 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Produksjonstilskudd og velferdsordninger

Fylkesmannen har i 2011 arrangert fagsamling om produksjonstilskudd for kommunene, og hvor også faglag og avløserlag var invitert. Hovedtemaene var pilotordningen med samordning mellom Husdyrregisteret og søknad om produksjonstilskudd og hvordan bruke opplysninger fra skatteetaten ved kontroll, begge tema med eksterne innledere. Forøvrig blir kommunene fulgt opp med løpende veiledning om regelverk, saksbehandlingsrutiner, forvaltningsmessige krav og oppretting av feillister. Alle saker som kommunene sender over for manuell utbetaling blir gjennomgått for å kontrollere at saksbehandlingen er i h.h.t. regelverket. Fire kommunale vedtak ble opphevet eller omgjort på grunn av mangelfull saksbehandling.

Landbruksvikarordningen

Hele fylket er dekket med landbruksvikar. I 2011 ble de 16 årsverkene i Hedmark fordelt slik: Landbrukstjenester Hedemarken 3,9 årsverk, Landbrukstjenester Solør-Odal 2 årsverk, Landbrukstjenester Øst 2,4 årsverk, Landbrukstjenester Nord-Østerdal 5,9 årsverk, Alvdal Avløserlag 0,9 årsverk og Os avløserlag 0,9 årsverk. Ca. kr 287 000 av innvilget tilskudd er ikke brukt p.g.a. overskudd i laga. Regnskapsrapporteringa (utfylling av rapportskjema SLF154-B) varierer mye mellom de ulike laga. Rapporten er grunnlag for utbetaling av tilskudd, men Fylkesmannen har ingen mulighet til å kontrollere at det er rapportert riktig. Det er behov for klarere regler for hvordan postene skal fylles ut, og en bedre kontroll for å sikre at det utbetales riktig tilskudd. Det er også stor variasjon mellom laga m.h.t. brukerbetaling og om laget utnytter inntektsmulighetene ved andre oppdrag enn sjukdom.

Fylkesmannens kontrollarbeid i 2011

Organisering av arbeidet

Kontrollarbeidet er organisert med en systemansvarlig, som også har ansvaret for kontroll innen jordbruk. Skogbruk har egen ansvarlig, og i tillegg deltar de fagansvarlige i kontrollarbeidet.

Utførte kontroller

Forvaltningskontroll, antall kommuner:

Jord: 9
Skog: 10

Ordninger som er kontrollert

Forvaltningskontroller:

- Tilskudd til avløsning ved sykdom
- Produksjonstilskudd, 5 % kontroll inkludert kontroll av miljøplaner
- Produksjonstilskudd, manuelle utbetalinger
- Produksjonstilskudd, tilskudd til økologisk landbruk
- Tilskudd til generelle miljøtiltak i jordbruket inkludert kontroll av miljøplaner
- Tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel inkludert kontroll av miljøplaner
- Deling og omdisponering etter jordloven og konsesjonsloven

- Saksbehandling vedrørende landbruksveier
- Skogfond
- Skogkultur

Kontrollene av skogfondsordningen blir gjennomført av revisjonsselskapet Ernst & Young. Fylkesmannen deltar imidlertid i forbindelse med kontrollene. Årets kontroller avdekket ingen større avvik.

Generelt om "skogkontrollene":

Det er en omfattende kontrollvirksomhet innen fagområdet. Det legges vekt på at kontrollene skal gjennomføres som en dialog, og hvor formålet med kontrollen er å gjøre saksbehandlingsrutinene bedre slik at eventuelle avvik kan unngås.

Foretaks kontroll, jord

Det er kontrollert 88 foretak med gris og fjørfe opp mot leveranseregisteret for slakt og produksjonstilskuddsdata. Av disse 88 foretakene er 6 foretak ilagt standardisert erstatning for brudd på regelverket med en samlet erstatning på kr 203 901. I tillegg kommer en del saker som er under behandling. Det er foretatt 2 kontroller av samdrifter der det særlig er sett på mulig driftssamarbeid. I en sak ble det konkludert med driftssamarbeid. Denne saken er påklaget, og sendt til SLF til klagebehandling.

Det er påbegynt kontroll av 2 veterinærer for tilskudd til veterinære reiser. Kontrollen så langt har avdekket at rapportskjemaet bør forbedres.

Foretaks kontroll, skog

Det er foretatt 7 kontroller for de som har søkt om tilskudd til miljøtiltak etter *Forskrift om nærings- og miljøtiltak i skogbruket*. Ingen avvik ble avdekket.

Det ble kontrollert 3 kommuneskoger. Ingen avvik ble avdekket. De kontrollerte foretakene er store eiendommer som blir profesjonelt drevet. I forbindelse med kontrollene la vi spesiell vekt på hvilke strategier og planer kommunene har for drift av sine eiendommer, og hvordan de fremstår som næringsaktører

Oppfølging av avvik

Forvaltningskontrollene de siste årene har avdekket mange avvik ved økologisk søknader. Søknadene er ikke i samsvar med Debio sin klassifisering og mange kommuner har svake rutiner for å følge opp kravet om at de som mottar omleggingstilskudd er ansvarlig for at arealet blir drevet økologisk i 3 år etter omlegging. Fylkesmannen ser et stort behov for at det etableres digitale løsninger som gjør at opplysningene fra Debio kan kontrolleres mot forvaltningens systemer.

For å minimere antall avvik følger Fylkesmannen opp kommunenes saksbehandling av Produksjonstilskudd. Fylkesmannen har i 2011 vært med 5 kommuner på stikkprøvekontroll av *Produksjonstilskudd, Generelle miljøtilskudd til jordbruket og Tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel*. Det ble avdekket flere mangler ved foretakenes miljøplaner. Temaet er tatt opp på fagmøter med kommunene, og det er i de siste årene avholdt 8-10 regionale miljøplankurs for foretakene. Fylkesmannens erfaringer ved kontroll av miljøplan er omtalt under punkt 22.3 Miljøplan.

For å minimalisere antall manuelle utbetalinger ved søknad om *Produksjonstilskudd og Generelle miljøtiltak i jordbruket*, er alle kommuner fulgt nøye opp ved inputkontrollene.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2011 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
2	8	1	3	0	5

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
87	0	12	0	0	0	2	0	1

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2011

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 1,5

Antall personer: 10

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning(forvaltningskontroller)

Kommune:	Alvdal kommune
Orninger/omfang:	Skogkulturtiltak
Registrerte avvik:	2 avvik
Oppfølging av avvik:	Rettet opp av kommunen

Kommune:	Elverum kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd, 5% kontroll inkludert kontroll av miljøplaner
Registrerte avvik:	Ett avvik
Oppfølging av avvik:	Følges opp av kommunen

Kommune:	Engerdal kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd, manuelle utbetalinger og tilskudd til økologisk landbruk
Registrerte avvik:	Fire avvik
Oppfølging av avvik:	Følges opp av kommunen

Kommune:	Folldal kommune
Orninger/omfang:	Tilskudd til avløsning ved sykdom
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Grue kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd, 5% kontroll inkludert kontroll av miljøplaner
Registrerte avvik:	To avvik
Oppfølging av avvik:	Følges opp av kommunen

Kommune:	Grue kommune
Orninger/omfang:	Skogfond
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Kongsvinger kommune
Orninger/omfang:	Tilskudd til generelle miljøtiltak i landbruket inkludert kontroll av miljøplaner
Registrerte avvik:	Fire avvik
Oppfølging av avvik:	Følges opp av kommunen og Fylkesmannen

Kommune:	Løten kommune
Orninger/omfang:	Tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel inkludert kontroll av miljøplaner
Registrerte avvik:	Ett avvik
Oppfølging av avvik:	Følges opp av kommunen

Kommune:	Nord-Odal kommune
Orninger/omfang:	Skogfond
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Rendalen kommune
Orninger/omfang:	Tilskudd til generelle miljøtiltak i landbruket inkludert kontroll av miljøplaner og Tilskudd til økologisk landbruk
Registrerte avvik:	To avvik
Oppfølging av avvik:	Følges opp av kommunen og Fylkesmannen

Kommune:	Rendalen kommune
Orninger/omfang:	Skogfond
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Ringsaker kommune
Orninger/omfang:	Saksbehandling vedrørende landbruksveier
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Stor-Elvdal kommune
Orninger/omfang:	Saksbehandling vedrørende landbruksveier
Registrerte avvik:	Ett avvik
Oppfølging av avvik:	Følges opp av Fylkesmannen

Kommune:	Sør-Odal kommune
Orninger/omfang:	Skogkulturtiltak
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Tynset kommune
Orninger/omfang:	Saksbehandling vedrørende landbruksveier
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Tynset kommune
Orninger/omfang:	Deling og omdisponering etter jordloven og Konesjonsloven
Registrerte avvik:	3 saker med merknader
Oppfølging av avvik:	Følges opp av Fylkesmannen

Kommune:	Våler kommune
Orninger/omfang:	Saksbehandling vedrørende landbruksveier
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Kommune:	Åmot kommune
Orninger/omfang:	Skogfond og Saksbehandling vedrørende landbruksveier
Registrerte avvik:	Ett avvik

Oppfølging av avvik:	Rettet opp av kommunen
Kommune:	Åsnes kommune
Orninger/omfang:	Deling og omdisponering etter jordloven og Konesjonsloven
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	A
Orninger/omfang:	Kontroll av kommuneskog
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen vesentlige
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	B
Orninger/omfang:	Kontroll av kommuneskog
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen vesentlige
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	C
Orninger/omfang:	Kontroll av kommuneskog
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen vesentlige
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	D
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	E
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	F
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	G
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	H
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	I
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	J
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

Foretak:	K
Orninger/omfang:	Driftssamarbeid i jordbruket
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Fylkesmannen konkludert at det var driftssamarbeid
Oppfølging av avvik:	Påklaget og sendt til SLF

Foretak:	L
Orninger/omfang:	Driftssamarbeid i jordbruket
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen avvik
Oppfølging av avvik:	

avvik:	
Foretak:	88
Orninger/omfang:	Husdyrkonsesjon
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Kontroll etter leveranseregisteret
Registrerte avvik:	6 avvik
Oppfølging av avvik:	Ilegging av standardiserte erstatninger
Foretak:	Avløserlag
Orninger/omfang:	Kontroll av tilskudd til landbruksvikar virksomhet
Stedlig kontroll eller annen type kontroll:	Stedelig kontroll
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	

4. Andre kommentarer/ innspill:

Resultatområde 25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør

Fylkesmannen utarbeider årlig en handlingsplan for vår kommunedialog. Den omfatter tiltak for både kompetanseheving, landbrukspolitisk dialog og forvaltningskontroll. Planen er blitt fulgt opp og tiltakene er i hovedsak gjennomført.

Kompetansesenterfunksjonen

Følgende tiltak er gjennomført for å styrke kommunenes kompetanse og kvalitet på landbruks- og matområdet:

- Gjennomført 17 kurs og fagsamlinger
- Utstrakt veiledning på telefon og e-post
- Legger stor vekt på dialogbasert forvaltningskontroll da dette skaper en god arena for kompetanseheving i kommunene.
- Deltatt som ressurspersoner på møter i kommunal regi på forespørsel fra disse
- Gjennomført møter med kommuner innen områdene landbruksbasert næringsutvikling, kommunen som landbruksmyndighet og på konkrete fagområder som, klima, bioenergi, skogskader, beiting mv
- Aktiv deltagelse i utvikling av prosjekter/tiltak for å mobilisere og øke aktiviteten i landbruket i kommuner eller i regionen
- Deltagelse i styringsgrupper/prosjektgrupper i enkeltprosjekter som gjennomføres i kommuner

Funksjonen som kompetansesenter er sterkt vektlagt i landbruksavdelingen, og krever mye av våre ressurser. Det arbeides kontinuerlig med å utvikle og målrette kompetansesenterfunksjonen. Dette er også en god investering i egen fremtidig ressursbruk (forebyggende).

Landbrukspolitisk dialog

Den landbrukspolitiske dialogen med kommunene ivaretas primært gjennom følgende tiltak:

- Landbruk er fast tema på fylkesmannens ulike ordførersamlinger
- Deltagelse i regionalt partnerskap under ledelse av fylkeskommunen
- Deltagelse i regionmøter
- Fylkesmannens systematiske kommunebesøk bl.a. i kjølvannet av valget høsten 2011.
- Fagseminarer rettet mot både administrativ og politisk nivå i kommunene
- Oppfølging og dialog med kommuner etter initiativ fra kommunene eller fylkesmannen

Videre er de nye tiltaksstrategiene lagt til grunn for tildeling av SMIL- og NMSK-midler til kommunene. Tilbakemeldingen fra kommunene er imidlertid at de økonomiske rammene for oppfølging av tiltaksstrategiene er for små til å skape et større landbrukspolitisk engasjement. Strategien for skog- og tresektoren i Innlandet og

Regionalt miljøprogram (RMP) gir også viktige føringer og mål for kommunenes prioriteringer og bruk av økonomiske virkemidler.

Oppfølging av kommunenes arbeide med saker etter landbrukslovgivningen er det andre området som er prioritert. Her er det noe lettere å få politisk interesse, men det er et stort behov for opplæring i dette lovverket. To kommuner har hatt forvaltningskontroll på dette området i år.

Kommunen som førstelinje

Over flere år har Fylkesmannen samarbeidet med Innovasjon Norge og fylkeskommunen i et felles prosjekt for å styrke kommunen som førstelinje innen lokal næringsutvikling. I samarbeid med Handelshøgskolen i Bodø ble kurset "Praktisk entreprenørskapskunnskap" gjennomført i år. 40 deltagere var påmeldt til kurset og ca. 35 fullførte. Kursdeltakerne ga svært god tilbakemelding med en gjennomsnittsscore på 4,2 på en skala til 5. Kurset kvalifiserer for inntil 7,5 studiepoeng på Bachelornivå. Av de 35 kursdeltagerene som fullførte var det 13 kandidater som avleverte eksamen, og derved oppnådde studiepoeng. Gjennomsnittlig oppnådd karakter var meget høy. Hedmark har en generell utfordring med lavt utdanningsnivå (formalkompetanse), og hvor det derfor er ønskelig at flest mulig velger å avlegge eksamen i slike kurs.

Fylkesmannen har ansvaret for opplæring og veiledning av kommunene i bruk av naturmangfoldloven. Landbruksavdelingen deltar sammen med miljøvernavdelingen og kommunalavdelingen i dette arbeidet. Det ble i 2011 arrangert 2-dagers kommunesamling der omtrent halvparten av deltakerne var fra landbruksforvaltningen i kommunene. Vi har hatt innlegg på fagsamlinger for kommunene, blant annet PT/RMP-samling og skogsamling. Vi har også vært ute i enkelte kommuner og hatt innlegg på møter med næringsorganisasjoner.

Fylkesmannen har også gjennomført en kursdag for nytilsatte i den kommunale landbruksforvaltningen.

Kommunens kapasitet og ressursbruk

Det er store forskjeller mellom kommunene både med hensyn til ressurser og kompetanse. Spesielt ser vi at det kan være en stor utfordring å være ny fagperson i de kommunene som har liten landbruksadministrasjon. I flere kommuner er det nå kun en til to fagpersoner som skal dekke hele landbruksområdet. Kommunenes generelle kutt i ressurser og kapasitet er bekymringsfull i forhold til å sikre en forsvarlig løsning av oppgavene kommunene har på landbruksområdet. Det ser heller ikke ut til at kommunesamarbeid (felles landbrukskontor) løser denne utfordringen, ettersom effektiviseringsgevinsten gjerne blir inndratt framfor å øke samlet kapasitet. Fylkesmannen har også i år fulgt opp ressurs- og kompetansesituasjonen spesielt i 2 kommuner.

Samarbeidet med KS regionalt

Landbruksavdelingen har ikke hatt noen separat dialog med KS i 2011. Vi er imidlertid begge deltagere i det regionale partnerskapet.

Kommuneretta arbeid, rovviltforvaltning, og rammedirektiv for vatn - kap. 1144 post 77

Midlene har blitt brukt til diverse tiltak i regi både av landbruksavdelingen og embetet generelt for å styrke vår kommunedialog, jf. rapporten over. I rovviltforvaltningen og arbeidet med rammedirektivet for vatn har midlene blitt brukt til å sikre landbruksfaglig deltagelse og vurderinger i forbindelse med dette arbeidet.

Landbruksavdelingen bistår også med ressurser i ordinær saksbehandling innenfor rovviltområdet (forebyggende tiltak, erstatningsoppgjør), og deltar så langt det lar seg gjøre på befaringer knyttet til ulike forebyggende tiltak og i møter med brukere, kommuner og faglag.

Utviklingsprogrammet for Fjellregionen 2009 – 2013 - Småfeprogrammet - kap. 1144 post 77

Småfeprogrammet ble etablert etter ønske fra Fylkesmannen i Hedmark, Bioforsk, landbruksnæringa og kommunene i Fjellregionen, og startet opp i 2009.

Småfeprogrammet har vært en pådriver og initiativtaker for å sette i gang relevant og etterspurt forsknings- og utviklingstiltak knyttet til småfehold. Dett er gjort i nært samarbeid med nasjonal, regional og lokal forskningskompetanse (UMB, UIO, NVH, Bioforsk, NILF og Bygdeforsk). Noen av disse forskningsprosjektene er kortsiktig forskning, og hvor det allerede er blitt presentert resultater. Det er i 2012 planlagt seminarer/fagdager der en foretar ytterligere presentasjon av en del resultater av forskningen så langt. Målgruppen for dette er småfeneæringen og rådgivningstjenesten. Resultater fra de mer langsiktige prosjektene vil foreligge og kunne presenteres i løpet av 2 – 4 år.

Småfeprogrammet har inngått et samarbeid med Norsk Landbruksrådgivning Nord-Østerdal for å styrke deres kompetanse i forhold til rådgivning innen småfehold. Dette i første rekke innen følgende fagfelt: driftsbygninger (bygningssløsninger, bygningsskisser, gjødselløsninger, økonomi m.m.), grovfôr til sau, gjødsling, beite, talle m.m. Regnskapsselskapet Vekstra i Nord-Østerdalen har styrket sin kompetanse på driftsplanlegging og andre

økonomiske vurderinger i forhold til småfe. Småfeprogrammet har benyttet seg av den spisskompetansen som finnes hos Bioforsk på Tynset når det gjelder følgende tema: innmarksbeite for sau, arealvurderinger, føring av sau, utmarksbeite, beiteverdier i utmark/vegetasjonstyper, tilvekst på sau i utmark, kulturlandskap og geit m.m. Småfeprogrammet har også inngått samarbeid med NILF gjennom deres lokale forsker med kontor på Alvdal. Denne kompetansen er benyttet i forbindelse med ulike fagdager og er trukket inn i etablerte forskningsprosjekter, bl.a analyse av økonomien i saueholdet.

Tiltak og aktiviteter under programmet blir vedtatt av Styringsgruppen for Småfeprogrammet. Tiltakene og aktivitetene blir iverksatt og administrert av sekretær for Småfeprogrammet. Fylkesmannen i Hedmark har satt av 50 % stillingsressurs til dette arbeidet. Småfeprogrammet benytter på dette grunnlag det aller vesentligste av tildelt ramme til faglige aktiviteter, og belaster Småfeprogrammet minimalt med administrative kostnader. Det er gjennom ulike rådgivningstjenester, studieturer og fagdager også etablert møteplasser for småfebrukere, noe som har vært et etterspurt behov. Denne aktiviteten vil fortsette utover i prosjektperioden, i tillegg til at en vil etablere faggrupper på temabasert rådgivning; avl, føring, beitebruk, slaktekvalitet m.m.

Slik fylkesmannen vurderer det, er et stort utviklingspotensial for småfenæringa i fjellregionen. Småfenæringa har i en periode i stor grad vært preget av stillstand, avvikling og redusert aktivitet og faglig engasjement. Fjellregionen har store områder med utmarksbeiter av svært god kvalitet. I tillegg er beitelandskapene lett tilgjengelige og relativt godt tilrettelagt for småfe. Den største utfordringen i forhold til utmarksbeitet er knyttet til tap av beitedyr til rovvilt. En annen utfordring er organisering av beitebrukerne, og en mer optimal bruk av utmark i forhold til beitekvalitet og kulturlandskap. Denne utfordringen har en tatt tak i gjennom Småfeprogrammet i tillegg til andre satsinger gjennom Fylkesmannens ulike aktiviteter.

Etter oppstarten av Småfeprogrammet i 2009 har en registrert økt aktivitet i småfenæringa i forhold til utvidelser av driftsomfanget, ombygginger og nyetableringer. Ordningen "Gratis 1. veiledning" har vist seg å være en god metodikk. Dette tilbudet har resultert i økt faglig engasjement, økt aktivitet og mer bevisste satsinger innen småfeholdet. En kan registrere en økt optimisme i næringa og flere av de som nå satser er yngre brukere. Økonomien blant småfebrukerne er styrket gjennom de siste års jordbruksoppgjør. Dette har også positiv innvirkning på satsingene innen småfeholdet.

Det er stort behov for faglig oppgradering og ny kunnskap hos småfebrukerne. Småfeprogrammet vil møte disse utfordringene gjennom fagdager, studieturer, faglig rådgiving på tema, forskning og formidling av forskningsresultater. Etablering av nettbasert "Fagdatabase for Småfe" vil også være et positivt bidrag i forhold til å øke fagkompetansen hos småfebrukerne.

Oppsummert er programmet er blitt svært godt mottatt i regionen, og vi mener vi har funnet en god "metodikk" for gjennomføring av satsingene innen Småfeprogrammet og kan så langt vise til gode resultater.

Resultatområde 26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging

26.1 Jordvern og kulturlandskap

Jordvern

Den politiske målsettingen om å halvere omdisponeringen av dyrka mark, innebærer for Hedmark at omfanget skal reduseres til mindre enn 300 daa dyrka mark per år. De nyeste Kostra-tallene viser en omdisponering av 326 daa i 2010, og som er en betydelige nedgang fra 2009 da det ble omdisponert ialt 550 daa (tallene for 2011 blir ikke offentliggjort før i mars 2012).

Hedmark står imidlertid overfor gjennomføringen av en rekke større samferdselsprosjekt (E6, RV 25, RV 3, dobbeltspor jernbane m.v.) i viktige jordbruksområder i fylket i de nærmeste årene, og som utvilsomt vil bidra til at omfanget av omdisponering vil øke på nytt. Fylkesmannen har derfor tatt tak i utfordringen, og bl.a. innledet en tett dialog med Statens Vegvesen Region Øst på alle nivå. Vi har også tatt opp bidratt med innspill til sentrale myndigheter omkring utfordringene. I korte trekk er hovedproblemstillingene/-utfordringene som følger knyttet til jordvern og samferdsel:

- Erfaringen er at omfanget av jordbeslag øker gjennom planprosessen
- For å sikre en god nok vurdering av planalternativer, er det viktig at omfanget av jordbeslag synliggjøres så tidlig som mulig i planprosessen

- Jordvern hensyn synes ikke belyst likeverdig med andre parametre i plandokumenter
- Jordvern hensynet synes lite vektlagt ved endring av vegnormaler. Vi kommer ikke i inngrep med endringer i den, men blir kun forelagt hva vegnormalene foreskriver av løsninger. Eksempelvis vil viltgjerdinger få stor betydning for arealbeslaget av dyrket mark.

Utover samferdselstiltak er situasjonen i Hedmark, som ellers i landet, at utbyggingspresset er stort nær byer og tettsteder hvor vi også finner den beste dyrka marka. I Hamarregionen legger fylkesdelplan (SMAT) føringer for arealbruken, men presset fra kommunene om mer utbyggingsareal er stort og kommer opp igjen ved hver rullering av kommuneplan.

Vi legger vekt på å bidra tidlig inn i planprosesser og være tydelige i forhold til overordnede føringer i planforum og i direkte kontakt med kommunene.

Utvalgte kulturlandskap

Fylkesmannen har koordineringsansvaret for arbeidet med "Utvalgte kulturlandskap i jordbruket", og vi jobber nært med regionale samarbeidspartnere (FMVA og FK) og lokale aktører (kommunen, faglag, beitelag m.fl.) i denne prosessen. Vi har i 2011 inngått avtaler om restaurering av 5 nye bygninger og om rydding/skjøtsel av beiteareal rundt 7 setre. Eiere av til sammen 32 setre har nå avtale om seterdrift med mjølkeproduksjon og utmarksbeite. Dette er 5 flere enn i 2010. Vi har absolutt størst fokus på tiltak som opprettholder seterdrift og beitebruk i området. I tillegg er det brukt en del midler på skjøtelsesplaner og bygningsvurdering slik at tiltakene sikres en faglig god gjennomføring. Dager med åpne setre har vært populære tiltak rettet mot allmennheten. Det er en positiv holdning både blant grunneierne og kommunen for gjennomføring av tiltak. En mer detaljert rapport om arbeidet med utvalgte kulturlandskap er sendt direkte til SLF ved brev av 11.01.12.

26.2 Samfunnsplanlegging

Plan

Fylkesmannen behandlet 502 høringssaker etter Plan og bygningsloven i 2011, herav 262 uttalelser i plansaker og 240 uttalelser til dispensasjonssaker. Landbruksavdelingen har koordineringsansvaret i embetet for uttalelser til plansaker, mens dispensasjonssakene har vært koordinert av miljøvernavdelingen.

Det ble fremmet innsigelse på landbruksfaglig grunnlag til 3 kommuneplaner og 1 kommunedelplan. Det er ikke fremmet innsigelse på landbruksfaglig grunnlag til reguleringsplaner. Innsigelsene har dreid seg om jordvern (nedbygging av dyrket mark) og/eller uklare eller uakseptable bestemmelser til plan, særlig knyttet til spredt boligbygging/fritidsboliger i LNF-områder.

Fylkesmannen har også i 2011 deltatt i prosesser knyttet til utarbeidelse av regionale planer og veiledere. Rulleringen av Fylkesdelplan for Rondane og Sølknletten villreinområde har, som i 2010, krevd endel ressurser også i 2011. Det har ikke vært saker med opprettelse av nye verneområder etter naturmangfoldloven i 2011.

Hedmark har gjennom Enhetsrådet et utvidet samarbeid mellom fylkeskommunen og Fylkesmannen innenfor behandling av kommuneplaner. Dette er videreført i 2011. Det ble i 2011 avgitt felles uttalelse til 8 kommuneplaner (arealdel for Hamar, Folldal, Rendalen, Grue og Trysil, samfunnsdel for Grue, Folldal og Sør-Odal). Samarbeidet vil bli videreført i 2012, og målet er at behandlingen av alle kommuneplaner skal samordnes mellom Fylkesmannen og fylkeskommunen. I tillegg har Fylkesmannen, fylkeskommunen og delvis også Statens vegvesen, NVE og Jernbaneverket, samordnet sine høringsuttalelser til flere kommunedelplaner, samt flere reguleringsplaner.

Fylkesmannen deltar i Planforum i regi av fylkeskommunen der det arrangeres om lag 10 møter i året. Planforum er en viktig arena for dialog mellom kommunen og regionale myndigheter i forbindelse med kommuneplanprosesser og andre større planer i kommunal regi.

Fylkesmannens landbruksavdeling har videreført sin deltakelse i regional ressursgruppe for stedsutvikling. I 2011 har arbeidet vært rettet inn mot KRD sin nasjonale LUK-satsing. I tillegg har landbruksavdelingen bidratt i fylkets satsing på universell utforming. Vi har også deltatt i samarbeidsgruppe for Konseptvalgutredning for Dovrebanen og i Regionalt kontaktutvalg for Nasjonal transportplan. Fylkesmannen var også medarrangør i DN og SLF sin årlige arealnettverkssamling som i 2011 ble avholdt på Hamar.

For øvrig viser vi til rapportering under pkt. 2.4 og pkt. 6

Beredskap

Den regionale samordningen for beredskap på landbruk- og matområdet er ivaretatt gjennom deltagelse i

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
21 Landbruksbasert næringsutvikling	kr 6 531 269,15	kr 0,00
22 Klima- og miljøpolitikk i landbruket	kr 2 219 432,14	kr 0,00
23 Eiendoms- og bosettingspolitikk	kr 893 072,63	kr 0,00
24 Forvaltning av inntekts- og velferdspol. tiltak	kr 1 622 814,76	kr 0,00
25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør	kr 477 011,47	kr 0,00
26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging	kr 1 426 583,76	kr 0,00
Andre oppgaver under LMD	kr 581 001,27	kr 0,00
Sum:	kr 13 751 185,00	kr 0,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på utdanningsområdet

Ca. 85% av fylkesmannens innsats innen grunnopplæringen omfattes av resultatområde 31. Ca. 44% av ukeverkene innen grunnopplæringen er brukt til tilsyn. Kravet om å bruke minst 40% av ressursene på utdanningsområdet til tilsyn er således oppfylt.

Tilsyn

Det er gjennomført nasjonale tilsyn etter bestilling fra Utdanningsdirektoratet og egeninitierte tilsyn ut fra risiko og vesentlighetsvurderinger. Tilsyn er ressurskrevende og 7 av avdelingens 11 personer har vært med på tilsyn etter opplæringsloven.

Klager

Vi har hatt en reduksjon i antall klager: Fra 200 i 2010 til 186 klager i 2011. For klager på standpunkt karakterer har det økt fra 112 i 2010 til 117 klager i 2011.

GSI

Oppdraget er fulgt opp. Saksbehandler deltar i direktoratets faggruppe for GSI.

Informasjon

Informasjons- og veiledningsoppdraget er utført i samsvar med kravene.

Eksamen

Fylkesmannen har sørget for at gjennomføring av eksamen og nasjonale prøver har skjedd etter gjeldende retningslinjer. Informasjon fra eksamener og prøver er brukt i arbeidet med tilsyn.

Tilskudd

Oppdraget er utført i samsvar med retningslinjene for tilskuddsforvaltningen. Arbeidet utføres i all hovedsak av en medarbeider. Det er i 2011 brukt ca. 18 ukeverk til tilskuddsforvaltning på utdanningsområdet.

31.1 Tilsyn

Tilsynsarbeidet er gjennomført i samsvar med oppdraget.

Måloppnåelse

Fylkesmannen mener måloppnåelsen er god. Det er gjennomført 13 tilsyn i 2011, inkl. de seks som inngår i det felles nasjonale tilsynet. Tiltak innen annen rapportering er gjennomført. Tilsynskalender ble innsendt til direktoratet.

Tilsynene er utført i samsvar med føringene i embetsoppdraget og tilsynsinstruks. For to av de nasjonale tilsynene ble sluttmøtet gjennomført i januar 2012. Tilsynet med lokalt læreplanarbeid ble også sluttmøtet gjennomført i januar 2012.

a) Embetets ressurser

Fylkesmannen har brukt 43 % av ressursinnsatsen på utdanningsområdet til tilsynsarbeid.

b) Kompetanse

Embetet har høy faglig kompetanse med utdanning fra høyskole/universitet og relevant yrkeserfaring fra hele grunnopplæringen. En jurist leder tilsynsarbeidet. Tilsynsteamet har deltatt på direktoratets opplæring i regelverk og metode. Kompetansen hos medarbeiderne er god og det er stabilitet i bemanningen.

c) Metodikk og strategier

Tilsynsaktiviteten har vært jevn hele året og tilsynsmetodikken har variert. Det er utført:

- 6 tilsyn etter systemrevisjonsmetoden

- 7 skriftlige tilsyn/dokumenttilsyn. I noen av de skriftlige tilsynene har det vært formålstjenlig å ha et sluttmøte med kommunen.

Vi har gjennomført tilsyn med litt over halvparten av kommunene i Hedmark. Det er gjennomført tre tilsyn med fylkeskommunen og to kommuner har hatt to tilsyn. Fylkesmannen har gitt pålegg/avvik til nesten alle kommunene hvor vi har hatt tilsyn.

De mest utbredte avvik

Felles kjennetegn blant skoleeiere som har fått avvik: Kunnskap og praksis vedrørende opplæringsloven og forvaltningsloven varierer en del.

Begrunnelser for avvik som ikke er lukket: Ikke aktuelt, da avvikene er lukket.

Tilsynsobjektene er valgt etter en vurdering av kriterier i ROS-analyser, praktisk gjennomførbarhet og tidligere erfaringer. Som ledd i dette har vi kommet fram til at statistikk og andre kvantitative data ikke gir godt nok grunnlag alene for å vurdere risiko og vesentlighet. Dette må suppleres med kjennskap til kommunenes organisering, erfaringer fra klagesaker, henvendelser fra foreldre og andre kriterier.

d) Andre forhold i fylket

Publisering

Tilsynsrapportene publiseres på vår hjemmeside fortløpende

Fylkesvise konferanser/kurs om regelverket

Det er gjennomført en konferanse. Tema har vært voksnes rettigheter. Responsen på konferansen og tilbakemelding på veiledning i etterkant av tilsynene viser at dette imøtekommer et behov i sektoren.

Godkjenning av privatskolelokaler

Hamar Montessoriskole som var leietaker hos Hamar kommune, måtte ut av de lokalene de har hatt fram til juni 2010. De er nå i midlertidige lokaler i Ener samfunnshus som de leier av kommunen. De søkte om forlengelse ut skoleåret 2011/2012, noe som kommunen innvilget.

31.2 Klagesaksbehandling

Måloppnåelsen vurderes som god. Klager på enkeltvedtak er behandlet i samsvar med oppdraget. Klagebehandling på matematikkeksamen i grunnskolen er gjennomført.

a) Embetets ressurser

Det er brukt 45 ukeverk på klagesaksbehandling, dvs. nesten 16 % av tilgjengelige ressurser på utdanningsområdet. Fem medarbeidere deler arbeidsoppgavene. Arbeidet ledes av en jurist.

b) Kompetanse

Embetet har høy faglig kompetanse gjennom formell kompetanse fra høyskole/universitet. Kompetanseheving ivaretas gjennom bred deltakelse på direktoratets regelverksamlinger og drøftinger internt av aktuelle problemstillinger.

c) Metodikk og strategier

Klagesaksbehandlingen er en viktig arbeidsoppgave og det legges vekt på en rask, men grundig saksbehandling i

samsvar med lovverket.

d) Andre forhold i fylket

Antallet klagesaker var totalt 186 saker i 2011, tallet i 2010 var 200 klagesaker. Det er økt oppmerksomhet fra massemedia når det gjelder klagesaker, økning i innsynskrav og oppslag i aviser.

Grunnskolen

De fleste klagenes gjelder standpunkt karakterer og skoleskyss.

Standpunkt: Det er mottatt 117 klager på standpunkt karakter i grunnskolen, av disse klagenes er 91 gitt medhold og 26 er ikke gitt medhold. Hovedgrunnen til medhold/delvis medhold er faglærers manglende vurdering av elevens måloppnåelse i faget. Antall klager på standpunkt karakterer i 2010 var totalt 112. Hovedtyngden av klagenes gjaldt praktisk-estetiske fag og kom fra et mindre antall skoler. Det har vært møter med flere av ungdomsskolene i løpet av året med veiledning vedr arbeidet med standpunkt karakterer.

Skoleskyss: 17 saker i 2011. Dette er en nedgang fra 32 saker i 2010.

Spesialundervisning/spesialpedagogisk hjelp: I 2011 var det 15 klager mens det var 23 klager i 2010, disse klagesakene har variert en del i antall de siste årene. Det samme gjelder spesialpedagogisk hjelp hvor det var 20 klagesaker i 2011 og 8 klagesaker i 2010.

Skolebytte: Det har vært en nedgang i klager fra 16 saker i 2010 til 11 saker i 2011.

Videregående opplæring

Fylkesmannen har hatt en klagesak i 2011 mot 4 i 2010.

Private skoler

Det er ikke mottatt klager som gjelder private skoler.

Andre klagesaker

Forvaltningsloven: I tillegg til klager på opplæringsloven er det mottatt klager på saksbehandlingen etter forvaltningsloven. Det har vært klaget på brudd på taushetsplikt og innsyn i elevmapper. Dette er klagesaker som har tatt noe tid.

Klager på sentralt gitt eksamen: Fylkesmannen i Hedmark administrerer klagebehandling i matematikk for grunnskolen og grunnskoleopplæring for voksne. Dette er omtalt under resultat område 31.5.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum innkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	3	0	3	0	
Spesialundervisning, § 5-1	15	5	8	2	
Tegnspråk opplæring, § 2-6	1	1	0	0	
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	1	1	0	0	
Skyss, § 7-1	17	1	14	2	
Skoleplassering, § 8-1	11	0	10	1	
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	117	91	26	0	
Sum	165	99	61	5	

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum innkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Rett til ett/to ekstra år i vgo, § 3-1 femte	1	0	1	0	

ledd				
Sum	1	0	1	0

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum innkomne saker	Medhold/Delvis medhold	Avslag	Annet	Kommentar
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	20	6	9	5	
Sum	20	6	9	5	

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

GSI innsamlingen er gjennomført i henhold til oppdraget.

Alle skoleiere er fulgt opp gjennom kurs, veiledning, kvalitetsikring og retting. Fylkesmannen i Hedmark bidrar til videreutvikling av GSI systemet gjennom deltagelse i direktoratets faggruppe.

GSI-tall er brukt i tilsynsarbeidet.

a) Embetets ressurser

En saksbehandler har dette som arbeidsområde og har brukt 8 ukeverk på arbeidet. Denne ressursen omfatter også deltakelse i Utdanningsdirektoratets faggruppe for GSI.

b) Kompetanse

Saksbehandler har arbeidet med GSI siden 1992 og deltar i en nasjonal arbeidsgruppe for å videreutvikle systemet.

c) Metodikk og strategier

Skolering av kommunene/privatskolene gjennomføres hvert år. Det er tett oppfølging gjennom innsamlingen av data. Kontakten med skoleeieren er god.

d) Andre forhold i fylket

Omlegging av passordregimet i retning av UBAS skapte en hektisk periode i uke 39-40 da mange hadde utgåtte eller uheldige (f.eks postmottak) e-postadresser. Det gikk seg etterhvert til.

31.4 Informasjon og veiledning

Embetets ressurser

Samlet ressursbruk på området er 15 ukeverk.

Kompetanse

Oppvekst- og utdanningsavdelingen har godt kvalifiserte medarbeidere med høgskole-/universitets utdanning på områdene jus, pedagogikk/spesialpedagogikk og økonomi. I tillegg har vi engasjert forelesere fra ulike etater utenfor embetet.

Metodikk og strategier

Fylkesmannen skal informere og veilede lokale skoleiere, allmennhet og aktuelle målgrupper om innhold, prinsipper og mål i den nasjonale utdanningspolitikken. Fylkesmannen har hatt stor aktivitet på området – og målene i embetsoppdraget er nådd gjennom:

1. informasjon og veiledning om lov- og regelverk

- Møte med skoleiere/skolefaglig ansvarlige den 24.mai. Følgende emner ble belyst:Nasjonalt tilsyn 9a, Ny-GIV, St.meld. 18 (Læring og fellesskap) ved Halvard Høland, KD, Tilpasset tilbud til elever med sosiale og emosjonelle vansker og alternative opplæringsarenaer ved Thomas Nordahl HiHE, spesialundervisning i Hedmark - utviklingstrekk, eksamen og nasjonale prøver
- Gjennomført dialogmøte med Hamar kommune. Tema: tilstandsrapport for grunnskolen - vurdering og utfordringer, klagesaker - volum og saksområde, Hamarskolen som merkevare - hvordan fungerer det?, leieforholdet til Hamar Montessoriskole, opplæringsloven 9a elevenes skolemiljø, statusrapport § 9a-1 -9a-6), voksenopplæring:staus, organisering og drift.

- Dialogmøte med Hedmark fylkeskommune. Tema: Ny GIV, tilstandsrapporten vgo - dialogmøter med kommunene om elevresultater, prosjekt KLL (klasseledelse), voksenopplæring status- organisering og drift, obligatorisk kartleggingsprøve i bedrift - erfaringer fra skoleeier/de videregående skolenen, rutiner for fagopplæring i bedrift, overgang skole-bedrift, ivaretagelse av elever med særskilte behov, vurderingsarbeidet, tilsyn - vurdering av gjennomførte tilsyn, klagesaksbehandling - Fylkesmannens erfaringer og behovet for tilstrekkelig saksdokumentasjon.

2. veiledning til skoleeiere - utarbeidelse av tilstandsrapporten og funksjonalitet i Skoleporten, jf. resultatområde 32.3.

Vi har gitt veiledning ved henvendelser på området, jf. 32.3.

3. bistand til Utdanningsdirektoratet i arbeidet med veilederkorps og statlige støtte tiltak jf. resultatområde 32.4.

Fylkesmannen i Hedmark har oversendt informasjon om rekruttering av veiledere til veilederkorps til skoleeiere i Hedmark. Saksbehandler hos Fylkesmannen i Hedmark har deltatt på Utdanningsdirektoratets møter med skoleeiere og veiledere og i nettverksmøter mellom saksbehandler hos Utdanningsdirektoratet og Fylkesmennene. Saksbehandler har i forkant av møte mellom utdanningsdirektørene innhentet opplysninger fra de tre kommunene som har deltatt på veiledning i 2011.

Bistått Utdanningsdirektoratet i prioritering av tilbud for kommuner med svake elevresultater.

4. informasjon om " Bedre læringsmiljø" som ressurs i arbeidet med læringsmiljø, herunder bidra til at skoler og skoleeiere som skårer lavt på mestrings- og trivselsindikatorerne i Elevundersøkelsen tar i bruk "Bedre læringsmiljø"

- Bidratt i arrangement av nasjonalkonferanse "Bedre læringsmiljø" i regi av Utdanningsdirektoratet.

5. Manifest mot mobbing 2011-2014, jf. res. 34.3

- Sendt e-post til kommunene med oppfordring til å utarbeide lokale manifest mot mobbing.

Andre forhold

Arrangert fagdager

- Gjennomført 3 fagdager for lærere om vurdering av årets eksamensbesvarelser i (norsk, matematikk, engelsk) og 1 fagdag i kunst- og håndverk med tema vurdering, i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland, jf. resomr. 31.5 Det var ca 300 deltakere.
- Arrangert voksenopplæringskonferanse 7.12.2011 med foredragsholdere fra Utdanningsdirektoratet Hilde Austad og Kjersti Botnan Larsen. Tema: rett til grunnskoleopplæring for voksne, rutiner for inntak av fremmedspråklige elever ved Hedmark fylkeskommune, orientering om tilsyn med voksenopplæring i Hedmark, jf. 32.5.

Fylkesmannen har ved henvendelser og deltakelse på samlinger i kommuner og fylkeskommunen formidlet regelverk knyttet til opplæringsloven og forvaltningsloven.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Fylkesmannen har sørget for at gjennomføring av eksamen og nasjonale prøver har skjedd etter gjeldende retningslinjer. Informasjon fra eksamener og prøver er brukt i arbeidet med tilsyn jf. resultatområde 31.1.

a) Embetets ressurser

4 personer jobber i team med eksamen og nasjonale prøver. Det er brukt 26 ukeverk på dette området, dvs. ca 7 % av ressursene innen grunnpplæring. Dette er en liten nedgang i ressursbruk fra 2010, og årsaken kan bl.a være at kommunene/fylkeskommunen og skolene er blitt flinkere til å bruke PAS og derfor ikke trenger så mye bruker støtte fra oss.

b) Kompetanse

Embetet har høy faglig kompetanse gjennom formell kompetanse fra universitet/høgskole, yrkeserfaring fra pedagogisk og administrativt arbeid i grunnskole, videregående opplæring og hos Fylkesmannen.

c) Metodikk og strategier

Fylkesmannen mener det er viktig å ansvarliggjøre kommunene/fylkeskommunen. Fylkesmannen har deltatt på fylkeskommunenes rektormøter der lokalt og sentralt gitt eksamen var tema.

d) Andre forhold

Eksamen

Det ser ut til at PAS/PGS har fungert veldig bra på alle nivåer i Hedmark, og det har vært forholdsvis lite problemer. Brukere av PAS på alle nivåer er fornøyd med programmet. Fylkesmannen i Hedmark er godt fornøyd med det samarbeidet vi har med FM Oppland i gjennomføringen av eksamen i grunnskolen. Embetet har deltatt på fellessensur i videregående (ansvarlig FM Sør-Trøndelag) med en person i januar og to personer i juni. Sentralt og lokalt gitt eksamen i grunn- og videregående skole i Hedmark er gjennomført etter gjeldende retningslinjer.

Fagdager

Høsten 2011 samarbeidet Fylkesmannen i Hedmark med Oppland om å arrangere fagdager i matematikk, norsk og engelsk for lærere i ungdomsskolen. Vårens eksamensoppgaver ble gjennomgått og eksempeloppgaver ble vurdert. Hensikten er å gi flest mulig lærere innsikt i sentrale føringer til skriftlig eksamen i grunnskolen og motivere lærerne til å melde seg som fagperson til eksamen. Det er også gjennomført fagdag i Kunst og håndverk. Erfaringsutveksling og vurdering/vurderingsforskriften var tema for samlingene. Til sammen har rundt 300 lærere i Hedmark deltatt på de fire fagdage, og fagdage er godt mottatt som kompetanseheving for lærere. Fylkesmannen får god støtte fra Utdanningsdirektoratet i gjennomføringen av fagdage. Kartlegging av rutiner for og fordeling av trekk til eksamen er gjennomført i 2 kommuner og fylkeskommunen. Egen rapport er sendt Utdanningsdirektoratet om dette.

Klagebehandling i matematikk for grunnskolen og grunnskoleopplæring for voksne

Klagebehandlingen til eksamen er ikke kommentert under pkt. 31.2. Fylkesmannen i Hedmark gjennomførte landsdekkende klagesensur i matematikk etter eksamen i grunnskolen og grunnskoleopplæring for voksne i samarbeid med fylkesmannen i Oppland. Totalt ble det behandlet 220 klager i grunnskolen. Dette er en dobling av antall klager fra 2010. De fleste av klagen ble behandlet i juli. Noen klager måtte behandles i august da klagen ikke var mottatt fra skolene. PAS fungerte bra ved gjennomføringen av klagesensuren. Det var ingen klager i grunnskoleopplæring for voksne.

Nasjonale prøver

Prøvene er fulgt opp, se tabelldata. Etter stikkprøvekontroll med skoler som hadde høye fritaksprosent framkom det at fritak gjelder elever med spesialundervisning og særskilt norsk. Fritaksandelen er generelt lavere enn andelen spesialundervisning og særskilt norsk, jf. GSI data for trinnene. Vi har ikke registrert noen trend ved at enkeltskoler eller skoleiere systematisk har høye fritakstall over tid.

Den praktiske gjennomføringen av prøvene gikk greit. Det er relativt få spørsmål om PAS/PGS, på samme vis som under eksamen.

Både i skolene og kommunen brukes prøvene som en del av skoleiers § 13-10 system og skolenes egne internvurderinger. Resultatene er flere steder blitt gjenstand for politisk diskusjon slik som i 2010.

Kartleggingsprøver

Det er ikke registrert særskilte problemer i forbindelse med kartleggingsprøvene i videregående.

Fylkesmannen i Hedmark

Særskild Rapportering	JA	NEI	Øvrige kommentarer
1. Benytter embetet informasjonen som fremkommer ved avvikling av prøver og eksamener i tilsynsarbeidet?	X		Informasjon fra eksamener og prøver er brukt i arbeidet med tilsyn jf. resultatområde 31.1.

	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleiere med høy andel elever med fritak
			Etter kontroll med de som hadde høyest fritaksprosent framkom det at	

<p>2. Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver</p>	<p>6,1% på 5. trinn 2,4% på 8.trinn</p>	<p>Forskjellene framkommer i utgangspunktet mellom skoler. Vi har ikke registrert noen skoleeiere med fellesorganiserte fritak i forhold til skolene</p>	<p>fritakene gjaldt deler av elevmassen med spesialundervisning og/eller særskilt norsk. På 5.trinn har 9,5% av elevene spesialundervisning og 4% har særskilt norsk men fritaksprosenten er omlag halvparten. På 8.trinn har 11% av elevene spesialundervisning mens fritaket ligger på 1/4 av dette. Vi har ikke registrert noen skoleeiere som ønsker å undergrave prøvene ved fritak ut over de legale ordningene</p>	<p>Kontroll, jf. ovenstående</p>
---	---	--	---	----------------------------------

31.7 Tilskuddsforvaltning

Oppdraget er utført i samsvar med retningslinjene for tilskuddsforvaltningen.

a) Embetets ressurser

Arbeidet utføres i all hovedsak av en medarbeider. Det er i 2011 brukt ca 12 ukeverk til tilskuddsforvaltning på utdanningsområdet.

b) Kompetanse

Fylkesmannen har høy faglig kompetanse gjennom formell kompetanse fra høyskole og relevant praksis.

c) Metodikk og strategier

Søknadene er kontrollert i forhold til nødvendig dokumentasjon. Det er foretatt formalia og rimelighetskontroller og at faktiske opplysninger stemmer med det som er innrapportert. Foruten skriftlig innrapportering og søknad har saksbehandler hatt mye telefonkontakt med kommunene. Fylkesmannen har gode rutiner for å kunne sammenligne utviklingen på området.

d) Andre forhold i fylket

Kap. 225 post 60 Tilskudd til landslinjer

Søknad fra fylkeskommunen er mottatt og kontrollert etter retningslinjene før oversending til Utdanningsdirektoratet.

Kap 225 post 64 Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere i mottak

Det er foretatt formalia og rimelighetskontroller i henhold til retningslinjene for ordningen del II, pkt. 12.1. Det er kontrollert at antall elevmåneder stemmer med oppgitte tidsrom. Alle mangler er rettet før utbetaling av tilskudd. Det er ikke funnet avvik som tilsier videre oppfølging. Det har vært omfattende kommunikasjon med kommunene, både pr. telefon og epost, på grunn av feil og mangler ved søknadene. Budsjetttrammen for 2011 var tilstrekkelig til at alle søknadene ble utbetalt i budsjettåret.

Kap 225 post 64 Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere i omsorgssenter

Samme prosedyre som for barn og unge asylsøkere i mottak. Det var i 2011 igjen bare en kommune i Hedmark som mottok tilskudd for enslige mindreårige asylsøkere i omsorgssenter, mot to kommuner i 2010. Beleggslistene er mottatt fra UDI og disse er gjennomgått.

Kap. 225 post 66 Tilskudd til leirskoleopplæring

Det er kontrollert at mottatte søknader inneholder den foreskrevne dokumentasjon. Antall kommuner med korrekt utfylt søknad har bedret seg fra forrige år, men fortsatt henger noen igjen. Det har også i 2011 vært nødvendig med direkte kontakt, pr telefon og/eller epost med de kommunene dette gjelder for å få på plass den foreskrevne dokumentasjon. Dokumentasjon fra leirskolene er kontrollert opp mot søknadene. Dataene fra søknadene er lagt inn i en database (excelark) som går over flere år. Dette gir god oversikt i et lenger tidsperspektiv enn det enkelte budsjettår.

Det er to kommuner som ikke har hatt elever på leirskole i 2011 mot en i 2010, basert på mottatte søknader. De utførte kontrollhandlinger anses å være mer enn tilstrekkelige i forhold til risiko og vesentlighet. Rammen for 2011 var ikke tilstrekkelig til å dekke alle søknader. Det er derfor et etterslep til 2012 på kr 286 500.

Kap. 227 post 62 Tilskudd til Fjellheimen leirskole

Deltakerlisten er mottatt og kontrollert. Det samme er regnskapet. Aktivitetskravet er innfridd med god margin.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnopplæringen

36 ukeverk av fylkesmannens innsats innen grunnopplæringen omfattes av resultatområde 32 i 2011.

Midler til etter- og videreutdanning er utdelt etter søknad. Det er mye regionalt samarbeid knyttet til etterutdanningsmidlene. 9 av 22 kommuner deltar ikke i videreutdanningstilbudet med økonomi som begrunnelse. Dett er stort sett de samme kommunene som i 2010. Omlag 70 lærere deltar i hvert semester i 2011

Hedmark deltar i vurdering for læring i pulje 2 og 3. Vi har veiledet i forhold til skoleporten, men det er fortsatt et stykke igjen før bruken av den er slik som ambisjonen har vært.

Det er gjennomført oppfølging, møter og konferanser og i forhold til erfarings og kunnskapsinnhenting.

Tiltak som gjelder lov og regelverk knyttet til spesialundervisning er viet stor oppmerksomhet jf. 32.5.

32.2 Kompetanseutvikling

Oppdraget er gjennomført i henhold til resultatkravet.

- Midler til etter-/og videreutdanning er fordelt. Bruken av midlene er kontrollert.
- Skoleeiers elektroniske rapport for 2010 i januar/februar 2011 ble fulgt opp.
- Vurdering for læring pulje 2 og 3 er fulgt opp

Skoleeiers årrapport: Fylkesmannen sendte ut en forhåndsversikt over hvilke midler skoleierne hadde fått av staten. Dette ga et vesentlig mindre rettelarbeid enn i forrige runde. Søknadene på etterutdanningsmidlene var omlag dobbelt så store som de disponible. Etterutdanningstiltakene har vært fulgt opp gjennom regionale møter med kommunene.

Tiltakene rundt videreutdanning er utført i henhold til oppdraget. ca 70 lærere har vært i gang med studier i 2011. 9 av fylkets 22 kommuner deltok ikke i ordningen, begrunnelsen er i all hovedsak økonomisk. Fylkesmannen har stimulert og bidratt til regionalt samarbeid.

Fylkesmannen har deltatt i GNIST samarbeidet som i Hedmark er forankret i KS.

a) Embetets ressurser

Tre ansatte har arbeidet på område 32.2: En medarbeider har hatt EVU arbeidet som prioritert oppgave i 2011, i tillegg har to medarbeidere arbeidet med vurdering for læring i henholdsvis pulje 2 og 3. Samlet ressursforbruk på 32.2: 10 ukeverk.

b) Kompetanse

Saksbehandlerne har høy formell kompetanse fra universitet, relevant yrkeserfaring fra grunnopplæringen og lang erfaring med denne typen arbeid.

c) Metodikk og strategier

Fylkesmannen har hatt kompetanseutvikling som tema på møter og samlinger for skoleeiere. Det har vært god dialog med skoleeierne og jevnlig møtevirksomhet i regional sammenheng hvor kompetanseutvikling har vært tema.

d) Andre forhold i fylket

1. Samarbeid EVU

Etterutdanningsplanene er nå i hovedsak regionale og kommunene har mange felles planer. Når det gjelder videreutdanning er det flere kommunale vurderinger ut fra egne behov, men også dette området inngår i felles

planer for enkelte kommuner. Ni kommuner deltar ikke i videreutdanningstilbudet.

Flere kommuner har uttalt misnøye i forhold til videreutdanningsprosessen ved at de ikke kan følge med på hvem som melder seg på, men kommer inn til slutt gjennom godkjenningsordningen. Dette har skapt endel frustrasjoner blant lærere som meldte seg på, men som skoleeier ikke godkjente.

2. Vurdering for læring pulje 2

Fylkesmannen har mottatt og videresendt planene for satsningen fra de 4 videregående skolene og NTG Kongsvinger. Fylkesmannen har utbetalt midler til Hedmark fylkeskommune og NTG Kongsvinger. Fylkesmannen har fulgt opp satsningen ved å delta på samlinger arrangert av Utdanningsdirektoratet, oppstartssamling ved NTG Kongsvinger og møter med prosjektleder i Hedmark fylkeskommune. Erfaringsspredning vil skje i samarbeid med prosjektleder i Hedmark fylkeskommune høsten 2012.

3. Vurdering for læring pulje 3

Fylkesmannen har mottatt og videresendt retningslinjer for søknad om deltakelse i satsingen *Vurdering for læring - pulje 3* til skoleeiere i Hedmark. 8 kommuner meldte interesse om deltakelse i satsingen, og søknadene er godkjent fra Utdanningsdirektoratet. I tillegg til de 8 kommunene har Utdanningsdirektoratet senere godkjent deltakelse fra ytterligere 3 kommuner, Folldal, Os og Rendalen, slik at samtlige 6 kommuner i Nord-Østerdal er med i satsingen *Vurdering for læring - pulje 3*.

Samtlige regioner i Hedmark er representert:

Glåmdals-regionen: Eidskog og Sør-Odal kommuner

Hedmarken: Hamar og Ringsaker kommuner

Midt-Østerdal: Åmot kommune

Nord-Østerdal: Alvdal, Tolga og Tynset + Folldal, Os og Rendalen kommuner

Kontaktpersoner fra skoleeierne og saksbehandler hos Fylkesmannen deltok i Utdanningsdirektoratets informasjonsmøte 13.12.11.

32.3 Skoleporten

Arbeidet med Skoleporten er utført i samsvar med oppdraget og har dekket alle tre oppdragsområdene:

- *Lokal kvalitetsvurdering og rapportering i grunnopplæringen:* Det har ikke vært avholdt møter/kurs der skoleporten har vært tema. Det ble avholdt regionale konferanser om skoleporten i 2010, vi har ikke hatt ressurser til å prioritere dette i 2011. Kommunene er bedt om å sende inn sin årlige tilstandsrapport til fylkesmannen.
- *Brukt som grunnlag i embetets tilsynsarbeid:* Tall fra skoleporten, GSI og KOSTRA brukes som grunnlag i vårt tilsynsarbeid
- *Brukerstøttefunksjon og veiledning:* Fylkesmannen har gitt brukerstøtte i brukeradministrasjonssystemet UBAS og tilstandsrapporten.

a) *Embetets ressurser*

Det er i 2011 brukt 3 ukeverk på dette fagområdet. Alle ansatte har tilgang til skoleporten, men en saksbehandler har hatt hovedansvaret og detaljkunnskapen,

b) *Kompetanse*

Saksbehandler er godt kvalifisert og har arbeidet med Skoleporten siden oppstart

c) *Metodikk og strategier*

Veiledning gjennom brukerstøtte pr. telefon.

d) *Andre forhold i fylket*

Fylkesmannen erfarer at Skoleportens ulike verktøy brukes i varierende grad. De store kommunene bruker skoleporten i tillegg til egne systemer i analysearbeidet. Det har vært noe misnøye med at nye data ikke blir publisert raskt nok, og at ikke alle områder kommunene har behov for i sitt kvalitetsarbeid finnes i Skoleporten.

Fylkesmannen i Hedmark

1. Har embetet oppdatert brukerstøtte- og veiledningsfunksjon?

Ja

Øvrige kommentarer

2. Hvordan har embetet lagt til rette for at Skoleporten brukes i lokal kvalitetsvurdering?

Kommunene er bedt om å sende inn sin årlige tilstandsrapport til fylkesmannen.

3. I hvilken grad brukes Skoleportens elementer i lokal kvalitetsvurdering?

I tilstandsrapportene.

4. Benytter embetet Skoleporten i tilsynsarbeidet?

Ja

5. Innspill fra embetet til forbedringer av Skoleporten:

Rapportmodulen bør forbedres.

32.4 Erfarings- og kunnskapsinnhenting

Følgende er rapportert:

a) Embetets ressurser

Tre personer har hatt arbeidsoppgaver på området. Det er brukt ca 7 ukeverk i 2011, noe som tilsvarer ca. 6,1% av embetets totale årsverk. Dette inkluderer støttefunksjoner for avdelingen.

b) Kompetanse

Avdelingen har høy, faglig kompetanse på området gjennom formell kompetanse fra høgskole og universitet, yrkeserfaring fra pedagogisk og administrativt arbeid i grunnskole, videregående opplæring og hos Fylkesmannen.

c) Metodikk og strategier

Arbeidet har blitt utført individuelt og i team, og informasjonsinnhenting fra kommunene er utført gjennom skriftlig dokumentasjon, møter og intervju

Stortingsmelding nr. 31 (2007-2008) Kvalitet i skolen, Meld. St. 22 (2010-2011) Motivasjon-Mestring-Muligheter og utdrag fra Prp. 1 S (2010-2011) Kunnskapsdepartementet har vært tema i regionmøter og dialogmøter i Hedmark fylke. Fylkesmannen har gjennom disse møtene etterspurt sentrale felt fra nevnte dokumenter. I tillegg har Fylkesmannen innhentet opplysninger fra kommuner i fylket som grunnlag for videre innrapportering til Utdanningsdirektoratet innen gitte satsningsområder (bl.a. veiledergrupper, arbeidslivsfag, forsøk med fremmedspråk og vurdering for læring).

Resultater fra elevenes læringsmiljø er hentet ut fra Skoleporten og videre bearbeidet. Resultater er hentet ut og bearbeidet fra nasjonale prøver og eksamensresultater fra fylket og videre bearbeidet som grunnlagsmateriale for avdelingen. Materialet er, og vil videre bli brukt som grunnlag for nasjonale tilsyn og andre tilsyn etter opplæringsloven. Resultatene er også tatt opp under regionmøter og dialogmøter. Skolenes arbeid med vurdering ift. fagplaner, kompetansemål og kriterier etterspurt.

Regionmøter og dialogmøter har vist seg å være gode arenaer der Fylkesmannen kan innhente opplysninger om kommunenes oppfølging av nasjonale utdanningspolitiske satsningsområder, og samtidig informere og eventuelt veilede om dette. Det er gjennomført slike møter i 2011.

d) Andre forhold i fylket

Fylkesmannen i Hedmark har videreført satsingsområdet Likeverdig opplæring i praksis. Fylkets PP-kontor har valgt ut en arbeidsgruppe som skal være pådrivere og ressursgruppe i arbeidet med kartleggingsarbeid og kartleggingsverktøy for minoritetsspråklige elever.

Særskilte oppdragsbrev 2011:

Dronning Sonjas skolepris

Fylkesmannen i Hedmark har videreformidlet informasjon om Dronning Sonjas skolepris og Benjamin-prisen. For Dronning Sonjas skolepris ble forslag til kandidat fra Hedmark fylke oversendt

Utdanningsdirektoratet august 2011.

Oppdragsbrev 48-09 - prosjektnr. 62036 - Forsøk med fremmedspråk som felles fag på 6. - 7. trinn 2010-2012

Informasjonsskriv ble sendt skoleeierne i Hedmark samt to friskoler. Austmarka barne- og ungdomsskole - Kongsvinger, Grue barne- og ungdomsskole - Grue og Stavsberg skole - Ringsaker deltar fremdeles i prosjektet og gir positive tilbakemeldinger fra opplegget i forhold til elevenes læringsutbytte. Økonomi er knyttet til dekning av innmeldte kostnader. Fylkesmannen har overført tilskudd til deltakende kommuner. I tillegg har Fylkesmannen innhentet opplysninger fra de nevnte kommunene som grunnlag for rapport til Utdanningsdirektoratet.

Fullmaktsbrev kap. 226 - prosjektnr. 62038 Forsøk med nytt praktisk fag på ungdomstrinnet - arbeidslivsfag
Forsøket er videreført med de samme skoleeierne og skolene:

Eidskog kommune - Eidskog ungdomsskole
Kongsvinger kommune - Tråstad ungdomsskole
Stange kommune - Ottestad ungdomsskole, Romedal ungdomsskole og Stange ungdomsskole
Trysil kommune - Trysil ungdomsskole
Tolga kommune - Tolga skole

Skoleeiere og skoleledere og lærere fra deltakerskolene har deltatt på Utdanningsdirektoratets konferanser. Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Oppland gjennomførte fylkessamling for arbeidslivsfaget 08.11 - 09.11.11. I tillegg ble det gjennomført nettverksmøte 10.01.12, hvor særlig fagplaner og vurderingsarbeid ble vektlagt. Det er planlagt spredningskonferanse i begge fylkene i løpet av 2012.

Økonomi er knyttet til konferansen i november, samt innmeldte kostnader for deltakerskolene i forbindelse med konferanser. Oversikt over elevtall er oversendt Utdanningsdirektoratet.

Det bør nevnes at tilbakemeldingene fra skoleeiere og skoler er meget positive i forhold til forsøk og fag.

Rekruttering av veiledere - utdyping av embetsoppdrag for 2011, jf. res.område 31.4 og 32.4
Informasjon om rekruttering av veiledere til veilederkorps 2011 ble sendt skoleeiere i Hedmark. Søknader fra interesserte deltakere er sendt direkte til Utdanningsdirektoratet, og én er tatt inn i veilederkorpset 2011.

I arbeidet med veiledningskorps overfor skoleeiere og skoler som trenger veiledning for å komme i gang med forbedring av læreprosessen i skolen, ble informasjonsbrev om dette sendt skoleeiere i Hedmark i 2010. Fylkesmannen arbeidet aktivt for at fire kommuner med svake læringsresultater skulle delta i prosjektet. Tre kommuner svarte positivt på dette og har i 2011 arbeidet aktivt i prosess med veiledningskorps.

Utdanningsdirektoratet tok i 2011 direkte kontakt med den fjerde kommunen med lavt læringsresultat, og denne er nå også aktivt med i arbeid med veilederkorps.

De tre kommunene som startet veiledning i 2010 har mottatt tilbud om ekstern vurdering, og alle tre kommunene inngikk avtaler.

Saksbehandler hos Fylkesmannen i Hedmark har deltatt på Utdanningsdirektoratets møter med skoleeiere og veiledere, og i nettverksmøter mellom saksbehandler hos Utdanningsdirektoratet og saksbehandlere hos Fylkesmennene. Det sistnevnte nettverksmøtet er meget nyttig for å innhente informasjon om og diskutere aktuelle spørsmål om prosjektet.

Fylkesmannen i Hedmark har i forkant av møte mellom utdanningsdirektørene innhentet opplysninger fra de tre kommunene som har deltatt på veiledning i 2011. Tilbakemeldingene er noe varierende. Fra to av de deltakende kommunene er tilbakemeldingen overveiende positive i forhold til opplegg, faglig utbytte og samarbeidsklima. Fra én av kommunene meldes det tilbake at det kan være en utfordring å forholde seg til flere personer som i ulike sammenhenger har representert Utdanningsdirektoratet. Opplevelsen ute på skolene har også variert ut fra kjemi, og fordi noen miljø er mer mottakelig for ekstern involvering enn andre. Veilederens stil og krav som blir stilt, har variert. Skolekunnskap er en forutsetning, og det har veilederne hatt. Som oppsummeringen vurderer kommunen det som nyttig med veilederkorpsets eksterne blikk på kommunen.

Oppsummering

Hedmark har, i deler av fylket, utfordringer i forhold til lav, faglig måloppnåelse, og høyt frafall i videregående opplæring særlig innenfor yrkesfaglige studie-retninger. Fylkesmannen forsøker å iverksette tiltak overfor dette, blant annet med fagdager, konferanser som skal sikre elevens rettigheter i forhold til vurderingsarbeid og andre

former for dialog med kommunene. I tillegg har Utdanningsdirektoratet iverksatt forsøksvirksomhet innenfor områder som vi anser som viktige for vårt fylke, blant annet forsøk med arbeidslivsfag og forsøksvirksomhet med veilederkorps og ekstern veiledning. Tilbakemeldingene fra veilederkorpsets arbeid kan være noe varierende. Likevel er det Fylkesmannens vurdering at det arbeides meget godt innenfor arbeidslivsfag og veiledning. Vi har mottatt svært gode tilbakemeldinger fra deltakerne, og Fylkesmannen har også forsøkt å prioritere og følge opp arbeidet med forsøkene. Likeledes vil arbeidet med Vurdering for læring - pulje 3 bli prioritert, jf. 32.2 Kompetanseutvikling.

Det er Fylkesmannens vurdering at embetet har oppnådd god måloppnåelse på de oppgavene som embetsoppdraget 2011 har gitt på resultatområdet 32.4.

32.5 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Arbeidet er utført i samsvar med oppdraget og målet er nådd.

a) Embetets ressurser

Det er brukt ca 9 ukeverk på resultatområdet.

b) Kompetanse

Personalet som har gjennomført tiltakene har god formell pedagogisk og spesialpedagogisk kompetanse på hovedfagsnivå og lang erfaring på området.

c) Metodikk og strategier

Fylkesmannen i Hedmark har påsett at det blir informert om regler for tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder og spesialundervisning i de sammenhenger der dette har vært naturlig; samlinger, møter og henvendelser fra publikum.

Konkrete tiltak:

1. Tiltak overfor PPT. Fylkesmannen har tett kontakt med PP-tjenesten i Hedmark fylke. Det er gjennomført tre møter med ledere for PPT i Hedmark. Tilpasset opplæring, spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp er naturlige tema på disse møtene i tillegg til viktig informasjon som er av prinsipiell karakter.

Fylkesmannen har satt i gang prosjektet "PPT 2011" i samarbeid med PP-lederne i fylket. Målet er kompetanseheving av alle ansatte i PPT Hedmark, for å bidra til å heve kvaliteten på tjenesten og for å få en mer enhetlig PPT i fylket. Hovedfokuset er å bidra til likhet i sakkyndighetsarbeidet i forhold til barn før opplæringspliktig alder, elever i grunnskolen, videregående opplæring og voksenopplæringen. Prosjektet startet i 2011 med en 3-dagers samling der alle ansatte i PPT Hedmark deltok. Arkitektst og Høgskolen i Hedmark hadde ansvar for det faglige innholdet. Prosjektet fortsetter med nye tiltak fram til 01.08.12.

2. Konferanser/samlinger: Fylkesmannen har gjennomført en konferanse med tema voksnes rettigheter etter opplæringsloven § 4A. jf. 31.4. Målgruppen har vært skolefaglig ansvarlig, PPT og rektorer ved voksenopplæringssettene.

3. Tilsyn – opplæringsloven kap. 5: Det er gjennomført tilsyn med en skoleeier ifht opplæringslova §§13-10 og 5-6, jf. 31.1.

4. Opplæring i fengsel. Fylkesmannen har hatt dialog med Hedmark fylkeskommune vedrørende lukking av avvik knyttet til tilsyn med opplæring i fengsel gjennomført i 2009. Fylkesmannen har videre deltatt på regionsamlingen arrangert av Kriminalomsorgen. Tema i disse møtene er regelverket rundt opplæring, samarbeid mellom arbeid og skole i de ulike fengslene og informasjon fra skoleeier om opplæring i fengsel. Et av møtene ble lagt til Ilseng fengsel i Hedmark med omvisning og orientering om opplæringen der.

5. Opplæring i barnevernsinstitusjoner: Det har vært gjennomført møter mellom Fylkesmannen avdeling oppvekst- og utdanning, helse- og sosialfag og fylkeskommunen der regelverk, prosedyrer og erfaringer knyttet til opplæring har vært tema. Videre har det vært gjennomgang av regelverket på området i forbindelse med tilsynsaktivitet.

6. Fylkesmannen har i samarbeid med PPT og gjennom klagesaksbehandling påpekt viktigheten av tverrfaglig og tverretattlig samarbeid og nettverksutvikling mellom skoleeiere, PPT, statped og andre fagmiljøer.

7. Fylkesmannen har informert om regelverk som styrer opplæringen i regionalt nettverk for kommuner med asylmottak.

d) *Andre relevante forhold i fylket*

Det har vært rettet et stort fokus mot tilpasset opplæring og spesialundervisning i 2011. Temaet er viet mye oppmerksomhet i de sammenhenger hvor dette har vært naturlig, og er løftet fram som et grunnleggende prinsipp for all undervisning.

Resultatområde 33 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på barnehageområdet

Forvaltningsoppgavene er utført i samsvar med oppdraget og innenfor planlagte tidsfrister.

a) *Embetets ressurser*

Det er brukt 63 ukeverk, dvs. ca 74 % av ressursene på barnehageområdet på forvaltningsoppgavene som tilskudd, klager og tilsyn samt informasjon og veiledningsoppgaver på resultatområdene 33 og 34. Det er gjennomført flere større kompetanseprogrammer for ansatte i barnehagesektoren.

b) *Kompetanse*

Måloppnåelsen på resultatområdet kan forklares med at embetet har organisert oppgavene i et tverrfaglig team med sammensatt kompetanse på fagfelter som barnehagepedagogikk, samfunnsøkonomi, juss, samt informasjons- og formidlingskunnskap.

33.1 Tilskuddsforvaltning

Tilskuddsordningene er forvaltet i samsvar med oppdraget og etablerte utbetalingsrutiner.

Det er foretatt stikkprøvekontroller i to kommuner med grunnlaget for tildeling av statstilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder. Tildelt tilskudd til faste plasser i midlertidige lokaler i 2007 er kontrollert i tre barnehager fra to kommuner. Investeringsstilskudd tildelt barnehage i 2006 er kontrollert opp mot bindingstid.

Videre er det gjennomført kontroller med driftstilskudd og investeringstilskudd på bakgrunn av gjennomgang av årsmeldinger sett opp mot endringsmeldinger. Det ble fattet vedtak om tilbakebetaling av for mye utbetalt driftstilskudd mot fire barnehager.

Det er fattet vedtak om tilbakebetaling av deler av investeringstilskudd fra barnehage som har lagt ned driften før utløpet av bindingstiden. Beløpet er overført fra kommunen til Kunnskapsdepartementet.

Det henvises til særreporteringen til Kunnskapsdepartementet med frist 28. februar for nærmere informasjon om gjennomføring.

a) *Embetets ressurser*

Ressursbruk: 16 ukeverk.

b) *Kompetanse*

Embetet har høy faglig kompetanse gjennom formell kompetanse fra høgskole/universitet (økonomi og juss).

c) *Metodikk og strategier*

Kontakten med kommunene er god. Tilskuddene er utbetalt uten ugrunnet opphold.

d) *Andre forhold i fylket*

Klager på tilskudd: En klage vedr. tilskudd til investeringstilskudd er behandlet hos Fylkesmannen i Hedmark som førsteinstans og videresendt Kunnskapsdepartementet høsten 2011.

33.2 Klagesaksbehandling

Type Klage	Klager gis medhold/delvis medhold	Klager gis ikke medhold	Opphevet/returnert	Sum	Sum innkommet 2010
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0

Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd § 6	0	2	0	2	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0
Merknad					

33.3 Informasjon og veiledning

Oppdraget er utført og målet er nådd.

a) Embetets ressurser

Informasjons- og veiledningsoppdraget overfor kommunene og private barnehageaktører er ivaretatt.

b) Kompetanse

Teamet som jobber innen feltet har bred kompetanse på masternivå på områdene pedagogikk/barnehageforvaltning, juss og samfunnsøkonomi.

c) Metodikk og strategier

Aktiv veiledning.

Barnehagemyndigheten

Det er gitt informasjon og veiledning innen fagområdene på resultatområdet. Hovedtyngden av spørsmål har kommet fra kommunene som barnehagemyndighet, og i mindre grad fra barnehagene. Tverrfaglighet og god tilgjengelighet og kommunikasjon, bl.a. e-post og telefon har gjort at kommunene er gitt tilbakemeldinger på sine henvendelser innen akseptabel tid. Spesielt har spørsmålene rundt likeverdig behandling av ikke-kommunale barnehager vært mange.

Det er avholdt fagdag med gjennomgang av ny formålsparagraf og innholdsbestemmelser samt kommunens tilsynsarbeid som tema.

Fylkesmannen har høsten 2011 arrangert kurs i barnehagejuss for medarbeidere i kommunene som ivaretar barnehagemyndigheten. Dette har vært et ledd i embetets arbeid for å heve kompetanse til kommunene som barnehagemyndighet. Høgskolen i Hedmark har vært ansvarlig for det faglige innholdet i kurset, som har hatt et omfang på 15 studiepoeng.

Kommunale og ikke-kommunale barnehageeiere

Veiledning er gitt via informasjon på hjemmesiden, i telefon og skriftlig korrespondanse.

Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlig tilskudd

Fylkesmannen registrerer at det er involvert flere faginstanser på saksområdet barnehage. Dette gjelder særlig en økning av saksbehandlere på økonomiområdet blant annet som en følge av de utfordringer som følger av overgangen til rammefinansiering. Det ble på bakgrunn av dette invitert til fagdag om likeverdig behandling høsten 2011, hvor kommunene var representert med både økonomi- og barnehagefaglige medarbeidere. Samlingen ble avholdt etter at revidert rundskriv for likeverdig behandling forelå. Oppslutningen var god fra kommunene med ikke-kommunale barnehager.

33.4 Tilsyn

Måloppnåelse

Tilsynsaktiviteten er økt fra 2010, og det er gjennomført seks tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet. Tilsynene er gjennomført ved bruk av systemrevisjon som tilsynsmetode. Temaene for tilsynene har vært i henhold til embetsoppdraget, kommunen som godkjenning- og tilsynsmyndighet og håndtering av regelverket om pedagogisk bemanning. Det ble avdekket avvik i tre av tilsynene, og det ble gitt pålegg om retting i to av disse.

a) *Embetets ressurser*

Tilsynsteamet har bestått av fire personer. De stedlige tilsynene er i hovedsak gjennomført av to medarbeidere med støtte i teamets kompetanse.

b) *Kompetanse*

Tilsynsteamet har forvaltningskunnskap innenfor fagområdene barnehagefag/pedagogikk samt juridisk og samfunnsøkonomisk kompetanse.

c) *Metodikk og strategier*

Metode har vært systemrevisjon med formøte og intervjuer samme dag. Ett tilsyn ble slutført etter gjennomgang av dokumentasjon uten intervjuer. Gjennomgang av foreløpig tilsynsrapport er gjort i sluttmøte ca tre uker etter åpningsmøte og intervjuer.

Utvalgskriterier

Fylkesmannen i Hedmark har valgt ut kommuner for sine tilsyn etter ulike risiko og sårbarhetsvurderinger. Etter en statusgjennomgang ble det for 2011 prioritert å føre tilsyn med tre av kommunene som Fylkesmannen ikke har vært i, og som ikke har pekt seg ut i risikovurderingene. Tre kommuner ble valgt som tilsynsobjekt på bakgrunn av en risiko og sårbarhetsvurdering herunder at det for den ene kommunen var meldt bekymringer rundt praktisering av pedagognormen.

d) *Andre forhold i fylket*

Gjennomgående funn i tilsynene er uklårheter rundt kommunenes eier- og myndighetsoppgaver. Videre har anvendelse av forvaltningslovens regler i saksbehandlingen et forbedringspotensiale i flere kommuner.

Ved årsskiftet har to av de tre kommunene med avvik gitt skriftlig tilbakemelding. Disse, samt kommunen som ikke har gitt tilbakemelding, vil bli fulgt opp i 2012.

Det er gjennomført kompetansetiltak i juss for å klargjøre og styrke den juridiske siden ved utøvelse av kommunenes barnehagemyndighet.

FMHE

Tilsynsobjekt:	Grue kommune
Tema/myndighetskrav:	- Kommunens tilsyn med barnehagene jf barnehageloven § 16, jf § 8. - Kommunens godkjenninger av barnehager, jf barnehageloven § 10. - Kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning jf barnehageloven §§ 17 og 18.
Avvik/funn:	Avvik 1: Grue kommune som barnehagemyndighet utfører ikke tilsyn med barnehagene etter bestemmelsene i barnehageloven. Avvik 2: Grue kommune som barnehagemyndighet har ikke godkjent barnehagene etter bestemmelsene i barnehageloven og forvaltningsloven.
Frist for lukking av avvik:	01.12.2011
Pålegg:	Nei
Merknad:	Grue kommune behandler ikke søknader om dispensasjon fra utdanningskravet for pedagogiske ledere i henhold til barnehageloven med forskrifter.
Ressursbruk:	6 uker
Kommentar:	

FMHE

Tilsynsobjekt:	Løten kommune
	- Kommunens tilsyn med barnehagene jf

Tema/myndighetskrav:	barnehageloven § 16, jf § 8. - Kommunens godkjenninger av barnehager, jf barnehageloven § 10. - Kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning jf barnehageloven §§ 17 og 18.
Avvik/funn:	
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	5 uker
Kommentar:	

FMHE

Tilsynsobjekt:	Ringsaker kommune
Tema/myndighetskrav:	- Kommunens tilsyn med barnehagene jf barnehageloven § 16, jf § 8. - Kommunens godkjenninger av barnehager, jf barnehageloven § 10. - Kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning jf barnehageloven §§ 17 og 18.
Avvik/funn:	
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	Merknad 1 Fylkesmannen vurderer at med et tilsynsansvar for 43 barnehageenheter i kommunen bør aktiviteten økes for å sikre forsvarlig stedlig tilsyn. Merknad 2 Ringsaker kommune bør vurdere sine systemer for å se til at medvirkningsorganer som foreldreråd og samarbeidsutvalg er etablert og fungerer etter barnehagelovens intensjoner.
Ressursbruk:	6 uker
Kommentar:	

FMHE

Tilsynsobjekt:	Elverum kommune
Tema/myndighetskrav:	- Kommunens tilsyn med barnehagene jf barnehageloven § 16, jf § 8. - Kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning jf barnehageloven §§ 17 og 18.
Avvik/funn:	Avvik 1: Elverum kommune som barnehagemyndighet utfører ikke tilsyn med barnehagene i h.h.t bestemmelsene i barnehageloven. Avvik 2: Elverum kommune behandler ikke søknader om dispensasjon fra utdanningskravet for pedagogiske ledere i henhold til regelverket
Frist for lukking av avvik:	01.07.2011
Pålegg:	Ja

Merknad:	
Ressursbruk:	5 uker
Kommentar:	

FMHE

Tilsynsobjekt:	Stange kommune
Tema/myndighetskrav:	
Avvik/funn:	.
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	<p>Merknad 1: Fylkesmannen anbefaler Stange kommune å gjennomgå sitt system for tilsyn med barnehager. Fylkesmannen mener at kommunens praksis med å dokumentere sitt tilsyn ikke er fullstendig, fordi referater fra tilsynsmøter og skjema for sluttrapporter ikke inneholder kommunens vurderinger.</p> <p>Merknad 2: Stange kommune bør gjennomgå sine saksbehandlingsrutiner for enkeltvedtak som angår dispensasjon fra utdanningskrav. Dette for å sikre at vedtakene er i tråd med barnehageloven og forvaltningsloven. Merknad 3: Rådmannens skriftlige videredelegering av myndighet til å føre tilsyn etter barnehageloven samsvarer ikke med praksis på tilsynstidspunktet og bør derfor revideres. Merknad 4: Stange kommune bør gjennomgå rutinene for godkjenning av barnehager for å sikre at vedtakene er i tråd med barnehageloven og forvaltningsloven. Fylkesmannen anbefaler at saksdokumentet inneholder kommunens vurdering av barnehagens egnethet i forhold til formål og innhold, og at det synliggjøres at krav gitt i barnehagelov og annet regelverk er oppfylt.</p>
Ressursbruk:	
Kommentar:	

FMHE

Tilsynsobjekt:	Kongsvinger kommune
Tema/myndighetskrav:	<p>Kommunens tilsyn med barnehagene jf barnehageloven § 16, jf § 8. - Kommunens godkjenninger av barnehager, jf barnehageloven § 10. - Kommunens håndtering av regelverket om styrer og pedagogisk bemanning jf barnehageloven §§ 17 og 18.</p>
Avvik/funn:	<p>Avvik 1: Kongsvinger kommunes system for tilsyn sikrer ikke at barnehagene drives i samsvar med krav i barnehageloven. Avvik 2: Kongsvinger kommune foretar ikke godkjenning av barnehager i samsvar med krav i barnehageloven. Avvik 3: Kongsvinger</p>

	kommune saksbehandler ikke søknader om dispensasjon fra utdanningskravet for pedagogiske ledere etter bestemmelsene i barnehageloven med forskrifter. Avvik 4: Kongsvinger kommune sikrer ikke at norm for pedagogisk bemanning følges.
Frist for lukking av avvik:	01.12.2011
Pålegg:	Ja
Merknad:	
Ressursbruk:	6 uker
Kommentar:	

33.5 Kontroll av årsmeldinger og årsregnskap

Innrapporteringene fra kommunene er fulgt opp i henhold til frister. Det er gitt veiledningsbistand i forhold til faglige spørsmål i forbindelse med utfylling av årsmeldinger og årsregnskapsskjema.

Årsmeldingene er kontrollert før Fylkesmannens godkjenning. Kontrollarbeidet har bestått i gjennomgang av antall barn sett opp mot åpningsmeldinger, endringsmeldinger og søknader om tilskudd til faste plasser i midlertidige lokaler og investeringstilskudd. I tillegg er det foretatt rimelighetsvurdering av andre opplysninger.

Etter gjennomgangen ble fire kommuner fulgt opp i forhold til antall barn ved årsmeldingen 2010 sett opp mot årsmelding 2009 og endringsmeldinger i 2010. Det ble fattet vedtak om tilbakebetaling av for mye utbetalt driftstilskudd fra fire barnehager.

a) Embetets ressurser

Ressursbruk: 4 ukeverk.

Resultatområde 34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

Bestemmelser om barnehageretten er innfridd i alle kommuner i fylket. Målene om at kommunene i Hedmark skal ha et utbyggingsmønster og en driftsform som er tilpasset lokale forhold og behov, jf. barnehageloven § 8.

a) Embetets ressurser

Det er disponert 23 ukeverk, dvs. ca 26 % av ressursene innen barnehageområdet, for å ivareta en økt kvalitet på hele barnehageløftet, utbygging, kvalitetssatsing og nasjonale strategier.

34.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Fylkesmannen har gjennomført satsningsområdene slik det er presisert i embetsoppdraget kap 4 og 5 samt den ekstra tildeling av midler til kompetansetiltak i brev av juni 2011.

a) Embetets ressurser

Det er brukt 23 ukeverk på resultatområdet.

b) Kompetanse

Oppvekst- og utdanningsavdelingen har høy faglig formell kompetanse på høgskolen og på universitetsnivå på området og gode forutsetninger for å utføre oppdraget.

c) Metodikk og strategier

For å styrke kommunene som barnehagemyndighet overfor egne (off. barnehager) og private barnehageeiere har Fylkesmannen tilrettelagt for et studieopplegg i barnehagejuss. Formålet er å dyktiggjøre kommunene i saksbehandlingsregler og forvaltningsloven.

Med gode kunnskaper om barnehageloven og formålsparagrafen og innsikt om barnehagefeltet er det et overordnet mål å øke kompetansen på kommunenes eget tilsynsarbeid og å redusere omfanget av antall klagesaker fra foreldre og barnehageeiere.

Embetet har valgt ulike metoder og strategier for sitt arbeid med kompetanseutvikling. I denne perioden er det tildelt økonomiske ressurser til seks større kompetanseprogram: Barnehagejuss, språkstimulering, småbarnspedagogikk, likestillingsprosjekter, pilotprosjektet Barnehagen som læringsmiljø og dannelsingsarena, assistentskolering og embetets deltakelse på nasjonale konferanser. Samtlige kompetansetiltak er utviklet av Fylkesmannen i nært samarbeid med utvalgte kommuner. Dette har vært viktig for å kunne sikre en god forankring lokalt hos barnehageeiere og for at prosjektene kan videreutvikles når den statlige tilskuddsperioden avsluttes.

I Barnehagejuss

Det er gjennomført et kompetansegivende studie i Barnehagejuss (15 studiepoeng) over seks samlinger. Den juridiske kompetansen har vært lagt tilrette for ansatte i kommunens barnehageledelse og barnehageadministrasjon. I alt 22 deltakere har med dette tiltaket fått økt sine kunnskaper om barnehageloven og forvaltningsloven.

Det har særlig vært lagt vekt på å formidle kunnskaper og erfaringer om forskriften om likebehandling av offentlige og private barnehager. I tillegg til kursrekken, har det vært gjennomført 2 fagmøter om forskriften som et ekstra tilbud til deltakerne og øvrige kommuner. Formålet med denne satsningen har vært å sikre deltakerne en god faglige plattform om barnehageområdet.

Studiet i barnehagejuss er etablert med samlinger og nettverksgrupper med deltakere fra nærliggende kommuner. Deltakerne har selv aktivt tatt ansvar for å drøfte problemstillinger og formidle egne erfaringer fra fagområdet.

II Språkstimulering

Språkstimuleringsmidlene er i sin helhet tildelt de 6 kommunene i Nord-Østerdal; Alvdal, Folldal, Os, Rendalen, Tolga og Tynset. Tynset kommune har tatt ansvar for koordineringen av prosjektet med barnehageleder som prosjektleder. Kommunen ble tildelt tilsvarende midler i 2010 og rapporterte om svært gode resultater i den enkelte kommune og for regionen samlet sett. På bakgrunn av denne evalueringen ble kommunene tildelt prosjektmidler også i 2011. Foreløpige tilbakemeldinger fra kommunene viser at dette prosjektet har styrket samarbeidet mellom kommunene og at satsningen med fokus på språk og flerkulturell pedagogikk i barnehagene har økt kvaliteten i arbeidet med barna i barnehagen.

Veiledning av nytilsatte

Dette prosjektet er knyttet til samarbeidet i Nord-Østerdal med oppfølgingsansvaret lagt til pedagogisk leder i Rendalen kommune.

III Småbarnspedagogikk

Dette satsningsområde er utviklet av Fylkesmannen i samarbeid med kommuner i Sør-fylket: Eidskog, Kongsvinger og Sør-Odal. Eidskog kommune har tatt på seg oppgaven som vertskommune og har hatt ansvaret for koordineringen av studieprogrammet i samarbeid med Karlstad Universitet. Dette studiet er lagt tilrette for førskolelærere som arbeider med de minste barna i barnehagen i de tre kommunene. Studiet gir deltakerne 15 studiepoeng og første kull avsluttet programmet i november. Deltakerne har gitt svært gode tilbakemeldinger og evaluering av studiet. På bakgrunn av dette ble det satt i gang et nytt kull med 25 deltakere fra 3 nye kommuner; Grue, Åsnes og Våler. Åsnes kommune har tatt ansvar for den praktiske koordineringen av programmet overfor deltakerne og Karlstad Universitet.

IV Likestillingsprosjekter i barnehagen

Det er gitt økonomisk støtte til en fortsatt satsning på utviklingsprosjekter i de 3 kommunene Engerdal, Hamar og Stange. Likestillingssenterets er engasjert som prosessveileder. I samarbeid med kommunene og Fylkesmannen er det satt igang et arbeid med å arrangere en fagdag relatert til likestillingsarbeidet i løpet av våren 2012.

V Barnehageassistenter - kompetansetiltak

I samarbeid med de 3 kommunene Elverum, Trysil og Åmot, Elverum Videregående skole og Fylkesmannen er det i høst lagt opp til et kompetanseløft for erfarne barnehageassistenter. Kursrekken er lagt opp og organisert i 3 moduler. Målet med den siste modulen er å legge tilrette for at deltakerne kan ta fagprøven som barne- og ungdomsarbeidere. Det er deltakere fra 14 offentlige og 10 private barnehager. Kompetanseprogrammet modul 1 og 2 gjennomføres med 10 samlinger hver på 6 timer.

VI Barnehagen som læringsmiljø og dannelsingsarena

Fylkesmannen har i samarbeid med Høgskolen i Hedmark, enhet SePU samarbeidet om å utvikle forsøks- og utviklingsprosjekter i barnehagene i Hedmark i samsvar med oppdraget. Prosjektet starter med 17 utvalgte barnehager fra kommunene; Hamar, Ringsaker og Stange. Del I av prosjektet består av en kartleggingsfase mens

del 2 handler om kompetanseutvikling med e-læring og veiledning til de ansatte i barnehagene. Prosjektet er under oppstart, og i forarbeidet er det arbeidet med å tilpasse prosjektet til de økonomiske rammebetingelser som er gitt.

VII Deltakelse på nasjonale konferanser

Fylkesmannen har deltatt på KS barnehagekonferanse der temaet var "Barnehagens fremtid i en rammefinansiert sektor". Embetet har deltatt på konferansen Nordiske Impulser der temaet var "Relasjonsarbeid gjør en forskjell" og NOVA konferansen "Children under three in Early Childhood Education and Care".

B. REKRUTTERING

Det er god tilgang på kvalifisert arbeidskraft til barnehagesektoren i fylket. Barnehagene har et stabilt personale med styreere og pedagogiske ledere som fyller utdanningskravet jf barnehagelovens §§ 17 og 18. Det er også en tilfredsstillende økning av assistenter som har utdanning på videregående nivå som barne- og ungdomsfagarbeidere. Det har derfor ikke vært grunnlag for å sette i verk egne rekrutteringstiltak fra embetets side.

34.3 Andre satsingsområder

Nasjonale strategiplaner – samarbeid

1. Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnskoleopplæringen 2008-2010 som ble gitt forlenget funksjonstid til 2011 er fulgt opp overfor kommunene. Det er etablert et samarbeid mellom Likestillingssenteret og Fylkesmannen om et felles opplegg for å nå målene i handlingsplanen. Likestillingssenteret er engasjert som prosessveileder overfor de tre kommunene Engerdal, Hamar og Stange. Disse kommunene har egne prosjekter knyttet til likestillingsarbeidet i barnehagene. Fylkesmannen har tildelt kompetansemidler til prosjektbarnehagene. For å sikre en god erfaringsformidling til de andre kommunene i fylket, er det satt av egne midler til at de tre kommunene, Likestillingssenteret og Fylkesmannen skal arrangere en fagdag om temaet våren 2012.

2. Fylkesmannen har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet tatt ansvar for et tredagers studieopphold for sju representanter fra den sentrale barnehageforvaltningen i Latvia. Delegasjonen var særlig interessert i spørsmål om hvordan barnehagene praktiserer likestillingsarbeidet i praksis. Delegasjonen besøkte Statens Hus v/Fylkesmannen og fikk en orientering om den nasjonale likestillingsatsningen, videre fikk de nært kjennskap til hvordan prosjektbarnehagene i fylket praktiserte sitt likestillingsarbeid. Siste dag var satt av til forelesninger om forsknings- og utviklingsarbeid om likestillingsarbeidet i Norge som Likestillingssenteret presenterte.

3. Fylkesmannen har gjennom kommune i Nord-Østerdal og koordinatoren i Tynset vært representert på samarbeidsmøter i KD og NAFO - Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring.

4. Som et ledd i Fylkesmannens arbeid med å få en bedre samhandling og forvaltningen av tiltak for barn og unge, ble prosjekt Barn og Unge i Hedmark initiert i 2010. Formålet med prosjektet er å støtte kommunene i utvikling av metoder for bedre samarbeid og samordne tiltak for barn som trenger å bli fulgt opp tidlig. Hele 12 kommuner søkte om å få delta i prosjektet og fikk midler til å utarbeide et forprosjekt.

Dette året har ialt 9 kommuner fortsatt satsningen og kommet i gang med en to-årig satsning for å bedre det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidet overfor barn og unge. Fylkesmannen har fordelt 2,3 mill kr av tilbakeholdte skjønsmidler til kommunenes satsning i regionene Solør, Glåmdalen og Nord-Østerdel. To kommuner, Kongsvinger og Hamar er tatt ut som deltakere i det nasjonale LOS prosjektet (BFD). I samarbeid med Folkehelseinstituttet har Fylkesmannen arrangert en fagdag om temaet.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 901 019,33	kr 290 370,99
31.4 Informasjon og veiledning	kr 242 801,50	kr 14 482,82
31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartl. prøver	kr 546 038,21	kr 21 540,48

31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 770 885,83	kr 148 052,90
32.2 Kompetanseutvikling	kr 609 455,69	kr 25 195,20
32.3 Skoleporten	kr 111 405,04	kr 0,00
32.9 Andre oppg. for økt kval. i gr.oppl.(rest 32)	kr 83 331,08	kr 92 797,22
33.1 Tilskuddsforvaltning	kr 164 212,07	kr 10 720,00
33.2 Klagesaksbehandling	kr 90 534,98	kr 10 720,00
33.4 Tilsyn	kr 546 859,82	kr 146 590,81
33.5 Kontroll av årsmelding og årsregnskap	kr 47 708,44	kr 0,00
33.9 Andre tilsyn og forv. på b.hageomr. (rest 33)	kr 29 922,50	kr 79 701,62
34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen	kr 81 522,71	kr 218 929,49
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under KD	kr 118 095,56	kr 33 975,53
33.3 Informasjon og veil. bh	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 5 343 792,00	kr 1 093 077,00

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen behandlet i 2011 til sammen 33 klager på barneverntjenestene i kommunene, som utløste hendelsesbaserte tilsyn. Av disse sakene ble det avdekket lovbrudd i 10 saker, i 7 saker ble det gitt kritikk, mens det i 16 saker ikke ble avdekket lovbrudd. Lovbruddene dreier seg om manglende oppfølging av fosterhjemsplasserte barn, tiltaksplaner, fristoversittelser og mangelfulle undersøkelser.

I 2011 opprettet fylkesmannen hendelsesbasert tilsyn i forhold til barneverninstitusjoner 6 ganger. I tre av saken ble det avdekket lovbrudd, i en sak ble det ikke avdekket lovbrudd. To saker var ikke ferdigbehandlet ved årsskiftet.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen gjennomførte landsomfattende tilsyn med kommunale barneverntjenester i 3 kommuner. Det ble avdekket to avvik i to kommuner, mens det i en kommune ikke ble funnet avvik. Vi har ikke hatt kapasitet til å gjennomføre systemrevisjoner på barneverninstitusjoner i 2011.

41.3 Klagesaker

Fylkesmannen behandlet 9 klager på enkeltvedtak fra barneverntjenestene i kommunene i 2011. Et enkeltvedtak ble omgjort, 4 ble stadfestet, mens 4 vedtak ble avvist.

Fylkesmannen behandlet til sammen 30 klager på vedtak på bruk av tvang i barneverninstitusjoner i 2011. I 3 av klagen ble det gitt medhold til klager, i 2 av klagen ble det gitt delvis medhold og i 25 av klagen ble det ikke gitt medhold. De fleste av klagen omhandlet begrensninger i bevegelse og telefonbruk. Det var også enkelte klager på tvang i akutt faresituasjon, ransaking og urinprøvetaking.

41.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen fulgte opp seks kommuner særlig tett i forhold til fristoversittelser på undersøkelser i 2011. Noen kommuner iverksatte relevante tiltak og lyktes i å få ned fristoversittelsene, mens andre kommuner vil bli fulgt tett videre i 2012. En kommune fikk mulkt på kr 30 000 for alvorlige fristoversittelser i tre enkeltsaker.

Oppdrag i forhold til veilednings- og informasjonsvirksomhet er utført i form av et seminar for alle ansatte i

barneverntjenestene om vold og overgrep mot barn. Videre er det avholdt en barnevernledersamling, hvor det ble gitt sentral informasjon om nye retningslinjer, tildelingen av barnevernmidler og fylkesmannens tilsyn.

Som ledd i fylkesmannens arbeid med samhandling rundt barn og unge, ble det i 2010 startet et prosjekt "Prosjekt barn og unge i Hedmark", for å støtte kommunene i utvikling av metoder for bedre samhandling og tidlig innsats. Dette er iverksatt i 2011.

Fylkesmannen har også hatt fortløpende veiledning med kommuner, institusjoner og publikum over telefon, primært i forhold til juridiske problemstillinger. Det har videre vært jevnlig kontakt via e-post, og fylkesmannen bruker hjemmesiden til en del informasjonsmidling om barnevern. Til tider er det også flere forespørsler fra pressen vedrørende barnevernet i Hedmark, både i forhold til innsyns krav og forespørsler om uttalelser i enkeltsaker. På nyåret hadde fylkesmannen i Hedmark særlig påtrykk i forbindelse med overgrepssaken i Alvdal.

Resultatområde 73.1 Klager på økonomisk stønad og kvalifiseringsprogrammet etter I (Nav)

Vi har i 2011 behandlet 150 klagesaker etter lov om sosiale tjenester i Nav §§ 18 og 19. Vi har også behandlet 1 sak etter lov om sosiale tjenester i Nav § 27 og 1 sak etter lov om sosiale tjenester i Nav § 29-40. Totalt utgjør dette 152 behandlede klagesaker etter lov om sosiale tjenester i Nav.

Saksbehandlingstiden i disse sakene har vært som følger:

2 uker eller mindre: 0
Fra 2 uker til 2 mnd: 43
Mellom 2 og 3 mnd: 53
Mellom 3 og 4 mnd: 29
Mellom 4 og 6 mnd: 23

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

Vi har i 2011 tilskrevet kommuner / Nav kontor i 12 enkeltsaker med den hensikt å etterspørre opplysninger i sak for å vurdere å opprette hendelsesbasert tilsynssak.

6 av disse sakene er avsluttet med forenklet saksbehandling ihht prosedyre for hendelsesbasert tilsyn etter sosialtjenestelovgivningen.

6 av sakene er fortsatt under behandling hos oss og det er ikke tatt beslutning mht hvorvidt det skal åpnes hendelsesbasert tilsynssak.

74.2 Planlagt tilsyn

Vi har i 2011 gjennomført systemrevisjoner i 5 kommuner som en del av landsomfattende tilsyn med tema "behandling av søknad om økonomisk stønad etter lov om sosiale tjenester i Nav".

Det ble gitt avvik ved alle 5 revisjoner og prosessen med retting av avvik er fortsatt aktiv, dvs at ingen av de gjennomførte tilsyn er avsluttet mht oppfølging av kommunenes arbeid med retting av avvik.

Som ledd i oppfølgingen av tilsyn er det holdt et seminar for alle kommuner i Hedmark hvor tilsynsfunn er gjennomgått, lovkrav er presisert og det er orientert om internkontrollkrav og styring, jf rapport til Arbeidsdepartementet pkt. 73.1.

74.9 Andre oppdrag

Av 152 behandlede klagesaker i 2011 omhandler 48 saker familier med barn.

Resultatområde 81 Tilsyn og klagesaksbehandling etter sosialtjenesteloven

81.1 Hendelsesbasert tilsyn

Vi har i 2011 opprettet 8 hendelsesbaserte tilsynssaker.

6 av disse sakene er avsluttet med forenklet saksbehandling iht. prosedyre for hendelsesbasert tilsyn etter sosialtjenestelovgivningen.

2 av sakene er fortsatt under behandling hos oss. Det er konkludert med avvik i 1 av disse sakene og den siste saken avventer fortsatt utfyllende svar fra kommunen.

81.2 Planlagt tilsyn

Det er gjennomført tre systemrevisjoner i forhold til tjenester til utviklingshemmede.

Det ble gitt avvik ved to av disse og disse tilsynene følges opp.

81.3 Klager etter sosialtjenesteloven

Vi har i 2011 behandlet 40 saker etter sosialtjenesteloven.

Disse fordeler seg som følger i forhold til saksbehandlingstid:

mindre enn 2 uker: 1
mellom 2 uker og 2 mnd: 3
mellom 2 og 3 mnd: 13
mellom 3 og 4 mnd: 10
mellom 4 og 6 mnd: 13

81.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har prøvd 67 kommunale vedtak om bruk av tvang/makt overfor mennesker med psykisk utviklingshemning. Alle vedtak ble godkjent. Tidsfrister overholdes og gjennomsnittlig saksbehandlingstid for ordinære saker er ca. tre uker.

I alt ble det søkt om dispensasjon fra utdanningskravet i 63 saker. Dette omfatter 924 tjenesteytere.

Det er innkommet 370 meldinger om skadeavvergende tiltak overfor i alt 46 tjenestemottakere, jf. sosialtjenestelovens§ 4A, tredje ledd, bokstav a, i løpet av året.

Det er foretatt 13 stedlige tilsynsbesøk knyttet til vedtak etter sosialtjenestelovens kap 4A.

Det er gjennomført tre systemrevisjoner med tjenester til utviklingshemmede. Det ble gitt avvik ved to av disse tilsynene.

Det har vært avholdt månedlige samarbeidsmøter med Habiliteringstjenesten i Hedmark.

I tillegg er det drevet råd og veiledningsvirksomhet inkludert møter med enkeltkommuner.

Det er gjennomført to-dagers seminar om tjenesteyting for utviklingshemmede med temaene kvalitet i tjenesteyting for utviklingshemmede og bruk av tvang og makt overfor personer med utviklingshemning. Seminaret ble arrangert i samarbeid med Habiliteringstjenesten i Hedmark, ca. 115 deltakere.

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling etter helsetjenestelovgivningen

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Hendelsesbaserte tilsynssaker er rapportert inn til Statens helsetilsyn via RegRot. I 2011 avsluttet vi 157 tilsynssaker, herav 130 saker med en eller flere vurderinger. Median saksbehandlingstid var 145 dager.

82.2 Planlagt tilsyn

Tilsynsplanen for 2011 er fulgt opp. Vi har gjennomført 0,5 tilsyn mer enn volumkravet fra Statens helsetilsyn. Det er rapportert inn på eget skjema til Statens helsetilsyn.

82.3 Klagesaker

Rettighetsklager er rapportert til Statens helsetilsyn via RegRot. I 2011 behandlet vi 74 (herav 2 avvist) rettighetsklagesaker. Disse fordeler seg slik:

Type sak	Median saksbehandlingstid	90-persentilen
Syketransport (42)	35	
Nødvendig helsehjelp (25)	49	102*
Andre klager (5)	63	

* 84 % av sakene ble behandlet innen 3 måneder.

82.9 Andre oppdrag

Vi mottok, registrerte og behandlet 65 meldinger etter § 3-3 i spesialisthelse- tjenesteloven i 2011.

Sosial- og helsemelding for 2010 ble ferdigprodusert innen fristen.

Vi mottok tilsammen 7 meldinger om innleggelse av rusmisbrukere uten eget samtykke etter bestemmelsene i sosialtjenesteloven.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

Barneverntjenesten i kommunen

Fylkesmannen i Hedmark har i 2011 fulgt opp kommunene gjennom kvartalsmessig kontroll av at de overholder barnevernlovens frister, gjennom kontroll av deres halvårsrapportering til departementet, samt gjennom henvendelser, tilsynssaker og tilsyn med kommunen.

Fylkesmannen behandlet til sammen 33 klager på barneverntjenestene i kommunene, som utløste hendelsesbaserte tilsyn. Av disse sakene ble det avdekket lovbrudd i 10 saker, i 7 saker ble det gitt kritikk, mens det i 16 saker ikke ble avdekket lovbrudd. 12 saker sto ubehandlet ved årsskiftet. Lovbruddene dreier seg om mangelfulle undersøkelser og fristoversittelser, og manglende oppfølging av tiltak og fosterhjem.

På oppdrag fra Helsetilsynet gjennomførte fylkesmannen det landsomfattende tilsyn med kommunale barneverntjenester i 3 kommuner. Tema for tilsynet var gjennomføring av undersøkelser og oppfølging av hjelpetiltak til hjemmeboende barn, samt barnets rett til medvirkning. Det ble avdekket to avvik i to kommuner.

Fylkesmannen behandlet 9 klager i 2011 på enkeltvedtak fra barneverntjenestene i kommunene. Ett enkeltvedtak ble omgjort, 4 ble stadfestet, mens 4 vedtak ble avvist.

Seks kommuner ble i år særlig fulgt opp på grunn av store fristoversittelser på undersøkelser etter barnevernloven. En kommune ble gitt mulkt.

Oppdrag i forhold til veiledning- og informasjonsvirksomhet er utført i form av et seminar om vold og overgrep mot barn, i samarbeid med Sykehuset innlandet. Videre er det avholdt en barnevernledersamling, hvor det ble gitt sentral informasjon om nye retsningslinjer, tildelingen av barnevernmidler og fylkesmannens tilsyn.

Fylkesmannen har også hatt fortløpende veiledning med kommuner og publikum over telefon, primært i forhold til juridiske problemstillinger. Det har videre vært jevnlig kontakt via e-post, og fylkesmannen bruker hjemmesiden til en del informasjonsmidling om barnevern. Til tider er det også flere forespørsler fra pressen vedrørende barnevernet i Hedmark, både i forhold til innsyns krav og forespørsler om uttalelser i enkeltsaker. I begynnelsen av året hadde fylkesmannen i Hedmark særlig påtrykk fra pressen i forbindelse med overgrepssaken i Alvdal.

Tilsyn med barneverninstitusjoner

Fylkesmannen i Hedmark gjennomførte 91 % av de lovpålagte tilsynene med barneverninstitusjoner og omsorgssentre i 2011. Dette utgjør til sammen 51 tilsynsbesøk ved 17 institusjoner.

Tilsynet har hatt særlig hatt fokus på å ha samtaler med beboerne om deres trivsel og rettssikkerhet, så tiden for tilsynet har derfor ofte vært lagt til etter skoletid. Det har også vært kontrollert at det foreligger gyldige vedtak, samtykker, tiltaks- og handlingsplaner for beboerne, samt at protokoller og tvangsvedtak er gjort i henhold til loven. Etter tilsynene ble det gitt 13 begrunnende meldinger og 2 pålegg. Disse omhandlet blant annet manglende internkontroll og opplæring av de ansatte, mangler i forhold til politiattester, samt ulovlig bruk av begrensinger og bruk av behandlingstiltak og vekking av beboere om natten.

I 2011 opprettet fylkesmannen hendelsesbasert tilsyn i forhold til barneverninstitusjoner 6 ganger. I 3 av sakene ble det avdekket lovbrudd. Ved årsskiftet var to av sakene ikke ferdigbehandlet.

Fylkesmannen behandlet til sammen 30 klager på vedtak på bruk av tvang i barneverninstitusjoner i 2011. I 3 av klagene ble det gitt medhold til klager, i 2 klager ble det delvis medhold og i 25 av klagene ble det ikke gitt medhold. De fleste av klagene omhandlet begrensninger i bevegelse og telefonbruk. Det var også enkelte klager på tvang i akutt faresituasjon, ransakelse og urinprøvetaking.

Fylkesmannen i Hedmark har ikke gjennomført systemrevisjoner på barneverninstitusjoner i 2011.

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

I 2011 ga Fylkesmannen 458 separasjonsbevillinger og 403 bevillinger til skilsmisse mot henholdsvis 464 og 378 i 2010.

42.2 Anerkjennelsesloven

Vi har i 2011 avgjort 23 saker når det gjelder godkjenning av utenlandske separasjoner og skilsmisser og fritak for å legitimere skifte ved inngåelse av nytt ekteskap. Ved årsskifte hadde vi 6 saker i restanse. Tilsvarende saker i 2010 var 36 avgjorte saker.

42.3 Barneloven

Fylkesmannen har behandlet én sak om anmodning om tvangskraft for samværsavtale. I tillegg er det én tilsvarende sak som fortsatt står ubehandlet.

Fylkesmannen har behandlet én skriftlig sak i forhold til anmodning om bistand/forklaring av regelverk. I denne

saken ble det gitt råd/veiledning og henvist til familievernkontor/advokat.

I tillegg er det kommet en del henvendelser per telefon, som er blitt håndtert over telefonen. I disse sakene er det gitt råd/veiledning i forhold til forklaring av regelverk og henvisning til andre instanser som familievernkontor, domstolene og evt. advokat.

42.4 Veiledning og informasjon

Det gis omfattende veiledning i enkeltsaker, både på telefon fra publikum og ved saksbehandlingen i separasjon/skilsmisssaker.

Resultatområde 43 Krisetiltak

Vi har i 2011 gjennomført en kartlegging med kommunenes ansvar for å sikre et krisesentertilbud etter lov om kommunale krisesentertilbud. Kartleggingen ble påbegynt i 2010. Alle kommuner i Hedmark har svart på kartleggingen.

Resultatområde 44 Familievern

Det har i 2011 ikke vært noe aktivitet på dette området fra vår side.

Resultatområde 45 Barn og unge

Fylkesmannen har utført dette oppdraget ved informasjon og veiledning over telefon, ved samlinger og tilbud om seminarer, samt ved å motta og behandle klagesaker.

Fylkesmannen har iverksatt et prosjekt barn og unge og det er gitt tilskudd gjennom skjønnsmidler for å igangsette lokale prosjekter. Gjennom prosjektene får kommunene støtte til å iverksette tverrfaglig samarbeid om barn og unge i kommunen.

45.1 Informasjonsvirksomhet og samordning

Fylkesmannen har i 2011 hatt løpende veiledning med kommuner og institusjoner per telefon og e-post. Det har videre vært gjennomført en samling for barnevernledere, hvor det ble gitt informasjon om nye retningslinjer. Videre arrangerte fylkesmannen og et seminar om vold og overgrep mot barn, som var tverrfaglig.

Fylkesmannens Barn og ungeprosjekt er iverksatt som prøveprosjekt i enkelte kommuner.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen behandlet 20 saker om fritak for taushetsplikt for ansatte i barneverntjenesten.

I tillegg ble det behandlet 17 saker etter opplæringsloven, 8 saker etter barnehageloven, 7 saker etter forvaltningsloven, 5 saker etter sosialtjenesteloven, 2 saker etter kommunehelsetjenesteloven og 1 sak etter krisesenterloven.

45.3 Handlingsplan mot kjønnslemlesting

Vi har ikke hatt særlige tiltak på dette området i 2011 spesielt rettet mot barnevernet. Vi har samarbeidet internt om tiltak, se pkt. 84.10 i rapporten som omhandler fordeling av midler, informasjon om kurs osv. som er gitt i oppdraget fra Helsedirektoratet.

45.4 Biologisk opphav

Vi behandlet 17 saker om ettersøking av biologiske foreldre i adopsjonssaker.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Fylkesmannen har delt ut alle midlene til stillinger og kompetanse som ble tildelt kommunene i 2011, jf rapportering til BLD. Tildelingen følges opp med rapporteringer.

Resultatområde 46 Universell utforming

Sammen med Fylkesmannen i Oppland, Oppland fylkeskommune og Hedmark fylkeskommune deltar vi i et nasjonalt utviklingsprosjekt for universell utforming i fylker og kommuner. Prosjektet løper til 2013 og konsentrerer arbeidet rundt samfunnsområdene folkehelse, transportkjeden, fysisk utforming av kommunesentre og utforming av reiselivsdestinasjoner.

Resultatområde 47 Innvandring og integrering

47.1 Statsborgerseremonier

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMHE	1	27
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Fylkesmannen har ingen aktivitet på området.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

I 2011 har Fylkesmannen hatt 12 klagesaker på introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger. Fylkesmannen har gitt 11 av klagerne avslag og en er avvist. Dette er en økning på klagerne fra 2010, da det ble behandlet 3 klager. Nødvendig veiledning er blitt gitt fortløpende.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Det er brukt ca. 20,5 ukeverk til å forvalte tilskuddene til norskopplæring for voksne innvandrere. Årets ramme på kapittel 822 post 60, i alt 57,2 mill kroner, er brukt. Søknader i NIR er gjennomgått og godkjent. Det er utbetalt tilskudd for alle ordningene. I 2011 har i alt 360 voksne innvandrere utløst tilskudd for år 1 i kommunene i Hedmark, en økning på 4 fra 2010. Tilskudd for år 2 - 5 er utløst av 1.134 personer, en økning på 111 personer fra 2010. Grunntilskudd ble utbetalt for 1270 personer i Hedmark, mot 1005 i 2010. Resultattilskudd er utbetalt for 441 avlagte prøver med bestått resultat (321 i 2010), 163 skriftlig (136 i 2010) og 278 muntlig (185 i 2010). I tillegg har 283 asylsøkere utløst 4,8 mill kroner i tilskudd til norskopplæring for asylsøkere. Det er 3 mindre enn i 2010. Det har også i 2011 vært nødvendig å ta kontakt med enkelte kommuner for å få de søknader som er foreskrevet. Informasjon og veiledning er gitt fortløpende

I tillegg til tilskuddsforvaltningen er det avholdt 2 dagers kurs for ledere og lærere i voksenopplæringen i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland. Det faglige ansvaret for kurset ble ivaretatt av VOX. Det er i tillegg avholdt en fagdager for samme målgruppe i Hedmark i 2011 og ytterligere 2 fagdager vil gå av stabelen i 2012, alle

tre dekkes av budsjettet for 2012 (kap 822 post 21). Også her er det VOX som har ansvaret for det faglige innholdet. Det har vært meget gode tilbakemeldinger fra deltakerne etter kursene.

Resultatområde 48 Likestilling

Vi har i deltatt på kurs i likestilling arrangert av Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillingssenteret.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
41 Tilsyn med barnevernområdet	kr 36 877,50	kr 0,00
42 Familierett	kr 439 773,20	kr 0,00
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 0,00	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak (rest 43)	kr 0,00	kr 0,00
44 Familievern	kr 0,00	kr 0,00
45 Barnevern	kr 1 003 962,81	kr 309 307,19
47 Integrasjon	kr 540 747,66	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 1 841,42	kr 0,00
Sum:	kr 2 023 202,00	kr 309 307,00

Justis- og politidepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

Vi har i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland arrangert en to dagers konferanse for overformynderiene i kommunene 9. og 10.november. Temaet var vergemålsreformen og utfordringene i forbindelse med at Fylkesmannen overtar som lokal vergemålsmyndighet 1.07.2013.

Vi har også deltatt på flere sentrale samlinger/fagdager om vergemålsreformen, og skrevet høringsuttalelser til det nye regelverket. Vi er også i gang med en besøksrunde hos overformynderiene som ledd i å tilrettelegge for gjennomføringen av reformen.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMHE	10	0
Sum	10	0

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Det er en reduksjon i antall søknader om fri rettshjelp på ca. 23% sammenliknet med 2010. Totalt er drøyt 1000

søknader behandlet. Ca 550 av disse inkluderer honorering av tolkebistand. Den totale utbetalingen på fri rettshjelpkapittelet er på drøyt 7 millioner kroner - en liten nedgang fra 2010. Ca. 50% av all utbetaling gjelder utlendingssaker (advokat- og tolkeutgifter).

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnssikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnssikkerhetsutfordringer

Fylkesmannen, i samarbeide med Hedmark fylkeskommune (Enhetsrådet), har vedtatt å gjennomføre en systematisk ROS-analyse som et ledd i å utvikle en regionalplan for samfunnssikkerhet og beredskap. Planprogrammet ble vedtatt av fylkestinget høsten 2011 og det tas sikte på behandling og vedtak av planen av fylkestinget sommeren 2013. Forhold knyttet til kritisk infrastruktur og områder spesielt sårbare for klimaendringer har vært tema i fylkesberedskapsrådet og vil bli vektlagt i planarbeidet.

Strategiplan for samfunnssikkerhet og beredskap er revidert og gjeldende for periode 2009 - 2013.

Kommunenes ROS-analyser, analyser utarbeidet av andre myndigheter og øvrige innspill fra relevante bidragsytere har blitt samordnet og er lagt til grunn ved revisjon av Fylkes-ROS som derved gir en samordnet og oppdatert oversikt over risiko- og sårbarhetsforhold i Hedmark.

Fylkesmannens oversikt over risiko og sårbarhet i fylket blir benyttet i arbeidet etter Plan- og bygningsloven, i beredskapsplanleggingen, i forbindelse med tilsyn og i samarbeid med andre samfunnsaktører.

53.2 Samfunnsplanlegging

Gjennom planoppstartsmøter, møter i Planforum og ved øvrig kontakt ivaretas veiledning og medvirkning til at det etableres gode prosesser for oppfølging av samfunnssikkerhet i all planlegging etter Plan- og bygningsloven.

Krav til samfunnssikkerhetsarbeidet, herunder ROS-analyser etter Plan- og bygningsloven, bestemmelsene om kommunal beredskapsplikt og krav etter sektorlover, blir fulgt opp. I tilfeller der hensyn til samfunnssikkerhet ikke er vurdert og ROS-analyser ikke er en del av beslutningsgrunnlaget blir det rettet innsigelse.

Fylkesmannen følger opp at klimaendringene er tema i ROS-analyser og blir vurdert og fulgt opp i kommunale planer.

Kommunen blir veiledet for at samfunnssikkerhet skal bli tilstrekkelig vektlagt og ivaretatt ved utarbeidelse av kommuneplaner.

53.5 Planlegging innen kraftforsyning, flom- og skredfare

I tillegg til løpende kontakt gjennomføres årlige kontaktmøter med NVE Region Øst for gjensidig oppdatering. I saker der både NVE og fylkesmannen er høringsinstans overfor kommunene og der innsigelse kan bli vurdert tas det kontakt for å sikre at NVE er kjent med saken.

Fylkesmannen har ikke hatt noen henvendelser/høringssaker fra NVE angående konsesjonssaker etter Energi- og vassdragsloven.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Beredskapsplaner innen samfunnssikkerhet

Det er ført tilsyn med samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet med bakgrunn i tidligere praksis og ny lov om

kommunal beredskapsplikt i 6 av fylkets kommuner .

Gjennom tilsyn, øvelser og øvrige møter blir kommunene informert om sitt ansvar i henhold kravene i Sivilbeskyttelsesloven i forhold til krisehåndtering, informasjon og oppfølging ved uønskede hendelser.

Beredskapsplanene behandles og blir gjort kjent for å etablere helhetlige planer på regionalt nivå.

Gjennom møter i fylkesberedskapsrådet, atomberedskapsutvalget og i bilaterale møter bidrar fylkesmannen til beredskapsplaner presenteres for regionale statlige etater for å bidra til å etablere helhetlige planer på regionalt nivå.

SBS-Hedmark er utarbeidet på grunnlag av SBS og tilrettelagt for elektronisk bruk på egen sikkerhetsgradert PC. Fylkesmannens beredskapsplan (Plan for organisering og etablering) sikrer gjennomføring av SBS-tiltak.

Møte med HV-05 for revisjon/oppdatering av skjermingsverdige objekter er gjennomført.

For å bidra til å styrke samfunnets beredskap mot krisesituasjoner i fred, mot terror og sabotasje og sikkerhetspolitiske kriser og krig har fylkesmannen gitt Forsvaret v/HV-05 adgang til å øve objektsikring på Statens Hus.

Bistand til fylkeskommunen i arbeidet med sivil transportberedskap følges opp etter anmodning og ellers ved behov. Det har ikke vært noen forespørsel i 2011.

54.2 Øvelser

Fylkesmannen har gjennomført krisehåndteringsøvelser med fokus på vannforsyning og smittevernberedskap i 5 kommuner (Folldal, Os, Engerdal, Trysil og Elverum). Samarbeidspartnere som politiet, heimevernet, sivilforsvaret, mattilsynet, Norsk Vann, Driftsassistansen i Hedmark og fylkesmannens sosial- og helseavdeling har vært samarbeidspartnere og bidragsytere. Med dette er en øvelsesserie med ovennevnte fokus gjennomført for samtlige 22 kommuner i Hedmark. Ny kommuneøvelse med fokus på kraftforsyning og ekom er under utarbeidelse. Øvelsene med dette temaet starter høsten 2012.

Det er gjennomført varslingsøvelser ved bruk av UMS til kommunene, fylkesberedskapsrådet og atomberedskapsutvalget samt fylkesmannens ledergruppe og beredskapsstab.

Ledergruppa er gitt informasjon om krisestøtteverktøyet CIM. Faggruppe beredskap er gitt opplæring og benytter krisestøtteverktøyet til opprettelse av hendelser, føring av logg og situasjonsrapporter.

Etter anmodning fra Hamar kommune ble det i samarbeid med Hedmark politidistrikt, Hedmarken Brannvesen, Sykehuset Innlandet, AMK og Hedmark sivilforsvarsdistrikt planlagt gjennomført en fullskala øvelse der kommunens og nødetatens krisehåndtering og samhandling skulle settes på prøve. Øvelsen ble imidlertid utsatt ett år pga hendelsene den 22.07 og erstattet med et øvelsesseminar i Hamar kommune.

NVEs øvelse med fokus på kraftforsyning, ekom og veg ble utsatt og bli gjennomført i 2013.

Grenseredningsrådet (Dalarna, Värmland, Hedmark) har utsatt "evalueringsovelsen" (table-top) etter Grenseøvelse Sälen i 2011 til mars 2012. Denne øvelsen vil ha hovedfokus på implementering av avdekkede svikter i tidligere grenseøvelser. Det er dessuten igangsatt planlegging (interregprosjekt) av neste store grenseøvelse i 2013. Denne fullskalaøvelsen skal gjennomføres under ledelse av Hedmark politidistrikt og Fylkesmannen i Hedmark.

54.6 Regional samordning

Fylkesberedskapsrådets sammensetning er vurdert og justert.

Møte i Fylkesberedskapsrådet ble gjennomført i mars. Temaer i møtet var bl.a. kraftforsyningssituasjonen, Regional plan for samfunnsikkerhet og beredskap i Hedmark inkl. Fylkes-ROS, DSBs kommuneundersøkelse, Sivilbeskyttelsesloven, CIM krisestøtteverktøy, og øvelse CMX11.

Møte i Atomberedskapsutvalget ble gjennomført i desember. Temaer i møtet var bl.a. Sivilforsvaret i Hedmark, CIM krisestøtteverktøy, hendelsene ved atomkraftverket i Japan etter jordskjelvet og tsunamien, atomberedskapsplanen og regional plan for samfunnsikkerhet og beredskap.

Vi har deltatt aktivt i det såkalte "G-7"-samarbeidet mellom fylkene på Østlandet (Telemark, Vestfold, Buskerud, Oppland, Hedmark, Oslo/Akershus og Østfold) og i undergruppene for øvelser, tilsyn, CIM krisestøtteverktøy og SBS.

Deltatt i samarbeidsfora med Sverige (Dalarna og Värmland), herunder Grenseredningsrådet og rådets øvelseplanleggingsgruppe, og elvgruppe for Trysilelva/Klarälven.

Deltatt i LRS Hedmark/Hedmark politidistrikts møter i kollektiv redningsledelse.

Deltatt i DSBs fagsamling for beredskapssjefer i Stavern.

Fylkesmannen har arrangert sivilt-militært kontaktmøte for de åtte østlandsfylkene.

Representant fra beredskapsavdelingen leder Brannsjefutvalget i Hedmark.

Deltatt i prosjekt for felles 110-sentral for Hedmark og Oppland sammen med Fylkesmannen i Oppland og brannsjefene i begge fylker.

Gjennomført det årlige fagmøtet med beredskapskontakter i kommunene.

Frivillige organisasjoner har deltatt i øvelseplanlegging (Fullskalaøvelse Hamar)

Fritaksordningen er rutinemessig fulgt opp.

Det har vært stor oppmerksomhet på skogbrannfare og det forebyggende arbeidet bl.a, ved rutinemessig skogbrannovervåkning fra småfly.

54.8 Felles digitalt nødnett

Oppdraget følges opp i møter i med DNK, DSB, kommunene, brannsjefutvalget, 110-sentralen i Hedmark og andre møtearenaer der dette er relevant.

54.9 Atomberedskap og strålevern

Fylkesmannens atomberedskapsplan er oppdatert i 2011. Atomberedskapsorganisasjonen og Atomberedskapsutvalget (ABU) er kjent med planen. Kommunenes atomberedskapsplaner er tema under tilsyn med samfunnssikkerhet og beredskap i kommunene. Fylkesmannen påser at det blir tatt hensyn til radon og ikke-ioniserende stråling og at dette blir ivaretatt i ROS-analyser, konsekvensutredninger og i planlegging etter plan- og bygningsloven.

54.10 Beredskap innen kraftforsyning

Fylkesmannen har jevnlig og god kontakt med kraftforsyningens distriktssjef (KDS) om aktuelle beredskapstiltak som rasjonering og prioritering av samfunnskritiske virksomheter. Kraftforsyningen har vært tema i Fylkesberedskapsrådet. Fylkesmannen har hatt kontakt med NVE i forbindelse med dameiernes ansvar for utarbeidelse av dambruddbølgekart. Kartleggingen er godt i gang, men noe gjenstår og aktuelle dameiere vil bli påminnet sitt ansvar. Fylkesmannen har fått oversikt over alle klassifiserte dammer i fylket fra NVE.

Flomvarsler og -meldinger fra NVE blir rutinemessig videresendt til aktuelle adressater via innarbeidede varslingsrutiner.

2011 bød på to flomsituasjoner (Pinsehelgen og i august) på Østlandet og deler av Hedmark ble berørt av begge disse. Krisehåndteringen i aktuelle kommuner og hos Fylkesmannen ble ivaretatt uten store problemer, bortsett fra i Pinsehelga da mobilnettet var ustabil og tildels helt ute i store deler av landet.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Organisering for krisehåndtering

Fylkesmannens beredskapsplan holdes à jour og kriseledelsen og krisestaben er kjent med planen og sine gjøremål.

Fylkesmannen påser at kommunene har beredskapsplaner og tilfredsstillende organisering for å ivareta sine oppgaver gjennom øvelser og tilsyn.

Fylkesmannens sambandsinstallasjoner og sambandsplan er oppdatert. Nytt sambandsutstyr (XO-mail) er installert og i drift og testes rutinemessig.

Kryptomateriellregnskapet er à jour til enhver tid og rapporter blir avgitt i henhold til bestemmelsene.

Pålagte instruksjoner og planer for kryptoutstyret og sambandstjenesten, herunder varslingsplaner, varslingslister er oppdatert.

55.2 Krisehåndtering

Fylkesmannens evne til å håndtere ekstraordinære påkjenninger og kriser ivaretas, se resultatområde 55.1.

Fylkesmannen er godt forberedt på å ivareta sin koordinerende rolle i forbindelse med informasjonshåndtering og rapportering iht. retningslinjene. Krisestøtteverktøyet CIM er implementert hos Fylkesmannen og i kommunen. Fylkesmannen har tatt i bruk CIM-logg og beredskapsplanmodulen. Alle kommuner har fått opplæring i CIM og noen kommuner har benyttet CIM-logg under øvelser.

Hendelser

Flom i juni og august, terror 22. juli, ekstremværet "Dagmar" i desember. Alle disse hendelsene ble håndtert hos Fylkesmannen. Krisehåndteringen gikk i hovedsak ut på kontakt med berørte kommuner, rapportering og oppfølging. Terrorhendelsene 22. juli ble håndtert i nært samarbeid med sosial- og helseavdelingen, både de første dagene og i forbindelse med oppfølgingstiltak i forhold til berørte etter Utøya-hendelsen.

Kommunenes evne til å ivareta sitt koordinerende ansvar i krisesituasjoner, herunder informasjonsutfordringene blir ivarett gjennom Fylkesmannens øvelser og seminarer for kommunene.

Arbeidet med å styrke samfunnets beredskap mot krisesituasjoner i fred, mot sabotasje, sikkerhetspolitiske kriser og krig ivaretas i forbindelse med planlegging og øvelser, samt i møter i Fylkesberedskapsrådet.

55.3 Evaluering

Fylkesmannen har deltatt i evalueringsmøter etter terror- og flomhendelser. Ekstremværet "Dagmar" vil bli tatt opp som tema i aktuelle møtefora i 2012.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 252 182,79	kr 37 710,13
51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 1 300,00	kr 0,00
52.1 Fri rettshjelp	kr 744 495,83	kr 168 849,76
52.9 Annet Borgerettigheter (rest 52)	kr 0,00	kr 0,00
53 Forebyggende samfunnsikkerhet	kr 922 502,52	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 949 394,87	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 407 051,10	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 2 944,00	kr 0,00
Sum:	kr 3 279 871,00	kr 206 559,00

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Fylkesmannen har en løpende god kontakt og dialog med kommunene i fylket gjennom hele året. En slik kontinuerlig kontakt er avgjørende for å ha tilstrekkelig innsikt i de utfordringene kommunene står overfor. I 2011 startet Fylkesmannen med å besøke de nye kommunestyrene/formannskapene etter valget.

Kommunebesøkene er et ledd i å synliggjøre Fylkesmannen, orientere om roller, oppgaver og forventninger. I tillegg presenteres ulike fagområder ut fra de utfordringer som den enkelte kommune har. I tillegg er det gjennomført mange enkeltmøter med kommunene og regionrådene i ulike faglige sammenhenger der Fylkesmannen formidler statlige styringssignaler.

Fylkesmannen gjennomførte også i 2011 et årlig møte med alle ordførerne og rådmenn. Et slikt fellesmøte er en god arena for å få frem klargjøring av og forståelse for nasjonal politikk.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Fylkesmannen har over flere år satt av betydelige skjønnsmidler til omstillingstiltak i kommunene. Flere forskjellige prosjekter er gitt støtte. For 2011 valgte Fylkesmannen å begrense denne satsingen, og kommunene ble ikke gitt anledning til å søke på slike midler i 2011. Imidlertid ble en del mindre allerede igangsatte prosjekter videreført.

Det er fortsatt en betydelig innsats fra fylkesmannens side i forhold til ROBEK-kommunene. Embetet har i flere år samarbeidet med disse kommunene for å skape balanse og sunn økonomi. Noen har kommet seg ut av registret, men nye har kommet inn igjen. Ved utgangen av 2011 var det fire kommuner i ROBEK.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført ett møte med Mattilsynet, Arbeidstilsynet og KS for å koordinere tilsynsvirksomheten mot kommunene i 2011. Internt har vi samordnet og utarbeidet egen tilsynskalender for 2011.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i Kommuneloven

Antall budsjetter behandlet som munnet ut i eget brev fra Fm: 4

Antall budsjetter underkjent pga. formelle feil:	0
Antall budsjetter underkjent pga. økonomisk innhold:	1
Påpekt forhold i andre budsjetter:	2
Behandlede lånesøknader:	12
Av disse ble avslått:	1
Behandlede lånesøknader IKS:	7
Av disse ble avslått:	0
Behandlede garantisøknader:	4
Av disse ble avslått:	1

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Fylkesmannen går grundig gjennom budsjettene fra alle kommunene og driver i den forbindelse en utstrakt veiledning gjennom den omfattende kontakten med kommunene som denne oppfølgingen gir. Det er 4 ROBEK-kommuner i fylket. Disse følges spesielt opp og har alle en forpliktende plan for å komme i økonomisk balanse. Rapportering via og bruk av data fra Kostra er tatt opp på møter med kommunene.

For bruk av skjønnsmidler vises til rapporteringen under pkt. 61.2

I samråd med kommunene har vi sluttet med spesielle informasjonsmøter om statsbudsjettet, men vi gir mye muntlig informasjon rett etter at budsjettet er lagt frem, samt at vi arrangerer en konferanse for ordførere og rådmenn i mai hvert år.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valglov

Det har vært mange henvendelser på telefon og e-post fra kommunale saksbehandlere, ordførere og rådmenn om habilitetsspørsmål. Disse gjelder hovedsaklig vurdering av habiliteten for folkevalgte, som enten har tilknytning til saken som ansatt i kommunen e.l. eller som av andre grunner har en tilknytning til saken som skal behandles i de folkevalgte organer. Antallet henvendelser blir ikke registrert.

63.1 Kommunalrett

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMHE	2	1	1	0	0	0	1	0
Sum	2	1	1	0	0	0		

63.2 Valg

I forbindelse med kommunestyre- og fylkestingsvalget ble det avholdt en veiledningskonferanse i 2011. Konferansen ble avholdt i samarbeid med Hedmark fylkeskommune. Konferansen hadde 56 påmeldte fra 19 av 22 kommuner.

Fylkesmannen hadde beredskap valgdagen, men mottok ingen spørsmål fra kommunene på denne dagen.

Det har vært mange telefonhenvendelser i forbindelse med valget, og særlig i forbindelse med valg til formannskap, utvalg mv, vedrørende forståelsen av reglene om kjønnsmessig balanse.

Resultatområde 64 Forvaltningsloven og offentleglova i forhold til kommunesektoren

Det er behandlet 3 saker om innsyn etter offentleglova. En sak gjaldt lovens virkeområde i forhold til energiselskap og var spesielt krevende. En sak gjaldt innsyn i søkerliste og ble gitt delvis medhold. En sak ble returnert kommunen for videre behandling.

Vi har mottatt mange muntlige henvendelser fra kommuner om forvaltningsrettslige spørsmål, særlig rundt inhabilitet.

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Det har ikke vært noen saker om kommuneinndeling i 2011

65.2 Interkommunalt samarbeid

Kommunene i Hedmark har organisert interkommunalt samarbeid på mange av kommunenes tjenesteområder. En del av samarbeidet har sitt utspring i regionrådene, mens flere samarbeidsforhold er oppstått mellom to eller flere kommuner direkte. Det skjer mye interkommunalt samarbeid, både etter vertskommunemodellen og etter andre organisasjonsformer.

Resultatområde 66 Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Det er rapport for hvert tertial i Sysamregisteret.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Vi har ikke hatt saker om ekspropriasjon eller forhåndstiltredelse.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMHE	0			
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMHE	0			
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
62 Kommuneøkonomi	kr 711 578,97	kr 0,00
66 Bolig- og bygningsrett	kr 994 578,47	kr 0,00
Andre oppgaver under KR D	kr 501 963,69	kr 0,00
Sum:	kr 2 208 121,00	kr 0,00

Arbeidsdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Vi har i 2011 behandlet 152 klagesaker etter lov om sosiale tjenester i Nav. I tillegg har vi, med bakgrunn i § 9 tilskrevet kommunene for opplysninger i 12 enkeltsaker for å vurdere opprettelse av hendelsesbaserte tilsynssaker.

Vi har i økende grad enkelthenvendelser fra kommunene knyttet til råd og veiledning av generell karakter, samt oppfølging av forhold som blir avdekket under tilsyn.

Vi har også avholdt en konferanse med fokus på tilsyn og internkontroll. Dette var en erfaringskonferanse hvor tema for landsomfattende tilsyn, samt erfaringer og funn fra gjennomførte tilsyn var grunnlaget for foredrag, grupperefleksjon og dialog rundt tema internkontroll og materielle krav etter lov om sosiale tjenester i Nav. 21 av 22 hedmarkskommuner deltok på denne 2 dagers samlingen.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen - formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Vi har gjennomført 2 møter med Nav-ledere i Hedmark. Tema på disse møtene har vært Fylkesmannens oppgaver og innsats mot Nav-kontorene på områdene 73.1 t.o.m. 73.6. I tillegg har temaer fra vår klagesaksbehandling og tilsynsgjennomføring vært gjennomgått på møtene med Nav-lederne. Møtene har vært avholdt i samarbeid med fylkesleddet i Nav Hedmark. Vi har også avholdt 3 møter i koordineringsgruppen. Denne gruppen består av fylkesdirektøren for Nav i Hedmark, leder for KS i Hedmark, Fylkesmann i Hedmark, Fylkeslegen i Hedmark, representanter for rådmannsutvalget i Hedmark og leder for fylkesrådet i Hedmark. Temaer i dette foraet har vært strategisk plan for Nav i Hedmark, utvikling av partnerskapene i Hedmark og andre tema av strategisk/aktuell karakter.

Fylkesmannen i Hedmark har i 2011 gjennomført dialogmøter med et utvalg av kommuner i Hedmark. I disse dialogmøtene har informasjon om status, føringer og beslutninger knyttet til kommunenes ansvar for oppgaver etter lov om sosiale tjenester i Nav kontorene vært tematisert.

Vi har også hatt 2 møter med Nav Hedmark med målsetting å samordne kompetansetiltak rettet mot Nav kontorene.

Fylkesmannen i Hedmark har i 2011 gitt høringsinnspill til Arbeidsdepartementets utkast til ny forskrift til lov om sosiale tjenester i Nav og til arbeids- og velferdsdirektoratets utkast til nytt rundskriv til samme lov.

Øvrige kompetansetiltak og faglige nettverk beskrives under punkt 73.1, 73.3, 73.4, 73.5 og 73.6

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Fylkesmannen har gjennom et tett samarbeid med Nav Hedmark, med en fast representant og 4-5 kompetanseveiledere, vært aktive pådrivere for å nå de kvantitative målene og for å fremme best mulig kvalitative programmer. Ved utgangen av november 2011 var det i Hedmark 273 deltakere i kvalifiseringsprogrammet. Dette ligger under det forventede antall deltakere.

Veiledere

I tråd med anbefalingene i sluttrapporten for implementering av kvalifiseringsprogrammet, har Fylkesmannen fortsatt ansatt 4 KVP kompetanseveiledere med ansvar for hver sin region. De fire regionene har samme fysiske inndeling som Nav Hedmark. Med ett unntak er kompetanseveilederne ansatt på et Nav kontor der leder har regionansvar. I tillegg er en av kompetanseveilederne også midlertidig ansatt hos Fylkesmannen.

De fire kompetanseveilederne har sammen med representanten fra Nav Hedmark og Fylkesmannen blitt invitert til samtlige samlinger som AV-direktoratet har hatt i forhold til kvalifiseringsprogrammet. De har også hatt jevnlig møter hos Fylkesmannen. På disse dagsmøtene har de også fått orientering om det øvrige arbeidet Fylkesmannen

gjør i forhold til sosiale tjenester i Nav, boligsosialt arbeid og rusarbeid. Det har også vært avholdt møte med fylkeskommunens oppfølgingstjeneste for elever under videregående opplæring. Fylkesmannen har på denne måten ønsket å bidra til fortsatt relevant kompetanse for de regionale KVP kompetanseveilederne. De har fått direkte informasjon/opplæring fra AV-direktoratet. I disse veiledningsmøtene sammen med Fylkesmannen er det også blitt lagt til rette for planlegging av møter i egen region og felles refleksjoner over utfordringer i arbeidet.

Dialogmøter

Fylkesmannen har sammen med en fast representant Nav Hedmark og en kompetanseveileder også i 2011 hatt dialogmøter med Nav-kontorene. I 2011 besøkte vi 8 Nav-kontorer. Vi møter ledelsen ved kontorene og de veilederne som arbeider med KVP. Temaene for besøkene har bl.a vært IP (individuell plan), programinnhold, oppfølging, tiltaksarbeid, økonomi og samarbeid mellom kommune og Nav-kontor. Ved tidligere besøk har vi sett i saksmapper til KVP deltagere. I 2011 valgte vi en annen innfallsvinkel for å få fram erfaringer fra KVP arbeidet. Vi ba kontorene om muntlig å formidle erfaringer gjennom å fortelle "suksesshistorier" eller erfaringer til et par deltagere som har gjennomført programmet. Dette ga oss viktig innsikt i erfaringer med programmet.

Faglige nettverkssamlinger

Det er blitt avholdt 12 regionale nettverkssamlinger. Hedmark er delt i 4 regioner og hver region har hatt 3 møter. Møtenes varighet er fra ½ - 1 dag (gjennomsnittlig 20 deltakere). Målgruppen er ledere og ansatte i regionen som arbeider med KVP og deres samarbeidspartnere. Temaene har vært motstand, motivasjon og endring, omvisning på en attføringsbedrift, arbeid med innspill til nye forskrifter, psykisk helse og KVP, Rus og KVP, erfaringsutveksling i forhold til rutiner og saksframlegg i KVP-arbeidet.

Faglig nettverk for hele fylket har hatt 3 samlinger over til sammen 4 dager. Målgruppen er ledere og ansatte som arbeider med KVP og deres samarbeidspartnere.

Vi har i gjennomsnitt hatt 60 deltagere på samlingene som er blitt arrangert i samarbeid med Nav Hedmark.

HPMT (Helhetlig, Prinsippstyrt, Metodisk, Tilnærming)

For å møte behovet for faglig støtte i arbeidet med KVP, er det i regi av Arbeids- og velferdsdirektoratet utviklet et eget fag og utviklings- og opplæringsprogram for ansatte som arbeidet med KVP.

I 2009 var Hedmark delaktig både på instruktør og deltagersiden i direktoratets HPMT pilot. Erfaringene var udelt positive og har gitt de medvirkende enheter en styrket faglig tilnærming og fokus på prosessrettet oppfølgingsarbeid. I Hedmark uttalte en samstemmig styringsgruppe for implementering av KVP at HPMT burde innføres som felles oppfølgingsmetodikk for veiledere i Nav.

I Hedmark ønsket både Nav-kontorene i Kongsvinger og Hamar å delta i utviklings- og forskningsprosjektet. Kongsvinger ble trukket som sammenligningskontor og skal levere materiell til forskningen. I trekningen fikk Hamar status som tiltakskontor. Ti veiledere fra Nav Hamar har i 2011 fått 9 (11) dagers opplæring i programmet. Tre veiledere fra Hamar har fått to dagers innføring i veiledning etter HPMT modellen. To representanter fra Fylkesmannen har tidligere fått denne opplæringen og bisto senere under opplæringen av tiltakskontorene. Fylkesmannen skal videre gi veiledning til HPMT-veiledere og for øvrig aktuell bistand til Hamar-kontoret, herunder innsamling av aktuelt forskningsmateriale. Fylkesmannen har også deltatt i 5 plansamlinger i regi av direktoratet.

73.4 Utenrettslig økonomisk rådgivning

Fylkesmannen i Hedmark har også i 2011 fortsatt sin satsning på økonomisk rådgivning ved å følge opp de medarbeiderne i kommunene og Nav-kontor som jobber med dette. Fylkesmannen i Hedmark og Oppland har i samarbeid gjennomført to arrangementer i 2011:

- årlig to-dagers fagsamlingen for gjeldsrådgivere/økonomiske rådgivere med 58 deltakere. Det var gode tilbakemeldinger på fagsamlingen. Dette er en viktig arena både for faglig påfyll og nettverk
- En-dags basiskurs i økonomisk rådgivning med 123 deltakere. Dette er en komprimert utgave av grunnkurset. Målgruppen var ansatte i Nav, samt øvrige ansatte i kommunen, sykehus, rusinstitusjoner og lignede som ønsker kunnskap om hva økonomisk rådgivning er, og hva slags hjelp man kan gi personer som har en uoversiktlig økonomisk situasjon.

Fylkesmannen i Hedmark har i 2011 jobbet aktivt for å motivere kommunen til søknader om interkommunale prosjekter for økonomisk rådgivning. Ut fra konkrete tilbakemeldinger, vet vi at dette vil føre til at det kommer slike søknader i 2012.

Fylkesmannen i Hedmark har deltatt i halvårlege regionmøter for økonomiske rådgiverkontakter, samt på konferansen "Penger til besvær" høsten 2011. Det er samlet inn statistikk for Hedmark på området økonomisk rågivning som er videresendt Fylkesmannen i Oslo/Akershus som samordner disse lokale statistikkene for regionen.

73.5 Boligsosialt arbeid

Fylkesmannen administrerer prosjektmidlene kommunene kan søke til boligsosiale prosjekter fra Arbeids- og velferdsdirektoratet. Hedmark har i 2011 gitt midler til videreføring av 6 boligsosiale prosjekter, samt midler til 2 nye prosjekter. De videreførte prosjektene retter seg hovedsaklig mot oppfølging av rusmisbrukere i bolig og er tett knyttet mot rusprosjektene med midler fra Helsedirektoratet. Fylkesmannen er representert i de fleste prosjektenes styringsgruppe. De to nye prosjektene har andre målgrupper enn rusmisbrukere, blant annet barnefamilier og øvrige brukere av Nav som har behov for oppfølgingstjenester i bolig. Ett prosjekt har prøvd ut boligskole med stort hell. Kommunene Elverum, Stange og Våler har mottatt midler til 1 stilling hver, og Hamar, Kongsvinger og Ringsaker har fått midler til 2 stillinger hver. 4 av tilskuddskommunene er innlemmet i Husbankens boligsosiale utviklingsprogram (BOSO), og prosjektene ses i sammenheng med BOSO.

Fylkesmannen har fra 2011 opprettet et lokalt nettverk for oppfølgingstjenester i bolig, slik at kommunene kan diskutere problemstillinger og lære av hverandre. Nettverket har hatt 3 heldagsmøter i 2011, og programlederne for BOSO (se over) deltar også i nettverket. Det møter i underkant av 20 personer på hvert møte, og møtene rullerer i kommunene. Ut fra tilbakemeldingene, opplever deltakerne dette som et nyttig nettverk.

Fylkesmannen i Hedmark har deltatt i to halvårlege regionmøter i regi av Kriminalomsorgen region Nordøst sammen med fylkesmennene i Oppland og Oslo/Akershus, samt Nav i tilsvarende 3 fylker. Fokus har vært på aktivitet og bolig ved utflytting fra fengsel. En følge av dette samarbeidet, var at vi i fellesskap med Kriminalomsorgen arrangerte konferansen "Bolig ved løslatelse fra fengsel", 50 deltakere. Målgruppen var fengselsbetjenter, fengselskontakter i Nav og de som jobber med oppfølgingstjenester i bolig og med rusmisbrukere i kommunene. Fylkesmannen i Hedmark hadde innlegg om boligsosialt arbeid på møtet som Nav arrangerer for sine fengselskontakter og Kriminalomsorgen.

Fylkesmannen i Hedmark har i 2011 gitt tilskudd til dokumentaren "Glippsonen" som er laget av BalderFilm. Filmen tar blant annet for seg den sårbare fasen ved overgang fra fengsel til bolig.

Fylkesmannen i Hedmark har i samarbeid med Fylkesmennene i Oppland, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag, Husbanken, KoRus (kompetansesenteret rus) og RIO (rusmisbrukernes interesseorganisasjon) avholdt den årlige boligsosiale Røros-konferansen for kommunene. Temaet var rus og boligsosialt arbeid, og det var ca. 100 deltakere.

I 2011 var Fylkesmannen i Hedmark sammen med Fylkesmannen i Oppland arrangør for studietur i regi av Arbeids- og velferdsdirektoratet på området boligsosialt arbeid og barnefattigdom. Representanter fra alle fylkesmannsembeter i landet, samt Husbanken og Arbeids- og velferdsdirektoratet reiste på besøk til boligsosiale prosjekter og barnefattigdomsprojekter i Hedmark og Oppland. Formålet med turen var nettverksbygging, ny læring og utveksling av erfaringer/kunnskap. Arbeids- og velferdsdirektoratet har utarbeidet egen rapport fra alle prosjektbesøkene.

Fylkesmannen i Hedmark har rapportert på boligsosiale utfordringer i Hedmark pr. 01.11.11 jf. embetsoppdraget, samt gitt høringsinnspill på NOU "Rom for alle".

73.6 Barn og unge

Fylkesmannen i Hedmark har i 2011 gitt midler til 3 barnefattigdoms-prosjekter. Det er videreføring av prosjekt i Eidskog med 1 stilling knyttet til Framtidssenteret ved ungdomsskolen (hindre at ungdom dropper ut av skolen), tilskudd til utarbeidelse av fattigdomsplan i Kongsvinger (nytt prosjekt) og 1 stilling samt tiltaksmidler til et prosjekt i Elverum (nytt). Prosjektet i Elverum retter seg mot barnerike flyktningfamilier som har vært mer enn 5 år i Norge, hvor en eller begge foreldre er i kvalifiseringsprogram og/eller mottar økonomisk ytelse etter lov om sosiale tjenester i Nav.

Prosjekt Barn og unge i Hedmark (2010-2013) ble initiert av embetsledelsen som er tverrgående samarbeidsprosjekt mellom fagavdelingene i embetet. Prosjektet er forankret i fullmaktsbrevene fra FAD og flere fagdepartementer. Prosjektet er finansiert av tilbakeholdte skjønnsmidler i 2011. Gjennom disse midlene skal embetet stimulere til lokalt omstillings- og fornyingsarbeid og bidra til å skape en kultur for endrings- og

omstillingsarbeid i kommunene. Hensikten med prosjektet er å få til en bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge i Hedmark. Det er fordelt 2,3 mill kr til formålet dette året og tilsvarende beløp er satt av til tiltaket i 2012 under forutsetning av at det er fremdrift i prosjektene. Det er tildelt midler til tiltak i 9 kommuner fordelt på regionene, Solør/Glåmdalen og Nord-Østerdal. I tildelingen av skjønnstilskudd til de lokale prosjekter i kommunene er det lagt vekt på at de tverrfaglige og tverretatlige kommunale tiltakene er vurdert og sett i sammenheng med embetets arbeid med veiledning og samordning av øvrige statlige virkemidler overfor kommunene. Eksempler på dette er statlige midler til styrking av barnevernet, rusforebyggende tiltak, boligsosiale tiltak, barnefattigdom, tverrfaglige studier i psykososialt arbeid for barn og unge og kompetansetiltak for barnehageansatte i småbarnspedagogikk.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 213 974,21	kr 697 927,49
73.9 Andre oppgaver Sosialtjeneste (rest 73)	kr 118 547,38	kr 599 641,99
74 Tilsyn med sos. tj. i arbeids- og velferdsforv.	kr 652 399,36	kr 148 930,92
Andre oppgaver under AD	kr 36 667,63	kr 0,00
Sum:	kr 1 021 588,00	kr 1 446 500,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 73 Levekår og sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester

Resultatområde 75 Habilitering og rehabilitering

75.1 Habilitering og rehabilitering – nasjonal strategi

I samarbeid med habiliteringstjenesten for voksne har det vært gjennomført en todagers konferanse med godt oppmøte hvor særlig spørsmål knyttet til omsorgssituasjonen for psykisk utviklingshemmede har vært tema.

75.2 Barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Området har ikke vært prioritert.

75.3 Unge personer med nedsatt funksjonsevne i alders og sykehjem

Det var to personer under 50 år på sykehjem i Hedmark.

Fylkesmannen har behandlet en klagesak fra en funksjonshemmet mann som ikke ønsket å bo på sykehjem. Vedkommende var over 60 år og fikk et annet botilbud før klagen ble ferdigbehandlet.

Resultatområde 76 Kvalitet og samhandling

76.1 Samarbeid mellom 1. og 2.linjetjenesten

Vi arrangerte en stor fylkeskonferanse (350 deltakere) i samarbeid med Helsedirektoratet om samhandlingsreformen og de nye helselovene.

Vi deltar i samarbeidsforum sammen med KS, Sykehuset Innlandet HF og fylkeskommunen om samhandlingreformen, herunder inngåelse av avtaler mellom den enkelte kommune og sykehuset.

Det er gjennomført møteserie med politisk, administrativ og faglig ledelse i kommunene der et av hovedtemaene er samhandlingsreformen. Øvrige temaer er fastlegeordningen/allmennlegetjeneste, psykisk helsetjeneste og omsorgsplan 2015. Vi har hatt møte med 12 kommuner i 2011. Resterende møter i 10 kommuner er planlagt gjennomført i løpet av 1. kvartal 2012.

Sykehuset Innlandet HF har alle kommunene i Hedmark og Oppland, samt Nes i Akershus som opptaksområde. Sykehuset yter spesialisthelsetjenester innen somatikk (herunder rehabilitering og habilitering), psykisk helsevern og rus. Det er tidligere etablert en møte- og avtalestruktur på helseforetaksnivå, divisjons-/lokalsykehusnivå og innenfor enkelte fagområder. Eksempler på dette kan være samarbeidsavtale mellom psykisk helsevern og kommunene, samhandlingsavtale mellom ambuleringsteam og kommunene i nedslagsfeltet, skriftlige utskrivings- og samarbeidsrutiner mellom indremedisinske avdelinger og helse-/pleie- og omsorgstjenesten i kommunene i lokalsykehusområde. Innenfor somatikken er det særlig lokalsykehusområdene rundt sykehuset på Tynset og Kongsvinger som har kommet langt i å etablere gode og rasjonelle samhandlingsrutiner med de kommunale helse- og sosialtjenestene. I midt-fylket (Hedmarken og Sør-Østerdal) er det innenfor psykisk helse/psykisk helsevern gjennomført et samhandlingsprosjekt mellom spesialisthelsetjenesten og 8 kommuner (K8). KS har vært aktiv medspiller og Fylkesmannen har i stor grad bidratt til å få igang dette utviklingsarbeidet. I Nord-Østerdal (Tynset) og Glåmdalen (Kongsvinger - K6) er det godt fungerende samarbeidsfora innen områdene rus/psykiatri. Fylkesmannen har i 2011 støttet K8 og K6 økonomisk.

76.2 Individuell plan

Individuell plan har vært fokusert i forbindelse med gjennomføring og oppfølging av planlagte tilsyn i kommunene. Den har også vært tatt opp som tema i forbindelse med hendelsesbaserte tilsynssaker. Individuell plan har vært et særlig fokusområde innen opptrappingsplanen for rusfeltet. Det er ingen spesielle tiltak utover dette.

76.3 Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten

Strategien har vært fulgt opp fortløpende gjennom hele året. Det har skjedd gjennom kontakt med kommunene og på ulike arenaer. Kvalitetssystemer og kvalitetstenkning har vært diskutert og behandlet i de ulike samarbeids- og utviklingsfora som Fylkesmannen har med kommunene. I forbindelse med oppfølging av avvik etter systemrevisjoner både på sosial- og helseområdet har dette temaet vært helt sentralt. Temaet har også vært tatt opp i nettverksmøter med pleie- og omsorgstjenestene i kommunene, samt i særskilte møter med ledelse og fagfolk i kommuner der kvalitetsforbedring og styring/ledelse av tjenestene har vært sentrale oppfølgingsteamer. I forhold til Sykehuset Innlandet HF har temaet vært fokusert i forbindelse med våre møter med sykehusledelsen og i oppfølgingen av avvik etter tidligere systemrevisjoner.

76.5 Felles digitalt nødnett

I 2011 har vi deltatt på et oppstartsmøte i forbindelse med innføringen av Felles digitalt nødnett i Hedmark/Oppland.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.1 Helsemessig og sosial beredskap

Sosial- og helseavdelingen v/fylkeslegen eller representant deltar i lokal redningsentral (LRS), fylkesberedskapsrådet, atomberedskapsutvalget og ved øvelser. Samarbeidet med beredskapsavdelingen er godt.

Vi har deltatt ved gjennomføring av kommuneøvelser i kriseledelse og bruk av beredskapsplanverk i Elverum, Engerdal, Folldal, Os og Trysil. Scenarioet var utbrudd av smittsom sykdom med alvorlige helsemessige konsekvenser - forårsaket av kloakkinfisert drikkevann. Vi samarbeidet med beredskapsavdelingen som hadde hovedansvar for øvelsen. I kommunenes krisehåndtering var det utfordringer knyttet til infoarbeidet, bruk og samordning av planverk, hygienekompetanse og ansvarsgråsoner mellom kommune og private/interkommunale vannverk. Det er gitt skriftlige evalueringsrapporter til den enkelte kommune. Med dette er de realistiske øvelsene gjennomført i samtlige 22 hedmarkskommuner i perioden 2008-2011. Kommunene har gitt meget positive tilbakemeldinger til øvelsesopplegget.

Etter 22. julihendelsene har vi i samarbeid med beredskapsavdelingen vært involvert i både rapporteringen mellom sentrale myndigheter og kommunene og oppfølgingen av de berørte av hendelsene. Rapporteringen er loggført i DSB-CIM.

Vi var også i samarbeid med beredskapsavdelingen involvert i informasjon og rapportering knyttet til flomsituasjonen i Hedmark i juni 2011.

Vi har også i 2011 deltatt på den årlige helseberedskapskonferansen.

Vi kan ikke bekrefte at kommunene har etablert en elektronisk beredskapskommunikasjon med fastlegene. Virkemidlene her er etter vår oppfatning i hovedsak avtaleverk (kommune - fastlege) og ny fastlegeforskrift.

77.2 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Fylkesmannen behandlet i 2011 0 saker hvor helsepersonell ble fritatt for forvaltningsmessig taushetsplikt.
Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE	0	0
Sum	0	

77.3 Særfradrag

52 saker i 2011, dvs en fordobling fra 2010 da det var 26 saker. Antallet klagesaker var 16, som representerer en liten økning fra 2010 da det var 12 klagesaker.

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE	52	30
Sum	52	

77.4 Førerkortsaker

I 2011 behandlet vi 1226 saker. Fra 2009 er dette en økning på 57 % (781 saker) og en økning på 15 % fra 2010 (1068 saker).

Saksbehandlingstiden er ved årsskiftet på ca. 16 uker. Vi klarer ikke å overholde resultatkravet i forhold til saksbehandlingstiden og har omlag 500 saker i restanse.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
---------	--------------	------------------------------------

FMHE	1226	16
Sum	1226	

77.5 Pasientjournaler

Ingen pasientjournaler til oppbevaring.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMHE	0
Sum	0

77.6 Rett til trygderefusjon

Vi har i 2011 ikke mottatt anmodning fra NAV vedrørende vurderingen av om privat virksomhet tilfredsstillende de krav som gir rett til trygderefusjon.

77.7 Felles barnevern, sosial og helsemelding

Sosial- og helsemelding for 2010 fra Hedmark ble ferdigstilt i mars 2011.

77.8 Rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i pasientrettighetsloven kap. 4A

Vi har i 2011 mottatt 82 vedtak om tvungen helsehjelp. 39 saker har en varighet på mer enn 3 mnd. Av vedtak som har kortere varighet enn 3 mnd er 16 saker vedrørende tannbehandling, 6 vedtak er fra Sykehuset Innlandet og de øvrige sakene er sendt fra kommunene. 15 av 22 kommuner har sendt inn vedtak i 2011. Vi har ikke mottatt vedtak fra Alvdal, Folldal, Tolga, Engerdal, Våler, Tynset og Sør-Odal kommune. Hamar kommune har sendt inn 16 av de 82 sakene vi har mottatt.

Vurdering

Alle kommunene i fylket har deltatt i to opplæringsrunder. Vi må fremdeles drive mye veiledning i saksbehandlingen av vedtak. Det er fremdeles store mangler og da spesielt knyttet opp mot vurdering av samtykkekompetanse, graden av motstand og beskrivelse av effekt av tillitskapende tiltak. Vurdering av samtykkekompetanse synes å være den største utfordringen. Fylkesmannen savner også noen nasjonale samlinger for embetene. Det er viktig med erfaringssamlinger hvor en kan lære av hverandre, samt drøfte generelle problemstillinger.

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid generelt

Det er gjennomført konferanse med 400 deltagere om implementering av nye helselover.

Fylkesmannen har deltatt på Nasjonal helsekonferanse samt folkehelserådgiversamlingene i regi av Helsedirektoratet. Vi har deltatt i arbeidet med utforming av Folkehelse og kommuneplanlegging - Moment - og tipsliste, sammen med fylkesmannen i Østfold og Vestfold, på oppdrag fra Helsedirektoratet.

Det er faste møter med Hedmark fylkekommune, hver 2. uke i regionalt folkehelsepartnerskap. Kommunikasjon mellom Fylkesmannen og fylkeskommunen fungerer godt.

Det har vært samarbeid med fylkekommunen om 2 folkehelsekonferanser.

Fylkesmannen har gitt tilbakemelding på folkehelseperspektiv i kommuneplaner, samt deltatt i Planforum og interne planmøter.

Fylkesmannen har deltatt i Pilotprosjekt i Innlandet i Universell utforming.

Kommunene i Hedmark har i varierende grad implementert folkehelseperspektivet i den kommunale planleggingen.
Folkehelsearbeid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE	0	0
Sum	0	

83.2 Miljørettet helsevern

Vi har behandlet en klagesaker på kommunalt vedtak innen miljørettet helsevern. Saken omhandlet lokal luftforurensning fra en mindre trevarefabrikk. Kommunens vedtak ble opprettholdt noe som betyr at naboene ikke nådde fram med klagen i dette tilfelle. Saksbehandlingstiden var 4 måneder. Vi har informert og blitt informert på de to møtene i Forum for miljørettet helsevern i Hedmark og Oppland hvor "grasrota" innen feltet møtes. Her gjennomgås aktuelle temaer og felles policy i de to fylkene. Hjemmelsgrunnlag generelt, radon, solarier, Legionella, røykeloven og tatoveringsvirksomhet var temaer i 2011.

Vi har bistått andre avdelinger og myndigheter med miljøhygienisk kompetanse i aktuelle saker.

Vi har i 2011 deltatt i Helsedirektoratets prosjektgruppe om radon i barnehager og skoler sammen med Strålevernet og Fredrikstad kommune og vi har besvart spørreundersøkelse om miljørettet helsevern og godkjenningsstatus for skoler - i regi av Utdanningsdirektoratet i samarbeid med Helsedirektoratet.

83.3 Ernæring, fysisk aktivitet, tobakk og seksuell helse

Understøtter kommuner i tematiske innsatsområder via:

- Deltagelse i regionalt partnerskap (informasjon) samt nettverkskonferanser de arrangerer med kommuner og andre
- Deltagelse i folkehelsekonferanser i regi av Hedmark fylkeskommune

Frisklivssentraler: Vært tema for diskusjon i work-shops på folkehelsekonferanse + en dagskonferanse med nettverk for frisklivssentraler. Mye aktivitet i Hedmark på etablering av frisklivssentraler i 2011.

Fylkeskommunen har gitt tilskudd til etableringene, samt har oversikt over progresjon i etableringsarbeidet. FK/FM er spesifikke og omforent i budskap om kommunal / interkommunal forankring økonomisk, en forutsetning for at frisklivssentraler skal bli et lavterskeltilbud. Også viktig for forutsigbarhet av drift fremover. Innhold og kvalitet i tilbudet må diskuteres i etableringsfasen, slik at dette ikke bare blir en kamuflering av nye treningssentre. Fysisk aktivitetstilbud for folk med utfordringer innenfor psykisk og fysisk helse, er omfattende og kreativt i de kommunene som allerede har et etablert frisklivstilbud i Hedmark.

Tobakk: Fylkesmannen har god kontakt med Nasjonalforeningen for folkehelse, som tilbyr kurs på frisklivssentraler i *mestring*. De tilbyr røykesluttkurs kun på bestilling fra arbeidsplasser. Frie røykesluttkurs er nedlagt på grunn av mangel på deltagelse.

Ernæring: FM har god orientering fra FK om Bra Mat kurs, fiskesprell i barnehager, grønne kantiner i v.g. skoler, sukkerkrig og sunne idrettsarrangementer i regi av Hedmark fylkeskommune. FM har ingen egne tiltak.

Forebygging av uønskede svangerskap og abort: Forvaltet tilskuddsmidler for 2011 (Stor-Elvdal helsestasjon: kr 10 000, Rendalen helsestasjon: kr 30 000, Våler kommune: kr 20 000)

Studenthelsetjeneste: Etablert i Hedmark i 2011 på Campus Hamar, Elverum, Åmot og Stor- Elvdal. Fått kr 290 000 i tilskuddsmidler for forebygging av uønskede svangerskap og abort.

83.6 Smittevern

Den største aktiviteten på dette feltet i 2011 knyttet seg til beredskapsøvelsene i kommunene Elverum, Engerdal, Follidal, Os og Trysil hvor smitteutbrudd forårsaket av forurenset drikkevann, kriseledelse og bruk av planverk stod sentralt.

I vinterhalvåret er det stadige meldinger om utbrudd av Norovirus (omgangssyke) ved sykehus, sykehjem og i

hjemmesykepleien, Dette til tross for at en betydelig innsats for å forebygge og begrense utbruddene er iverksatt. Dette gjelder infeksjonskontrollprogram med prosedyrer, bistand fra hygienesykepleiere med mer. Utbruddene er meget ressurskrevende og rammer både pasienter og personell.

Vi har fått varsel om et alvorlig E.coli-tilfelle (EHEC) med sykehusinnleggelse som resultat på slutten av 2011, men så langt er ikke noe større utbrudd kjent.

Den planlagte dagskonferansen i smittevern og miljørettet helsevern som skulle vært avholdt i desember 2011 er utsatt til 1. kvartal 2012 pga andre viktige konferanser for målgruppen på samme tid.

Resultatområde 84 Primærhelsetjeneste

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

Vi har overfor "Nasjonalt råd for spesialistgodkjenning og legefördeling" anbefalt en søknad om opprettelse av fastlegehjemmel i en kommune (Nord-Odal).

Det er ingen dispensasjon fra fastlegeordningen i Hedmark i 2011. Ordningen fungerer bra, men valgfriheten for pasienter/befolkningen er begrenset i enkelte kommuner.

Dagsmøte/konferanse for kommuneoverleger i Hedmark med varierte temaer innen samfunnsmedisin arrangeres annenhvert år. Den forrige ble avholdt i 2010 - den neste høsten 2012.

Allmennlegetjenesten har vært tema sammen med Omsorg 2015 og psykisk helse i dialogmøter med 12 kommuner høsten 2011. Hovedfokus har vært på styring, kompetanse og samhandling på disse tjenesteområdene. Vi planlegger å besøke de resterende 10 kommunene vinteren/våren 2012.

84.2 Turnustjeneste

Vi har kvalitetssikret (godkjent) turnussted i samtlige 22 hedmarkskommuner i samråd med SAFH, og tilrettelagt og gjennomført trekning av turnussted for turnusleger vår og høst 2011. Frafall førte til at det var 15 turnusleger i kommunene første halvår og 21 andre halvår 2011.

Vi har godkjent steder og fordelt turnusfysioterapeuter til spesialisthelsetjenesten og kommuner i Hedmark i samarbeid med Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Antallet er stabilt på ca. 12 kandidater pr. halvår.

Det er gjennomført turnusseminar vår og høst 2011 i offentlig helsearbeid for turnusleger, -fysioterapeuter og -kiropraktorer i kommunehelsetjenesten i Hedmark og Oppland. Fylkesmannen i Oppland hadde hovedansvaret.

Det er gjennomført kurs i legevaktsmedisin (akuttmedisin) for turnusleger i regi av Sykehuset Innlandet HF, Elverum vår og høst 2011. Kandidatene er meget godt fornøyd.

Våre to erfarne gruppeveiledere av turnusleger i kommunehelsetjenesten har hver gjennomført 3 dagssamlinger pr. halvår i 2011. Evalueringen er god.

Vi har gjennomført forenklet tilskuddsordning for kommuner med turnuslege - med en utbetaling pr. år i samarbeid med SAFH.

Vi har deltatt på møte for fylkesveiledere/gruppeveiledere for turnusleger på Lillehammer i regi av Helse direktoratet, SAFH og Fylkesmannen i Oppland. Aktuelle temaer vedrørende turnustjenesten for leger ble belyst.

Kurs for stedlige veiledere av turnusleger og turnusfysioterapeuter i Hedmark og Oppland holdes annethvert år. I 2011 ble slikt kurs i veiledningspedagogikk for fysioterapeuter holdt på Hamar i juni og for leger på Hamar i oktober.

Vi har inntrykk av at praktisk tjeneste for turnusleger i sykehjem er iferd med å bli formalisert i tråd med ny forskrift.

Etter Fylkesmannens oppfatning fungerer turnusordningen både for leger og fysioterapeuter godt i Hedmark, selv om enkelte distriktskommuner ikke får turnuslege hvert halvår grunnet frafall av kandidater etter godkjenning av turnussted.

84.3 Klagesaksbehandling etter lov om helsetjenesten i kommunene, pasientrettighetsloven og lov om sosiale tjenester

Det vises til RegRot rapportering til Statens helsetilsyn.

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Ingen planlagte tiltak på dette området i 2011.

84.5 Helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger, familiegjennforente og direktebosatte overføringsflyktninger

Det er ikke gjennomført noen tiltak på dette området i 2011.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Ingen særskilte tiltak på dette området på grunn av kapasitetsproblemer.

Formidler informasjon om Veileder mot kjønnslemlestelse samt ekstraordinære tiltak i forbindelse med sommerferieavvikling for utsatte fremmedkulturelle grupper via nettverk for helsesøstre i Hedmark.

84.7 Helsetjenestetilbud til personer utsatt for seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner

Vi har ikke prioritet til å gjennomføre noen tiltak på dette området i 2011 innenfor tilgjengelige rammer.

84.8 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Fylkesmannen har finansiert dagskurs for helsesøstre i Hedmark med FRI-midler. Tema var orientering om og implementering av nye faglige retningslinjer, helsesøstre som FRI-ambassadører, samhandlingsreformen, kommunal helsestatistikk fra Folkehelseinstituttet og fra Hedmark fylkeskommune/ungdomsundersøkelsen i 10. klasse og helse i plan.

Det er foretatt en kartlegging av utfordringsbildet for helsesøstre og skolehelsetjenesten i Hedmark: Samtlige helsesøstre rapporterer om svært vanskelige arbeidsforhold på grunn av høyt tidspress. Altfor få stillinger til alle oppgavene som skal løses. De opplever et økende antall familier med sammensatte behov, hvor helsesøster kunne og burde gjort mye mer. De opplever større andel av foreldre/barn med psykisk uhelse. De får for lite tid i skolehelsetjenesten, og det er altfor mange elever pr. stilling. Alle helsesøstre vet om FRI, men ingen av dem er med i undervisningen pga for dårlig tid. Tobakksforebygging blir det lite av, kostholdsinformasjon har større fokus. Liten aktivitet i forhold til kommunal planlegging, deres fagkompetanse kommer lite frem i politiske prioriteringer.

Det har ikke vært noen aktivitet i forhold til samarbeid med fylkeskommunen om tjenester i videregående opplæring og samarbeid om individuell plan.

Helsestasjonene i Stor-Elvdal, Åmot, Hamar og Elverum er involvert i studenthelsetjenestetilbudet som er opprettet i Hedmark høsten 2011.

84.9 Svangerskapsomsorgen

Ikke gjennomført spesielle tiltak for å følge opp jordmordekningen i svangerskapsomsorgen.

84.10 Kjønnslemlestelse

Forvaltning av tilskuddsmidler 2011

Gitt tilskudd til Hamar kommune som leder for kompetansehevende aktivitetsdag i regionen.

Informasjon til kommuner og helsetjenesten

Gitt informasjon til helsetjenesten (helsesøstre / tannhelsetjenesten) om veileder IS - 1746 Forebygging av kjønnslemlestelse: Tilbud om samtale og frivillig underlivsundersøkelse, samt formidlet kurstilbud fra RVTS ØST. Gitt informasjon på FM's nettsider.

FM har ikke gjennomført kompetansehevende kurs på området i 2011.

84.11 Tannhelse

Tannhelsetjenesten i Hedmark er aktive samarbeidspartnere i folkehelsepartnerskapet. De er svært aktive i opplæring av personell i institusjoner og hjemmebasert omsorg for individuell opplæring i munnstell. Tannhelsetjenesten har gode samarbeidsavtaler med kommunene og sikrer god tannhelsetjeneste til prioriterte grupper.

Tannhelsetjenesten er bidragsyter til folkehelsekonferansene i regi av fylkeskommunen.

Tannpleiere i Hedmark har vært FRI-ambassadører sammen med helsesøstre. Tannhelsetjenesten har jevnlig temaet tobakk og tannhelsetjenestens rolle i tobakksforebyggingen på dagsorden. Tannhelsetjenesten presenterer sine tannhelseresultater for kommunene og diskuterer folkehelseperspektivene i denne statistikken (etter Buskerud-modellen). Folkehelserådgiver hos Fylkesmannen har jevnlig møter med fylkestannlegen.

Tannhelsetjenesten i Hedmark tilbyr praksisplass for tannpleierstudentene ved Høgskolen i Elverum. Dette er en nyetablert studieretning hvor tannpleiere utdannes i et folkehelseperspektiv.

Resultatområde 85 Spesialhelsetjenesten

85.1 Abortloven

Spørsmål vedrørende abortloven besvares fortløpende.

85.2 Sterilisering

Søknader om sterilisering behandles fortløpende. Bare en sak til behandling i 2011. Steriliseringsnemnda er nyoppnevnt. Ingen spørsmål om godkjenning av private sykehus, kirurgiske poliklinikker og annen ambulansespesialist utenfor sykehus for å utføre sterilisering.

85.3 Lov om transplantasjon

Ingen saker behandlet i 2011.

Antall saker

Embeter	Antall
FMHE	0
Sum	0

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende legemidler

655 saker ble behandlet i løpet av 2011. I 2010 ble det sluttbehandlet 454 saker, dvs. en økning på 44,3 % fra 2010 til 2011. Sakene behandles fortløpende, og hadde en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 14 dager.

Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE	655	14
Sum	655	

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Ingen saker.

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMHE	0	0
Sum	0	

85.6 Godkjenning av private sykehus, privat medisinsk laboratorie- og røntgenvirksomhet

Ingen saker i 2011.

85.7 Funksjonsprogram for nye offentlige sykehusbygg

Ingen saker i 2011.

Resultatområde 86 Omsorgstjenester

86.1 Omsorgsplan 2015

Hedmark fylke består av 22 kommuner med en befolkning på ca. 190 000 innbyggere hvorav 5,9% er over 80 år. Hedmark er det fylket i landet som har flest eldre over 80 år i 2011. Dette betyr at kommunene i fylket har og vil få store utfordringer i helse- og omsorgstjenestene. Antall sysselsatte i pleie- og omsorgstjenesten i 2011 er 8367 personer som utgjør 6069 årsverk. Kommunene i Hedmark bruker i gjennomsnitt 39,7 % av netto driftsutgifter på pleie- og omsorgstjenester mens landsgjennomsnittet utenom Oslo bruker 35,7 %. Samtidig er netto driftsutgifter pr. innbygger, i pleie- og omsorgstjenesten lavere enn landsgjennomsnittet.

Fylkesmannsembetet har i mange år hatt stor oppmerksomhet rettet mot pleie- og omsorgstjenestene i fylket, både i forbindelse med større samlinger og enkeltmøter med kommunene. I 2011 så vi det som hensiktsmessig å ha dialogmøte med den enkelte kommune, for å få bedre kunnskap om hvordan de møter alle utfordringene og forventningene de står overfor. Kommunene har i 2011 naturlig nok hatt hovedfokus mot samhandlingsreformen og de signaler og endringer som er bebudet gjennom forskjellige meldinger til Stortinget.

Fylkesmannen så det som nyttig å se de nye utfordringene i sammenheng med satsingsområdene i Omsorgsplan 2015.

Høsten 2011 hadde vi dialogmøter med 12 av 22 kommuner, de øvrige kommunene vil vi møte i første kvartal i 2012. I disse møtene har vi hatt hovedfokus på tre tjenesteområder, Omsorgsplan 2015, allmennelegetjenesten inkludert sykehjemsmedisin og utvikling og omstilling i det psykiske helsearbeidet i kommunene. Vi har videre konsentrert oss om styring, kompetanse og samhandling av tjenesten. Hovedoppsummeringen etter disse møtene er at både kommunene og Fylkesmannen opplever det som nyttig og lærerikt. Kommunene har vært representert med administrativt og delvis politisk ledelse, samt fagledere på de aktuelle områder. Når det gjelder omsorgsplan 2015 har hovedfokus vært omsorg i plan, faglig styring av tjenesten inkludert internkontrollsystemet og eventuell bruk av IPLOS summerapporter, strategisk kompetansenkning og samhandling både internt i kommunen og mellom kommunen og spesialisthelsetjenesten. I tillegg har vi presentert kommunens data i forbindelse med kartleggingen av tiltakene i Demensplan.

Fylkesmannen har i flere år gitt tilbakemelding i årsrapport til FAD og helsedirektoratet om at kommunalplanlegging i forhold til sektorplaner er et forsømt område. Flere kommuner har startet arbeidet med eller har vedtatt en helse- og omsorgsplan. Vi har også gjennom dialogmøtene oppfattet at kommunene ser

behovet for å utarbeide strategier og tiltak innenfor de store satsingene. Det er da spesielt knyttet opp mot tjenestetilbudet til personer med en demenslidelse og utarbeidelse av en strategiplan i forhold til kompetanse.

Satsingen på aktiv omsorg og partnerskap med familie og lokalsamfunn er det området som det er noe problematisk å få en helhetlig og god oversikt over. Se rapporten under punkt 86.8.

I 2011 har vi arrangert to store konferanser. En to dagers konferanse knyttet opp mot tiltakene i Demensplan 2015 "Demenskonferanse Innlandet 2011" – organisering, frivillighet og kvalitet i demensomsorgen. Videre arrangerte vi en to dagers konferanse med tittel "Kompetanse og Samhandling – vil du være med så heng på". Sist nevnte konferanse ble arrangert i samarbeid med sentrale aktører på utdanningsområdet i fylket. Vi hadde stor oppslutning om begge konferansene. I tillegg har vi støttet opp om Utviklingssentrene konferanse som ble avholdt høsten 2011.

Fylkesmannens ledergruppe er i gang med besøk til alle nyvalgte kommunestyre (i noen kommuner formannskapet) i løpet av 2011/2012. Tre kommuner ble besøkt i 2011. Utfordringer i helse- og omsorgssektoren er tema på nesten alle disse møtene. Her blir også målsettingene og utfordringene i pleie- og omsorgssektoren presentert for de nyvalgte politikerne. Behovet for planlegging i forbindelse med kommunenes planstrategi blir understreket.

86.2 Demensplan 2015

Fylkesmannen opplever at fagmiljøer, fagfolk og frivillige organisasjoner er interessert og opptatt av fagfeltet demens. I den nasjonale kartleggingen om tjenestetilbudet til personer med demens som ble gjennomført i 2011, kommer det fram at det har vært en omfattende satsing i kommunene på landsbasis de siste årene. Kartleggingen viser hvilke tiltak som er etablert og om det er vedtatt noen politiske føringer på området.

Kartleggingen for Hedmark viser at det har vært en positiv utvikling på alle områder siden 2007. Det er stor aktivitet på noen områder, mens andre tiltak bør styrkes ytterligere.

Kompetansetiltak og erfaringsoverføring

Resultatene viser at antall kommuner som har ansatte som deltar i opplæring – demensomsorgens ABC eller eldreomsorgens ABC er 18 av 22 kommuner, med til sammen ca 600 deltagere. Dette er en økning på ca 250 personer fra 2010. Noen kommuner har avsluttet flere kurs, mens noen kommuner har flere parallelle kurs. I 2011 har kommunene fått tildelt kr 242 500 over Kompetanseløftet 2015 til ovennevnte kurs. Når det gjelder formell videreutdanning er det tilbud via fagskolen og videreutdanning på høgskolnivå. Antall søker til videreutdanning i eldreomsorg med vekt på psykisk helse er stadig økende og studentene gir tilbakemelding på at dette er faglig god utdanning. Fylkesmannen gir noe støtte via Kompetanseløftet 2015, støtte som dekker innkjøp av litteratur. Fylkesmannen hadde sett det som en stor fordel om det hadde vært mulig å gi statlige støtte på lik linje med videreutdanning i psykisk helse da det er en stor mangel på ansatte med spisskompetanse i fagområdet geriatri, inkludert demens og psykisk helse for eldre.

Fylkesmannen i Hedmark, Fylkesmannen i Oppland og alderspsykiatrisk forskningscenter ved Sykehuset Innlandet HF har etablert en tradisjon ved at vi arrangerer to dagers erfaringskonferanser årlig. Det har vært meget god deltagelse på disse konferansene.

Utredning og diagnostisering

18 av 22 kommuner har opprettet demensteam eller ansatt en demenskoordinator. Dette er et viktig tiltak for blant annet å kunne kartlegge behov for tjenester, samordne tjenestetilbudet til den enkelte og etablere hensiktsmessige samarbeidsrutiner med fastlegene og øvrige ansatte i tjenesten. Eldretilsynet i 2010 ble videreført i tre kommuner i 2011 og viser at det fremdeles er flere mangler knyttet til fastlegenes utredning og diagnostisering og oppfølging av personer med demens.

Pårørende tiltak

16 av 22 kommuner arrangerer pårørende skole og/eller kurs for pårørende. Dette skjer i tett samarbeid med lokale demensforeninger, ansatte ved Sykehuset Innlandet HF og Nasjonalforeningen for folkehelse. I tillegg har det i flere år vært arrangert flere dagers samlinger både for den demente og dens nærmeste pårørende hvor informasjon og sosialt samvær har vært hovedformålet. Det er også etablert egne grupper for yngre personer med demens. Når det gjelder vedtak om avlastning for personer med demens har vi ikke hatt noen tilsyn hvor vi har sett på saksbehandling med avlastning i forhold til eldre i 2011. Resultatene fra tilsynet som ble gjennomført i 2010 viste at det var mangelfull kartlegging av omsorgsbyrden for pårørende. Vi har ingen indikasjoner på at det har vært store forbedringer på det området.

Dagtilbud

12 av 22 kommuner har etablert dagtilbud for personer med demens. Dette er et område vi ser det er behov for å etterspørre i møter med kommunene. Fylkesmannen er av den oppfatning at regelmessig tilbud om aktiviteter, sosial omgang med andre og hyggelige ernæringsriktige måltider er et viktig tiltak for å gi økt livskvalitet og verdighet til mange hjemmeboende personer med demens. Fylkesmannen opplever til tross for at dette er kjent kunnskap tar det uforholdsmessig lang tid å få etablert relative enkle tiltak som dagtilbud tross alt er.

Vi synes det er positivt og fordelaktig at dette blir lovfestet fra 2016.

Bygging og ombygging av boliger og sykehjemsplasser tilpasset og tilrettelagt for personer med demens

I 2011 har ikke Fylkesmannen mottatt noen henvendelser, saker hvor det er ønske om å bygge tilrettelagte boliger eller sykehjemsplasser hvor målgruppen er personer med demens.

Vurdering

Fylkesmannen er av den oppfatning at det relativt stor aktivitet, stor interesse og stor forståelse for å etablere tiltak og utøve faglige forsvarlig tjenester til personer med demens. Samtidig opplever vi at ting tar tid/for lang tid.

Som eksempel kan en nevne at i 2007 hadde 10 kommuner etablert dagtilbud til personer med demens. Pr 1.1.2011 er det økt til 12 kommuner. Et annet eksempel er samarbeid og involvering av fastlegene. Det har vært mye fokus på viktigheten av tidlig diagnostisering, riktig medisiner og gode miljøtiltak. Vi finner fremdeles store mangler.

Det er imidlertid positivt at utviklingsentrene både for sykehjem og hjemmetjenester har flere prosjekter for fagutvikling innenfor demensområdet. I tillegg har alderspsykiatrisk forskningscenter flere prosjekter gående hvor kommunene er deltagere og aktive samarbeidspartnere. "Sam aks" prosjektet er et godt eksempel på det.

Videre er det viktig at politikere og kommunens øverste ledelse har gode styringsverktøy for å sikre at tilbudet er i samsvar med helseovngivningen og de sentrale og lokale føringer som foreligger. Vedtatte målbare planer er et av flere verktøy i denne sammenheng.

86.3 Kompetanseløftet 2015

Det vises til egen rapportering som bli oversendt Helsedirektoratet innen 1. mars 2012

86.4 Investeringsstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger

Det har vært liten aktivitet på dette området også i 2011. Husbanken har noen få henvendelser fra Hedmark. Det gjelder et prosjekt hvor det er spørsmål om renovering av ca 25 omsorgsboliger og ellers noen små prosjekter i forhold til bygging av omsorgsboliger for personer med psykisk utviklingshemning. Vi er ikke kjent med at det foreligger noen konkrete planer om større byggeprosjekter.

86.5 Kvalitet i helse- og omsorgstjenesten

I forbindelse med dialogmøtene med kommunene er diskusjon og veiledning rundt kvalitetssystemer og internkontroll utgangspunktet. Dette er også viktige temaer i forbindelse med oppfølging av systemrevisjoner. Vi har i den sammenheng prioritert kommuner hvor det er funnet svikt i styringssystemet og som ikke har lukket avvik innen rimelig tid. Kommunene gir tilbakemelding på at dette er konstruktive møter. Fylkesmannen påpeker i de sammenhenger det er naturlig at kommunens ledelse må benytte Ipløs data og kvalitetsindikatorer som ett av flere styringsdata.

Etisk kompetanse og etisk refleksjon i en travel hverdag er viktig, og bør være en stødig grunnmur i tjenesteutøvelsen. Fylkesmannen har i samarbeid med KS sentralt og KS regionalt som mål å få spredd informasjon om prosjekt "Etisk kompetanseheving i kommunene" til alle kommunene i fylket. 12 av 22 kommuner er deltagere i prosjektet i 2011. Hovedmålet er at de fleste kommunene finner interesse av å delta i dette prosjektet eller den enkelte kommune velger å satse på etikk kunnskap gjennom andre prosjekter og kanaler. Vi hadde en dagsamling våren 2011 med ca. 100 deltagere. Dette var et samarbeidsprosjekt med KS regionalt og etikkprosjektet sentralt. Det er nå ansatt en prosjektleder i deltidsstilling i en kommune som har ansvar for å etablere fylkesnettverk på dette området. Fylkesmannen opplever at dette blir ivaretatt på en god måte.

Når det gjelder Nasjonale faglige retningslinjer for forebygging og behandling av underernæring har vi ikke drevet

med målrettet informasjon og opplæring i 2011. Fylkesmannen ser at dette er et område hvor innsatsen bør styrkes. Ernæringsproblematikk og kommunenes tiltak for å forebygge og behandle underernæring har vært tema i de fleste systemrevisjoner som er gjennomført på sykehjem eller i hjemmetjenesten de siste årene, også i 2011. Vi finner flere avvik på dette feltet. Noen kommuner har etterhvert etablert gode rutiner og prosedyrer på ernæringsfeltet, men innsatsen bør styrkes ytterligere.

Normering av legetjenester i sykehjem

Vi har ikke gjennomført noen spesielle tiltak i forhold til å gi informasjon eller følge opp lokal norm for legetjenester på sykehjem i 2011. Vi har tatt opp behov for faglig forsvarlige medisinske tjenester ved sykehjemmene i forbindelse med dialogmøtene. Kommunene ser at dette er og vil bli en stor utfordring, men det er usikkert hvilke tiltak som planlegges i den sammenheng.

Fylkesmannen ser at dette er et område hvor innsatsen bør styrkes, i kommunene, men sentrale myndigheter bør også ha økt oppmerksomhet rettet mot dette tjenesteområdet.

86.6 Utviklingssentre for sykehjem og hjemmetjenester/Lindrende behandling

Hedmark Utviklingssenter for sykehjem består av tre sykehjem med ca. 230 sykehjems plasser og ca. 240 årsverk. Fylkesmannen har deltatt i alle styringsråd og har tett og konstruktivt samarbeid med prosjektleder og fagutviklingsansatte ved utviklingssenteret. Utviklingssenter for sykehjem har igangsatt mange utviklingsprosjekter, mange med et relativt avgrenset fagområde og noen prosjekter av større omfang. Hovedutfordringen blir å avslutte prosjektene i rett tid og legge det inn i linjeansvaret til sykehjemmet. Det er også en utfordring i å lære av hverandres funn og resultater og få til varig endring i praksis.

Utviklingssenter for hjemmetjenester i Hamar kommune har ansatt ny prosjektleder i 50% stilling fra høsten 2011 etter at stillingen har vært ledig i ca 6 måneder. Prosjektleder er også tilknyttet senter for omsorgsforskning på Gjøvik så dette synes å være en god løsning. Kommunene har samtidig ansatt tre fagutviklingspsykepleiere i 20% stilling som er en del av staben i Utviklingssenter for hjemmetjenester. De satser på noen færre prosjekter med noe bredere faglig fokus.

Utviklingssentrene samarbeider tett om flere satsinger. Felles erfaringskonferanser hvor fylkesmannen er en medspiller. Fylkesmannen har gitt støtte til at utviklingssentrene kan reise på en besøksrunde til alle kommunene for å bli bedre kjent med den enkelte kommune og kartlegge både hva kommunene har behov for av støtte, men også hva de kan bidra med inn i utviklingssentrene.

Fylkesmannen samarbeider tett med utviklingssentrene og bistår med faglige råd og veiledning ved behov. Fylkesmannen opplever også at undervisningssykehjemmet er en viktig samarbeidspartner for fylkesmannen. Vi har deltatt i fag- og samarbeidsrådet på begge steder i 2011.

Vi oppfatter videre at utviklingssentrene i Hedmark jobber veldig bra. Det er stor vilje blant de ansatte til å delta og bidra inn i prosjektene. Vi oppfatter også at den styringsmodellen som er valgt for utviklingssenteret for sykehjem, ved at prosjektleder er knyttet til Høgskolen, er en vinn vinn situasjon. Utviklingssenteret drar nytte av kunnskap og erfaring som høgskolen besitter og høgskolen drar nytte av kunnskap fra prosjektene. Det er stort fokus på å legge til rette for gode læresituasjoner for studentene.

Når det gjelder lindrende behandling er vi fornøyd med prioriteringen til Helsedirektoratet. To små kommuner, som ikke hadde de mest velbegrunnede søknadene, har fått et stimuleringsstøtte som fører til relativt mye aktivitet.

86.7 Økt forvaltningskompetanse. Saksbehandling i helse- og omsorgstjenesten

Fylkesmannen har arrangert fem regionale opplæringsseminarer i 2011 om saksbehandling av søknader om helse- og omsorgstjenester til eldre og funksjonshemmede.

Aktuelle temaer var søknad om sykehjems plass, avlastnings-/ korttids plass, hjemmesykepleie, praktisk bistand i hjemmet, egenbetaling og støttekontakt.

Alle kommunene i Hedmark deltok og opplegget fikk veldig god mottakelse fra de enkelte kursdeltakerene. Målgruppen var saksbehandlere og ledere i kommunene.

Vi gir også utstrakt råd og veiledning til kommunene ved henvendelser, både om generelle spørsmål eller

i konkrete problemstillinger. Dette skjer som oftest på telefon, men også i forbindelse med andre kontaktpunkter. Vår rådgivning må balansere i forhold til vår rolle som klagebehandler, men i praksis er ikke dette noe stort problem.

86.8 Aktiv omsorg/Partnerskap med familie og lokalsamfunn

Fylkesmannen i Hedmark har ikke gjennomført noen spesielle tiltak knyttet opp mot dette oppdraget i 2011. Når det gjelder samarbeid med lokalsamfunn og familie har fylkesmannen lang tradisjon i å invitere eldrerådene i kommunene, representanter fra Nasjonalforeningen og andre frivillige organisasjoner til konferanser og/eller nettverksmøter som er relevant for deres interesseområde. Vi har også brukt pårørenderepresentanter til å holde innlegg på konferanser, f. eks. demenskonferansen i 2009, 2010 og 2011 for å kunne dele sin erfaring og kunnskap med helsepersonell og andre frivillige. Vi har inntrykk av at det skjer mye frivillig innsats på alle sykehjemmene i fylket. Det er etablert venneforeninger og de eller andre frivillige organisasjoner har faste sosiale arrangementer for beboerne. Den store utfordringen for kommunene er å aktivisere hjemmeboende som selv ikke er istand til å ta initiativ til å delta i sosiale aktiviteter. Fylkesmannen oppfordrer kommunene til å lage avtaler og støtte frivillige organisasjoner og foreninger slik at de kan drive aktivt arbeid på sine premisser. Utover dette har vi ikke gjennomført noen spesielle tiltak i 2011.

86.9 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning

Fylkesmannen har prøvd 67 kommunale vedtak om bruk av tvang/makt overfor mennesker med psykisk utviklingshemning. Alle vedtak ble godkjent. Tidsfrister overholdes og gjennomsnittlig saksbehandlingstid for ordinære saker er ca. tre uker.

I alt ble det søkt om dispensasjon fra utdanningskravet i 63 saker. Dette omfatter 924 tjenesteytere.

Det er innkommet 370 meldinger om skadeavvergende tiltak overfor i alt 46 tjenestemottakere, jf. sosialtjenestelovens § 4A, tredje ledd, bokstav a, i løpet av året.

Det er foretatt 13 stedlige tilsynsbesøk knyttet til vedtak etter sosialtjenestelovens kap 4A.

Det har vært avholdt månedlige samarbeidsmøter med Habiliteringstjenesten i Hedmark. I tillegg til råd og veiledningsvirksomhet inkludert møter med enkeltkommuner.

Det er gjennomført seminar om kvalitet i tjenesteyting for utviklingshemmede og bruk av tvang og makt. Seminaret ble arrangert i samarbeid med Habiliteringstjenesten i Hedmark (115 deltakere).

86.10 IPLOS - individbasert pleie- og omsorgsstatistikk

Fylkesmannen påpeker i de sammenhenger det er naturlig at kommunens ledelse må benytte Iplos data og kvalitetsindikatorer som ett av flere styringsdata. Dette har vært et eget tema på dialogmøtene med kommunene. Fylkesmannen mener at sumrapporter for den enkelte kommune bør bli et av flere styringsverktøy for kommunens planlegging av tjenesten.

Vi har ikke registrert noen særskilte utfordringer i 2011 annet enn at dataene ikke blir brukt på en hensiktsmessig måte.

Resultatområde 87 Psykisk helse

87.1 Tvungen undersøkelse

Ingen saker i 2011.

87.2 Behandling uten eget samtykke

Vi viser til rapport til Statens Helsetilsyn i RegRot.

87.3 Privat forpleining i det psykiske helsevernet

Ingen saker i 2011.

87.4 Godkjenning av institusjoner som skal ha ansvar for tvungent psykisk helsevern

Anbefalinger sendt til Helsedirektoratet for DPS Hamar, Kongsvinger, Tynset og Akuttenhet for ungdom, Sanderud sykehus.

87.5 Vedtak om overføring

Ingen spørsmål eller saker.

87.6 Forpleining, kontroll og tilsyn med pasienter i det psykiske helsevern

Ingen rapporteringskrav i følge embetsoppdraget.

87.7 Videre utvikling av det psykiske helsearbeidet i kommunene

Følge utviklingen på psykisk helsefeltet i kommunene

Det er innhentet informasjon om kommunenes budsjetter på dette feltet for 2011. Hensikten er å følge utviklingen av det psykiske helsearbeidet i kommunene, og det er sendt rapport om dette til Helsedirektoratet.

Råd og veiledning med sikte på kvalitets- og kompetanseheving

Det er gjennomført dialogmøter med 9 kommuner hvor tema for møtene har vært styring, samhandling og kompetanse innen områdene helse- og omsorgstjenestene, legetjenestene og psykisk helsearbeid. Dialogmøter med resten av kommunene gjennomføres i 2012. Se for øvrig punktene under.

Samordne innsatsen innen psykisk helse, rusarbeidet, helse- og omsorgstjenestene og relevante områder i NAV
Det er et tett samarbeid med arbeidet på psykisk helse- og rusfeltet.

Bidra til at verdigrunnlaget for feltet preger kultur og holdninger i tjenesteapparatet

Vi har gjennomført en konferanse med Scott Miller for en bred målgruppe i fylket for å spre kunnskap og interesse for bruk av Klient- og resultatstyrt praksis (KOR) hvor hensikten er at kvaliteten og effekten av de ulike tjenestene skal økes gjennom systematiske tilbakemeldinger fra brukere. Hensikten er også å spre kunnskap og bidra til en holdningsendring når det gjelder å ta brukernes tilbakemelding på alvor og dermed øke nytten av hjelpen som gis.

Søknader til de tverrfaglige videreutdanningene i psykisk helsearbeid

Søknader til de tverrfaglige videreutdanningene i psykisk helsearbeid og psykososialt arbeid med barn og unge er behandlet og prioritert. Fylkesmannen har deltatt i arbeids-, og samarbeidsgrupper på Høgskolen i Hedmark knyttet til de tverrfaglige videreutdanningene, bidratt til markedsføring av studiet og at kommunene har fått informasjon om studiet og om finansieringsordningen.

Samarbeid med R-BUP om kommunenes arbeid på feltet

Det har ikke vært møte med R-BUP region Øst og Sør i 2011. Vi har videreformidlet en forespørsel angående innsatsen overfor barn og unge fra R-BUP til kommunene i Hedmark.

Samarbeid med NAPHA. Etablering av nettverk for kommunene

Det har ikke vært samarbeidsmøter med NAPHA i 2011. Det er etablerte nettverk for kommune, brukerorganisasjonene og spesialisthelsetjenesten i Hedmark. Vi deltar i K8 (de 8 kommunene som hører til DPS/BUP Hamar) samarbeidet i Midt-fylket, og i K6 (de seks kommunene som hører til DPS/BUP Kongsvinger) samarbeidet i Sør-fylket. Målet er å bedre samarbeidet mellom DPS/BUP og kommunene i opptaksområdene i samarbeid med brukerorganisasjonene for å oppnå bedre samhandling og kvalitetsforbedring av tjenestene. Det er et godt etablert samarbeid mellom de åtte kommunene i Nord-fylket og DPS/BUP Tynset.

Kvalitetssikre og videresende kommunenes rapportering på feltet

Sendt ut, purret opp og sammenfattet svar på rapporteringsskjema IS-24/2010. Kvalitetssikret og korrigert rapporter fra kommunene for SINTEF / Helsedirektoratet.

Stimulere kommunene til økt reell brukermedvirkning, og styrke samarbeidet med brukerorganisasjonene

Det er opprettet flere arenaer hvor brukerorganisasjonene, fylkesmannen og andre aktuelle parter møtes, og vi har et sterkt fokus på alle nivåer av brukermedvirkning, men spesielt på systemnivå. Vi har gjennomført faste møtene med brukerorganisasjonene og brukerstyrt senter, tema for møtene er oppdatering av hva som skjer, samarbeid mellom ulike aktører og planlegging av aktiviteter framover. Vi har ansatt to rådgivere i brukermedvirkning som arbeider med å styrke dette feltet i Hedmark. Fylkesmannen har ansvaret for praktisk tilrettelegging, innhold og styring av dette prosjektet. Internt er dette et samarbeid mellom rus- og psykisk helsestøttemann. Vi har samarbeidet med fylkeskontakten for Verdensdagen for psykisk helse, kommuner og lokale brukerorganisasjoner om arrangementer og aktiviteter. Vi har deltatt i vurdering av søknader, fordeling av midler og informasjonsarbeid. Vi har et samarbeid med fylkeskommunen når det gjelder psykisk helse generelt og brukermedvirkning og brukerstyrt senter spesielt.

Bidra til å gjøre selvhjelp mer tilgjengelig og kjent

Vi har videreformidlet informasjon om dette. Fylkesmannen har bidratt med informasjon, finansiering og kontakt med kommunene og fylkeskommunen vedrørende videreføring av Prosjekt "Mitt Liv" for ungdom som har utfordringer psykisk. Dette er en godt fungerende selvhjelpsgruppe hvor kreative uttrykk er i fokus.

Stimulere kommunene til oppdatering av god informasjon til befolkningen

Viktigheten av god og lett tilgjengelig informasjon er blitt tatt opp som tema i de anledninger det har vært naturlig, som blant annet i dialogmøter med kommunene. Vi har gått gjennom kommunenes nettsider og kommentert disse.

Samarbeid med NAV fylket om Nasjonal strategiplan

Deltatt i ressursgruppe for satsingen "Mestringsveier til arbeid" for ROP pasienter i regi av Nav. Ellers lite samarbeid i 2011.

Bistå kommunene i arbeidet for å redusere antall tvangsinnleggelses

Ikke gjort noe spesielt på dette.

87.8 Dispensasjon fra forskrift om faglig ansvarlig for vedtak i det psykiske helsevernet

En sak behandlet i 2011.

87.9 Godkjenning av psykiatriske poliklinikker

Ingen rapporteringskrav i følge embetsoppdraget.

87.10 Gjennomføring av tvungent psykisk helsevern for personer som ikke har bosted i riket

1 sak i 2011. Ressurskrevende opplegg og vanskelig for fylkesmannen å håndtere da vi har svært få slike saker.

Antall saker

Embeter	Antall
FMHE	1
Sum	1

Resultatområde 88 Rusområdet

88.1 Alkoholoven

Veiledning til kommunene skjer i alt vesentlige gjennom å besvare løpende henvendelser om råd i konkrete saker.

Antall saker

Embeter	Antall
FMHE	2
Sum	2

88.2 Rusmiddelarbeid

Sammenstille og kvalitetssikre kommunens rapporter om bruk av tilskuddsmidler

Hedmark hadde en liten økning i antall prosjekter støttet av tilskuddsmidler til kommunalt rusarbeid i 2011. Kvalitetssikringen er gjennomført etter helsedirektoratets veiledende krav til rapportering og etter maler som er utarbeidet. IS-8 danner grunnlag for datainnsamlingen. Rusrådgiver i Hedmark har valgt å følge opp kommunene som mottar tilskudd gjennom bla deltagelse i styringsgrupper for prosjektene.

For å kvalitetssikre prosjektorganiseringene i de ulike kommunene så har alle prosjektledere fått tilbud om, og gjennomført, opplæring i prosjektledelse og prosjektorganisering. Dette arbeidet har vært utført i tett samarbeid med KoRus- Øst.

Tillitspersonsforsøket, TP

Hedmark har to TP-prosjekter. Ett i Ringsaker og ett interkommunalt i nordfylket hvor Tynset, Tolga og Os deler to stillinger. Os er vertskommune for forsøket. Rusrådgiver sitter i styringsgruppene for begge prosjektene og følger disse tett. TP-forsøkene avsluttet 31.12.2011. Ringsaker vil søke videreføring gjennom tilskuddsordningen til kommunalt rusarbeid.

Kvalitet og kompetanse

Alle kommuner i Hedmark har på en eller annen måte blitt innlemmet i styrkingen av kommunelt rusarbeid, enten gjennom direkte tilskudd, interkommunale prosjekter eller kompetansetilskudd. Alle kommuner i Hedmark har deltatt i ulike nettverksarenaer, opplæringstiltak eller annet samhandling initiert av Fylkesmannen eller KoRus-Øst.

Råd, veiledning og bistand til kommunene

Samarbeidet med kommunene om kompetanse- og kvalitetsutvikling er godt men variabelt fra kommune til kommune. Hedmark har lang tradisjon på nettverksløsninger og vi har jobbet mye gjennom effektiviseringsnettverk som K8 for midtfylket og K6 i sørfylket. Her er utviklingsarbeid og kompetanseheving sentrale temaer og fokus ligger på samhandling mellom de ulike tjenestenivåene med fokus på brukervedvirkning. Utvikling av kvalitetssystem og internkontrollrutiner er tema i dette samarbeidet.

Fylkesmannen samhandler godt med fagmiljøene gjennom blant annet faste Nav-leder møter og ruskonsulentmøter. Styringsgruppene for prosjektene i Hedmark er ulikt sammensatt men de fleste styringsgruppene ledes av Nav-leder, enhetsledere, kommunalsjefer, ordførere eller rådmenn. Styringsgruppene blir derfor viktige arenaer for å formidle fag og metodeutvikling i den respektive kommune. Flere kommuner har mottatt veiledning av oss og KoRus-Øst når det gjelder arbeidet med å rullere ruspolitiske og boligsosiale handlingsplaner.

Faglige nettverkssamlinger og regionale rusfora

Alle kommuner i Hedmark har vært representert ved de ulike opplæring- og informasjonstiltak som Fylkesmannen arrangerer alene, i samarbeid med KoRus-Øst eller andre. Dette i hovedsak gjennom nettverksarenaene R22 (ruskonsulentmøter), kommunale/regionale rusforum og Rusforum Innlandet. R22 arrangeres to ganger i året, dette i samarbeid med KoRus-Øst, brukerorganisasjonene og DPS Hamar.

Rusforum Innlandet arrangeres hver høst og hovedtema i 2011 var utfordringer i forhold til Samhandlingsreformen. Rusforum Innlandet er et samarbeid mellom fylkesmennene i Oppland og Hedmark, KoRus-Øst, Sykehuset Innlandet og brukerorganisasjonene.

Det er arrangert 4 ulike regionale eller kommunale rusforum i 2011 hvor 11 kommuner har vært med. I tillegg er det gjennomført fire K8 og tre K6, effektiviseringsnettverk. Disse tiltakene har inkludert deltagelse fra brukerorganisasjonene, sykehusene, spesialisthelsetjenestene og kommunene. *Nevnte tiltak er finasjert over kap 763 post 21*

Tiltak for å øke bruken av individuell plan og brukervedvirkning

I Hedmark har vi tidligere hatt sterkt fokus på opplæring i bruk av IP derfor har vi "bare" gjennomført to opplæringssamlinger med IP som tema i 2011. IP er tema i styringsgruppene for prosjektene da økt bruk av IP er et klart mål i dette arbeidet. Tillitspersonsforsøkene i Hedmark har hatt fokus på dette arbeidet da økt bruk av IP er en del av hovedmålsetningen for forsøket.

Brukermedvirkning er hovedtema for rus og psykisk helsearbeidet hos Fylkesmannen i Hedmark. Vi samhandler

godt med brukerorganisasjonene gjennom egne VIP møter. Brukerorganisasjonene inviteres til alle våre tiltak. Utvikling av brukerstyrte sentre og brukerstyrte tiltak er klare mål. Vi har ansatt to personer med brukererfaring i prosjektet "Rådgivere i brukervedvirkning". Dette tiltaket er for oss en spydspiss i arbeidet rettet mot tjenesteapparatet i Hedmark. I tillegg er rådgivernes målsetning å bistå brukerorganisasjonen for å rekruttere flere med brukererfaring og støtte de som allerede er der. Gjennom effektiviseringsnettverkene K8 og K6 kommer vi tett inn på de 14 kommunene som deltar i dette arbeidet. Brukervedvirkning er en stor og viktig del av dette arbeidet. De resterende 8 kommunene er organisert i rusforum Østerdal hvor brukerorganisasjonene er en del av rusforum. Rådgiverne arrangerer " Hedmarksdialog " to ganger i året. Dette er en arena hvor alle brukerorganisasjoner i Hedmark inviteres til felles samhandling. Vi kan oppsummere med at det er høy bevissthet rundt tema brukervedvirkning i Hedmark.

Fylkesmannen har bistått i implementeringen av Selvhjelp Norge. Selvhjelpsbegrepet er nå godt kjent i Hedmark gjennom ulike informasjonstiltak, igangsetteropplæring samt deltagelse i eget implementeringsprosjekt finansiert av helsedirektoratet. Vi har jobbet i en partnerskapsmodell hvor Selvhjelp Norge, fylkesmennene i hhv Østfold, Oppland og Hedmark har bidratt sammen med KoRus-Øst.

Forpliktende samarbeid med kompetansesenteret, KoRus-Øst

Fylkesmannen i Hedmark har hatt et godt samarbeid med KoRus-Øst i mange år. Dette samarbeidet er ytterligere utviklet og vi har skrevet felles kompetanseplan for regionen. Vi samarbeider om drift og utvikling av de kommunale, interkommunale og regionale arenaene som vi samhandler på. Vi har fordelt ansvar og roller ifb med oppbyggingen av det kommunale rusarbeidet i kommunen gjennom tilskuddsordningene. Våre opplæringstiltak rettet mot tjenesteapparatet blir utviklet og gjennomført i samarbeid. Rusforaene og nettverksarenaene er samarbeidstiltak hvor vi fordeler ansvar etterhvert som vi avtaler dem.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
81 Tilsyn og klagesaksbeh. etter sosialtj. loven	kr 1 015 498,63	kr 575 644,50
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 4 017 506,22	kr 0,00
83 Folkehelsearbeid	kr 569 439,10	kr 0,00
84 og 85 Primærhelsetj. og Spesialhelsetj.	kr 506 008,08	kr 257 004,82
86 og 75 Omsorgstj, Habilitering og Rehabilitering	kr 1 003 200,95	kr 9 112,80
87 og 88 Psykisk helse og Rusområdet	kr 687 448,97	kr 933 141,23
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 2 113 016,26	kr 358 592,86
Andre oppgaver under HOD	kr 75 197,87	kr 0,00
Sum:	kr 9 987 316,00	kr 2 133 496,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet

91.2 Konesesjon til anlegg og drift av taubaner

Fylkesmannen har behandlet 4 konesesjonssøknader i henhold til gjeldende instruks. Videre er Fylkesmannens database over gjeldende konesesjoner ajourført i flere omganger med endringer i opplysninger vedrørende forsikringer, driftstillatelser og driftsansvarlige for ulike taubaner.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Embetet behandlet 464 søknader om apostille i 2011 mot 445 i 2010.

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

15 - registrerte trossamfunn

7 - uregistrerte trossamfunn

Utbetalt totalt kr 1 045 178

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Mottatt 37 søknader om askespredning hvorav 1 ble avslått.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

1 søknad om dispensasjon - delvis innvilget

1 søknad om godkjenning som typisk turiststed - innvilget

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.1 Rekruttere og beholde medarbeidere

Avtalen om inkluderende arbeidsliv og seniorpolitiske tiltak følges opp i hht interne avtaler. IA-avtalen ble gjennomgått på nytt i 2011, og ble blant annet konkretisert i forhold til måloppnåelse.

Det ble etter medarbeider- og kommuneundersøkelsene i 2010 satt igang et organisasjonsutviklingsprosjekt som ble avsluttet i 2011. Organisasjonskartet ble beholdt som i dag, og det jobbes videre med arbeidsmetoder og -måter. Mer samarbeid på tvers av avdelingene er et hovedfokus.

Arbeidet med en aktiv lønnspolitikk ble ført videre også i 2011. Det er viktig for å beholde og rekruttere nye medarbeidere.

Vi lyste ut 11 stillinger i 2011. 8 ansettelser ble sluttbehandlet i fjor. Det ble ansatt 3 menn og 5 kvinner. Av disse 8 er 2 i alderen 26 - 35 år og 6 i alderen 40 - 55 år. Alle er norske statsborgere. Det har ikke søkt eller blitt ansatt personer med nedsatt funksjonsevne.

Det søkte 144 personer på stillingene. 92 kvinner og 52 menn. 3 oppga et nordisk land som nasjonalitet, 5 oppga land i Europa forøvrig og 2 oppga land i Asia. 1 vet ikke.

I tillegg ble 5 personer engasjert for kortere perioder og i vikariater. 1 lærling inkludert.

Vi tar også imot praksiselever fra videregående, 1 - 2 elever pr. år.

Pensjonsalderen hos Fylkesmannen er 64 år. Tallet er gjennomsnitt for perioden 2007 - 2011, der alle som har gått av med 100 % pensjon er tatt med.

Fylkesmannen hadde pr mai 2011 tilrettelagt for: 3 personer med tilknytning til NAV, 7 personer som har redusert arbeidstid/delvis uførepensjon, og 4 - 5 personer som er langtidssykemeldt og har eller kan få behov for tilrettelegging.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2010	% 2010	Antall 2011	% 2011
FMHE	2	1,8	2	1,7
Sum	2	0	2	0

98.2 Kompetanseutvikling

Fordeling menn/kvinner i lederstillinger

Embete	Kunngjorte lederstillinger	% tilsatte kvinner	% tilsatte menn	Antall kvinnelige ledere	Antall mannlige ledere
FMHE	5	60	40	4	6

Fordeling av kompetansemidler

Embete	% kompetanse kvinner	% kompetanse menn	% under 50 år	% over 50 år
FMHE	49	51	45	55

98.3 Medvirkning

Arbeidet med medbestemmelse er nedfelt i våre personalpolitiske og lønnspolitiske dokumenter, samt tilpasningsavtalen til Hovedavtalen. Det er etablert samarbeidsforum med fagforeningene (SU) og med verneombudene (AMU). SU har 6 -8 møter i året og AMU 4 - 5 møter pr. år. I tillegg kommer lokale forhandlinger iht. til Hovedtariffavtalen, og avdelingsvise møter med fagforeningene.

I tråd med Hovedtariffavtalen ble det i 2011 avholdt to fellesmøter mellom SU og AMU med IA som tema. Hovedtema på første møtet var oppdatering og konkretisering av IA-avtalen. NAV deltok på møte nr. 2, som bl.a. tok opp oppfølging av sykmeldte.

Medbestemmelse utøves også gjennom partssammensatte utvalg, allmøter og en årlig embetssamling.

Som en del av protokollen fra lokale forhandlinger høsten 2011 er det vedtatt en fornyet gjennomgang av den lokale lønnspolitikken. Der nedsettes en partssammensattgruppe som skal arbeide med dette i 2012.

Fylkesmannen leder og deltar aktivt i Nettverk Innlandet i prosjektet "Samarbeidskompetanse og medbestemmelse". Nettverket arrangerte i 2011 IA-konferanse for alle statlige etater i Hedmark og Oppland. Det var god oppslutning med over 100 deltakere.

98.4 Likestilling og likeverd

Se kapittel 1.5. Der er hele likestillingsrapporten tatt inn.

98.5 Føringer på IKT-området

Kart og stedfestet informasjon

Den samordnende satsningen på GIS mellom fylkeskommunene og fylkesmennene i Hedmark og

Oppland fortsatte i 2011. Statens kartverk regionalt har sekretariat og budsjettansvar. Også de interkommunale GIS-samarbeidene nyter godt av denne samordningen da fylkesetatene framstår mer helhetlig.

De interkommunale GIS - samarbeidene blir stadig viktigere i den lokale forvaltningen, da de berører mange saksfelt og er en viktig bidragsyter til at kvalitet på etablerte data blir opprettholdt gjennom et kontinuerlig vedlikehold. Innad i samarbeidene er det etablert ulike grupper og nettverk som de ansatte i kommunene benytter aktivt. Dette er også nyttige fora fylkesnivået spiller på.

Fellesprosjektet "Innlandsgis" mellom Statens kartverk, Statens vegvesen, fylkesmennene og fylkeskommunene i Hedmark og Oppland gikk i løpet av året over til ny plattform. Denne ble satt i drift i desember. Den største endringen er større fokus på plantemaene. Samarbeidet med kartverket fungerer svært godt. I løsningen har Statens kartverk organisert og lagt på plass grunn- og plandataene. Statens vegvesen deltar nå i prosjektet som fullverdig part mht ressursinnsats.

Plansatsingsprosjektet er en viktig bidragsyter til Innlandsgis, og gir løsningen økt nytte for alle som jobber med plantemaene. Samtidig gir planbasen mulighet for flere å komme med innspill i planprosesser gjennom plandialog som er tatt i bruk av flere og flere.

Fylkesmannen har deltatt i alle relevante utvalg knyttet til geodataarbeidet regionalt. Geodata organiseringen er nærmere beskrevet i [Geodataplan](#)en til Hedmark og Oppland. Spesielt for vår organisering er lederforumet.

Med full tilgjengelighet til alle kartdata gjennom samordnet partnerskap i Norge digitalt, har vi også fått utvidet vår bruk innenfor de tradisjonelle driftsoppgavene spesielt for landbruk og miljø. I embetet er det en felles referansegruppe for GIS der alle avdelinger er representert. Ulike kartrelaterte prosjekt er gjennomført og tilrettelagt for brukerne.

Fylket er heldekt med digitale kart-, billedata og tilhørende ortofoto. For deler av fylket foreligger det flere generasjoner bilder, dels etablert i Geovekst regi, og dels av omløpsfotograferingsprogrammet. Dette gir nyttig informasjon mht å se endringer over tid eller dokumentasjon av ulike forhold. Laserdata dekker etter hvert også en stor del av fylket. Disse etableres ofte i samarbeid med skogbruket og benyttes der til taksering av skog. Laserdata gir gode høydemodeller og mer presise høydekurver. Kurvene konstruert for økonomisk kartverk blir systematisk byttet ut med nye generert fra laserdata.

I alle kommuner og for de regionale partene er det etablert avtaler om forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av eksisterende geodata. Siden kart er ferskvare, er det viktig at avtalene følges opp. I Hedmark fungerer Norge digitalt årsmøtene som arena for denne type kommunikasjon. Økt bruk og fokus på lokale og regionale innsynsløsninger skaper økte forventninger fra publikum og ansatte i forvaltningen til at kartinnholdet er korrekt og flusstendig.

Det har gjennom flere år vært fokus på vegsituasjonen i kartet. Alle vegklasser har behov for en kvalitetsheving. To forhold krever en slik gjennomgang; adressering og økt bruk av vegdata i GPS'er. Arbeidet er omfattende og krever mye av alle involverte parter, herunder kommunene som også har ansvar for matrikkelen. Fylkesmannen registrerer at flere kommuner ikke har tilstrekkelig kapasitet på disse områdene, og at det råder frustrasjon i mange kommuner mht selve matrikkelføringen.

98.6 FRI (Fylkesmennenes regionale informasjonsnett)

Fylkesmannen i Hedmark har driftsansvaret for FRI. FRI har vært i full drift hele 2011.

Det har ikke vært større endringer i infrastrukturen på Hamar siste år, med unntak av at pågående prosjekter har medført drift og vedlikehold av et større antall serverinstallasjoner. Dette er installasjoner tilknyttet prosjektene "Elektroniske møter", "Felles geodatabase" og "Elektroniske publikumstjenester". Det er hovedsaklig prosjekt "Elektroniske møter" som har forårsaket serverinstallasjoner av mer ressurskrevende karakter.

Det er tegnet serviceavtaler for UPS og kjølesystemer, slik at vi har bedret sikkerhet og tilgjengelighet på servicepersonell. Nødstrøm er montert på et serverrom.

Tre fylker er migrert inn i felles AD.

Felles lisenspool (kart):

Aktiviteter 2011

Felles lisensserver med diverse felles GIS programvare har vært oppe å gå siden 2007. Serveren ble i 2011 byttet

og støtter nå både ArcGIS 9 og 10 med lokal og ekstern bruk. På fagutvalgets [sider](#) finnes ytterligere informasjon om lisenser og felles programvare.

Fylkesmannen i Hedmark drifter nødvendig programvare og maskinvare gjennom FRI.

Fylkesmannen i Hedmark ivaretar kontakten med Geodata. Det er avholdt 2 ordinære halvårsmøter med oppfølging av kontrakter og avtaler. Det er fortsatt interessant med overgang til Enterprise License Agreement (ELA) for embetene og FAD oppfordres til å fullføre arbeidet med de økonomiske konsekvensene av en slik overgang.

Matrikkelen, tilgang til denne og lokal kopi kommer stadig opp som tema i ulike fora. Fylkesmennene har behov for slike data på en form som gjør at de kan benyttes analysesammenheng og synliggjøring på kart. Det vil være rasjonelt at slik tilgang koordineres sentralt. Dette er ytterligere aktualisert etter at tilgangen til eiendomsinformasjon via "Infoland" kan opphøre fra nyttår. Norsk Eiendomsinformasjon har i prinsippet sagt opp avtalen om Norges eiendommer som alternativt tilbud til eiendomsinformasjon i Norge digitalt fra 2012.

FRI drifter nå ca 120 ulike nett hos embetene og tjenesteleverandørene.

Virtual Private Network (VPN)

FRI VPN er en kryptert bæretjeneste for samtlige embeter mot embetenes eksterne tjenesteleverandører som har krav om kryptering. Dette omfatter i dag tjenesteleverandørene Udanningsdirektoratet, Helsetilsynet, Direktoratet for økonomistyring, Statens landbruksforvaltning, Edb ErgoGroup og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane (Trippelnett og katalogtjeneste).

Domenerregistrering og Domain Name Service (DNS)drifting

Fylkesmannen i Hedmark ble i oktober 2004 godkjent Norid Registrar (REG699-NORID). To dns servere er i drift, på to fysiske lokasjoner og i to forskjellige ip-nett. Tjenesten er i så måte RFC kompatibel. FRI driftsorganisasjon hoster dns for alle landets Fylkesmenn (fmxx.no domene).

Mailvask

16 fylker er brukere av mailvask systemet. Systemet fungerer som en relay, og videresender vasket e-post til fylkenes lokale e-postmottak. Systemet kan konfigureres med egne policyer pr. fylke. Hvert enkelt fylke kan dermed sette opp sin egen policy, hva gjelder spam/virus sjekking. All administrasjon foregår via et web grensesnitt.

Varslingsystem

Fri driftsorganisasjon utviklet i 2005 et system for å varsle om planlagt og uforutsett nedetid på tjenester i FRI. Systemet kan sende varsler via sms og/eller e-post. Varsel kan også vises på en webside. All administrasjon foregår via web grensesnitt.

Fjernaksess

Vi har valgt en SSL VPN løsning fra Juniper Networks, basert på en Secure Access appliance type SA4000. SA4000 støtter inntil 255 virtuelle systemer og 1000 samtidige brukere. Denne er foreløpig lisensiert for 250 samtidige brukere, foreløpig fordeling 10 samtidige brukere pr embete (20 hos FmOA).

Det største behovet er sikker tilgang til e-post og intranett/ekstranett, i noe mer begrenset omfang eksisterer det et behov for tilgang til andre typer tjenester, så som filtjenester og ulike applikasjonstjenester.

Nettadressen til FRI er: <http://www.fri-nett.no>

Resultatområde 99 Partistøtteordningen

Fylkesmannen godkjenner innkomne elektroniske søknader fra kommuneparti, fylkesparti og ungdomsparti om statstilskudd til politiske parti. Papirsøknader må registreres elektronisk og godkjennes før økonomisk støtte kan utbetales. Partistøtte utbetales hvert 4. år etter kommunevalget.

Andre

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 187 592,50	kr 0,00
Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 31 134,74	kr 0,00
Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 30 121 426,97	kr 0,00
Sum:	kr 30 340 154,00	kr 0,00